

RONTÓ PÁLNAK
egy Magyar lovas Köz-Katonának
ÉS
G R Ó F
BENYOVSZKI
MÓRITZNAK
ÉLETEK',

Földön, Tengereken álmélkodásra méltó Tör-
ténetyeiknek, 's véghez vitt Dolgaiknak
LE-ÍRÁSA,
a' mellyet Hazánk Dámáinak kedvéért
Versekbe foglalt
gróf GVADÁNYI JÓZSEF
Magyar Lovas Generális.

Pozsonban és Komáromban,
Wéber Simon Péter költségével és betűivel,
1 7 9 3

TARTALOM

AJÁNLÓ LEVÉL

Magyar Hazánk érdemes Dámáihoz.

ELŐ JÁRÓ BESZÉD.

ELSŐ RÉSZ.

ELSŐ TZIKKELY.

Rontó Pál születése' földjéről szóll; el-beszéli, kik voltak Szülői, mint jött e' Világra, miképpen ment végbe Keresztelése, és az annál tartatott Vendégség.

MÁSODIK TZIKKELY.

Rontó Pál gyenge korába való nevelését, és azon esztendők alatt esett Történettyeit elő beszéli.

HARMADIK TZIKKELY.

Gyenge esztendeiből fel-serdülvén Rontó Pál, előadja további nevelését, e' mellett miképpen adattatott Miskóltz várossába oskolába, és ezen idő alatt meg-esett történettyeit-is el-beszéli.

NEGYEDIK TZIKKELY.

Rontó Pál kesereg Pajtás-társátúl való el-válásán. Egerbe adatik Oskolába, el-beszéli ottan esett történetit. Oskolából el-szökvén tsikos bojtárrá lészen, ez élet alatt történt viszontagságait-is valósággal elő adja, mind addig, míglen katonává nem lett.

ÖTÖDIK TZIKKELY.

Rontó Pál Katona lévén egyszer, minden-némű dolgait, a' mellyek véle történtek mind addig, a' meddig Tseh Országból, Saxónia Országba ellenség' eleibe méne, elő-adja.

HATODIK TZIKKELY.

Rontó Pál leg-először száll táborba, és ellenség elibe, ezen táborozás alatt tett szerentséjét; de egyszersmind arra következtet nagy szerentsétlenségeit-is elő-adja.

MÁSODIK RÉSZ.

ELSŐ TZIKKELY.

Rontónak történettyei, míglen Gróf Benyovszki Mórítzhoz jutott.

MÁSODIK TZIKKELY.

A' mellybe Gróf Benyovszki Mórítznak vitéz tselekedetei elő-adattanak, mind addig, míglen ő harmadszor a' Moszkáktúl el-nem-fogattatott, egyszersmind Rontó Pálnak-is néhány története elő adattanak.

HARMADIK TZIKKELY.

A' mellyben Gróf Benyovszki Mórítznak sok keserves szenvedései, hasonló útazásai, tömlötözései, végtére Sibiariába ítéltetett számkivetése, némelly Rontó Pálnak történeteivel elő adattanak, mind addig, míglen Sibiariának Tobolsk nevű fő városába értek.

NEGYEDIK TZIKKELY.

A' mellybe Gróf Benyovszki Mórítznak Tobolskból Sibiariának fő Városából Jakutzba, onnét Ohotzba, végtére Kamtsátkába való jövele; az úton, úgy a' Tengeren keserves szenvedése, veszedelme, sok dolgoknak végbe vitelei, némelly Rontó Pálnak multságos történeteivel elő-adattanak.

ÖTÖDIK TZIKKELY.

A' mellybe Gróf Benyovszki Mórítznak két kereskedővel történt dolga, Schach Játékába tett nyereségei, Bolscheretzbe történt minden féle dolgai, itten véghez ment véres tsatái, végtére a' várnak meg-vétele, a' Gubernátornak meg-ölettetése, Szent Péter, és Pál hajójának el-vétele, némelly multságos esetei Rontó Pálnak elő-adattanak, mind addig, míglen minnyájan meg-szabadulván, Kámstakából azon hajón el-mentek.

HATODIK TZIKKELY.

A' mellybe Rontó Pálnak a' Gróffal való beszédje ki-téttetik, annak utánna Kámstakából való ki-menetel. A' Beringsz szigetben való mulatás, a' Tengeren sok félelmes veszedelmek, Japoniába lett érkezéssel, és az ottan történt dolgokkal adattanak elő.

HETEDIK TZIKKELY.

A' mellybe Japoniából való ki-menetele a' Grófnak ki-téttetik, ezen kívül némelly szigetekbe való jutása, különösen Usmeligon szigettyébe nagy veszedelmek között való érkezése, Lakossainak jósága, ebből való el-menetele, Formosa szigetbe való bé-menetele, itten a' Lakossokkal való tsatái elő-adattanak.

NYÓLTZADIK TZIKKELY.

A' mellybe szigettyéből való ki-menetele, Makaóba lett meg-érkezése, ott tett dolgai, Europába való bé-menése, onnan való ki-jövele, Madagaskárba lett meg-telepedése, Rontó Pállal való beszélgetéseivel együtt elő-adattanak.

KILENTZEDIK TZIKKELY.

Ebbe elő-adattatik, Gróf Benyovszki Mórítz miként szállotta-meg a' Tingballe nevezetű víznek környékét, ottan történtt betegsége, és Assises kereskedővel lett dolgai elő-hozattatnak. Nem különben miképpen kiáltatott ki a' Sambariverek Királyok nemébül valónak, mint kötött Hiavi Fejedelemmel békességet, és melly szerentséssen végzette a' Saphierbajerekkel, és Szeklaverekkel háborúit.

TIZEDIK TZIKKELY.

A' mellybe elő-adattatik a' Grófnak súlyos betegsége, fel-gyógyulása, a' Seclavérekkel való háborúja, azokkal tett békessége, az Országba sokféle rendelések tételei, Anpansancabeségre lett fel-emeltetése, első Kabar tartás alatt le-tett hite, mind addig, a' meddig a' második Kabar tartatott, egyszersmind Rontó Pálnak-is a' Négernekkel esett dolga ki-tétettetik.

TIZEN-EGYEDIK TZIKKELY.

A' mellybe az elébbi tzikkelybe elő-adatott dolgai a' Grófnak tovább-is folytattatnak. Megint Kabar tartatik. A' Gróf mint Anpansankabe meg-esküszik, a' maga hívatallyát leteszi, az Országot jó rendbe hagyván, végképpen Frantzia Országba mégyen. Rontó Pál-is vele mégyen, el-bútsúzik Siberiától, és azon meleg tartományoktól-is, a' mellyekbe járt, egyszersmind a' Tengerektől-is.

TIZEN-KETTŐDIK TZIKKELY.

A' mellybe ki-tétetődnek Gróf Mórítz Benyovszkinak Páris Várossába tett dolgai, Magyar Hazánkba lett meg-térése, abba végzett története. Rontó Pálnak a' Gróftól való elválása. A' Grófnak Londonba való menetele, onnat megint Madagaskárba lett jövelele, és ottan végzett dolgai után következett halála.

AJÁNLÓ LEVÉL

Magyar Hazánk érdemes Dámáihoz.

Már egyszer le-tehetem Nagyságtok kanapéjai előtt álló asztalkáikra, azon Munkámat, a' mellynek, még a' múlt Ország Gyűlésének alkalmatosságával Pesten Versekbe való munkállására Nagyságtok kénszerítettetek. De méltóztatnak arra emlékezni, hogy tőlem olly jádзи Munkát kívántak, mint tsekély pennámbúl ki-folyt Falusi Nótáriusnak Útazása. Már én nem tudom: ha ezen Munkám rózsa nyilást példázó szájotskájokat egy kis mosolygásra reá fogja é hozni? avagy nem? Ha ez meg-történik, bizonyára örömömre fog válni, hogy Nagyságtok kívánságának eleget tettem; mert így tárgyomhoz jutottam; ha pedig nem, tehát gondollya-meg Nagyságtok, hogy ez, egy meg-aggott embernek pennájából folyt ki, és hogy az agságnak inkább a' mordság, mint sem a' jádзó kedv az ő tulajdonsága. Ha ne talántán ellenkező történne, és a' mosolygás helyet, némelly Verseimnek sorai, egy kevés pityergést találnának okozni; aztat hajnali harmat formájú gyenge szíveiknek méltóztassák tulajdonítani. Én tsak attúl tartok, hogy mivel ezen Munkám sok háborúkat, és vér ontásokat foglal magába, ne talántán Nagyságtok ízlése ellen légyen: de ha meg-gondollya Nagyságtok Óseink Aszszonyi Nemének tett vitézségeit; reménylem, nem fognak kívánni azoknál alább valók lenni, annyival-is inkább, mivel azok nem vóltak annyi tulajdonságokkal, 's nagy, és szép erköltsökkel fel-ruházva, mint Nagyságtok; a' kik a' meg-világosított világba élnek. Nem-is olvastak annyi Román könyveket, a' mellyek tele vannak Bajnokok dolgaival, sem pedig ezeknek vitézségeit szembe tűnő képpen a' Theátrumokon jádзani nem látták; mi több, még tsak olly módissan fel-öltözni, tántzolni, és magokat festés által iffijítani, 's bé-mázolni sem tudták, hanem azon vas világba, magok egyúgyú erköltseibe tartották lenni böldságokat. Óh vakság! De még-is azon fátyolt viselő, és karmazsin tsizsmába járó Dámáknak edgyike, sokáig védelmezte mint egy Semiramis Munkáts Várát, a' másika pedig, meg-nem-rettent szívvel durogtatta ágyúit, az őtet ostromlok ellen, Aranyos Medgyesi várából. Hát a' Murányi Vénus, nem de nem mind addig meg-tartotta azon nevű várát-is, miglen Nagyságtok bálványkája Cupido, szokás szerént aztat meg-nem-vette. Azért reménylem Nagyságtok gyenge mellyeikbe-is hasonló szív vér, és még mérészebb, mert ez már mint a' Brilliant kő, a' meg-világosított Világ által ki vagyon pallérozva. Én ezen példákat nem azért hozom elő, mintha Nagyságtokat a' Márs Theátrumára karon fogva kívánnám vezetni, éppen nem, mert Isten kegyelméből elég férfaiink vannak, a' kik ma-is más nemzetek tsudájára a' mostani véres Frantzia háborúba, mint igaz Magyarok úgy vitézkednek. Meg-nyúgodott elmével méltóztassanak lenni, mert itthon fognak maradni Nagyságtok, nem ugyan a' gusaly mellett, mert ez durva eszköz, hanem a' Márs Theátruma helyet, a' Pestinek, vagy Bétsinek meg-tekintésére. Ne-is iszonyodjanak Nagyságtok ezen Munkámba bé-iktatott háborúktól, mert azokat tehetségem szerént igyekeztem mulatságosan ki-tenni. Végtére két kérésemet nyújtom Nagyságtok elibe, az első ez, hogy elől járó beszédemet figyelemmel méltóztassák olvasni, hogy így Munkámnak foglalátját előre ki-vehessék. A' második pedig, hogy méltóztassanak malasztjokba meg-tartani

alázatos szolgájakat
A' Ki-adót.

ELŐ JÁRÓ BESZÉD.

Az 1792-dik esztendőbe Budán tartatott Ország Gyűlésén magam-is jelen lévén, történt; hogy Pestre egy nagy érdemű Dámának látogatására által menvén, hét más Dámákat szerentsém adatott nála találni; az hármát nem esmértem, de a' négygyét már az előtt sok alkalmatosságokba tiszteltem. Azon három esméretlen Dámák, a' többiektől fülem hallottára (jól lehet sűgva akartak szóllani) kérdezték, hogy én volnék-é az; a' ki a' Falusi Nótáriusnak Budára tett útazását munkáltam? Midőn amazok bizonyították volna, mindjárt ez a' három-is meg-esmérkedett velem. Több egymás dolgoknak elő-hozása után, mind a' nyóltz Dámák körül vettek, és kértek, hogy még egy olly forma játékos munkát az ő tekintetekért adgyak-ki. Eleget szabódtam, 's mentettem magamat, hogy se időm arra nem volna, sem esztendeimre való nézve, az illyen könnyű munka hozzám már nem illene; sem pedig matériát egy könnyen arra nem találhatnék. De mind ezen mentségeim haszontalanok; és sikertelenek voltak, és mind addig únszollani meg sem-is szűntek, míg erre magamat nem ajánlottam. De kinek-is szívét meg-nem-lágyítaná az illyen Syréneknek éneklése! magát Jupitert-is az égből le-húzta egy Aszszonyi állat; és így, ámbár nem örömet, le-köteleztem magamat, egy ahoz hasonló munkának ki-adására.

Meg-vallom, sokáig tünődtem magamba, míg alkalmas matériát találhattam, mivel nem valami mesének, hanem valóságos történetnek világ eleibe való terjesztésén igyekeztem. Végtére az ötlött eszembe, hogy *Rontó Pálnak*, egy Magyar lovas katonának, és *Gróf Benyovszki Móritznak életeket*, földön, tengereken végzett háborúit, vitézségeket, álmélkodásra való történettyeiket adgyam ki. Azért-is ne tartsa egy érdemes Olvasó-is, ezen munkámat költeményes Románnak, mert valósággal meg-történtek az abba foglaltatott dolgok.

Leg-inkább azért határozta-meg dolgaiknak ki-adását magamba, mivel Hazánkiai vóltak; mert világos dolog, hogy ha az idegen nemzetek közzül egy valaki, tsak egy tsekély dolgot, úgy mint tsak egy más Országon keresztül tett útazást, vagy egy tsekély vitézséget visz-is véghez, azt mingyárt nagy fittyel ki-trombitáltatják, ki-nyomtatattatják; had lássa tehát a' Világ, hogy Hazánk-is nemez olly jeles férfiakat, a' mellyeknek viselt dolgai, sokkal nagyobbak, jelessebbek, mínt más ezer idegeneké.

Azon se tsudálkozzon senki, hogy *Rontó Pálnak* történeteit Gróf Benyovszki történetei eleibe tészem, mert minden érdemes Olvasók, által fogják munkámba látni, hogy a' Grófnak történetei tsak akkor kezdődnek, a' midőn Rontó Pál nem meszsze Krakótúl Lengyel Ország Városátúl, hozzája érkezett, már ez előtt pedig Rontóval sok dolgok történtek, mert öregebb-is vólt sokkal a' Grófnál.

Mind ezek után senki se tartsa az én Rontómat azon Rontónak lenni, a' ki Gróf Tökölyi Imrének, ki-is hét száz Magyarokkal, és sok Tatárokkal 's Oláhokkal, Tölts Várának Passusán, 1690-dik esztendőbe Erdélybe a' hadaknak ki-kémléllésére bé akarván tsapni, kémje vala, és Gróf Heister, és Gróf Teleki Mihály konyhájokba petsenyét forgatott; mert akkor az én Rontóm még e' Világon sem vólt, és azon kém Rontónak a' kereszt neve, nem Pál, hanem István vala. Ki lett légyen az én Rontóm, verseimbe valamint születését, keresztelését, nevelését, úgy több dolgait-is maga elő adgya.

A' mi Gróf Benyovszki Móritz életét illeti, önnön maga aztat, míg Londonba mulatott, Frantzia nyelven le-írta, és ugyan ottan ki-nyomtatattatott; a' mellyet az Anglusok-is, magok nyelvekre által fordították, és végtére ezen munkája Németh nyelven-is ki-jött: és így rész szerint, én ezen németh ki-adást követem, de még-is inkább önnön magok előttem tett beszédgyeiket, 's vallásokat; mert a' mint munkámba bé-iktattam, midőn Gróf Benyovszki Párisbúl Hazánkba meg-tért, Nagyszombatba az Arany Korona Vendég fogadóba velem négy napokat

töltött, és mint régi jó Barátom, és távodadról való Atyámfia-is, minden történeteit, viszontagságait nékem el-beszéllette. Rontó Pál pedig egy Regimentbe vólt velem, és én Fő Strázsa Mestere vóltam, 's hivatalom mellett az akasztófa alá-is én vezettem ki, az hét esztendeig folyt Prussus háborúba. 1790-dik esztendőbe Ország Gyűlésén Budán lévén, meg-tudván ő ottan léttemet, fel-keresett, és kilentz napokig el sem eresztettem. Ezen alkalmatossággal, mind a' maga életét, úgy a' Gróffét-is, az vele esett történetekkel el-beszéllette előttem; sőt a' mint néki mondottam, mint vólnának némelly dolgaik a' könyvbe ki-téve, sokat meg-hamissított, és előttem úgy, a' mint ki-tettem, beszéllette.

El-nem-halgathatom aztat, hogy a' németh fordításba, a' Grófnak eredete felette nagy hibákkal vagyon ki-téve, nem-is gondolom, hogy önnön maga a' Gróf aztat így tette vólna ki, hanem a' sok fordítók hibája leszen, mellyre való nézve, én aztat megjobbítottam. Mivel pedig a' Gróf Nyitra Vármegyébe születtetett, hogy a' dolog így légyen, az egész Nemes Vármegye bizonyosságom leszen.

A' Németh fordításba így vagyon eredete ki-téve: hogy ő születtetett vólna Nyitra Vármegyébe Verbói maga örökös Uradalmába; az Attya lett vólna Gróf Benyovszki Sámuel magyar lovas Generális; az Anyja Báró Révai Rózsa, tanulását pedig a' Bétsi Universitásba végzette vólna; a' midőn már 14 esztendőt ért, Generális Simsén gyalog Regimentéhez mint Al-Hadnagy ment vólna, és a' Prussussal hét esztendeig tartott háborúnak folyása alatt, ő az Attyának egy öreg Battyátúl, Lengyel országba hívatatott vólna, hogy tőle az örökös Starostaságot venné által, mivel ő már öreg vólna; és ugyan ezen okra való nézve a' Litvániai nagy Hertzegségbe lévő jószágait-is; a' mellyeket tellyesített-is vólna, és a' mi midőn éppen külső Országok meg-tekintésére, különösen nap-keleti Indiába kívánt vólna menni, meg-hallván, hogy az Attyafiai Magyar Országba lévő jószágaiba hatalmasan bé-szállottak vólna, vissza tért hazájába, és erővel ki-vette vólna kezeikbül maga jószágaít; a' mellyért-is azok, mint párt-ütőt bé-adták őtet Bétsbe az Udvarnál, mellyre-is kéntelenített vólna Lengyel Országba bé-menni, a' hol-is az Országot már tűzbe találta, és az ott való Ország Rendgyei, meg-tudván el-érkezését, Varsó Városába hívták, és a' Conföderációnál leg ottan Generálisságra fel-is emelték.

Mind ezek szórúl szóra valótalanságok, azon az edgyen kívül, hogy szülői Benyovszki Sámuel Úr, és Báró Révai Rózsa valának, mert elsőben-is: egész Nyitra Vármegyébe nintsen Verbói Uradalom, hanem Mező Város Verbó, a' Tsejtei Várrúl neveztetett Tsejtei Uradalomba vagyon, a' mellybe több fő, és jeles Familiák-is birtokosak. Másodsor: az Attya soha sem vólt Generális, hanem bóldogúlt Pestvármegyei József lovas Magyar Regementibe, a' kinek-is hitves társa vala Révai Rózsa, Oberster vólt, a' most említett Generális élemedett Úr lévén meg-hala, és özvegyét Báró Révai Rózsát Oberster Benyovszki Sámuel Úr el-vette, és úgy mint Oberster mindjárt resignált-is, és Verbón lakott, és így azután ezektül nemzettetett Gróf Mórítz Benyovszki, az Atya Gróf sem vólt, hanem igaz régi, tő gyökeres, Fő Nemes Familiából származott, a' melly nevezetét veszi Nemes Trentsén Vármegyébe fekvő Benyov nevezetű helységről. Ezen Fő Familia Hazánkba ma-is virágozik, és valamint a' Politicus, úgy az Egyházi és Hadi rendekbe-is jeles, és Hazánk hasznát szolgáló érdemes tagokkal tündöklök. Gróf Mórítz Benyovszki akkor emeltetett-fel Nagy emlékezetű Fejedelem Aszszonyunktól Mária Theréziától Grófságra, a' midőn (a' mint alább ki fog tetszeni) Párisból Bétsbe érkezett, kit-is mivel már egyszer Gróffá lett, egész munkámba azon nevezettel illetem. Lengyel Országba sem bírt jószágot, hanem a' midőn oskoláit el-végzette vólna, a' Bánya Városokra mene, különösen Selymetzre, ítéletem szerint Praxisra. De itten egy olly valami érte, hogy kéntelenített Lengyel Országba menni, úttjába lévén, Sepes Vármegyébe meg-betegedett, és egy Hengski nevezetű emberséges embernek házába feküdvén, spasmussai között a' Leányával meg-esmérkedett, és aztat el-is vette. Lengyel Országba érvén, látta, hogy a' háború divattyába vólna, a' Conföderátusokhoz állott, és Krakó Városa táján egy hadi testet állított fel, és éppen akkor érkezett hozzája Rontó Pál-is.

Itt kezdődik tehát életének le-írása, a' mellyet én két soros Versekbe, mivel a' fent meg-írtt Dámák így kívánták, a' Világ eleibe terjesztem; másképpen nem lett volna munkám féltsipejű, de a' Dámák jobban szeretik a' Rytmust, mint a' négy soros verselést, mert ennek könnyebb a' Nótája, hanem valamint az igaz Magyar Poësisnak természete hozza magával, négy soros lett volna tsekély munkám.

El-nem mellőzhetek én itt, egy Anecdotumot, melly ebből áll: Minap egy igen kedves Barátom hozzám érkezett, 's panaszkodott, egy könyvetskét tartván kezébe, a' mellybe Hunyadi Lászlónak élete íratatik-le, hogy ennek elő járó beszédgyébe az Author puskázna ellene azért, mivel ő egy négy soros játékos Munkát írván, elő járó Beszédgyében a' két soros Verselés ellen írtt volna. Mondottam nékie, hogy talán másnak a' munkájáról szól ezen Author. Óh nem, felelt: mert valamennyi Magyar könyvek eddig ki-jöttek, mind meg vannak nálam, és egy elő-járó beszédben sints emlékezet a' két soros Verselésről, tsak az enyimbe. Kérdeztem, hát mit ír jó barátom Uram ellen? felelt: imé, szórúl szóra ezeket:

„Előre tudom, hogy lesznek némelylek, kik azért munkámat kissebbíteni fogják; NB. hogy két soros versekkel ír. Én arról nem tehetek, ha azok tsak a' négy egy formán hangzó szóknak ki-keresésében, és nem a' dolgoknak velős, és szép le-írásában akarják állítani a' magyar Poësisnak természetét. Az olyan okoskodások, mellyek a' két sorú Versek ellen egy Könyvnek Elő-Beszédében tétettek; bennem ugyan mint el-mellőzhetők, leg-kissebet sem indítottak. Azoknak tréfás Írója, úgy gondolom, azt tartja, szép a' régi szokás, ha rosz-is. Inkább akarnék én, az olly két sorú, de fontos, és arany Verseket író magyar Virgiliussal mint T.T. Pézeli József Úr e' dologba hibázni, (mint Cicero mondotta Plátóról,) mint másokkal tartani.” Ezek azon Authornak szavai.

Kértem annak utánna ezen jó barátomat, hogy maga munkájának Elő-járó-Beszédgyét-is engedje nékem olvasni; kezembe-is nyújtotta, és figyelemmel el-olvasván, ezeket mondottam nékie.

Kedves Barátom! ezen Authornak ítélete, meg-vallom, sovány, és mondása üres hang, mert eleint Gyöngyösi Istvánnak, és Horváth Ádám Úrnak négy soros munkáit dítséri, mindjárt megint, nyomba a' két soros verselést édig magasztallya. Nem arról vagyon jó barátom Uram elő járó beszédgyébe a' szó, mintha két soros versekkel nem lehetne szép munkát tenni; mert lehet, valamint önnön magának ezen Authornak munkája-is dítséretet érdemel, hanem arról, hogy mért hagyattatik-el a' régi igaz Magyar Poësisnak módja, mért nyesik-le szépen el-terepedett ágait, és mért teszük sutának. Nem léssen több tíz esztendőnél, hogy ezen két soros verselés kezdődött gyakoroltatni; de mért? okát igen helyesen adja jó barátom Uram? hogy restelkednek a' szavak fel-keresésében. Valóban gonddal, és munkával-is esik négy hangú ollyas szavak fel-találása, hogy a' jó természetes Poësisnek ízlését magokba foglallyák. Bóltsen-is mondja azon Author, hogy az ollyas okoskodások, mint a' mellyek vannak jó barátom Uram Elő járó beszédgyébe, el-mellőzhetők, és benne semmit sem indítanak; ne-is indítsanak, mert másképpen nehezebb munkát fognak néki okozni, a' mellyet könnyebb, el-kerülni, mint sem munkálni. Leg-inkább az tetszik nékem tsudálatosnak, hogy azt írja: hogy tsak a' szavaknak keresésében állíttják, nem a' velős dolgok Választásában a' Magyar Poësisnek természetét. De okát ennek nem adja, hogy mért volna a' két soros versekkel épült munkákba velősebben ki-téve az igaz Magyar Poësisnek természete, mint a' négy sorosba; holott több szavakkal jobban, velősebben-is lehet egy dolgot, nem tsak ki-mondani, de Poësis természetit-is ízléssel ki-találni. Soha sem-is fogja tudni ennek okát adni, hanem *stat pro ratione voluntas*. Ez éppen ollyas dolog, mint a' midőn egy utazó siett, hogy hamar oda érhessen, a' hová szándékozik, déli étetéskor több 's jobb ételekből álló jobb ebédgye' el-készülését nem várja, hanem gulyás hússal, mivel ez mindjárt készen vagyon, meg-elégszik, mert ez-is jó. A' két verseléssel tett munka-is jó, azért mért kellene négy sorral való munkát tenni, mivel ennek munkállása fáradságos. El-hitetheti kedves jó Barátom Uram Zoilusa

magával, a' régi Deák Poéták úgy mint Virgilius, Ovidius, Horatius, Juvenalis &c. hogy sokkal jobbak voltak, mint a' mostani deák Poéták, de egy se tért ki a' szokott deák verselés úttjáról, hanem azon jártak, szintén úgy a' régi Magyar Poéták-is, mint Balassa, Benyitzki, Gyöngyösi István, Gróf Kohári István 's a' t. jobb Poéták voltak minnyájunknál, és mi őket tsak majmazzuk, és gondolattyaikat lopogatván, új festékekkel mázollyuk; azok pedig minnyáján négy soros versekkel írtak, és így nem értették-é ezek a' velős Poésisi természetet; ítéllyemeg a' Világ. Az újjab Poéták közzül-is sokakat hozhatnék elő, de a' többek között tsak edgyet hozok elő, ama régi jó Barátomat, bóldogúlt T.T. Szilágyi Sámuel Superintendens Urat; ezen tudós, Universalis, és Polihistor Úrnak-is minden Poésisi munkái négy sorral vannak munkálva, de talám nem értett az igaz Poésisi természethez, pedig - - - Ha pedig kedves Barátom Uramról, a' mint ki-teszi: szép a' régi szokás, ha roszt-is: aztat érti, mintha nem tudna a' jóról, és rosztól ítéletet tenni; meg ne ütközzön ezen, mert meg-lehet, hogy ezen Author több író Vajat, és lépes mézet evett, jó barátom Uramnál, következés képpen jobban-is meg-fogja tudni a' jót választani, és a' rosztat kárhoztatni, mint kedves barátom Uram. Ha pediglen azt találná azokon a' szavakon érteni, hogy kedves barátom versei rosztak volnának, mellözze-el ezen ítéletét, valamint ő el-mellözi a' négy soros munkát. Nagy jele ám ez a' jó Poésisi természetnek, ha egy valaki olly hiedelembe vagon, hogy önnön munkája helyes, a' mássé pediglen roszt. A' mit Pétzeli Úrról ír, magam-is reá állok, hogy ezen meg-halálozott emberséges embernek versei gyönyörűk, de aztat-is ide teszem, hogy 1790-dik esztendőbe bóldogúlt Leopold Fejedelmünk koronáztatásának alkalmatosságával Pozsonba, mint régi jó esmérőm, és Földim, Szállásomon meg-látogatott, kinek-is tréfásan ezt mondtam: Mért lett T. Uram az igaz régi Magyar Poésisnak Desertora? becsületemre mondhatom: ez vólt felelete: Jól tudom én, hogy négy soros Versekkel írt Magyar munka, szebb a' két sorosnál, mert több szavakkal több gondolatok, helyessebben tétethetnek ki; de mivel Egyházi ember vagyok, felette sok a' dolgom, és az ilyen munkákra tsak lopom az időt, két soros verseléssel hamarébb végzem azokat, mivel a' négy soros munka sokkal több időt kíván. - Én azon-is tsudálkozom, hogy Attya Urának ki nem ütötte pennáját kezébül, mikor dítséretire ezen egy pár négy soros Strófáit írta: *A Jó fiú nem tsak a' maga hasznára &c.* de tudom, Attya tisztelő fiú. De már elég légyen ezen penna kis tsata; szent a' békesség, nem foly senki sebének véri. Kedves jó barátom pedig írjon ezentúl-is négy soros versekkel, én ugyan ezen munkámat két soros versekkel írtam, de okát ennek már fellyebb ki-tettem, mivel a' Dámák így kívánták, mert azok a' Rytmust szeretik danlani, mellynek rövidebb a' Nótája. De ha ugyan tsak kedves Barátom Zoilussa nem szünne-meg kotzódni, adgya akkor a' Magyar Gyász érdemes Authórának remek munkáját a' kezébe, 's mondja-meg néki, hogy a' mint ezen Author felel munkája végén, maga Zoilussának, az légyen kedves barátom Uram felelettye-is.

Magam pedig még néhány sorokat ezen Elő-járó Beszédemhez függesztek, mellyekkel kifejezem, hogy ezen Munkámat két részre osztottam, és az elsőt, melly egyedül Rontó Pál történeteit foglalja magába, hat Tzikkelyekre; a' második részt pedig, a' mellybe Gróf Mórítz Benyovszkinak dolgai vannak, tizenkét Tzikkelyekre. Ezen egyenetlenséget az okozta, mivel a' Grófnak történetei mind számossabbak, mind fontosabbak, mint a' Rontó Pálé, de ezekbe-is ki-teszem azon történeteit, a' mellyek azon idő alatt történtek, a' melly alatt ő, a' Gróffal vólt. Bóldognak fogom magamat tartani, ha ezen tsekély munkám valamint Hazám Dámái előtt, úgy annak közönsége előtt-is, egy kis meg-elégedést fog érdemlenni.

*Költ Munkám Szabad Szakoltza
Királyi Városba lévő házamba,
Szent Iván havának. 30. Napján,
1793. Esztendőbe.*

ELSŐ RÉSZ.

ELSŐ TZIKKELY.

*Rontó Pál születése' földjéről szól; el-beszéli, kik voltak Szülői, mint jött e'
Világra, miképpen ment végbe Keresztelése, és az annál tartatott Vendégség.*

Ezer hét száz harmintz-negyedik esztendő
Folya nagy áldással, vólt mindenbe olly bő,

Hogy az élés-házak mind meg-tölttettek,
Pintzékbe a' hordók egymásra tétettek.

Egy ugar sem marad't Hazánkban hasztalan,
Sem férjével lakó Aszszonyság magtalan.

Abba szült engem' is Anyám e' Világra,
Az Atyám én velem jutott fiú ágra.

Borsod Vármegyének azon kies völgye,
Mellyet a' Sajó moss, születésem' földje.

Erről falum' neve-is Sajó Keresztúr,
Mellyben Gróf Szirmai nemzetség földes Úr.

Rontó Dávid vala neve az Atyámnak,
Sárkány Judith pedig az édes Anyámnak.

Vagyonja vólt annyi, mint paraszt gazdának
Szokott lenni; dolga jól folyt az házának.

Vagy Bíró, vagy esküdt ember az helységbe
Vólt ő; híre nélkül semmi sem ment végbe.

Az egész faluba nem vólt olly tanútt fő;
Írást-is olvasni egy sem tudott tsak ő.

Minden currenseket tsak ő olvasta-el,
Computusokra-is Miskóltzra ő járt-fel.

Azért-is az helység betsülte, tisztelte,
Ügye-folytatóját mivel benne lelte.

Szent Pál' napja előtt, estve nyóltz órakor,
Éppen imádságra harangoztak akkor,

Velem édes Anyám terhétől szabadúltt,
Történtt; éppen akkor egy tsillag-is tisztútt.

Az istállóba is Atyám' Daru lova,
El-nyeríté magát, 's felette hinnyoga.

Bodri kuvaszunk-is fogát vigyorgatta,
Örült, ugrádozott, farkát tsavargatta.

Fájdalmai között engem' burokba szült,
Mellyen édes Anyám felette meg-örült.

Bába meg-fürösztvén, mint illik, engemet,
Főtől talpig nézte az egész testemet.

Szívem' eránnýába ő egy jegyre talált,
Melly vörös vólt, 's ki-vontt magyar kardot formált.

Ezt látván a' bába, nagyon tsudálkozott,
Bé-pólyázván engem', az Anyámhoz hozott.

Szóllt hozzá: Aszszonyom! ímé fiad vagyon,
Szerentsés Anya vagy; örvendezhetsz nagyon.

Hidd-el; nem más, hanem nagy bajnok lesz ebből;
Ki-tetszik szívére rajzoltt kard bélyegből.

Kedves édes Anyám karjaira fel-vett,
Száma nints, mennyi sok tsókokkal illetett.

A' bába itt mindjárt a' szomszédba futott,
Hol Atyám, míg Anyám kínlódott, múlatott;

Néki-is szintén úgy megmondotta eztet,
Mellyel olly örömet szívébe gerjesztett,

Hogy lélek szakadva mindjárt haza futa,
'S mihent szobájába lebegve bé-juta,

Anyám' karja közzül engemet ki-kapott,
Áldotta az Istent, és a' mai napot.

Az istállójába innét engem' bé-vitt,
Darújához így szóltt: Ímé! lássad, Judit,

A' te gazdaszszonyod ezen kis katonát
Szúlte; tartsad eztet úgy, mint magad Urát.

Idővel nyeregbe ő fog reád hágni,
Te hátadról fog ő ellenséget vágni.

Mert tudjad: hogy szívéen kard bélyeget visel,
Hogy nagy vitéz léssen, ez egy bizonyos jel.

Mivel engem' tartott a' ló' elejébe,
Abrakos tarisznyát fog vonni fejébe,

Azt vélte; azért-is prüszszögött, hortyogott,
Lábával az hídlást vágta, és dobbogott.

Szóltt Atyám: no bizony, Urára esmére,
Azért prüszszög, dombol, örvend egész vére.

Mától fogva léssen jobb tartása néki,
Tsigás lesz szerszáma, szironyos a' féki.

Viszsza-térvén Atyám, 's menván az udvarán,
Bodri a' szarvason,¹ az az, ganéj halmán

¹ Az all-földön magasra hányattatik a' gyanéj, és a' tetején mintegy két szarvakra rakattatik, azért-is

Feküdt, de mihent ötet észre vette,
Le-szaladt, 's előtte ugrásait tette;
Hol el-futott tőle, hol meg vissza fordúlt,
Hol hasára feküdt, hol meg tovább lódult,
Hol szűköltt, hol pedig néhányszor böffentett,
Majd bőriből ki-bújt, olly nagyon örvendett.
Látván mit nem téssen az eb, hozzá így szólt,
Mert az Atyám' szíve örömmel tele volt:
Kedves Bodrim! ugyan be nagy a' te eszed,
Mivel a' mi történt háznál, észre veszed;
Örömmel köszöntöd, látom, Uratskádat,
Ki tsak most lépett-bé, azon gazdátskádat,
Mond-meg? ki mondta-meg az ő születését,
Az házhoz tsak mostan lett meg-érkezését?
Szavára a' kutya bau! bau! mint böffentett,
Vélte; hogy a' bába néki jelentést tett.
Ha már tudod, úgy mond: ímé Urad itt van,
Hogy nagy vitéz léssen, az már tsalhatatlan;
E' Világra magyar kard bélyeggel jött ő,
Minden ellenséggel szembe áll, ha fel-nő.
Ezzel a' szobába én velem bé-mene,
Az Anyám kevésbé fel-támad't ellene,
Hogy velem illy kemény, tsikorgó hidegbe,
Kint jár, és nem marad inkább a' melegbe.
Szóllott: Feleségem! hadd szokjon mindenhez,
Úgy-is katona lesz, hideghez, meleghez;
Ó ha láttad vólna, hogy mit nem miveltek,
A' Daru, a' Bodri, melly örömmel teltek;
Mind a' kettő mindjárt rá esmért Urára,
Általad világra jött kis katonára.
Hidd-el ítélete, Darunak magának,
Nagyobb, mint akármelly Naturálistának;
Mert tegnap, jól-lehet kétszer vóltam nála,
Nem nyerített, nem-is dombolt, veszteg álla.
De most kisdudunket karomon sejdítvén,
Dombolt, és víg vala, magát el-nyerítvén,
Nem máson, tsak Isten' hatalmán vígadott,
Hogy nekünk semmiből illy szép fiat adott.
A' Naturálista ezt a' természetnek
Tulajdonítani szokta, vagy esetnek;

neveztetik az így rakatott ganéj halom, szarvasnak.

De a' Daru lónak az az ítélete,
A' természetnek is, hogy vala kezdete;
Mellyet is egy olly nagy Valami alkotta,
Ki öröktől való, 's ezeket mondotta:
Én vagyok a' kezdet, és én vagyok a' vég,
Tőlem teremtett föld, tenger, és az ég.
A' Darunak sem vólt addig istállója,
Míglen mester ember nem vólt munkállója.
Nem is első oka annak a' természet,
Hogy annyi sok bolond köztünk el-tenyészett.
Embereknek őket, Isten teremtette,
Naturálistáknak feslett erkölts tette.
Halld Feleség azt is, Bodrink mint vígadott,
Hogy a' ganéj dombról hozzám le-szaladott.
Természetesebben járta ő a' tántzot,
Mint a' kik viselnek minden-féle rántzot;
Láttam én a' bálba Pesten mint forgottak,
Tollas kalapokba, miképpen ugrottak,
Végig a' Szálába tettek Kalupádát,²
Sok közzülök jó hogy ki nem törte lábát.
Bodri ugrássait a' mint el-kezdette,
Hidd-el: módossabban náloknál, ejtette.
Mind jobbra, mind balra, sokkal szebben forgott,
Mint a' bálba szoktak, másra ő nem morgott,
Hol el-futott tőlem, hol pedig vissza tért,
Láttam Kalupádhoz, szint' úgy, mint ők, hogy ért.
Pedig tollból néki nem vólt bokkrétája,
Sem pedig bé-festve nem vala ortzája.
Kutya ábrázattját ő tsak meg-tartotta,
Majom ábrázatra azt nem fordította.
Atyámnak szavain, kevésbé nevetett
Az Anyám, 's engemet ágyába fektetett.
Ezek után Atyám egy bundára le-dült,
De el nem alhatott, olly felette örült.
Auróra mint lépe Hesperus' nyomába,
Fel-költ, 's mindjárt méne barmai' aklába,
Egy szép hízott ökrét, abból ki-vezette,
Mészároost hívatván, vele le-üttette.

² A' Kalupáda tántzot nyegédes, de felette ostoba emberek gondolták-ki, mivel eztet tántznak sem lehet mondani, mert a' Szálának egy végétől a' másikig vágtatnak, azért is inkább futás ez, nem tántz.

Két örüt, négy borjút, és nyóltz gyenge bárányt
Által-adott néki, és két hízott ártányt.

Hogy ő mind ezeket ölye egy rakásra,
Nyúzza, perzselye-meg, és ne bízza másra;

Töltse kolbászoknak részit foghagymával,
Részit majoranna szagos pelyvájával.

De a' toszogatott kolbászt ki ne hadja,
Egész bors szemekkel az ízét meg-adja.

Legyenek mind gyöngyös, májos, tüdös hurkák,
Véres gömböztökbe, szalonnábúl kotzkák.

Jól meg-mosva legyen a' patzal főképpen,
Borjú, 's disznó fejek meg-tisztítva szépen.

Osztán hat falusi gazda aszszonyokat,
Sütni, főzni, kik jól tudnak, olyanokat

Híván; kamaráját mindjárt fel-nyitotta,
Hogy azt ne kéméllyék, nékiek mondotta.

Azoknak ketteje a' kaláts sütéshez
Hozzá fogott; négygye pedig a' főzéshez.

Sütöttek az elsők szép fejér tzipókat,
Fonott kalátsokat, lángost, vakarókat,

Száma nem vólt a' sok káposztás rétesnek,
És kapros túróval meg-töltött bélesnek,

Tekenők töltek-meg mákos kalátsokkal,
Rántott tsőregekkel, és lelkes fánkokkal.

Tálakra levélen, sültek halmasztattak,
Asztalokra rendel mind alkalmasztattak.

Udvar közepére egy nagy szány vólt vonva,
A' mellyet kerített magossan négy ponyva;

Ezen vólt főzéshez nagy tűz pad építve,
A' sok fel-vágott fa rakásra készítve.

Mint az Ætna hegyén, ezen olly tűz égett,
Mert Posztrikomra³ hítt Atyám sok vendéget.

A' négy szakátsné itt kélt, járt, forgott, sürgött,
A' sok vagdaló kés 's főző Kanál tsörgött.

Ki lúdat, ki pulykát, ki kappant mellyesztett,
Ki malatzot szúrván, abbúl vért eresztett;

Két fülű fazékba káposzta rotyogott,
Püfögött a' kása, feli le potyogott.

Edgyik a' kappanhoz metélt tészta laskát,
Más-is azt sikárlott, hogy majd tsinál táskát.

³ Hazánknak némelly Vármegyéibe a' Paraszt nép, a' Keresztelőt Posztriknak szokta nevezni.

Harmadik bosporba foghagymát aprított,
Negyedik espéknek szalonnát hassított.
Mert patzalt, bárány húst, ezzel készítették,
A' törött lébe-is ugyan eztet tették.
Gyenge báránycákat készíték tárkonnyal,
Az apró tsibéket, mint szokás, tzitronnal.
A' disznó lábakból főztek kotsonyákat,
Tálaltak két lapos tálra tarhonyákat.
Egyike egy sóldart vagdaló késével
Fel-darabolt, 's főzte aztat kaszás lével;
Borjú fő tejfeles, és zsemlye kotzkával
Készült, 's a' Disznó fő etzetes tormával.
Lúdas kása-is vólt, tsirkék köszmétével,
Egy pár hízlalt rétze főtt fekete lével.
Minden étel vala jól meg sáfrányozva,
Némelly meg-zsályázva, vagy rozmaringozva.
Hintettek azokra bőven borsot, 's gyömbért',
Mivel a' fűszerszám tisztíttya-meg a' vért.
Az ökörnek fejer, 's vese petsenyéje
Nyárson sült, és róstón annak vetretzéje.
Disznó óldalának a' zsírja le-tsorgott,
Malatz, mellyet nyársra vontak, frissen forgott.
Spékeltetett örú hússa foghagymával,
Lúdakát töltötték mind kormos almával.
Pulyka kakasoknak lágy kenyér begyekbe
Tétetett: vad nem vólt, azért-is helyekbe
A' többi sült állott; borjú tzierekéből
Tsináltak katona bélest veséjéből.
Atyám két szekérbe, míg az ebéd készült,
Lovakat fogatván, egyikébe bé-ült.
Miskóltzra el-mene, a' Minoritákhoz
Szállott, régtől fogva esmérős Atyákhoz.
A' Gvardiántól ő ki-kére egy Pátert,
Ki meg-kereszteltyen, 's melléje egy Frátert;
Ez mindjárt szívessen Páter Tiburtiust
Rendelte, 's melléje, Fráter Onufriust.
Erre: egy szekérrel, az Avasra fel-ment,⁴
Melly hegyen egy nagy szép pintzéje vala fent,

⁴ Miskoltz várossa felett, egy nagy hegy oldal vagyon, melly Avasnak neveztetik, ezen felette sok épült pintzék vannak.

Három hordó ó bort a' szekérre fel-tett,
Mellyet a' Tapótza⁵ híres hegye termett.
Papokkal, 's borokkal haza mint érkezett,
A' bábával mindjárt arrúl értekezett,
Hogy meg-fognak-é mind a' Komák jelenni?
Tizen-egy órára itt fognak-é lenni?
Mert parantsolatot ennek ollyat adott,
Hogy míg Miskoltzra jár, gyüjtsön tizenhatot.
A' bába mondotta, mindjárt itten léznek,
Tsak a' Papnak magát kell tartani késznek.
Nyomba egymás után meg-is jelenének,
Atyámnak, Anyámnak, köszöntést tevének.
A' bába engemet szépen bé-polyázott,
Mint Pünkösdi Királyt, tarkán pántlikázott.
Tüzes András vala az én Kereszt Atyám,
Felesége Atzél Kata, Kereszt Anyám.
Többi hét pár Komák, tsak lóggóg valának,
De mint Kereszt Atyám, szint' olly jól ivának.
Egy fejér abbroszszal asztal terítettett,
Frátertűl két viasz gyertya rá tétetett.
A' komák szép renddel mind e' körül álltak,
Tzeremoniához fogjon a' Pap, vártak.
Őltöztek a' Komák mind zászlos bundába,
Atyám-is azon nap vólt fejér gatyába.
A' Koma Aszszonyok hoszszú fátyolokkal,
Zöld rása szoknyába, retzés ingválokkal.
Atzél Kata fel-vett bábátűl karjára,
Tüzes András Uram állott a' jobbára.
Mivel Pál estvéjén a' világra lettem,
Azért Pál nevet-is a' szent vízzel vettem.
Mihent meg-öntözött a' Pap engem, 's meg kent,
Kereszt-anyám velem Anyám ágyához ment.
Sok kívánások közt' le-tett az ágyára,
Többi Aszszonyok-is körül a' lótzára
Úlvén, az Anyámnak, sok köszöntést tettek,
Melly gyönyörű vólnék, arrúl beszélgettek.
Egy szóltt: Komám Aszszony, e' bizony ollyan szép,
Hogy a' nagy Óltáron sintsen illyen szép kép.
Más mondá: olly bodros fején hajatskája,
Mint Nagyságos Gróffnének pudli kutyátskája.

⁵ Egy szőlő hegy Miskoltzhoz közel, Tapótzának hívatatik, ezen hegy igaz jeles borokat terem.

Harmadik szólott: nem-is mertem jól rá' nézni,
Mert félttem, hogy talán meg-fognám igézni.

Mivel testetskéje mint malatzka kövér,
A' Bazsa rózsával ortzátskája fel-ér,

Mint a' leg-szebb *Schú vix* feketék szemei,
Fénylenek mint éjjel rothatt fák retvei;

Mint az ezüst tsákány, horgos orrotskája,
'S mint a' palatsinta vékony szájatskája.

Ezek után a' Pap áldásokat kívánt
Szülőimnek: 's rám-is sok Kereszteket hányt.

Fel-állá végtére a' Komák fejébe,
Tüzes András, 's így szólott azoknak nevébe:

Kedves Komám Uram, 's Gazdánk Rontó Dávid!
Hallgasson meg-engem', nagy dolog van ám itt,

Mert olly tsuda történt kelmednek házába,
Mint régenten történt Macedoniába.

A' hol-is Nagy Sándor, a' midőn született,
Hogy nagy Bajnok lészen, az így jelentetett.

Az égen üstökös nagy tsillag tetszett fel,
Három vörös nyilbúl állott szívén egy jel.

Még akkor kis tsikó vólt Butzefalussa,
Tsak kölyök kutyátska vala Tzerberussa.

Még-is Bucefalus ugrott, ágaskodott,
Tzerberus ugatva forgott, nyájaskodott.

E' kis Palyival-is, a' mikor meg-vidúlt
Kelmednek az háza, egy szép tsillag tisztúlt;

Magyar kard jegy vagy az ő szíve iránt,
A' Daru, a' Bodri, örültek egy aránt.

Hiddje ked; mind ezek olly nagy Ferkónyomok,
(Mondani akarta, olly nagy Phenomenok,)

Mellyekbúl éppen mást ki-hozni nem lehet,
Hanem hogy e' kiseded szint' olly nagyra mehett,

Mint Nagy Sándor mene, 's lehet hódítója
Országoknak, és sok ellenség rontója.

A' neve-is Rontó, és szop sárkány tejet,
Kard jegy van a' szívén, vághatt-is sok fejet.

Én, és a' több Komák, hogy Isten segítse,
Kívánnjuk: karjait, szívét erősítse;

Kedves szülőinek légyen öröme,
Rontó nemzetségnek nagy ditsőségére.

Míg a' Profetziák e' képpen folytattak,
Étkek asztalokra addig fel-hordattak.

Az asztali áldást a' Pap el-mondotta,
A' sok Koma, Ámen! Ámen! kiáltotta.

Kinek hová tetszett, mindenike le-ült,
Mert már fel-adatott, mind a' főtt, mind a' sült.

Nagyon víg vólt Atyám, kínálta szívéssen,
Hogy ha isznak, esznek, azt venné kedvessen.

Jól ittak, jól ettek, és úgy örvendeztek,
Hogy sokan közöttök immár ökredeztek.

Foghagymás kolbásznak drága szép illattya
Böfögött gyomrokbúl, mert nagy vólt divattya.

Az izzadásnak-is kelemetes szaga
Bé-tölti a' szobát; Atyám pedig maga,

Nagyon tsuklott mézes, 's borsos pályinkátúl,
Soktúl savanyú szag jött a' káposztátúl.

Koma Aszszonyok közt ürültek a' kantsók,
Szebetskéket érte nem egy, hanem több tsók.

A' beteg ágyasnak az egészségéért,
Ittak a' Gazdáért, értem-is Palyiért.

Egyik szakáts Aszszony kezét bé-kötötte,
A' főző kanalát kásával töltötte,

Meg-forrószta, úgy mond: a' kezét a' kása,
Az asztal körül járt, hogy azt minden lássa,

Hogy meg-gyógyíthassa, arra kéregetett,
Ki póltrát, ki krajtzárt adott, mint telhetett.

Tapótzai bortúl sok Koma óldalt dült,
Komanék közzül-is, nem tsak egy meg-szédült.

Mert ellől melegen mézelve azt itták,
Kotyogós üvegbúl végre kotyogtatták.

Az asztalnál ültek egész hat óráig,
Ittak, ettek mindég, napnak el-fogytáig.

Végre természetűl kényszerítettettek
Fel-kelni; azért-is minnyájan fel-keltek.

Ki ólba, ki tsürbe, ki kertbe tántorgott,
Melly orrára bukkott, káramkodott, morgott.

De mihent minnyájan jól ki-üresültek,
Viszsa-tértek megint, a' szobába gyültek.

A' Komák itt újra ültek asztalokhoz,
Nyúltak a' kantsókhoz, és a' kalátsokhoz.

A' Parasztok borbúl ha jól hörpentenek,
Tudjuk; szent Írásbúl akkor beszéllenek.

Páter Tiburtius nagy eszeléseket
Hallgatván, tsak fülelt, mert illy Théséseket

Soha még nem hallott, bár vólt Theologus,
Illyeket ki nem tett Aquinás, sem Scotus.
Az egyike fel-áltt, szóltt, hogy hallgatnának,
Mert két kérdést tenne itt ő minnyájának.
Mindjárt-is közöttök nagy tsendesség leve,
A' többi Komák közt illy két kérdést teve:
Getzemani kertbe vallyon hány szál fa vólt,
Tserfa, Bükfa vólt é? mellyen Júdás meg-hólt?
Mindenike tudós, 's okos akart lenni,
Feleletet kész vólt azért egy így tenni.
A' mennyi fa vagon ma-is a' Mátrába,
Szint' annyi vólt abba, 's ki kétes szavába,
Mennyen oda, hol-is mind meg olvashattya,
Hogy helyesen feleltt, szemével láthattya.
Fűzfán fült meg Júdás, szólt mondani merem,
Azólta a' fűz fa gyümölsöt sem terem.
Könnyű mindezekre megfelelni, úgy mond:
De e' kérdésére felelni, lészen gond.
Azon szekér, mellyben Illyés Próféta ült,
Tüzes vólt; hogy lehet, hogy abba meg-nem-sült?
Vizes spongyiábúl vólt a' köpönyege,
Szóltt más; Tél-is vólt, tám nem-is vólt melege.
Harmadik-is fel áltt, egy nagyot köhentett,
Illy kérdést tett, mert már borbúl jól hörpentett.
Ézsau szőrös vólt, hogy a' szőri közzé
Moly nem esett, attúl magát miként őrzé?
Mondá egy: mint lovat, szőrit úgy kefélte,
Melly őszve tsumózott, aztat le-metélte.
Már ez bölts felelet, negyedike mondá,
De a' megfejtésre e' kérdését adá.
Frígy szekrényre előtt, mikor Dávid ugrált,
Thótót-é; avagy-is magyar nótát hárfált?
E' kérdésre senki már nem felelhetett,
Mert az Aszszonyoktúl nagy zaigás tétetett.
Im így tántzolt Dávid, forgani kezdettek,
E' nótát hárfálta, szörnyen éneklettek.
Szegény Onufrius Fráttert-is meg-kapták,
Öreg vólt, de még-is forgatták, rángották.
Ezen pajkosságot mihent Atyám látta,
Meg-szabadította, 's őket meg-dorgálta.
Örült, az udvarra ki-ment, tsak allyig fújt,
Többször így ne járjon, a' lúd ólba bé-bújt.

A' Lúdak gágoktak, a' Bodri lármázott,
Kegyetlen hideg vólt, az ólba meg-fázott.
Ki jött, és el mene a' ló istállóba,
Virattig kutzorgott a' széna tartóba.
A' nagy dorbézolás folyt egész virattig,
A' Férfi Komák-is ittak egész addig.
Látván a' más napnak fényes virradását,
Mindenike szépen tette bútsúzását.
Atyámtúl, Anyámtúl, botsánatot kértek,
Ujjongatások közt házaikhoz tértek.
A' Fráter ezt látván, a' széna tartóbúl
Fel költ: a' szobába jött az istállóbúl.
Egy kotsiba Atyám fogatott azomba,
A' két Minorita vissza ment Klastromba.
Így ment Keresztségem, 's az vendégség végbe,
De annyi könyörgés nem ment fel az Égbe;
A' mennyi bor folyt-bé a' Komák torkába,
Mert két kézre ittak az Atyám borába.

MÁSODIK TZIKKELY.

*Rontó Pál gyenge korába való nevelését, és azon esztendőök alatt esett Törté-
nettyeit elő beszéli.*

A' gyenge gyermekek, tsak hogy elevenek,
De máskép' magokkal ők tehetetlenek.
Mert testetskéjeknek mind azon nemei,
Mellyeknek organa deákul nevei;
Míglen táplálatnak annyok emlőjével,
A' természetnek nem bírnak erejével.
Azért-is ezeknek nintsen ítéletek,
Nints elmélkedések, nints emlékezetek.
Némátskák alusznak, semmit sem szóllhatnak,
Hangot-is bajakrúl tsak sírva adhatnak.
Időrül időre hogy ha nevednek,
És egyszer vastagabb étkeket ehetnek,
Meg-erősítetnek az Orgánumok-is
Ezektúl, mind belső, úgy külső tagok-is.
De még-is míg olyan időket érhetnek,
Tsatsogva annyoknak hogy hízelkedhetnek,
Ó a' szegény Anyák! mennyi fáradságot,
Szenyednek mellettük, 's nyúghatatlanságot.

Soha ők azt nékik meg nem szolgálhatták,
Fáradtságok díjját meg-sem-is adhatták.

E' nagy szeretetnek nem-is lehet ára,
Mert szerelemnek ez leg-szentebb Óltára.

Olly betses ennél tett Hymen áldozattya,
Hogy nints kints, melly eztet meg-jutalmazhattya.

Vajha minden Anya venne olly jutalmat,
Hogy magzattya miatt ne érne siralmat.

De a' természetnek mélységes dolgába
Nem avatom magam', had folyon magába.

Tsak nevelésemrül fogok hát szóllani,
Mik velem történtek, mind elő mondani.

Én sem tudom, miglen tsetsemótske vóltam,
Éltem, mozgottam-é; avagy-is meg-hóltam.

Miképpen, és honnan jöttem e' világra,
Nem tudtam, gondoltam; mint madár az ágra

Szálni szokott, én-is valamelly felyhőbűl
Le-száltam; avagy-is bújtam-ki erdőbűl.

De elég, hogy mihent futkosni kezdettem,
Hogy világon vagyok, immár észre-vettem.

Mert szülőim nékem felette kedveztek,
Szüntelen Palyika, 's lelketkém neveztek.

Atyó ez; Atyámra Anyám mutogatott,
Atyám-is ne Anyó; Palyi szóllítgatott.

Látván mind a' kettő egymásra mint mutatt,
A' belső indúlat, 's vér mutatott útat.

Hogy ők én szülőim, szívem meg-érezte,
Természet, hogy őket szerettem, azt tette.

Szerettem-is őket, 's gyakran meg-tsókoltam,
Hol egynek, hol másnak nyakát ált'kótsoltam.

Fogyatkozást nékem szenyvedni nem hagytak,
Valamit tsak kértem, mindjárt mindent adtak.

Nem étettek: inkább hízlaltak mint libát,
Soha sem-is láttam valamibe hibát.

Minden-nap forralt téj vala flöstökömöm,
Ha látták, jól eszem, vólt már akkor öröm.

Anyám meg-kérdezett, hogy ebédre enni
Mit kívánok? annak meg-is kellett lenni,

Kalátsot, gyümölsöt adott uzsonnára,
A' mit én akartam, főzött vatsorára.

Mint a' Prókátornak, hasam olly nagy vala,
Fel-puffad't, mert a' szám egész napon fala.

Két pofám kövér vólt, mint egy Trombitásnak,
A' többi gyermekek nem-is hívtak másnak.
Mivel édes Anyám maga-is tiszta vólt,
Tisztán tartott; nem-is vólt ingetskémen főlt.
Sőt mind a' két újja vala ennek tsipkés,
Pamuttal ki-varva tzifrán minden szegés.
Kétszer mosta meg ő fejemet egy hétbe,
Üstökömet fonta elől három rétbe,
Fekete galondal, a' végít fodrossan,
Hátról bé-font hajhoz kötötte tsínossan.
Fej mosás idejét ha meg-sajdítottam,
Ha lehetett, akkor már el-illantottam.
Ha nyár vólt, el-bújtam a' sűrű dudvába,
Télbe Retirádám vólt kazal szalmába.
Nagy ajánlásokra és ígéretekre,
Bújtam azokból ki, vagy-is kérésekre.
Mert a' midőn fésült, hogy hajamat húzza,
Kiáltoztam, mond'tam, bőrömet le-nyúzza.
Sírtam, hánykolódtam, el-botsát gondoltam,
Lábammal mérgembe egy helybe domboltam.
Kedves Anyám, hogy már nékem almát rázott,
Mond'ta: hogy szép leszek, 's azzal meg-juházott.
Ígérte; hogy ha én fogok imádkozni,
Vásár fiát nékem fog Miskóltzról hozni.
Hamar meg-tanúltam vetni a' Keresztet,
A' mi Atyánkot-is, és az üdvözletet.
A' kis gyermekekhez illő Katekismust
Jól tudtam, és még egy Karátsonyi Ritmust.
De mivel minden nap regvel, és estvére
Imádkoznom kellett, nem vólt szám ízére.
Ezen szent munkára nagyon reá úntam,
Estve, hogy már alszom, a' szemem bé-húntam.
Regvel pedig, vagy az ágyam alá bújtam,
Vagy a' kementzére másztam, és ott fújtam.
Nem a' Mi Atyánkon, de azon járt eszem,
Hogy ma én mit jádzok, avagy-is mit eszem.
Egyszer édes Atyám Miskóltzi Vásárrúl
Meg-jövéen, mivel ott Pestrúl, és Kassárúl
Könyv árosok vóltak, a. b. c. könyvetskét
Hozott, Báb sütótúl kardot, két szívetskét.
A' tsákotskám mellé egy szép bokkrétát-is,
Páltzára szúrt lovat, egy kis korbátskát-is.

Szóltt hozzám: Palyika! jőj hozzám Fiatskám,
Ím nézzed! mit hoztam édes alakotskám.

Itt a' ló, itt a' kard, te Katona leszel,
Ha jól fogsz tanulni, többet nyérsz, és veszel.

Maga édes Atyám engem ABCzére,
Tanított a' betűk' meg-esmérésére.

Kevés idő múlva már az AB abot
Mondottam, de tsak úgy, ha valamit adott.

Mohon kaptam mindent, meg-is úntam mohon,
Nem tovább, három nap, jártam a' fa lovon.

A' pajkosságokba kezdettem merülni,
Szülőimnek sok jó intésit kerülni.

Jobb kedvem-is vala a' karikázáshoz,
Tsülőkhöz, labdához, mint a' tanuláshoz.

Télbe gyermekekkel jégen kortsolyáztam,⁶
Nyárba az erdőkön velek madaráztam.

Féltett Anyám, hogy vagy le-esek a' fárúl,
Vagy egyszer jég alá tsúszok kortsolyárúl.

Fedett, pirongatott, hogy meg-fog veszőzni,
Mondotta: a' rosszszat kívánván előzni.

De fenyegetése vala haszontalan,
Sótt már lopni kezd'tem, lettem olly tsintalan.

Ezt, több gyermekekkel gyümöltson kezdettem,
Sokkal nagyobbakkal idővel végzettem.

Atyámnak gyümöltse sok termett, falhattam,
De jobb izű vólt az, a' mellyet lophattam.

El-mentem többekkel borongós időbe,
Melly az Uraságé vala, olly szőlőbe.

A' pásztorok minket hamar észre vettek,
R'ánk jöttek; szaladtunk, ők pedig kergettek.

Egy helyt ált' akartam a' gyepűn ugrani,
Meg-talált hirtelen a' lábam botlani;

El-vesztém az ugrást, mint az őz a' nyomot,
El-estem: és egy tsősz a' földön meg-nyomott,

Esdektem nékie, kértem ereszszen el,
Egy márjást ígértem, de nem botsájtott fel,

Hátra köté kezem, vitt Atyám házához,
Imé tolvajt hozok, szóllott az Anyámhoz.

⁶ Kortsolyázás olly jégen való veszedelmes paraszti multság; hogy lábok alá marha óldal bordáit teszik, egy vastag bot végén szeg vagyton, ezen botot lábok közzé teszik, és azzal igen sebessen hajtyák tsúszzásokat a' jégen.

Gondoltam, hogy Anyám majd meg-pirongattya,
Mivel kedves fiát kötél szorongattya.

De még meg-fizetett néki, 's meg-ditsérte.
Másszor-is ezt tegye, ötet arra kérte.

Én nékem pediglen a' nyakamra hágott,
Szint úgy reped't bőröm, vesszszövel úgy vágott.

Más nap a' kapunak kötött oszlopához,
Íjesztett, hogy másszor köt a' kalodához.

Szöllő gerezdekkel meg is koronázott,
Mondá, hogy még meg-ver, vesszsző vízbe ázott.

A' többi gyermekek itten körül vettek,
Azok-is, kik velem voltak, ki-nevettek.

Az édes anyámat menyre 's földre kértem,
Hogy soha sem lopok, jó leszek ígértem.

El-eresztett, feddett, 's végre szép oktatást
Adott: szóllott, hogy ha nem hagyom a' lopást,

Végtére-is tsak az léssen fizetésem,
Hogy fog Tetű váron lenni temetésem.⁷

Mint bárány, olly szelíd voltam én vagy két nap,
De ha a' juhokra a' farkas egyszer kap,

Bár őt meg-kergetik, soha nem meg-állya,
A' ragadást újra hogy meg-ne próbállya.

Én-is szint' úgy megint fejemet probára
Vetettem, 's ki-mentem újonnan portára.

Egy jól magát bíró Zsidó szomszédunkba
Lakott: jártam hozzá, és ő-is házunkba.

Láttam egyszer, hogy ő sok pénzt olvasgatott,
Mellyet Felesége bőr gyüsözőbe rakott.

Eztet ő egy deszka ládába bé-tette,
Plével 's egy lakattal jól bé-rekesztette.

Történt: hogy ő más nap fel-ült szekerére,
Feleségestül ment a' szöllők hegyére.

Mind a' szoba, mind a' pitvar ajtajára,
Lakatokat vetett, úgy ment el úttára.

Gondoltam: a' padlást ha fel-szaggathatom,
Majd a' mauksli pénzét jól meg-dézsmaalhatom.

Fel-másztam az eresz alatt a' padlásra,
De nem akadtam ott fejszére vagy másra,

⁷ Miskóltz városa mellet azon hegy; mellyen a' Nemes Vármegye akasztó fája áll, Tetű várnak nevezetetik.

Mellyel fel-törhettem volna én a' padlást,
Hogy el-vegezhettem volna a' dézsmálást.

Régi, szű ette volt a' padlás deszkája,
Láttam, hogy porhanyú, bár jó gerendája.

Gondoltam, fel-ugrom, és így azt bé-töröm,
Nem bánom lábamról ha szakad-is köröm.

De meg-esett nékem Diószeg vására,
Mert a' mint ugrottam erővel deszkára,

Két deszka-is le-tört, szoba közepére,
Mint kit menykő meg-üt, estem nyakra főre.

Mind orromon, számon, folya nagyon vérem,
Gondoltam, halálom mostan mindjárt érem;

Mert lélekzetet-is tsak allíg vehettem,
Mellyért-is a' földről fel-sem-is kelhettem.

Kegyetlenül fájtak lábaim 's két karom,
Nem sírtam, de bögtém, valamint a' barom.

A' dézsmálásról már nem-is gondolkodtam,
Innét hogy megyek ki, azon tusakodtam.

Végre fel-otsódtam még-is nagy nehezen,
Ablakot nyitottam, hogy ki-megyek ezen;

De erős kereszt vas vólt falba tsinálva,
Húztam, nem engedett, mert jól vólt munkálva.

Jobb vállamat, és a' fejemet ált' dugtam,
De veszedelmemnek örvényébe buktam.

Mert már sem bé, sem ki itten nem mehettem,
Mint madár a' lépen, olly fogollyá lettem.

Hol bé, hol ki, a' mint magamat én húztam,
A' két oldalamról bőrömet le-nyúztam.

Hát egyszer a' Zsidó bé-hajt udvarára,
Fel-nyitván ajtait 's nézvén ablakára,

Kezét öszve tsapván; Váj mir! tett kiáltást,
Dupplázta azt, látván a' bé-szakadt padlást.

Meg-esmért, Anyámhoz mindjárt futva el-ment,
Mihent a' szobába előtte vala bent;

Aszszonyom! kiáltott, Aszszonyom! ked fia
Tolvaj! tolvaj! bizony tolvaj ked Palyija!

Jőjjön ked szaporán! nézze-meg mit tsinál,
Docheszze szobába, feje útzára áll.⁸

Padlásom bé-törte, Pside! az nem kis kár,
Azon nem jó ember, hanem tsak tolvaj jár.

⁸ Dochesznek Zsidó nyelven az ember testének hátúlsó része neveztetik.

El-jött vele Anyám 's engemet így látván,
El-hült nagy szemeket meresztvén 's szát tátván.

Nem szóltt; hanem haza szaladott veszsőért,
Nem késett, és mihent házatúl vissza tért;

Le-rántá inamrúl frissen a' gatyámat,
Olly keményen vágta az alsó pofámat,

Hogy a' Zsidó falát sárgára festettem,
És nagy bűdösséget szobájába tettem.

Ezt látván a' Zsidó, mivel péntek vala,
Hogy bé-vagyon festve az ő egész fala,

El-rántá anyámat, mondván: ked mit tészen?
Közel van az estve, majd Sábesszem léssen;

Ezen motskosságot én nem szenvedhetem,
Szobámat tisztának hamar mint tehetem.

Meg-szűnt verni, tsak a' Zsidó hánkolódott,
De mint vonnyanak ki, nem láttak más módot;

A' falu végirül egy tzigány kovátsot
Hivattak: hozott ez fogót 's kalapátsot,

Míg a' kereszt vasat ez-is feszegette,
Alkermesem szagát nehezen szenvedte.

Szóllott: Ez a' fiú, deglet halat evett,
Azért botsájt illyen bídes sárga levet.

Aszszonyom! ked aztat jól meg-sáfrányozta,
Moyses falát illy jól azért aranyozta.

De tsak hamar engem' ő ki szabadított,
Hogy lábomon áltam, imígyen szóllított;

Palyi! ha még egyszer deglet halat eszel,
Mint a' ló húnortúl, sertés vesz, el-veszel.

Ezek után Anyám házunkhoz vezetett,
A' dolog mint történtt, mondjam-meg, kérdezett;

Mert ha meg nem mondom, újra meg-fog verni,
Féltem: látván, hogy már kötél't kezd tekerni.

Szólltam: Anyám Aszszony, házunknak garádján
Tegnap állván, hallám hogy a' Zsidó' padján

Fiatal verebek tsipognak fészkekbe,
Fel-másztam, hogy részes légyek én ezekben.

Padlása' deszkái vóltak mind rothattak,
Alíg léptem rájok, velem bé-roskattak.

Gondoltam, tolvajnak majd fognak mondani,
Kívántam magamat ki-szabadítani,

Az ajtó zárva vólt, ablakon ki-bújni
Akartam: de abba vas vala két újjnyi.

Erőlködtem, 's azzal úgy oda-rekedtem,
Hogy sem ki, sem vissza, többé nem mehettem.

E' szép hazugságot, tőlem mint hallotta,
Meg-esett a' szíve, könnyeit ontotta.

Mindjárt-is ágyába engem' le-fektetett,
Írós vajjal végtől végig kenetetett.

Míg ezek történtek, Atyám Egerbe járt,
Eleibe futok, mint szoktam, arra várt.

Szóbába bé-jövéen, szemét rám vetette,
Mi baja Palyinak? Anyámtól kérdete.

Az, mint én hazudtam, Anyám úgy mondotta
Atyámnak a' dolgot, a' mint azt hallotta.

Szóllt Atyám: Fiatskám! Katona dolog ez,
Belőled-is nem más, hanem katona leszs.

A' katona gyakran szokott esni sebbe,
De meg-gyógyúl, te sem fogsz meg-halni ebbe.

Egy karvas hegedűt hozott nékem most-is,
Imádságos könyvet, és még gyümölsöt-is.

Jobban örültem én a' hegedűtskének,
Mint az aranyozott tékás könyvetskének.

Nehéz vólt engemet imádságra venni,
Jobb szerettem addig pajkosságot tenni.

A' Zsidónak Atyám, kárát megfizette,
Mellyel padlását-is fel-építtethette.

Kevés napok múlva én-is fel-gyógyúltam,
De hogy majd tanulni kell, azon búsúltam.

A' tanulást miként kerülhessem én el,
Illy ál-ortzás módot találtam abba fel.

Lakott egy vak kóldus a' falunknak végén,
Péter vólt a' neve, öreg vólt már szegény;

Bírt egy két kerekű fakó talyigával,
Ennek vonására egy rőt szamárkával.

De hogy ő falukról falukra járhasson,
És így alamizsnát kérjen, kóldúlhasson,

Egy gyermeket tartott a' számara mellett:
Ennek egy éneket meg-tanulni kellett,

Szamárnak-is ő vólt úton vezetője,
Az áriának-is ő vólt éneklője.

Péter hegedűs vólt, 's hegedűt hordozott,
Mellyel a' gyermeknek accompagnírozott.

Szántt-szándékkal mentem az ő gunyhójába,
'S a' mint meg-állottam éppen eránnyába,

Nagyon sóhajtoztam, egyszersmind piszegetem,
Míntha el-fáradtam volna, úgy pihegetem.

Már akkor el-szökött az ő vezetője,
Jól lehet ki nem tölt még az esztendője,

Mert az alamizsna mellett ő éhezett,
Fösvény vala Péter, néki nem kedvezett.

Kérdezte, ki legyek, ki így sopánkodom,
És mi bajom volna, hogy úgy fohászokodom.

Szólltam: Péter Uram! nagy nékem a' bajom,
Majd ki sem mondhatom sok fájdalmas jajom.

Mert én Szülőimnek bár mindent mivelek,
Nem tetszik, nem tudom, mint bánjak már velek.

Minden lépésemre szidnak, ütnek, vernek,
Étkem olly, a' minőt sertésnek kevernek.

El-szántam magamat, és meg-válok tőlök,
Útba-is vagyok már; szolgálni készülök.

Tetszett néki, 's kérdé, hány esztendő's legyek,
Feleltem; hogy kilentz, 's tizedikre megyek.

Kapott rajtam, éppen ilyen vezetőre
Vólt szüksége, a' ki jutott illy időre.

Meg-akarta tudni, mit mondok, igaz-é;
Végig simogatott, hogy kitsiny vagyok-é.

Tagjaimról időm' mindjárt észre vette,
Azért meg-tetszettem nékie felette.

Szóltt hozzám: Fiatskám, én igen sajnállak,
Hogy a' Szülőidtől annyit szenvedsz, szánlak.

Ha tetszik, állj hozzám, legyél én vezetőm,
Útazásunkba-is gyámolóm, őrizóm.

Hiddjed, hogy én nálam nem roszz dolgod léssen,
Mikor éhezni fogsz, ételed lesz készen.

Dolgot mást nem adok, hanem szamarkámra
Fogsz vígyázni, mellyen járók talyigámra.

Midőn parantsolom, akkor azt bé-fogod,
Ő fogja azt húzni, koránt sem te tolod.

De zabláján fogva kelletik vezetned,
A' hol tanyát ütünk, itatnod 's etetned.

Engemet pediglen mindég fogsz urazni,
Bár városon, falun, fogunk mi utazni,

Mihent én ezeket tőle meg-érttettem,
Leg-ottan ő tőle én aztat kérdettem:

Az Úrnak kész vagyok én szolgálattyára,
Gondom lesz számárra, 's a' bagázsiára;

De kérem, mondja meg, lesz-é Conventióm?
Minden nap' mennyi lesz oralis portióm?
Az Úr fog-é adni nékem Libériát?
Vagy rondán vezetem számárt 's a' talyigát?
Szóltt hozzám: nints rútabb mint a' tzifra kóldus,
Illőbb hogy ha rongyos, teszi magát hogy bus;
Mert így meg-ejtődnek ő rajta a' szívek,
Bővebb alamizsnát adnak-is a' hívek.
Hidd-el ugyan Fiam, mostani Világba
Sok kóldusok vagynak, kik járnak tzifrákba,
Arannyal hímezett sokaknak ruhájok,
Paszományos, rojtos a' liberíájok.
Szép datzos lovakon és hintókon járnak,
De ajtajok előtt Creditorok várnak.
A' kalmárok kérik portékájok' árrát,
Nem akarnák hogy el-veszne, 's látnák kárát.
A' sok mester-ember pénzt kér munkájáért,
Mészárosok jöttek a' húsnak árráért.
Teménytelen szolga el-maradott bérit
Kívánja, érdemlett veréjtékes bérit.
A' Capitálissát *Vexler* 's több más kéri,
Ezt már az el-marad't interes fel-éri.
Mint farkast rángatják a' sok komondorok,
Szint' úgy bánnak vélek az éh Prókátorok.
Szegényeket ezek addig liquidálják,
Miglen rongyokat-is el nem dividálják.
Kóldúlni szégyenel mindenike, 's nem mér,
Mesztelen, pusztán áll, mint föröszött egér.
Nálamnál mind ezek nagyobb kóldusok ám,
Hidd-el édes Fiam, hogy igazat mond szám.
Morálissa után sok zatskót mutatott,
Mellyekbe sok tallért 's aranyakat rakott.
Lássad, úgy mond, nyertem ezt mind kóldulással,
De nem-is osztom-fel, hidd-el, eztet mással,
Hanem hóltom után mind a' tiéd lészen,
Hogy ha híven szolgálsz, ez a' pénz egészen.
Mihent én ezeket tőle meg-hallottam,
Tekintetes Uram! hozzá így szóllottam:
Én igen jól leszek, 's az Úrnak számara
Kövérébb lesz mint a' Tiszt-tartó' agara.
Erre kezét tsaptunk, 's meg-vólt Conventióm,
Már most tsak azt várom, lesz-é promótióm,

Az is lesz fiatskám, Isten erősítsen,
És szolgálatodba tégedet segítsen.

De meg-kell tanulnod mindjárt az éneket,
Annak a' nótáját, e' néhány verseket.

É n e k.

Hallgassatok engem' minden Keresztények,
Öregek, ifjak, gazdagok, szegények,

Az Ítélet'-napja el-érkezett volna,
Ha Isten kegyelmes mi hozzánk nem volna.

Mint Zsodomát tűzzel meg-büntetett volna,
Ember, föld, és tenger, most már hamu volna.

Az Izráel népe hogy ha jól élt volna,
Jeruzsálem most-is még álna, meg-vólna.

Nándor feje várba most pogány nem volna,
Önként hogy ha vissza azt nem adtuk volna.

Ha egyesség köztünk, 's szeretet jobb volna,
Több alamizsnája a' Lázárnak volna.

Ha annyi álnokság, és éh has nem volna,
Annyi sok Prókátor ég alatt nem volna.

Adjatok! adjatok! és adakozzatok,
Fösvénységtek miatt el-ne kárhozzatok.

* * *

Ezen szép énekekre a' mint meg-tanított,
A' sok vólna, vólna, majd meg-tántorított,

De még-is tsak hamar aztat meg-tanúltam,
Nótáját danoltam, füttyülve-is fújtam.

Hallván, hogy már tudom, mindjárt *orderezett*,
Al-földre köldülni mivel igyekezett.

Még azon nap engem' fel-*adjusztirozott*,
Garderóbájából illy szép köntöst hozott.

Szólta: a' koldusoknak fel-öltözni így kell,
Fólt, fóltón vólt, olyan nadrágot húztam fel.

Szürke szür dolományt öltöttem magamra,
Két rosz Németh tzipőt vontam-fel lábamra.

A' dolmány zöld, sárga, posztóval földozva,
Vólt vastag tzérnával eggyüvé tóldozva,

Durva posztó széllel magam övedzettem,
Fejemre egy szennyes vászon sipkát tettem.

Függesztettem egy nagy tarisznyát hátamra,
Bőrből meg-táskákat, jobb 's bal oldalamra.

Majd illy öltözet vólt az Úron-is magán,
Tsak hogy egy nyakas tök függött az óldalán.

Végre a' fejemen hajam tapogatta,
Szóltt, hajad nem jól van, a' mint simogatta.

Fekete lisztbűl ő vízzel tésztát habart,
Egy téglárúl erre késsel port-is vakart;

Ezzel bé-mázolta fejemen a' haját,
Hogy halavány legyek, kent rám hamus vaját.

Valami rajtam vólt, mind rongy vala és rosz,
A' fejemen pedig látzatott lenni kosz.

Uram öltöztetett illy ritka ruhába,
Alamizsnát tsaló kóldusos gálába.

A' kóldusoknak-is van Politikájok,
Gyakran álnok tsalárd az ő praktikájok,

Sok nem néma, még-is magát annak teszi,
De magába nevelt, mert jó hasznát veszi,

Más lábát fel-köti, mankón jár és sántit,
Senki sem vizsgállya, embereket vakít.

Sok a' földre esik, magát hánnya veti,
Hogy nyavalya töri, magát úgy téteti.

De ha bika tsökkel valaki rá vágna,
Ó mint fel-ugrana 's lábaira hágna.

Mások mesterséggel bé-festik tagokat,
Ők, melly nagy Lázárok, mutattják azokat.

Illyenek sokkal több alamizsnát nyernek,
Mint igaz kóldusok, kik porba hevernek.

Az Uram-is tudta mind e' mesterséget,
Gyakorlotta velem e' szemfény vesztéséget.

Jó regvel szamarát velem bé-fogatta,
A' talyigájára ringy rongyát rakatta.

De eztet éppen nem engedte meg-kenni,
Szóltt, a' kerekeknek tsikorgást kell tenni.

Mert így az éneklés, az hegedű vonás,
A' kerekek által esendő tsikorgás,

Majd nagy lármát tesznek, emberek ránk néznek,
Száma nem lesz a' sok adakozó kéznek.

Az Uram fel-ülvén már a' talyigába,
Mentünk, jól fel-készült kóldus parádába.

Meg-állj, szóllott: hogy ha falut fogunk érni,
Mert ott alamizsnát mindjárt fogunk kérni.

A' mint a' szamarat az úton vezettem,
Szép *equipázsénkat* magam-is nevettem.

Láttam; egy németh Tiszt ló háton jön felénk,
Nem tudta, medvék-é, vagy ördögök lennének.

A' mint hozzánk jutott; ódalt ugrott lova,
Le-is esett a' Tiszt, hátárúl jó tova.

Fel-ugrott haraggal, páltzájához kapott,
Uramnak hátára vagy tízet jót tsapott.

Én reám-is nézett; szóltt: *Spitzbúb!* 's hallgatott,
Nem bántott: lovára fel-ült 's el-ballagott.

E' *sarmitzli* után Uram azt mondotta,
Az Isten meg-veri, a' szegényt bántotta.

Meg-lásd, mivel engem ütött a' páltzája,
A' kezét meg-marja Rochus kutyátskája.

Innét tovább menvén, egy falut meg-láttam,
A' mint oda értünk, a' végin meg-áltam,

Szóltam: Péter Uram! itten falú vagyon,
Tám temetés van itt, sír sok Aszszony nagyon.

Ó jól van Fiatskám, mert ha itt temetnek,
Majd sok alamizsnát talyigámba vetnek.

Készítsd hát torkodat te az énekléshez,
Mindjárt hozzá fogok az hegedüléshez.

Ha egyszer énekelsz, a' szavakat nyújtsad,
Hogy így irgalomra a' szíveket gyújtsad.

Hajtsad bal váladra akkor a' fejedet,
Hogy ők szomorúnak lássanak tégedet.

Uramnak szavait pontra meg-fogadtam,
Vólna énekünkhöz torkom igazgattam.

A' mint el-kezdette vonni áriáját,
Én is húzni kezdém a' melodiáját.

Mi két kerekünk-is taktusra tsuforgott,
Szép harmoniánktúl a' hasam-is korgott.

Jött már a' nép vissza felénk temetésrül,
A' talyigát körül fogta minden részrül.

Sóhajtoztak, szántak mindenkép' bennünket,
Ditsértek, hogy szépen mondjuk énekünket.

Ki lisztet, ki-vajat, ki meg tojást hozott,
De leg-több Kraitzárral, 's pénzzel adakozott.

A' halálrül az Úr egy éneket mondott,
Ötet mint segítem, adott ez nagy gondot.

Hallám minden versnek, vége így megy ki: ben,
Én-is tehát véknyan e' véget húztam, ben.

Mert engemet többre a' vólna éneknél
Nem tanított: azért mást nem tudtam ennél.

Mondták: azon házhoz mennyünk, hol lesz a' tor,
Majd lesz ott ételünk, szénánk, e' mellett bor.
El is mentünk ahoz mi szép ének szóval,
Vóltak-is mindnyájan mi hozzánk sok jóval.
Végtére Péter Úr úgy meg-részegeedett,
Hogy már nem énekelt, hanem veszekedett.
Szakáts Aszszonyokkal főképpen kotzódott,
Hogy kitsiny minden kontz, melly néki adódott.
De rövid Processust ezek velünk tettek,
Vízzel meg-öntöztek, háztúl el-kergettek.
El-is sompolyodtunk, de nem muzsikáltunk,
Szomszéd falut érvén, mi ottan meg-háltunk.
Más nap éneklettük megint énekünket,
Mint eddig folytattuk, mi *manöverünket*.
Öt heti már el-múlt, hogy mi így mászkáltunk,
Vásárrúl vásárra, 's falukra sétáltunk.
Annyira gyűlt immár, ki-tsalt alamizsnánk,
Hogy tsak allyig bírta szamarunk, 's talyigánk.
Még-is életembe annyit nem éheztem,
Mint miólta ezen Uramhoz érkeztem.
Ezen idő alatt én főttet nem ettem,
Szamarát-is immár nehezen vezettem.
Kérdezvén: melegeg egyszer mikor eszünk,
Mert vagy meg-betegszünk, vagy éppen el-veszünk.
Nints a' kenyérnél jobb, fiatskám; így felelt,
Boszszonkodtam; ezért a' hideg majd ki-lelt.
Fel-tettem magamba, hogy ha módját lelem,
Rá szedem; mivel ő így bánik én velem.
Az al-földön menvén meg-láttam egy dombot,
Alatta egy posványt, abban a' sok zsombot.
A' szamárt vezettem a' domb tetejére,
Ki-fogtam, pányváztam én aztat jó fére.
Talyiga hátrúllya a' posvány felé ált,
Hogy mért állottam-meg, ő ezért kiabált.
Nem szóltam: hanem a' két rúdját meg-fogtam,
A' dombrúl Urastúl azt le-taszítottam.
A' szél-vész közt égnek az ő villámlása,
Nem sebesebb, mint vólt ennek le-futása.
A' tojások jobbra, balra hömpölygöttek,
A' rakott tarisznyák dombrúl gömbölygöttek,
Talyiga a' sáros posványba fel-fordúlt,
Uram hegedüstül a' zsombok közzé húlt.

Szörnyen meg-ijedett, nem tudta mi dolog,
Vélte; hogy boszorkány körülötte forog;
Vagy-is sárkányára ötet itt fel-kapta,
Garabontzás Deák, 's e' posványba tsapta.
Felette kiabált, Palyi Fiam! hol vagy?
Segíts édes Fiam! itt mind víz, mind sár nagy.
Mindjárt belé halok! kérlek húz ki engem',
Én kedves gyermekem, tiéd minden pénzem.
Péter Úr engemet eddig mindétig tsalt,
Éheztetett, maga mindenkor titkon falt;
Azért a'posványba hagytam talyigástúl,
Tudtam ki-húztatik Pásztortúl, vagy mástúl.
Így lett vége ezen szép szolgálatomnak,
És nekem ajánlott nagy Testámentomnak.
A' miként Urammal mind eddig kóldúltam,
Szintén úgy haza-is kóldúlva indúltam.
Néhány napok múlva, mint falunkat értem,
A' Sajó vizéhez az útból ki tértem;
Meg-fördöttem abba, a' téstát fejemről
Le-mostam a' többi motskot-is testemről,
Liberiámat-is ebbe bé-vetettem,
A' nagy tarisznyámat táskákkal temettem.
Ha házunkhoz megyek, gyanúsággal éltem,
Tudtam Anyám meg-ver, tőle nagyon félttem.
De az éhség mivel igen meg-szorított,
Ezen-is ált' esem, azzal bátorított.
Szülőim nem tudták, hogy én hová lettem,
Farkasok ettek-meg, vagy meg-ölettetem.
Epedett a' szívek, szüntelen sírattak,
Bánattal estvérül, reggelre virradtak.
Remegve bé-mentem házunk udvarára,
Öröm könyv tsordúla Atyám ortzájára,
Meg-ölelt, meg-tsókolt, a' földről fel-kapott,
Szólt: nem mégy-el tőlem, ezután egy tapott.
De az Anyám tudta sok pajkosságomat,
Esmérte Atyámnál jobban gázságomat.
Rettegtem, mert láttam, torva szemekkel áll,
Szólt egyszer: meg-jöttél gyönyörű virág-szál?
Pityeregtem, szíttam szavára orromat,
Itt egybe meg-kapta mind a' két karomat.
Be-vitt a' szobába, egy kötelet kapott,
A' mint érdemlettem, lelkesen meg-rakott.

Jajgatásom hallván Atyám, a' szobába
Bé-jött, szólt; Feleség ne bánts, mert hijába,
Mint sokszor mondtam, ebből katona lesz,
Láthadd; hogy mindenkor katona dolgot tesz,
Ekkor a' szobába hirtelen zúgás lett,
Génius repült-bé, ilyen beszédet tett.
Szülék szeretitek, rosszszúl fiatokat,
Tík nem esméritek önnön hibátokat.
Még gyenge korokba szabadság gyepplőjét
Kezekbe adjátok: fenyíték veszszőjét;
Nem-is mutatjátok; azért addig futnak,
Míg szerentsétlenség örvényyébe buknak.
Sőt örvendeztek tík, hogy ha ők pajkosok,
Majd tolvajok lesznek, későbbre gyilkosok,
Tsak a' tsemetéket lehet meg-hajtani,
Vén fákká ha válnak, kell már bárdollani.
Őket-is míg gyengék, addig oktassátok,
Kötelességeket el-ne múlassátok.
Trágár beszédeket főkép' ne halljanak,
És botránkoztató példát ne lássanak.
Jádzva lehet őket a' jóra hajtani,
'S mintegy tsepegtetve szívekbe óltani.
Mint viasz, ollyak ők, mindent formálhattok
Belőlök, és erre kötelesek vagytok.
Főkép' hogy van Isten, fejekbe kell verni,
Ez olly jó, hogy mindent lehet tőle nyerni.
Ki ötet szereti, Menny-országba mégyen,
A' Menny-ország pedig melly igen szép légyen.
Van ördög, de ez rú, fekete, 's igen rosszsz,
A' gyermeket veri, a' mellyike gonosz,
Pokol-is van, és az tiszta tűzből légyen,
Ki nem imádkozik, az abba bé-mégyen.
Köldussal, vagy mással nem kell ijeszteni,
Mert bátorságokat el-fogják veszteni.
Ártalmas képzelet, és olly rosszsz fel-tétel,
Mint erős méreggel kevertetett étel.
Azt fejekbe verni, ha katonák lesznek,
Hogy akkor hatalmat mindeneken vesznek,
Mert melly szerzetnek van erősb régulája,
Minden dolgaikba szorossabb próbája,
Mint a' katonának? Ez úgy mustráltatik,
Hogy arany a' tűzbe úgy nem próbáltatik.

Káplár páltza üti leg-kissebb hibáért,
Sőt fel-is akasztják egy lopott almáért.
Már Fő-Tiszt, akkor-is ha vétt szemlátomást,
Processust nyér, 's végre otsmány *Cassirozást*.
Ezek felett kinek kell szentebbül élni,
Mint a' katonának, és Istentől félni.
Ő minden órába veszélyek közt forog,
Ágyú 's apró fegyver körülötte morog.
Hogy ha rossz életű, 's él tsak eb adóba,
Plútóhoz kardosan mégyen *Comándóba*.
Így szóllván Génius, sebessen el-repült,
Mind Atyám, mind Anyám, e' beszéden el-hült.
Nem szólltak: gúnyátskát újra tsináltattak,
Ennem-is, innom-is, mennyi kellett, adtak.
Negyed' napra Péter Úr-is el-érkezett,
Útjába szamara szegénynek el-veszett,
Talyigáját húzta más fogadott kóldús,
Diurnuma három póltra vólt, 's fél font hús.

HARMADIK TZIKKELY.

Gyenge esztendeiből fel-serdülvén Rontó Pál, előadja további nevelését, e' mellett miképpen adattatott Miskóltz várossába oskolába, és ezen idő alatt meg-esett történettyeit-is el-beszéli.

Folyton folyt az idő, én-is nevedtem,
Zsengémből olly korra fel-is emelkedtem,
Hogy már alkalmas lettem mindenekre,
Oskolába jární, vagy mesterségekre.
Génius' szavai szülőim' fejekbe,
Nagy fel-háborodást okoztak szívekbe.
Azért-is egymással rólam tanakodtak,
Belőlem jó embert tenni iparkodtak.
Szándékjok az vala, hogy én a' pórságba
Ne maradjak, nyugös 's terhes parasztságba.
Azért azt végzették mind ketten felőlem,
Hogy deákos embert tégyenek belőlem;
Mert így Pap, Katona, Polgár-is lehetek,
Bár mellyet választom, én elő-mehetek.
Hallottam egymással miképpen beszéltek,
És melly reménységgel én felőlem éltek.

Szóllt Anyám Atyámhoz: Uram! én bizonyos
Vagyok abba, Palyi hogy tanúltt lesz, 's okos,
Mert mint az ő feje, olly fejet nem láttam,
Bár sok Aszszonyoknak gyermekit vizsgáltam.
Nem rég kementzénkről fejére le-esett,
Sírt ugyan, vértett-is, de tsak egy keveset.
Meg-íjedtem; mivel olly vólt tsattanása,
Mint egy nagy fazéknak tűznél pattanása,
Futottam hozzája, 's fejét meg-vizsgáltam,
Tsak bőrit kartzolta, feje egész, láttam.
Hiddje ked, nints feje erősbbr bár melly kosznak,
Szükség'képpen néki kell lenni okosnak,
Nem lyukas, elég nagy, sok fog abba férni,
Főképpen ha esze meg-fog egyszer érni.
Ez még mostan gyenge, de sebes mint a' tűz,
Pajkosságaiból látjuk, mellyeket üz.
Szóllott itt Atyám-is: régen tudom én azt,
Hogy a' jó szántó-föld soha sem terem gazt.
Te okos Aszszony vagy, én-is egy bölts ember;
Fiúnkból sem lehet bik-fa, vagy vad kender;
Mert fájától meszsze nem esik a' gyümölts,
Ha a' Szülék böltssek, fiok-is léssen bölts.
Jól esmérem az ő minden tehetségét,
Fejét, sebes eszét, mindenre készségét.
Köles szem több nem fér falunk' kilájába,
Mennyi Deák szó fér feje' agyájába.
Azért-is kell néki oskolába menni,
Hogy a' Deák szókat tudhassa fel-venni.
Ha egyszer ezeket rakásra gyűjtheti,
Szerentséjét egész Világba teheti.
Ha Szerzetes léssen, ő Gvardiánságra
Fel-mehet, avagy - Kosta Fraterságra.
Világi Pap léssen, Püspök, vagy Succentor,
Vagy más Plébánusnál lesz Cooperator.
Ha pedig, mint vélem, katona fog lenni,
Akkor az ördög sem fog véle fel-tenni.
Ritka bial borjú erősebb nálánál,
Bár melly nagy gyermeket ha meg-fog hajánál,
A' földhöz úgy vágja, hogy az tsak el-terül,
Jaj annak, a' mellyik ő kezére kerül.
Meg-fogja ő tudni a' bírót zaklatni,
Ha fölöstökömökért nem fog meg-alkhatni.

Vacans portiót ő majd mind bé-veszi,
Hogy ha a' hátára kardja' lapját teszi,
A' daru lovamat már most-is nyargalja,
Ágoskodni, szökni, szüntelen sarkalja.
Kevés időt szabok, jöhet méltóságra,
Húsz esztendő múlva léphet káplárságra.
Ezek után pedig csak kevés ideig
Tartson az háború, hatvan esztendeig;
Már akkor Feld-Marsal, vagy Al-Hadnagy léssen,
Márs Isten borostyánt a' fejére téssen.
Végre a' Civilis Státust ha választja,
Így-is szerentséjét ő el-nem szalasztja.
Mert vagy Orzágnak lesz Cancelláriussa,
Avagy Vármegyénknek harmadik Fiskussa.
Akkor pro A pro I annyit fog próbálni,
Hogy sok szegény Nemest ki fog allegálni
Jószágából: 's aztat Exceptio nélkül
El-fogja foglalni, 's nem-is tartya vétkül,
Mert azt *via facti* ő nem fogja tenni,
Tsak szép ének szóval fogja azt el-venni.
A' Nemes pénzetlen, a' pörre-is rá únt,
Itt *vigilantibus jura obveniunt*.
Szülőim közt így folyt a' nagy tanátskozás,
Mellyet-is követett ezen határozás;
Miskóltzra ment Atyám, hol szállást fogadott
Énnékem: a' mellyre elő-pénzt-is adott.
A' Minoritáknak vólt szomszédságába,
Mert ezekhez jártunk itten oskolába,
A' gazdám kalmár vólt, sok szép portékával
Rakva vólt a' bóltja, mert bírt nagy summával.
Atyám mint egy Úrfit úgy fel-ékesített,
Anyám fejér ruhát eleget készített.
Fel-vitt; az ház' Ura fogadott kedvessen,
Különös szobát-is adott ő szívessen.
Ki-is, mert friss vóltam, én belém szeretett,
Az Aszszony mint lúdat hizlalt, és étetett.
Papoknak pár borjút 's bort ajándékozott,
A' Professoromnak keszkenyőket hozott.
Kérte mindnyájokat, hogy szemmel tartsanak,
Gondjok légyen reám, és jól oktassanak.
Præceptort adjanak, arra őket kéri,
Aadtak-is: asztallal húsz forint vólt béri.

Egy nagy kamasz vólt ez; és olly rossz erköltsű,
Hogy még az-is rossz vólt, ki rengette böltsű.

A' gazdának-is vólt egy fel-serdültt fia,
Pajkos mint én, szint' olly beste karafia.

Vagy két hólnapokig igen jól tanúltam,
A' Papok örültek, hogy illy jól indúltam.

Szülőimnek gyakran ők tudokra adták,
Hogy melly jól tanúlok, szóval-is mondották.

Ezek az örömtől, hogy mit míveljenek,
Nem tudták; és nékem hogy miket küldjenek.

Küldött kalátsokba ki ki részesedett,
De sok vólt, rakásra sok penyészedett.

Nem egy 's két szuverent nyert a' Professorom,
Egy pár sárga tsizsmát, kapott Præceptorom.

Szólt Atyám Anyámhoz: meg-mondám Feleség,
Hogy fiúnk fejébe szorul nagy böltsesség.

Hidd: nints annyi morva mi pelyva tartónkba,
Mennyi már tudomány szorúlt mi Palkónkba.

Gondold-meg! hogy most ő, mit kíván munkálni,
Kalendáriumot akar ő tsinálni.

Mert a' kakasoknak esméri szóllását,
Mellyből ki-tanúlta, idők' változását.

Tudod, az udvarrúl mi kajla tehenünk
Ha ólba feküdni bé-ment, mondta nekünk,

Hólnap esső lészen, Rétzek-is förödnek,
Diós Győri bikkes bértzek gőzölögnek.

Esett-is, és ezen nagy égi jelekből,
Ki-tanúlta mi húll más nap a' fellegből.

Mivel már fejébe sok deák szó bé-fért,
A' Plánétákhoz-is felette nagyon ért.

Jól tudja a' fias tyúknak a' járását
Valamint a' Göntző szekérnek futását,

Merre igyekeznek a' három kaszások,
Mit jelentnek az est, 's hajnal tsillagzások,

Metereumoknak esméri nemeit,
Már most mind deákúl mondja-ki neveit.

A' napot ő *Sol*nak, a' hóldat *Luná*nak,
A' tsillagot pedig nevezi *Stellá*nak.

Mondja e' szó *Iris*: tészí, hogy szivárvány,
Aër ég, melly lebeg, egy ollyan alkotmány.

Feleség! tudomány nints ám nagyobb ennél,
Nagyobb ez, az óra műves mesterségnél.

Ó melly hasznos lészen Kalendárium!
Mert ki ki meg-tudja, hólnap mi lesz, még ma.
Én szegény szülőim, illy nagy reménységbe
Éltek én felőlem, 's nem vóltak kétségbe;
Nagy reménységekbe meg-tsalattatnának,
Öröm helyett gyászos bánatra jutnának.
Mert Professoromtól tett sok szép mondásnak,
Olly erőssen hittek, mint a' szent Írásnak.
Azomba maga sem esmért jól engemet,
Nem tudta fortélyos sok mesterségemet.
A' Gazdám fiával hogy meg-esmérkedtem,
Leg-ottan kenyeres pajtássá-is lettem.
Antal vólt a' neve, vásott vólt felette,
Hová semmit sem tett, onnat-is el-vette.
Attyának bólttyából a' mit tsak lophatott,
Lopott: 's mivel sokat ő el-nem dughatott,
Engemet reá vett, hogy legyek pajtássá,
Lopjak én-is, de úgy, hogy senki se lássa.
Hajlandó vóltam én ezen mesterségre,
Nem véltem idővel hogy vinne a' jégre.
Leg-jobb módunk nekünk lopáshoz akkor vólt,
A' mikor meg-tólt a' sok vévőkkel a' bólt;
Mert akkor mi reánk nem vigyázott Attya,
Sőt hogy mi vigyázunk, a' vólt gondolattya.
Azomba ugyan meg-tömtük két zsebünket
Mindennel, mire tsak tehettük kezünket.
Harmad áron, kinek tettett, abból adtunk,
Örültünk, hogy így-is a' pénzhez juthattunk.
Ha egyszer pénzünk vólt, már fenyyen héjáztunk,
Kávé házba mentünk, és ottan kotzkáztunk.
Észre vette eztet a' mi Præceptorunk,
Nem szóllt: mi jádzottunk, ő meg-itta borunk.
Pántlikákat, tzipót, selyem keszkenőket
Kért tőlünk L'ányoknak való pár kesztyűket.
Adtunk néki, mivel nem bánta bennünket,
Sőt láttuk, hogy helybe hagyja rosztettünket.
Hová, 's kinek adta, gondunk nem vólt arra,
Tudtuk; hogy azokat nem rakta Óltárra.
Gazda' Fia pénzt-is Attya erszénnyébül
Tsípett, ha tsíphetett, vagy Annya zsebébül.
Igazán ebbül-is, ő nékem részt osztta,
Mert a' Kereszténység magával így hozta.

* * *

Meg-állok itt: 's arrúl, tán jól elmélkedem,
Olvasóim előtt ha aztat fel-fedem,
Hogy sok szülék vannak, kik tsak úgy nevelik
Fiokat, hogy őket, nyarallyák, 's telelik.
De ügyet nem vetnek azon Mentorokra,
A' mellyeknek bízták, azokat karokra.
Kik oskolán kívül vezérlik, 's oktattják,
Nem tudják: jóra-é, vagy rosza szoktattják.
Gondollyák: elég az, tsak jó Deák legyen,
Mert a' többi, úgy mond: majd magátúl mégyen.
Igaz, hogy szép dolog, a' fel-vett tudomány,
De jó erkölts nélkül, el-tűnő ragyogvány.
Nints erős talp-köve, hamar el-enyészik,
Melly jó szív lett volna, abba roszt tenyészik.
Ha a' Mentor maga egyszer erköltstelen,
Egész vezérlése roszt lesz, 's gyümöltstelen.
Az iffiú szíve olly mint fejtér festék,
Melly minden színt fel-veszt, legyen zöld, sárga, kék.
A' minő Mentora, ollyan lesz belőle,
Mindent jónak ítél, valamit lát tőle.
Ollykor az iffiú örömet jót tenne,
De Mentor erköltse meg-rögzött már benne.
Nem lehet: roszt után, a' más rosztat úzi,
Bár szülőknek végre orrokba megy búzi,
Meg nem jobbíthattják, ki lesz hát orvossa?
Senki: a' roszt erkölts, fenéje, 's gyilkossa.
Ó Atya! melly gyászos lesz fiadnak tora,
De mért? azért; hogy roszt ember vólt Mentora.
Bár Argus szemekkel legyen vizsgálása,
Felette nehéz lesz még-is választása.
Filozofusoknak köve egy jó Mentor,
Mint a' fejtér Holló ritka; azért jókor
Szülék vígyázzatok, ezek' erköltsére,
Leg-inkább áll ortzás színeskedésére;
Mert nem minden arany, melly fénylik a' napon,
Azon palást sem Pap, melly vagyon a' Papon.
Az ebből sem válik soha-is szalonna,
Ki egyszer roszt ember, lesz végig sohonna.

De már tovább.

Minden dolgunk jól ment ezen esztendőbe,
Majd aláb meg-mondom, mint ment jövendőbe.

El-jövén September, mi minden Tentáment
Olly jól tudtuk, millyen jól tudtuk az Áment.

Atyám értem el-jött, 's vitt vakátzióra,
Szüret, gyümöls-szedés, több rekrátzióra.

Kértem gazdám fiát, kérje ki Attyátúl,
Főképpen, mert nagyon szerette, Annyátúl.

Meg-engedték; el-jött ő-is tehát velem,
Örültem; mert ő vólt egyik másik felem.

De előbb a' bóltba mi jól gazdálkodtunk,
Portékákkal mint a' méhek meg-rakodtunk.

A' Zsidó falunkba tölünk ezt meg-vette,
Hogy pénzhez jutottunk, ezzel aztat tette.

Múlattuk magunkat minden-féle képpen,
Vadásztunk, madárt is sokat fogtunk lépen.

A' szüretelést-is vígsággal végzettük,
A' mustos petsenyét jó ízün meg-ettük.

Történt, hogy szent Simon, és Júdásnak napján,
Szikszón vásár esett, vakátzió fogytán,

Az Atyám-is el-ment, és minket magával
El-vitt; a' Gazda-is bóltos Sátorával

Ott vólt; minket látván, nagyon örvendezett,
Az Atyámmal fogott barátságos kezét.

Mi ketten fel 's alá mindenkor kószáltunk,
Végre a' városi tsap széknél meg-áltunk.

Hol Báró Hallernek verbunkja tántzola,
A' gyült nép bennünket itt előre tola.

Mindjárt-is, mihent ők minket itt meg-láttak,
Nagy kurjongattással 's tántzal körül álltak.

Öleltek bennünket, mindenkép' ditsértek,
Obesterséget-is ők mindjárt ígértek.

Mind új tallérokot nyomkodtak kezünkbe,
Pántlikás tsákókat toltak a' fejünkbe.

Szóltak: a' korona Királynak fejére,
Nem illik úgy, mint a' tsákó ketekére.

Esküdtek kiáltva, Isten szent Háromság,
Illy két szép Gavalért nem látott a' világ.

Az Angyaloknál-is ezek sokkal szebbek,
Még Herkulesnél-is lesznek vitézebbek.

Tsapja rá hát ketek, adják-bé kezeket,
Egyébb díb-dábságon ne törjék eszeket.

Ne hagyják-el ezen alkalmatosságot,
Örökké tartandó szép nagy uraságot.

Lovas katonáknak mi azokat véltük,
Olly mondérba vóltak, azért jól íteltük.

Hogy hamarébb minket törbe kerítsenek,
Így szólltak; hogy inkább el-is hitessenek.

Ötsém Uraimék, mi tsak iszunk eszünk,
A' pénzt fetséreljük, más dolgot nem teszünk;

Ha háború vagyon, megyünk ellenségre,
Öljük, vágjuk aztat, nints gondunk egyébre.

Tsak az aranyokat zsákokra mint tóltuk,
Tántzon-é, vagy kotzkán, avagy boron kóltuk.

Mint látnak bennünket, régen már Fő-Ispány
Lett vólna közzülünk, sok meg Vitze-Ispány;

Kiből Püspök, kiből Kanonok, 's Apátúr,
Kiből Bétsbe lakó Excellentziás Úr.

De tartsák magoknak ezen Tisztségeket,
Nem írigylük az ő nagy ditsóségeket.

Jobb szerettyük édes Hazánkért meg-halni
Mint a' papirosról a' téntát fel-nyalni.

Száz Bréviáromért, nem adnánk kardunkat,
Mi nem orémussal szolgáljuk Urunkat,

Hanem fel-áldozzuk érette életünk,
Övéknél nagyobb-is a' mi betsületünk.

Kentek Regimentet nyernek még idővel,
Azért katonának nem viszzük erővel,

Mert ha mi azt tennénk, 's fő Tisztek meg-tudnák,
Hidje ketek; azért, hogy nekünk meg-adnák.

Tudjuk eleikbe fognak ketek hágni,
Több ellenséget-is, mint ők, fognak vágni.

Mind ezekért tehát ők neheztelnének,
És soha jó szemmel reánk nem néznének.

De hogy ha magoktúl közinkbe állanak,
Majd vállat vonítanak, semmit sem szóllanak,

A' Tántz, a' sok tallér, a' sok szó ámított,
A' sok nagy ígéret főkép meg-vakított.

Azért a' Káplárnak kezemet bé-adtam,
A' gazdám fiát-is, már most én bíztattam,

Ezt látván, szintén ezt ő-is tselekedte,
A' pántlikás tsákót már le sem-is tette.

Lármával bé-vittek minket a' szobába,
Öltöztettek mindjárt Splényi mundirjába.

Lodingot, Pantallért reánk függesztettek,
Oldalunkra kardot, tarsollyal kötöttek.

Hogy mundirba vóltam, 's a' kardomra néztem,
Már szépen nem szólltam, tsak teremtettéztem.

Hallod-é Tsapláros, adta, szedte, vette!
Hoz petsenyét, és bort, kiálték felette.

Lopott pénzünk még vólt, aztat szórtuk, hánytuk,
Tselekedetünket hamar meg-is bántuk.

Mert hogy azt meg-látták, a' mi ravásunkra
Hordatták mint vizet, a' bort tsak magunkra.

De itten a' Káplár mellénk sompolyodott,
Szóllott: én Tiszt vagyok, 's illy tanátsot adott:

Vitézek! ha kentek háborúba menni
Fognak egyszer, akkor sok pénzek fog lenni.

De mind addig a' pénzt meg-kell kémélleni,
És úgy mint a' pelyvát, nem jó el-hinteni.

Jobb lesz ha pénzeket a' kezembe adják,
És a' gazdálkodást mindenkép rám hadják.

Kinek mire, 's mikor, ha szüksége lészen,
Mindenike mindjárt tőlem annyit vészen.

Tetszett ez az áll hang, 's harmintz tallérokot,
Húszasokba pedig hetven forintokat,

A' kezébe adtuk; többet nyóltz márjásnál,
Mi meg nem tartottunk mind ketten egymásnál,

Atyáink bennünket az ebédvel vártak,
Nem tudták, hol vagyunk; kotsissaik jártak,

Hogy fel talállyanak, 's híjjanak ebédre,
Mivel harangoztak immár régen délre.

Egyszer a' Tsap székből mi nagy muzsikával
Ki-mentünk, tántzoltunk kegyetlen lármával.

Szórta szánk a' Ritmust, kardunkat tsörgettük,
Nagy tarés sarkantyúnk börgettük, tsörgettük.

Azt gondoltuk miénk, egész dió fáig,
Így-is folyt a' munkánk, más nap' virrattáig.

Atyám vala éppen kalmár sátorába,
A' midőn ugrálva mentünk eránnyába.

Kalmárral kezeket itten öszve tsapták,
Mivel szép fiokat katonák közt látták.

Verbunk Komendánsa, egy Fő Hadnagy vala,
Fiáért a' Kalmár mivel majd meg-hala,

Békét az Atyámnak mind addig nem hagyott,
Míg vele el nem ment, kérni a' Hadnagyot.

Kérték menyre földre, ereszszen-el minket,
Mert mint gyermekeket, minket úgy tekinthet,

Katona életre még mi gyengék lennénk,
Néhány esztendeig semmit sem tehetnénk.

A' Hadnagy keményen erre felelt, és szólt,
Hogy mikor katona lett, ő-is gyenge vólt.

Szép iffiak, úgy mond; és szépen indulnak,
Meg-is erősödnek, ha egyszer fel-nyúlnak.

Addig városokba fogjuk tsak tartani,
Lassanként fegyverbe fogjuk gyakorlani.

A' kalmár ezt hallván, le-esett lábárúl,
Izadság tseppenként görgött ortzájárúl.

Mint lehetett, Atyám őtt' bátorította,
A' Hadnagyot pedig ekkép' szóllította:

Hadnagy Uram! őket, hogy ingyen botsássa,
Azt nem kívánhattuk, de hogy az Úr lássa

Mi emberségünket: egy két szuverendórt
Adunk ő érettek, és egy pár hordó bort.

Úgy-is még gyermekek, ha egyszer fel-nőnek,
Ez életre kedvek, ha lesz mind kettőnek,

El-botsájtyuk őket; most Iskolájokat
Hadd végezzék, hogy így a' tudományokat

Magokéva tévén, mind szerentséjeket
Jobban meg-tehessék, 's kötelességeket.

Mihent szuverendór Miska Úrnak nevét,
Hallotta az Hadnagy, mutatta jobb kedvét,

Nyóltz szuverendórba meg-is alkud't vele,
Az Atyámra jutott tsak a' harmad fele.

A' két hordó borral a' többit pótolta,
Ezeket a' Káplár maga ki-kóstolta.

Mihelyest a' Hadnagy ki-elégítettett,
A' mundirbúl mindjárt ki-is vetkeztetett.

Nem esett semmi-is olly nagy szégyenünkre,
Mint mikor a' Káplár illy áldást fejünkre

Adott, eztet szóllván: szopni lódúllyatok,
Fattyúk illyen atták, és még tanúllyatok.

De még-is Atyánkhoz minket el-vezetett,
Itt van a' két vitéz! ált' adott 's nevetett,

Hallgattunk: és meg is borotvált bennünket,
Meg-tartván, a' mellyet loptuk, mi pénzünket.

Így szokott az ebül gyűlt szerdek el-veszni,
Nem lehet harmadik ágra azt terjeszt'ni.
Ez így vólt, Atyáink el-váltak egymástúl,
A' kalmár haza ment minden sátorfástúl.
Fiát-is el-vitte, és tsak azon örült,
Hogy már nem katona, és hogy haza került.
Mi-is haza mentünk, 's mihent a' szobába
Léptünk: részem mindjárt vólt a' kantsugába.
Atyám földhöz tsapván, a' hajamra hágott,
Míg kedve tartotta, azzal addig vágott.
Szabódtam, ígértem, hogy rozsztat nem teszek,
Fogadtam, katona hogy soha sem leszek.
Szóltt hozzám: idővel te katona lehetsz,
Ott-is, ha jó ember lészel, elő mehetsz.
De nem korhely módra kell közikbe állni,
Betsületes módot kell abba találni.
De még most gyermek vagy, szükség, hogy tanuljál,
Jó erkölcsökben-is hogy elé induljál.
Mert hogy ha nem léssen néked tanulásod,
Mindég vagy árkokat, vagy a' sántzot ásod.
Avagy imitt, 's amott strázsát fogsz állani,
És tele torokkal *Berdót* kiáltani.
A' vakátziónak, immáron vége lett,
Írántam az Atyám, jó rendelést-is tett.
El-vitt oskolába, régi szállásomra,
És már most, mint tavaly, nem hagyott potomra.
Præceptorunk-is most derék Ifjú vólt,
A' más; mint hallottuk, Garam vizébe hólt.
A kalmár meg-tudta fia' sok lopását,
Mert a' portékáknak azon vásárlását,
Kívánták ő tőle mint, a' fia adta,
A' vévők: ő pedig sokkal fellyebb szabta.
Azért-is már nekünk a' bóltba bé-menni,
Nem vólt szabad, meg-szűnt a' mód lopást tenni.
Mi Præceptorunk-is soha sem tágított,
Kit pántlikák, kesztyűk, sem bor nem vakított.
De Castor, és Pollux nagyobb barátságba
Nem vóltak nálunknál, hívebb pajtáságba.
Tsak aztat sajnáltuk, hogy most nem lothatunk,
Mint tavaly, olly könnyen, pénzhez nem juthatunk.
Antal pajtásomnak sebes vólt az esze,
Fejének-is nagy vólt fel-találó nesze.

Hirtelen így szóllott: már jól van a' dolog,
Lesz pénzünk! elmémbe egy szent dolog forog.

Tudod pajtás! hogy én az Atyám írását,
Úgy tudom követni, 's olly jól írni mását,

Hogy az írásomat saját írásának
Ki-ki tarttya, és nem mondja párjának.

Szent Andréba lakik egy gazdag Rátz Tösér,⁹
Olly pénzes, hogy ezzel hét más Rátz fel nem ér.

Ez az én Atyámmal van nagy barátságba,
Kit-is segített ő gyakran egybe másba.

Ennek fogok írni az Atyám nevébe,
'S három száz forintot fel-veszek fejébe.

Tudom, ad pénzt, sőt még nagy szerentséjének
Tartja; hogy eleget tehet kérésének.

Majd azt írom, Atyám, hogy most Lipsiába
Portékákért küldött, mellyért kaszszájába

Kevés pénz maradt: e' tsekély summával,
Tartozik ollynak, ki gorombaságával,

Nem bír; éjjel nappal fut Atyám' nyakára,
Fösvény, kaján ember, rá únt sírására.

Kartabiánkát-is a' levéllel vészen,
Mellyen önnön neve, és petsétje lészen.

A' pénzt pedig ezen bízatos emberének,
A' ki-is vivője írott levelének,

Bátran a' kezébe adhattya, mert már ez,
Ezreket vitt tőle sok más emberekhez.

A' levél írással igen hamar kész vólt,
Jöszte pajtás, halgasd! jól vagyon-é? így szólt.

Olvasta; nem vólt itt hiba semmi pontban,
Egy Cancellista sem írta vólna jobban.

Szóltam: a' Szent Lélek szálta-meg eszedet,
És valamelly Angyal vezette kezedet.

De ki lesz bízatosod, a' ki leveledet
El-viszi hogy meg-ne tsaljon ő tégedet?

Egy kontár Gomb-kötő¹⁰ a' városba lakott,
Melly a' mesterségen már nem igen kapott;

Hanem tsalfasággal kereste kenyerét,
Ollykor mint varázsló nézte más tenyerét.

⁹ Némelly részén a' Magyar Hazának, a' szarvas marhákkal kereskedő embernek Tösér a' neve.

¹⁰ Kontár mester-embernek neveztetik az, a' ki vagy Tzéhbe nints, vagy mesterségét nem érti, és tsak alattomba dolgozik.

Ezen embert hívták Gyöngyvirág Jóskának,
Jobban illet vólna ő bűdös rózsának.

Præceptorunk egykor hogy nem vala itthon,
El-hivatá Antal ötet akkor titkon.

Szólt hozzá: halja ked! tud-é ked halgatni?
Titkot meg-tartani, 's azt el-takargatni?

Egy nagy dolgot bíznek ked emberségére,
És ha azt mint illik, úgy hajtja végére,

Ötven forint lészen fáradsága' ára,
De a' titok' tartás leg-szükségesbb árra.

Gyöngyvirág meg-halván e' nagy ígéretet,
Kapott rajta, 's adott illyen feleletet:

Ha egyszer egy dolgot én magamra veszek,
'S hogy azt véghez viszem, ígéretet teszek,

Török, szakad, annak még-is meg-kell lenni,
Meg-mutatom, ez-is hogy véghez fog menni.

Nintsen gyóntató Pap nálamnál halgatóbb,
Az igazságot-is, ha szükség, tagadóbb,

Gyanúsággal azért felőlem ne éljen,
Meg-tartom a' titkot, engem' úgy-segéljen.

Sok súlyos próbákon által mentem én már,
Mint a' kő halgattam, bár melly nagy vólt a' kár.

Szólt Antal: no tehát, ímé e' levéllel
Szent Andrére menjen ked nagy sietséggel.

Neve, kinek adja, borítékján vagyon,
De arra az egyre kérem kedet nagyon,

Azt mondja: hogy aztat az Atyám küldötte,
Szóval-is hogy kérné baráttyát felette,

Hogy a' pénzt tsak kednek a' kezébe adná,
Aztat kinek adja, hogy immár ked tudná.

Három-száz forint lesz a' pénz öszveséggel,
Járjon-el dolgomba, kérem serénységgel.

Ha kérdi, ki légyen azon nagy goromba?
Mondja ked: egy Polgár, 's lakik Esztergomba.

Mert láttya ked, Atyám soha egy krajtzárt-is
Nem ád, sok Deák'nak vagyon arannyok-is;

Múlattyák magokat, én őket tsak nézem,
De szívembe nem kis fájdalmimat érzem.

Szavait Antalnak meg-halván Gyöngyvirág,
Így szólt fej tsóválva: tudja azt a' Világ,

Hogy több fia nintsen kegyelmed Attyának,
És így successora minden jószágának.

Valami Attyá-é, az kegyelmed-é-is,
A' mi kegyelmed-é, az az Attyáé-is.

Igaz; nem köteles, míg él, addig adni
Jószágot, de még-is kedre fog maradni

Mindene; és akkor ki-elégítheti
A' Rátzot, és eztet többször-is teheti.

Ez éppen nem véték, nem lop, senkit nem tsal,
Az Attya már öreg, nem sokára meg-hal.

Nints oka addig-is hogy miért szenvedne,
És szükségét látni magának engedne.

Nints szája bé-kötve a' nyomtató lónak,
Keze sints kötözve semmi Tiszt-tartónak;

Ha Tiszt-tartó tsíphet Ura' jószágából,
Ked igazán vehet önnön vagyonjából.

Lélek-esméretben, mint kezes, úgy állok,
Végyen azért, mint most, mindenkor szolgállok.

Immár én el-megyek követem útamat,
Hiddje, hogy én híven, 's jól végzem dolgomat.

Ezen szép gyönyörű Gyöngyvirág Jóskának
E' vólt morálissa a' díb dáb Selmának.

Tartotta-is Antal szavait helyesnek,
Mint Plátó' mondását színén olly jelesnek.

Ó melly könnyű egy olly ifjat reá szedni,
Melly az ál-szavaknak tud hamar engedni.

Illy most a' Világnak Filozofiája,
Fullánkos lép-mézzel töltött Zofizmája.

Ha a' jó erkölts nints szívébe bé-óltva,
Illy szép Systemáktól lelke meg van fojtva.

Javaslom én minden jó Atya fiának,
Ne hiddjen illy tündér Filozofiának,

Mellyet a' mostani Világ világosnak
Mondja: és a' régít nem tartja okosnak.

Ne hiddjen; mert ennek az ő tsalárd fénnye
Meg-vakítya, 's lesz ő ördögök' edénnye.

Gyöngyvirág tizedik napon meg-érkezett,
A' dologba el-járt, mindent jól végezett.

Mind új aranyokba a' pénzt ő el-hozta,
Hogy olly soká késett, az esső okozta.

Mond'ta, a' Rátz a' pénzt hogy mindjárt le-tette,
Mihent a' levelet a' kezéhez vette.

Tartott Antal tőle hogy azt el-ne költse,
Mert sok fortéllyal bírt, rossz vólt az erköltse.

A' Præceptort éppen akkor hideg törte,
Paroxissmába a' hévség gyötörte.
Az alatt Antalnak a' pénzt által adta,
Az ötven forintját tőle ki-is kapta.
Köszönte, 's ígérte, hogy szolgálattára
Éjjel nappal kész lesz, parantsolattára.
Pajtásom a' pénznek nékem adta felét,
Így mutatta hozzám barátsága' jelét.
Barátok közt, úgy-mond: az egyenlő osztás
Ha meg-esik, nintsen köztök háborodás. ¹¹
Hogy egyszer pénzünk vólt, bé-tölt mi reményünk,
Örültünk, hogy meg-jött igaz keresményünk.
Véltük, már kezünkbe van nagy uradalom,
Tettett, hegyen, völgyön vólna lakodalom.
Óhajtva vártuk mi mindég azon napot,
Mellyen Præceptorunk hideg-lelést kapott.
Mert akkor el-mentünk az oskola mellett,
Kávé-ház, és kotzka inkább mint könyv kellett.
Fel-gyógyulván még-is egyszer Præceptorunk,
Nem tettett, mivel vólt kínozó ostorunk.
Meg-tudta, hogy velünk egy Görög kotzkázott,
Azért mi kettőnket jól meg-rafikázott.
Faggatott mondjuk-meg a' pénzt hogy hol vettük,
Loptuk-é? avagy-is melly móddal szerzettük;
Mert ha meg-nem mondjuk néki szép-szerivel,
Korbátsnak dolga lesz mint kettőnk bőrivel.
Már mi Gyöngyvirágnak meg-mondtuk előre,
Hogy ha mi vétetnék, valahogy kérdőre;
Mondja, hat forintot adott nekünk költsön;
Róka bőrt magára mi érettünk öltsön.
Præceptor keményen fogta itt a' dolgot,
Két ágú korbátsal körülöttünk forgott.
Hol vettétek a' pénzt? kérdé nagy mérgesen,
Mondjátok-meg; máskép' meg-váglak lelkesen.
Szóltunk: Gyöngyvirágtól mi hat forintokat
Költsön kértünk, 's az mind id' adá azokat,
Mindjárt kávé-házba kotzkázni el-mentünk,
Szerentsések vóltunk, pénzt sokaktól nyertünk.
Mutassátok nékem az erszényeteket,
Mennyi van, akarom látni pénzeteket.

¹¹ Aequalis divisio non conturbat fratres.

Mi az aranyokat már régen el-tettük,
És egy odvas fába a' kertbe rejtettük.
A' mi erszényünkbe tíz, tizen egy forint
Vala; meg-olvasván, így szólt hozzánk megint.
Kinek kinek három forinttyát el-veszem,
Gyöngyvirágnak adom, 's így pénzét le-tésem.
El-is ment házához, és ötet kérdetten,
Kölsön hat forintot hogy nekünk adott-é?
Felelt: egynek egynek három forintokat
Adtam, mert esmérem azoknak Attyokat.
Tudtam, az én pénzem hogy soha el nem vész,
Mindeniknek Attya fizetni lészen kész.
Itt van a' ked pénze, szóllott a' Præceptor,
De tsak egy fillért-is ne adjon ked másszor.
Nem jót tesz, hogy nekik pénzét költsönözi,
Mert sok roszra őket ezzel ösztönözi.
Jól járt itt Gyöngyvirág, mert vissza nem kértük.
Örültünk, a' dolgot, hogy észszel fel-értük.
Præceptorunk ellen fort a' méreg bennünk,
El végzénk, hogy nekünk rajta tsínt kell tennünk.
Nyár vólt; és az epret ő igen szerette,
De mindenkor titkon, nem előttünk ette.
Bort öntött reája, és nád-mézet vakart,
Melly hogy el-olvadjon, arra más tál't takart.
Antal még jó reggel ment a' Patikába,
Ilyen két spéciest meg-vett hamarjába.
Egy dózsis Tartarus Emeticusból¹² ált,
Vett Magisterium Jalappát¹³ fél kanált.
Epret ebéd előtt már el-készítette,
Szobánkba egy póltzra aztat fel-is tette,
Ebéd után velem az udvarra ki-ment,
Antal a' szobába tsak maga marad'tt bent.
Frissen az eperbe porait kavarta,
A' tállal, a' mint vólt megint bé-takarta.
Szólt hozzám: hol Antal? híd-ki, laptázzatok,
Avagy a' mit tettik, ti aztat jádztatok.
Ki hívtam: 's magunkat mi mindjárt múlattuk,
Egymásra vagdaltunk szemmel hogy meg-tsaltuk

¹² Tartarus Emeticus. Erős vomitivum, vagy-is hányásra kénszerítő orvosság.

¹³ Magisterium Jalappa. Ez-is hasonló erős laxativum, a' melly hamar, és sokszor operál.

Hogy jádzottunk, aztat ő nem másért tette,
 Hanem addig ő a' maga eprét ette.

Halljuk már tsengetnek, mentünk oskolába,
 Velünk jött, mert ő-is vólt Retorikába.

Professor a' Trópust kezdé explikálni,
 Mindjárt a' két dózsis, kezdett operálni.

Egy Trópus¹⁴ másikat érte gatyájába,
 Nem maradhatott-meg egy-is a' gyomrába;

Mert mind alól, felül, eperrel vegyesen
 Szórta ő azokat sűrűn, 's fertelmesen.

A' sok Deák orrát bé-dugta, nevette,
 Professora, hogy ki-mennyen, őt' kergette.

Ki-ment; az útzán-is nadrágba folyása
 Meg-nem szűnt, sem pedig eper okádása.

Haza ért; de itt-is nem ment a' szobába,
 Hogy illat ne mennyen a' Gazda orrába.

Hanem a' ház meget hányt, és erőlködött,
 Ki-is ment a' Gazda, mivel igen nyögött.

Kérdezte, mi baja? tsak vállát vonítá,
 Folyt a' бүdös; allyát bár mikép' szorítá.

A' Doktort a' Gazda mindjárt el-hívatta,
 Hogy beteg mért vólna, véle vizsgáltatta.

Ez pulzussához nyúlt, kérdezte mit evett?
 Szóltt: hogy egy tál epret, a' mellytül roszszúl lett.

A' Doktor azt mondta; az epret meg-járta
 Mérges bogár, azért a' néki meg-árta.

Frissen édes tejet egy meszszelyt hozatott,
 A' mellyet-is véle itten meg-itatott.

Mihent azt le-nyelte, alíg vólt gyomrába,
 Ez-is, mint az eper, bé-folyt nadrágába.

Adott osztán néki más egyéb szereket,
 De szint' úgy ki-adta, a' mint az epreket.

Végre a' tsűrbe ment, feküdütt szalmára,
 Gondolta, mindjárt jut élete fogytára.

De hogy gyomra, 's béle már ki-üresedett,
 Hányás, folyás meg-szűnt, és lett-tsendesedett.

Gatyáját, nadrágát, éjjel a' Szinyvába¹⁵
 Ki-mosta: öltözött reggel más ruhába.

¹⁴ Trópusok. A' Rhetórica, vagy ékessen szólló Tudományba olly Figúrák, mellyek az ékes szóllást ékesítik. Eztet a' szép Nemnek magyarázom.

¹⁵ Szinyva kis folyó víz melly Miskóltz Városán foly keresztül.

Mivel pedig dolgát nagyon szégyenlette,
 Testimoniumát mindjárt ki-is vette,¹⁶
 Bútsút vett, Gyöngyösre, folytatni klassisát,
 El-ment, tám nem nyert ott Jalappa dózsisát.
 Mi ugyan szép móddal tőle szabadúltunk,
 De olly rossz ért, mellybe már nem bóldogúltunk;
 Mert szent János feje vétele napjára,
 A' Gazdánk Pestre ment, ennek vásárára.
 Szent Andrérúl a' Rátz-is oda érkezett,
 A' Gazdánál lévén, arrúl értekezett,
 Hogy ki vólna azon otsmány, 's embertelen
 Ember; ki ötet felette szertelen
 Három száz forintért annyit búsította,
 Tám hogy el-vesztené, aztat állította.
 A' Gazdánk a' Rátznak nézett tsak szemébe,
 Gondolta, álmodoz' így szóltt hevenyébe.
 Nem értem a' dolgot, kérem, világosan
 Beszéllyen kegyelmed, nem olly homályosan.
 A' Rátz a' levelet keblébül ki-vette,
 Kartabiankát-is levél mellé tette;
 Mind a' két darabot a' kezébe adta.
 A' mint a' levelet Gazdánk el-olvasta,
 Mindjárt meg-esmérte, hogy a' Fia írta;
 Szörnyen haraguvék, mérgét alig bírta.
 Szóltt a' Rátzhoz: Uram! ez a' levél hamis,
 Én meg-vagyok tsalva, szint'úgy kegyelmed-is.
 Ezen egész dolgot a' Fiam költötte,
 Tsak hogy pénzt kaphasson, ez írást küldötte.
 A' kegyelmed pénze, ne gondollya, el-vész,
 De érte fiannak ki-jut a' kutya rész.
 Mindjárt-is a' Rátznak pénzét ő le-tette,
 Köszönte felette, hogy meg-emberlette.
 Gazdánk meg-érkezhvén a' Pesti vásárrúl,
 Aszszonyával szóllott, mit tett Fiók árrúl.
 A' Professorunkat mindjárt el-hívatták,
 És az egész dolgot eleibe adták.
 Antal írásának némelly vonásait,
 Meg-esmérte, tenni szokott rántásait.

¹⁶ Testimonium, vagy-is Testimoniális a' Deákok ollyan bizonyság levele, melly nélkül másutt oskolába bé-nem-véttetnek. Ezt-is Dámák' tudásáért.

Mindjárt-is bennünket, kemény kérdésekre
Fogott: tagadással feleltünk ezekre.

Végtére keményen, vizsgálta zsebünket,
Mind kettőnknek ki-is vette erszényünket.

Mivel a' Præceptort már mi el-kergettük,
Aranyinkat bátran azokba bé-tettük.

Ki-vévén ezeket, erőssen faggatott,
Két Deákra; kikkél virgás vólt, mutatott.

Már itten el-állott a' víz mi malmunkon,
Mert már segíteni nem tudtunk magunkon.

Azért-is az egész dolgot meg-vallottuk,
Gyöngy Virág járt pénzért, azt-is meg-mondottuk.

A' Tanátsnak Gazdánk mindjárt öt bé-adta,
Melly-is a' tömlöztbe ötet bé-dugatta;

Engemet pediglen más nap szekerére
Fel-ültetvén, küldött Atyámhoz estvére.

A' kotsis kezébe adott egy levelet,
Mellybe tudtam, hogy ő jól le-írta engemet.

Antalnak mi baja lett, meg-nem tudhattam,
De szívből sajnáltam, hogy ötet el-hagytam.

E' szententzia jött Gyöngy Virág nyakára,
Pillingérnél ötvent vágjanak farára.

És hogy egy hólnapig seperje az útzát,
Vagy a' sárt hordja-ki, tolván a' targontzát.

Mivel Kálvinista vólt, azért tsuklyába,
Szégyen kövön állott, az Ékklézsiába.

De bezzeg rámára Atyám engem húzott,
Úgy meg-vert, azt véltem, hogy már meg-is nyúzott.

Nem vólt még az elég, hanem egyetembe
Bé-vetett engemet egy pusztá verembe.

Két hétig tartottam ott kontumátziát
Kenyéren, és vízen, míg nyertem grátziát.

Ki-húzván, akkor-is kaptam egy jó pofont,
Szólta, ha jó nem leszek, porrá tör, öszve ront.

NEGYEDIK TZIKKELY.

Rontó Pál kesereg Pajtás-társátul való el-válásán. Egerbe adatik Oskolába, el-beszéli ottan esett történetit. Oskolából el-szökvén tsikós bojtárrá lészen, ez élet alatt történt viszontagságait-is valósággal elő adja, mind addig, míglen katonává nem lett.

Szomorún töltöttem most várakozómat,
Tsendes voltam; ritkán hallhatták-is szómat.
Szülőim mint eddig, már úgy nem kedveztek,
Minden lépésimre vígyáztak, őriztek.
Hogy nekik ne vétsek, a' magányosságot
Szerettem, 's kerültem minden barátságot.
Hol a' szőlők alá, hol pedig erdőbe
Ki sétáltam, olykor jártam a' mezőbe.
Titkon fohászoktam, hol vagy Jonatásom!
Ó hol vagy Antalom! én meg-hitt pajtásom?
Tudom nálam nélkül élsz nagy gyötrelembe,
Tán mint én sinlődtem, sinlődöl verembe.
Majd meg-hasad szívem, ha jól meg-fontolom,
Hogy te én istápotom valál, és gyámolom.
Az valál, melletted nem-is voltam szegény,
Nem volt lapos mint most, zsebembe az erszény.
Bár édes Atyádat lassanként fosztottad,
Szép Keresményedet velem fel-osztottad,
Ebbe mint telhetett, én segítettetek,
Mivel buzgó szívből mindég szerettelek.
Mostan a' bal Fátum meg-fosztott te túled,
Nem élet, de halál, életem kívüled;
Mert míg e' világon én, én fogok lenni,
Minden lehelletem érted fogom tenni.
Akkor-is, a' midőn Parkák a' síromba
Szálítanak: senyvedve leszek már poromba,
Halavány árnyékom téged fog követni,
Mint éltebe testem kedvelt; fog szeretni.
És a' mikor egyszer te-is élni meg-szűnsz,
Élők száma közzül, mint a' füst, úgy el-tűnsz,
Lelkem a' böldegok Eliziumába,
Míg csak te lelkednek nem akad nyomába,
Mind addig keresni fog, és ha fel-talál,
Mivel akkor immár nem árthat az halál:
Nagy szeretetemnek ott sem lészen vége,
Úgy fog érted égni, mint e' földön ége.

Látván Anyám, hogy bús vagyok, 's tsak járkálok,
És mint a' magányos veréb, úgy bújkálok;
Kérdette, mi bajom? talán beteg vólnék,
Hogy szokásom felett senkivel sem szólnék?
Szólt az Atyám, ne hidj néki, mint a' lónak,
Nints fel-metzve nyelve, jobban a' szajkónak.
Most azért nem beszél, mert van boszszúságba,
Mivel érték nem egy, de több latorságba.
Antal pajtásátúl el-válását szánnya,
Hogy most-is nem lothat vele, aztat bánnya.
De hiszen vétetem majd más régulára,
Kapitzánt vettetek ökeme orrára.
Nemzetségembe még soha sem vólt tolvaj,
De miatta hárúlt már fejemre sok baj.
Szülőim erántam tanátsot tartottak,
Jó útra hozzanak, azon iparkodtak.
Azt végzék, hogy engem' meszszére adjanak,
És a' Jézsuiták' kezekre bízzanak,
Azért Egerbe ment Atyám, 's szállást szerzett,
Jézsuitákkal-is én felőlem végzett.
A' Turgóba¹⁷ lakott szállásom' gazdája,
Gazdag mészáros vólt, sok hízott marhája
A' városon kívül vólt egy nagy akolba,
Házánál mindég tíz vágó vólt az ólba,
Ő engemet ennek főképpen ajánlott,
Hogy ne kéméltessen tőlem korbáts sem bot.
Kérte, ne engedje hogy én éjtszakázzak,
Nappal-is tétova másokkal tzeázak.
Mivel pedig maga otthon nem lesz gyakor,
Az Aszszonyát kérte, vígyázzon rám akkor.
Szóval; hogy Szülőim helyett ők légyenek,
Velem kedvek szerént bánjanak, tegyenek.
Meg-térvén, Szülőim jól ki-készítettek,
Mert bár nem mutatták, de még-is szerettek.
Meg-indúltunk más nap, 's értünk éjtszakára
Egerbe; Szent Imre Hertzegnek napjára.
A' Professoromhoz más nap' reggel kísért,
Vitt néki egyet mást, többeket-is ígért.

¹⁷ A' Turgó Eger Városának egy kis szeglet része, a' mellyben a' Páter Serviták laknak, olyan híre vagon ennek, mint Pozsonyba a' Tzucker-Mándlinak.

Ez magát mindenkép' mindjárt ajánlotta,
Hogy jó Præceptort-is fog adni, mondotta.
Adott-is egy réz-szín ábrázatú Rétort,
Rá-nézhén, már tudtam, hogy szereti a' bort.
Ezek meg-történevén, Atyám szép oktatást
Adott nékem, osztán két aranyt, 's rám áldást.
El-bútsúzott, 's korán fel-ült szekerére,
Mivel otthon akart lenni ő estvére.
Más nap' oskolába mindnyájan el-mentünk,
Professorainknak szép köszöntést tettünk.
Poéta voltam már, e' tudományt tudni
Kedvem vólt, mert úgy-is jól tudtam hazudni.
Nagyon igyekeztem mindenkép' tanulni,
Társaimat hamar kezd'tem-is fel-múlni.
Professorom látván tanuló kedvemet,
Mindenkép' éleszté igyekezetemet.
Hamis Isteneknek az históriáját,
Jól tudtam, Helicon', 's Pindus' fabuláját,
Múzsáknak, Nymfáknak neveit nevezni
Rendről rendre tudtam, ha kezd'tem versezni.
Virgiliusnak szép Pásztor énekeit,
Olvastam Názónak szerelmes verseit.
Ezeket idővel tettemmel követtem,
Mert mind tsikós pásztor vóltam, mind szerettem.
Történt; hogy egy kedden rekrátzió napján,
A' Præceptorommal sétálni dél-után
Ki-mentünk; 's ballagva értünk Tihamérig.¹⁸
Tsattogó hideg vólt, a' hó ért majd térdig.
Itt mi a' kortsmába mentünk melegedni,
Szólltam: hogy ha nékem meg-fogja engedni,
Egy kolbászt süttetek, bort-is hozattatok,
Ehez egy pár fejér zsemlyét adattatok.
Bízhást, úgy mond, a' bor minket meg-melegít,
A' hóban, hogy frissen mehetünk, meg-segít.
Kortsmároossal szóllván, mindeneket meg-tett,
Egy kis asztalkára frissen abroszt vetett.
Gyors ember vólt, soká épen nem motozott,
Mindeneket hamar az asztalra hozott.
A' kolbászból itten én egyedül ettem,
A' palatzk üres lett, azt észre sem vettem.

¹⁸ Tihamer: ez tsak egy kortsma, a' melly Egren alól mintegy fél órányira az út mellett áll.

A' kortsmárost újra én meg-szóllítottam,
Hogy töltsse megint-meg, nékie mondtam.
Meg-tölté, és ebből egy pohárral ittam,
De tsak hogy más-felé szemem' fordítottam,
Már a' Præceptorom ezt-is fel hajtotta,
Meg-ráztván a' fejét, be jó bor! mondtotta.
Szólltam: *omne trinum*, hogy *perfectum* légyen,
Még egyet igyon-meg, mert inni nem szégyen.
Azért harmadszor-is aztat meg-tölttettem,
Bíztattam, tsak igyék, eleibe tettem.
Ebből is ittam én, de tsak egy pohárkát,
Többivel ő mosta torka' száraz árkat.
Meg-fizetvén mindent, mentünk haza felé,
Az én Præceptorom hol hátra, hol elé
Tántorgott; szemembe engem' nagyon dítsért,
Valamit kívánok, tenni mindent ígért.
Mihent természetét itten ki-tanúltam,
Mint virág harmattól, szint' úgy meg-újultam,
Tudtam, hogy Mentora már én fogok lenni,
Tsak bort adok néki, mindent fogok tenni.
Mihent haza mentünk, az ágyára le-dült,
Hogy mi vatsoráltunk, az asztalhoz nem ült.
Hol a' Præceptorom? a' gazda kérdezett,
A' feje fáj, mond'tam, már le-is vetkezett.
Verseimet mát nap' a' mint ő vizsgálta,
Reszketett a' keze, valamint a' nyár-fa.
Szóllott, hogy ha vólna tsak egy meszszele bora,
Jobb vólna, mint bár melly Doktornak a' pora.
Ezt hallván, a' meszszele borért el-futottam,
Hamar vissza-tértem, kezébe nyújtottam.
Nagy örömmel ő ezt kezemből ki-kapta,
Míg egy szem pillanthat, addig fel-is tsapta.
Hallván édes Atyám, hogy én jól tanúlok,
Az erköltsökben-is hogy nagyon jobbúlok.
Gyakran küldött nékem néhány forintokat,
Mind Præceptoromra költöttem azokat.
Mert rekráziókra mi az egész télen
A' kortsmákat jártuk, úton és út félen.
Jobban szerette ő ezeknek az úttyát,
Mint Castáliusnak tsergedező kútyyát.
Húsvét innepekre el-jött Atyám hozzám,
Melly nagy öröme vólt, ki nem mondhatja szám.

Mert Professoromtúl jó viseletemet
Hallotta, tanulók közt elsőségemet.
Adott azért nékem ő hat aranyakat,
Kik egy esztendőbe verettek, ollyakat.
Meg-térvén, Anyámnak felőlem hírt mondott,
Örültek, mondották, viselnek rám gondot,
A' tavasz jelen vólt, az erdő már ződült,
Mezőre a' sok nyáj gyenge fűre tsődült.
Deákok falukra akkor szoktak menni,
Májusi jó tejet, 's édes téj-felt enni.
A' Præceptorommal mi-is ki-sétáltunk,
De mi nem a' téjhez, hanem borhoz láttunk.
Leg-jobb, azt mondotta, Bachusnak a' teje,
Ettől élesedne az ész, 's ember' feje.
Kortsmákon muzsika vólt, és hegedültek,
Városból sereggel lányok oda gyültek.
Szóltt hozzám, tántzolni hogy én mért nem megyek,
Mintegy erőltetett, hogy én vígan legyek.
Tántz, úgy mond, nem egyéb, hanem komótzió,
Melly az egészségnek hasznos, és igen jó.
Énnékem sem kellett igen nagy bíztatás,
Valamint ő néki borhoz sok hívatás.
Tántzoltam; a' tántznak vóltam olly mestere,
Hogy testemnek tetszett minden ina 's ere
Srófon járni, és két sarkantyúm úgy pengett,
Mint a' muzsikának a' taktussa tsengett.
Azért a' leányok tántzolni szerettek
Én velem, és mindjárt meg-is-esmérkedtek.
Ezek majd mindnyájan laktak a' tsurgóba,
Tántzra jártak hol egy, hol más fogadóba.
Præceptoromat-is nem egy tántzra híttá,
Nem kellett az néki, ő tsak a' bort itta.
Szólltam: ideje van, mennyünk haza immár,
Féltem, mint minap járt, hogy majd most-is úgy jár.
El-jött: senki sem-is tudta-meg a' dolgot,
Ma nem-is tántorgott, és óldalt nem forgot.
Egy lánnyal annyira ment esméretségem,
Hogy a' tanulásba lankad'tt serénységem.
Nem tetszettek most már Parnassus' Múzsái,
Hanem tsak Tsurgónak az ő vad Nymfái.
Vasárnap', Innep nap', hová fognak menni,
És melly fogadóba fognak tántzon lenni,

Meg-mondották: 's mivel én már a' Præceptort
Mindenre rá vettem, ha adtam néki bort,
Mihent mi meg-ettük a' mi vatsoránkat,
Mindjárt által hágtuk hátról a' palánkot.
Oda mentünk; ezek immár reánk vártak,
Præceptorom ivott, velem tántzot jártak.
Eztet mi sokáig mind így praktikáltuk,
De végét dolgunknak jól meg-nem vizsgáltuk.
Professorunk tartott sok deák kémekeket,
Kik a' deákokra vetették szemeket,
Ha őket tántzolni a' lányokkal látták,
Nevek szerént őket nékie bé-adták.
Professorom egyszer magához hívatott,
Múlt éjjel hol vóltam, keményen fartatott.
Vettem észre, hogy ő már mindeneket tud,
Semmi haszna nem lesz, szám bár mennyit hazud;
Azért mindenek néki meg-vallottam,
Kértem engedjen-meg, jó leszek, mondottam.
Lé-hordott, meg-intett, és most meg-engedett,
Szóltt: el ne-veszíttsed magadat, 's lelkedet.
Illy gaz személyekkel hogy ha társalkodom,
Önként kárhozatra így: magamat adom.
Præceptort keménnyen meg-korbátsoltatta,
Mint tzégéres korhelyt ki-is tsapattatta.
Egy ideig magam', igen jól viseltem,
Hamar le-feküdtem, reggel koránt keltem.
Tanúltam, és minden rekrátzió napján
Professorral jártam, mind reggel, 's dél után.
De nem sokká tartott ezen viseletem,
Mivel jobban tetszett elébbi életem.
Fejemet asztralról aszta alá húztam,
Mert a' régi roszba újra torkig úsztam,
El-nem hagyhattam én már a' vad Nimfákat,
Eggyik, másikatúl kaptam tzédulákat.
Sokszor rejtek helyen velek beszélgettem,
Tempomba katsintva rájok nézegettem.
Falukra mentem ki, tántzolni ő velek;
Azt véltem, hogy ezek igen titkos helyek.
De kém deákoktól ki vóltak tanúlva,
El-is vóltam már én mindenkép' árúlva.
Egy deák pajtásom nekem meg-mondotta,
Professor szájából hogy aztat hallotta,

Hogy az oskolába más nap meg- virgáztatt,
Már a' Familiás vízbe veszszőt ásztatt.
Nagy gyalázat, ha egy Poétát virgáznak,
Fel-tettem, hogy engem' így meg-nem-gyaláznak.
Mindjárt-is egy L'ánynak azt adtam tudtára,
Hogy jőjjön estvére tántzra Kis-tállára.¹⁹
Ki-jött még hárommal; én velek vígadtam,
Egy kis vatsorát-is ő nékiek adtam.
Reggel mindenike ment maga úttyára,
Én pedig el-szöktem Professor trutzzára.
Az egész ruhámat magammal el-hoztam;
De ötet motskoltam, szidtam, és átkoztam;
Egy Szólnoki szekér még-is szerentsére
Itt vólt, meg-fizetvén, fel-ültem én erre.
Sót hozott Egerbe, most már vólt üressen,
Jó négy ló vólt benne, tudtam hajt sebessen.
Már éppen a' midőn akartunk indulni,
Kotsis ostorához a' mint akart nyúlni;
Itt termett egy deák, tudtam, ez-is hogy kém,
Szólltam hozzá: itt vagy! te hoszszú lábú Gém.
Meg-kaptam, először őt't jól meg-pofoztam,
E' kevés vólt, hanem meg-is tsákányoztam.
Szólltam: már el-mehetz, te spion, gaz selma,
Tudom Professorral hogy te lészel még ma.
Mond: hogy meg-lótsözöm, érek olyan napot;
Mivel lóttssel szokták meg verni a' Papot.

* * *

Sok iffiú juthatt veszély örvényébe,
Ha észre nem veszi magát hevenyébe,
Hogy már meg-van vetve, ötet fogó háló,
Mellynél is a' sátán, nem más, az őrt álló.
Szép szín alatt ez ád néki bátorságot,
Ajtót nyitt, és mutatt alkalmatosságot
A' roszra; de aztat mind addig szépíti,
Míg a' vért ő benne jól meg-nem-hevíti.
Eszén túl van akkor, a' roszba bé-merül,
És így a' meg-vetett hálóba bé-kerül,
Ó Iffiak! kérlek benneteket árra,
Vigyázzatok azon alkalmatosságra:

¹⁹ Kis-tállya: az Egri káptalan faluja, Egren alól egy órányira fekszik.

Mellyben a' jó erkölts számkivetést szenved,
De ott a' hívságnak minden ember enged.

Kerüllyétek főkép' ti a' vad Nimfákat,
Mint meg annyi mérges, 's gyilkos viperákat.

Ezek szemetekbe bár szépen nevetnek,
De végtére még-is veszélybe vezetnek.

Nem bírtok Salamon nagy böltsességével,
Nem bírtok Sámsonnak az ő erejével.

Ha meg-tudták még-is ezeket buktatni,
Hát tik; nékik ellent, mint fogtok álhatni?

Sas szemmel nézzétek; az alkalmatosság
Olyan-é, a' mellyben virtus 's ártatlanság

Uralkodnak? mellyek tsak egyedül jóra
Vezetnek: nem tündér, 's hímes mulandóra.

Ezen névért, Vitéz; mennyit szenvednétek?
Hogy a' ditsőséggel eztet meg-nyernétek?

Itt a' ditsőségre nagyobbak az okok,
Itt győzvé, úgy leszte valódi Bajnokok.

Amott mulandóság híreteket éri,
Örökké tartandó bóldogság itt béri.

* * *

Meg-indúltunk hamar, Szóllnokon termetten,
Egerbe nem tudta senki, hová lettem.

Én egész gunyámat itt mindjárt el-adtam,
De egy pár sarkantyús tsizsmámat meg-hadtam.

Az árán egy bundát vetten, 's egy katzagányt,
Kezembe viseltem egy jó fokos tsákányt.

Puladert húztam-fel, vóltam tsak gatyába,
Új tsákót tettem-fel, öltöztem bundába,

Szóllnokból ki-mentem Új Szászi pusztára;
Értem; Báró Ortzi Úrnak jószágára.

A' tsikós tanyára, a' mint ide értem,
Ennek a' gazdáját igen szépen kértem:

Maga bojtárjának engemet fogadjon,
Egyik, avagy másik ményeshez hogy adjon.

Gyengéllett kevéssé, valék is én iffiú,
Szóltt: hallod-é! hová való vagy te fiú?

Feleltem: hogy Sajó Keresztúri lennék,
Árva vagyok; azért szolgálnom kellenék.

Látta Virgantz vagyok, és hogy jól termettem,
Le ültetett, 's vele sokká beszéltem.

Meg-szeretett engem, végre bé-fogadott,
Azonnal a' tarka ményeshez-is adott.

Egy Kereszt-fás nyeret, törött szí szerszámmal,
Adott; ezek után szóllott ímmel, ámmal.

Mondván; hogy az ingem olly fejér, mint a' hó,
Bojtárhoz nem illik, nem-is vólna az jó.

Azért aztat zsírral végtűl végig kente,
A' kormos bográtsot osztán hozzá fente.

Bundám külső részit szint' így púderoztam,
Lábravalómat-is végig bé-zsíroztam.

Két üstököt hoszszú hajambúl kötöttem,
Mindent, mint kívánta magamra öltöttem.

Barna bonta tsikót adott ő én alám,
Ha meg eresztettem, úgy ment mint a' villám.

De egyszer egy szilaj tsikónak hátára
Ültetett, és aztat botsájtá úttyára.

Keményen hányt, és sok bárány ugrást-is tett,
De még-is hátrúl engem le-nem vetett.

Mert a' kereszt-fához, mint kullants fogód'ztam,
A' kengyelt meg-nyomván jó merón tartód'ztam.

Tettzet a' gazdámnak; szólt fiam ember vagy!
Más bojtárom ezt nem tészti, bár elég nagy.

Láttam én, hogy ezen tarka ményes között,
Néhány ló van, a' melly nagyon különbözött.

Mert ki pej, ki szürke, ki pedig vólt fakó,
Más béllyeggel, nem a' tarkák közzé való.

Kérdém ezen lovak ide mint jöhettek?
Mi gondod rá, szóllott, ide tévelyedtek,

Más nap szőr-kötélét a' kezébe vette,
Karikákra szépen aztat öszve szedte,

Ólálkodott, egyszer a' szürke nyakára
Rá veté, hurkollott mindjárt a' torkára.

Ki-fogván kötötte a' lovam nyakához.
A' pejjel-is így bánt, ezt maga lovához

Vezette, és eztet melléje fel-fűzte,
És már ezek után tsak a' fakót üzte.

Igen vad vólt; mindég fent tartotta fejét,
Merre a' gazdám ment, fordíta elejét.

A' többi lovak közt, bukva addig jára,
Míglen szőr-kötélét nem veté nyakára.

A' farára le-ült gazdám, 's ötet húzta,
Addig, míg kötélnek torkára lett tsúsztá,

Kötélét nyakárúl ennek le-sem vette,
A' pejhez kötötte, 's mene ez mellette.
A' más bojtár hozott ide egy más barnát,
Kóborló vólt, sokszor ált' úszta a' Tarnát.²⁰
Vettem jobb óoldalom felé vezetékre,
Vad nem vólt, kötöttem tsak egy kötőfékre.
Mit akar a' Gazdám, nem tudtam elől ment;
Fakó, melly't vezetett, a' farát hányta fent.
Menésébe ez-is hamar meg-lassodott,
A' más három ló-is mind meg-tsillapodott.
Látván, hogy Pest-felé tarttya kantár szárát,
Tudtam, ott veszi-fel mind a' négynek árát,
Mert épen vásár vólt, 's a' mint oda érénk,
A' ló vásár felé, az útbúl ki-térénk.
Itten egy Örménynek a' hármát el-adta,
Hamar; mert árokat drágára nem szabta.
Véletlen hozzánk jött egy sáfrány hordozó,
Meg-látván meg-tettzett nékie a' fakó.
Itt Pesten meg-döglött hirtelen a' lova,
Mert nagy terhet hordott, járván ide 's tova.
Meg-alkudt Gazdámmal, hamar a' fakóra,
Mivel nagy szüksége vala most a' lóra.
Az úttúl fáradt vólt, magát meg-nyergelni
Engedte; tsudáltam, a' hátát terhelni.
Egy abrakot adott néki, 's meg-itatta,
Ez meg-esvén velem fel-kantároztatta.
Nyúgodt vólt már a' ló, fel-ült a' hátára,
A' szegény sáfrányos jutott itt tsatára.
Fejét lába közzé a' fakó szegezte,
Bárány ugrásait jobbra balra kezd'te.
A' Sáfrányos rétát²¹ szüntelen kiáltott,
El-ződült, és tám már szemével sem látott.
A' mint egyszer a' ló farát fel-vetette,
Egyszersmind szökését jobb oldalra tette,
A' Tótot láttam itt a' levegő-égbe,
Onnat le-zuhanni a' földről egyvégbe.
A' sok iskatulya retsegett ropogott,
Annál jobban szökött a' ló és hortyogott.

²⁰ A' Tarna vize nemes Heves Vármegyébe vagyon, sok rák vagyon benne.

²¹ A' Tótok, ha veszedelembe vannak Retát kiáltanak, ezen szó szabadító óltalmat téssen.

Minden-felé a' sok tzitrom hempelyedett,
Fövénnyel a' sáfrány, gyömbér egyveledett.

Vastag papirosra fel-vart németh gombok
Szóródtak, hullottak tétül a' dorombok.

A' sok keszkenyőtül az úttza tarkállott,
Mivel mindent le-hányt, a' ló-is meg-állott.

Kárt nem vallott; a' nép mindenét fel-szedte,
Oda vitte néki, 's eleibe tette,

Tsak iskátulákat kellett néki venni,
Ezeknek kellett pozdorjává lenni.

El-adta ezt mindjárt Barkó káplárjának
A' ki-is el-vitte eztet Rimondának.

Gazdám hat forintot nékem-is juttatott,
Többször-is ad serény, ha leszek bíztatott.

Vásár után mentünk mi a' Bátskaságra,
Akadtunk itt kies, sok nagy pusztaságra.

Itten egy ménesbül négy lovat fel-fűzött,
Mentünk-is, mint olly ment, a' kit Tatár üzött.

Huszon-négy óráig nem ittunk, 's nem ettünk,
De hogy szerentséssen a' tanyánkon lettünk,

Mindjárt a' négy lovat ménes közzé tsaptuk,
Tüzet raktunk, 's frissen a' bográtsot kaptuk.

A' hús vagdaláshoz bojtár Getzi fogott,
Mert míg oda jártunk, ő egy tinót lopott.

A' meg-tölt bográtsot itt a' szolga-fára
Akasztottuk; veres hagymát bőven árra

Aprított a' Gazdánk, sót-is reá hintett;
Kevés idő múlva már énnékem intett.

Szólt: meg-főtt már a' hús a' bográts fenekén,
Pedig még mind nyers vólt, melly vólt a' tetején.

Bográtsal katzagány felett egy rázást tett,
A' melly hús alól vólt, egybe mind felül lett.

Hozzája-is láttunk nagy appetitussal,
Ettük mint frikaszét, sokkal jobb gustussal.

Bojtár Getzi addig fel-ült a' lovára,
Nyargalt egy kulattsal a' szomszéd tsárdára.

Borral meg-töltötte, hamar-is vissza tért,
Ittuk mert jó bor vólt, mérték négy garasért.

Mivel Bátskaságról jöven el-fáradtunk,
Négy nap a' tanyánkon hevertünk, 's nyúgodtunk.

Ötöd napon szóllott, fogjad köteleidet,
Mutasd-meg már egyszer te mesterségedet.

Azon négy ló közzül fogd-ki az edgyikét,
Kedvedre hagyom azt, fogd-ki bár mellyikét.
Mint a' ki e' dolgot már régen próbálja,
Sok esztendők által régen praktikálja.
Úgy tudtam, mert titkon én eztet próbáltam,
Midőn a' ménessel tsak magam járkáltam.
Azért mind a' négyet hamar egymás után
Ki-fogtam, lovakhoz kötöztem szaporán.
Meg-dítsért, mondotta, hogy a' másik bojtár
Ezt illy jól nem tudja, bár rég vagy on itt már.
Szólt tovább űljünk-fel, mennyünk Debretzenbe,
Szabadság²² lészen ott, a' hol-is én szembe
Sok ló árosokkal, tudom, mindjárt leszek,
A' lovak ifjak, értek jó pénzt veszek.
El-mentünk; a' lovak Ura már ott vára,
Igazítva vólt ő ezeknek nyomára.
Egy Tiszt-tartó vólt ez, kezünkön-is érte,
Tudtam; mind a' ketten, meg-lakozunk érte.
Meg-is fogtak, 's dugtak város tömlötzébe,
Én soha sem vóltam még illy keleptzébe.
Vásár után mindjárt Törvény szolgáltatott,
És illy szententzia fejünkre hozatott:
Mivel-hogy a' lovak el-nem adattattak,
De még is a' Gazdám által lopattattak,
Azért-is másoknak intó példájára
Száz páltza veretik a' Gazdám farára.
Nékem, mivel nem olly nagy a' vétkezésem,
Harmintz korbáts tsapás lészen büntetésem.
Más nap ki-is vittek város piatzára,
Gazdám első feküd't a' deres hátára.
El-verték a' százat, tsak egy sem vólt híjja,
E' vólt a' négy lopott lónak itt a' díjja.
Engem-is utánna helyére fektettek,
Meg-sem mozdúlhattam, úgy bé-rekesztettek.
Vágtak kegyetlenül, nehezen-is áltam,
Mert illy distraktziót soha sem próbáltam.
Hogy fel-botsáttattam, eggyett sem léphettem,
A' Gazdám vezetett, tsak alíg mehettem.
Pályinkával mostuk osztán meg farunkat,
De végtére borral öblíténk gyomrunkat.

²² A' Debretzeniek magok vásárokat szabadságnak nevezik.

Éjtszakára mentünk az Angyal pusztára,
Lovaink kötöttük jó fűre pányvára.

Nehezen szenvedtük mi nagy fájdalmunkat,
Fel-tettük, hogy rajtok ki-tölttyük boszszúnkat.

Jól tudta a' Gazdám, a' Bíró két lova
Hogy e' pusztán legel, nem adja másova.

Hamar rájok talált, fogta kötelére,
A' mint már ezekkel gyorsan mene fére,

Láttuk a' négy ló-is békózva itt vagyon,
A' mellyekért minket meg-verték olly nagyon.

Egy Suhantz őrzötte, melly most jól hortyogott,
De bezzeg a' Gazdám itten nem motyogott.

Békóit ezeknek tsendessen le-vette,
Frissen lovainknak nyakához kötötte.

Bár fájts alsó részünk, de még-is lódúltunk,
Hajnal hasadtakor, nyóltz mért földre vóltunk.

Erdélynek vettük mi mostani útunkat,
Örültünk, álhattuk rajtok mi boszszúnkat.

Más nap jókor bé-is hajtottunk Zsibóra,
Akadtunk itt egy jó Liveráns Zsidóra.

Mind a' hat lovat ez mi tőlünk meg-vette,
Tsászár aranyokat olvasott érette.

Egy kis jó vatsorát frissen készítettünk,
Lovainkkal szénát abrakot étettünk.

Mondtuk, nints mód benne, hogy ne keressenek,
Tarthatunk-is méltán, hogy itt ne lepjenek.

Azért-is fel-ültünk a' mi lovainkra,
Még a' nagy veréstől fájós inainkra.

Városbúl ki-menvén, mi útat vesztettünk,
Hegyeken, völgyeken bár sokat ügettünk.

Negyed nap pénteken késő éjtszakára
El-értünk fáradtan még-is a' tanyára.

Ittunk, ettünk, 's aztat vígan beszéllettük,
Bírót, 's a' Tiszt-tartót, mi miként rá szedtük.

Én hány ütést kaptam, annyi forintokat
Adott Gazdám; meg-is érdemlém azokat.

Ezekhez még egy négy esztendős tsikót-is,
Meg-köszöntem mind ezt, mind a' pénz adást-is.

Nem tetszett énnékem már a' tsikós élet,
Nagyobbra vágyódás én bennem fel-éledt.

Féltem hogy meg-rontom ebbe egésségem,
Utóllýára lészen akasztó-fa végem.

Meg-hallottam: hogy most lovas katonának,
Jász-Berénybe, Pesten-is verbuálnak.
Fel-tettem magamba, hogy közikbe álok,
Ott jobb szerentsére, mint itt, tám találok.
A' Palatinális híres, 's szép Regiment
Vólt ez: mellybe mint raj, a' sok szép legény ment.
A' Gazdámnak Örsre kellett el-menni,
Lovak szám-adását kellett ott le-tenni.
Én lovamra ülven, gyorsan el-léptettem,
Jász-Berénybe érvén, katonává lettem.

ÖTÖDIK TZIKKELY.

*Rontó Pál Katona lévén egyszer, minden-némű dolgait, a' mellyek véle történtek
mind addig, a' meddig Tseh Országból, Saxónia Országba ellenség' eleibe méne,
elő-adja.*

Mihent köteleztem magam' katonának,
Mindjárt egész mundírt én reám adának.
Az Angyal bőröket²³ vállamra függeszték,
Óldalamra kardot tarsollyal kötözték.
Sarkantyús tsizmákat lábaimra vontam,
A' két üstökömből már most *tzopfot* fontam.
Káplár füleimnél két *huntzfutlikot* nyírt,
Kent azokra rózsa vízzel meg-kevert zsírt.
Mint a' kátsa farkát, úgy fel-görbítette,
Két villás tók közzé mind a' kettőt vette;
Az egész fejemet bé-is púderozta,
'S így a' tsikós bojtárt Úrfiságra hozta.
A' Kapitányhoz ő azután vezetett,
Ki-is engem' főtől talpig nézegetett.
Tetszettem ő néki, vállam' veregette,
Bátran szólltam, szemét rólam le-sem vette.
Kértem adattasson alám jó paripát,
Úgy gondját viselem, hogy nem talál hibát.
Szóllott a' Kapitány: láttam nékem örül,
Menj fiam! és válasz' száz rimondák közzül.
A' Káplárral mentem, közöttök járkáltam,
Egyszer egy szár lábú vértsénél meg-álltam.

²³ A' katonák a' Pantallért és Lódingot Angyal bőrnek szokták nevezni.

Káplár Uram! szólltam: én eztet választom,
Tudom, hogy egy könnyen azt ki-nem-fáraztom

Négy tagba szakad't ló, Mokány lesz a' neve,
Esmérem bélyegét, tudom, hogy van heve.

Az Egri Káptalan ményeséből való,
Ritka vagyon abba melly roszz vólna, olly ló.

Káplár Reportumot tett a' Kapitánynak,
Hogy vértsét választám, 's neveztem Mokánynak.

Bundámat, katzagánt jó pénzen el-adtam,
Lovamért tizen-két aranyakat kaptam.

Tsináltattam mindjárt szép hat gyólts ingeket,
Tsinóssan meg-vartha egy aszszony ezeket.

Ezzel egy tsákót-is meg-pántlikáztattam,
Selyem vitéz-kötést erre munkáltattam.

Király szín anglia posztót bóltba vettem,
Mellyből a' szabóval nadrágot mérettem.

Száz réf selyem sújtást, mond'tam, fog rá varni,
A' tzifraság térdig fogja bé-takarni.

Egy pár sárga tsizsmát én ahoz varrattam,
Onos sarkantyúkkal meg-sarkantyúztattam.

A' mint mind készen vólt, Vasárnap tsínosan
Fel-öltöztem, minden állt rajtam módosan.

Tsörgött börgött kardom, hogy útszán sétáltam,
Hogy sok szem néz reám, aztat-is jól láttam.

Nagy hetykén képzeltem, hogy enyim Jászberény,
És hogy másra nem süt, tsak reám a' nap-fény.

Hogy ha vagy piatzon, vagy másutt meg-álltam,
Kardomra támasztva magamat tsudáltam.

Orrom allja éppen akkor mohosodott,
A' pihét pödröttem, mint egy okosodott.

Tisztességes embert látván, vagy Lyánkákat,
Hajtottam frantziás reverentziákat.

A' Kapitány éppen a' Templomból menvén,
Merőn állottam-meg, szeme közzé nézvén.

Így szólt a' Hadnagyhoz, ez szép tsínos legény,
Magyar ez: többet ér, mint sok más jövevény.

Tántzos katonákhoz kell ennek el-menni,
A' Verbuállók közt illik néki lenni.

E' parantsolatot mindjárt-is ki-adta,
Hogy én oda mennek, a' Káplár meg-hadta.

Leg-ottan dél-útán mi nagy muzsikával
Az útszákon jártunk, zajjal, és lármával.

Mint a' Kapitánynak értünk Quártélyához,
Vendégit vezette maga ablakához.

Elől tizen-ketten tántzoltunk kerékbe,
Látta, hogy meg-rakom; a' mint ez ment végbe.

Hogy Sóló tántzoljak, aztat parantsolta,
A' nép hogy láthasson, magát nagyon toltá.

El-kezdvén tántzomat, minden tsudálkozott,
Szólltak: ugyan tudja jární az átkozott,

Tettem-is előttök olyan figurákat,
Hogy szemek meredett, tátottak rám szákat.

A' taktust sarkantyúm' pengése követte,
Tzimbalmos ezeket úgy ki-nem-verhette.

Nézték a' tántzomat itten Tóth Leányok,
Szepesből munkára jöttek-le nehányok.

Ezeket majd tsak nem a' hideg ki-törte,
Hogy nem tántzolhatnak velem, az gyötörte.

Mi bajok: Kapitány mindjárt észre-vette,
Rám intett, tudtam én ezt mire értette.

Mindjárt-is egyikét a' tántzba ragadtam,
Suttogott botskora, őtet úgy forgattam.

Ide jött az Annya, lyányát tántzba látta,
Hogy katonák között tántzol, azt sajnállta.

Vastag lepedőbe fazekak hátára
Kötve vóltak; vetvén szemét leányára,

Mint Fúria mindjárt pofozni kezdette,
És hajánál fogva kezemből ki-vette.

Ezt látván, szóllottam: no az ilyen adta,
Ha velem tántzolni a' lányát nem hadta,

Jöjjön hát most maga, tántzoljon helyette;
Mindjárt-is az mint itt állottam mellette,

Meg-kaptam: derekát jól által kótsoltam;
De mivel otsmány vólt, őt meg-nem-tsókoltam;

Keményen forgattam, mint a' szél vitorlát,
El-nem-botsátottam, bár mondott sok *Szirolát*.

A' fazekak hátán retsegték, ropogtak,
Tserepei tétül nézőkre húllottak.

Katzagott a' sok nép, el-dült nevettebe,
Mert már a' vén aszszony füstölt nagy mérgébe.

Magam-is e' roszsz gőzt már nem szenvedhettem,
Bé-dugtam orromat, 's őt el-eresztettem.

Szidott, motskolt, bottyát itt hozzám-is mérte,
Zaplaty! fazékaknak árrát tőlem kérte.

De hogy ne szenvedje ő ezeknek kárát,
A' Kapitány duplán le tette az árát.

Az Uraktól mi itt négy aranyat nyertünk,
A' Város házához ugrálva el-mentünk;

Tántoltunk itten-is, legénység körül vett,
Virrattig közzülök katona negyven lett.

Száma rekrutáknak immár nyoltzvanbúl ált,
Velem együtt egy sem vala még *assentált*.

Kapitány hajtatott *forspont* szekereket,
A' mellyek Budára fel-vigyék ezeket.

Maga előre ment, olly rendelést tenni,
Hogy mihent mi Budán egyszer fogunk lenni;

Assentálást más nap mindjárt el-kezdhesse
A' Komissárius, 's hamar végezhesse.

Meg-indúltunk, értünk estvére Budára,
A' vízi Városnak száltunk uttzájára.

Más nap öszve gyűltünk egy nagy kaszármába,
Bé-írták nevünket a' szent Bibliába.²⁴

Bennünket azután kerekbe állítván,
Hadi törvényeket nekünk el-olvasván.

Az ég felé három újjunkat tartottuk,
A' *Crédót*²⁵ nagy buzgón mi itt el-mondottuk.

Már most vóltunk igaz hadi *Presbiterek*,
És már meg-ordinált katona emberek.

Mi az *Lajkusokra* néztünk tsak nevetve,
Szürösökre főkép' már éppen meg-vetve.

Ez meg-esvén, ki ki mene quartéllyára,
Leg-főbb gondja vala éhező gyomrára.

Én ebédem után el-mentem sétálni,
Egy nagy szép bólt előtt meg-találtam álni.

Ó be nagy tsuda vólt véletlen látásom,
Mivel Antal régi kenyeres pajtásom

A' bóltból ki-futván, a' nyakamba borúlt,
Ő-é ez? vagy árnyék, a' szívem lett szorúlt.

Szólt hozzám: ó Palyi! életemnek fele!
A' szívem hogy itt vagy, örömmel van tele,

De még-is hogy látlak katona ruhába,
Fájni bádjadni kezd szomorúságába.

²⁴ Itt a' sz. Biblián értetődik azon Lajstrom, a' mellybe az új katonáknak nevei íratatnak-bé.

²⁵ Crédón érttetetik itt, az esküvés, mikor az új katonák ő Felsége hívségére hitet tesznek-le.

Feleltem: Antalom! én hív Achatesem,
Szívemet szívedhez tsattoló Magnešem.

Itt vagy: meg-engedték azt az egek érnem,
Hogy lehessen nékem ma te hozzád férnem.

Szerentsés nap! többet itt már nem szólhattam,
Tsak öröm könyvekkel ortzámat ászattam.

Láttam övébűl-is egymás után gördül,
Úgy van az; egymásnak, két hív szív, ha örül.

Ezek-után egymást mi el-botsátottuk,
Hogy jöttünk ma öszve, aztat tsudállottuk.

Meg-fogta kezemet, egy Traktér házába
Vezetett; ültünk itt, egy kis szobátskába,

El-beszéltem néki minden dolgaimat,
Egri, Debretzeni visszszontagságimat.

Mivel háború van, most katona lettem,
És magamnak aztat mint egy tárgyúl tettem,

Hogy vagy karddal tészem én elő-mentemet,
Avagy Mars' mezzején veszttem-el éltemet.

Hívatalon nem vólt soha-is Papságra,
Fejemet sem vetem nyűgös parasztságra:

Hogy sem pedig lettem vólna én Prókátor,
Inkább harangozó vagy falusi Kántor.

Sem gulyás, sem tsikós, sem béres nem leszek,
Inkább háborúba ditsőséggel veszek.

Szólt Antal: helyesnek tartom fel-tettedet,
Isten erősítsen mindenkép' tégedet;

Bátorítsa szíved' vezesse karodat,
Zöldellő borostyán, fedje homlokodat.

Kértem ő-is nékem, hogy elő-beszéllje,
El-válásunk után, melly Fátum' veszéllje

Érte ötet; Attya, bántotta-é? vagy nem?
Olly kegyetlen vólt é? mint Atyám ellenem.

Szóllott: engem ugyan nem vetett verembe,
De Pestrűl meg-jövén, 's lévén velem szembe,

Szidott, motskolt, bé-zárt egy puszta pintzébe,
Úgy vóltam ott, mint a' Róka, keleptzébe.

Jól meg-is korbátsolt engemet vagy kétszer,
Négy hét alatt bőjtöt tartottam én kétszer.

Az Atyafiaknak sok 's nagy kérésére,
A' pintzébűl ki-vett engemet végtére.

Kezét meg-tsókolván, akkor-is meg-tsapott,
Jól jártam, hogy még-is páltzához nem kapott.

Nem-is küldött többé már Retorikára,
Háznál taníttatott Aritmetikára.
Ezt jól meg-tanúlván, 's tudván átallyába,
Ezen nagy kalmárnak küldött a' bóltyába.
Most már, a' mint látod, itten legénykedem,
Mind a' jót, mind rosszat egyaránt szenvedem.
Én soha sem vóltam katonának való,
Tudod, gyenge vagyok, egészségem gyarló.
Valamelly életre kellett magam adni,
Senki sem-is szokta másra magát hadni.
Azért adtam, íme, magam' kalmárságra,
Mivel hogy ha jutok egyszer árvaságra,
Kalmár lévén Atyám, bóltya enyim lészen,
Láttad pedig, abbúl melly jó hasznót vészen.
Míglen fogok élni, abbúl tsak élhetek,
Rajtad-is idővel tám még segíthetek.
Dolgod jól intézted, szólltam; jó Pajtásom,
Az Isten áldjon-meg, ez a' kívánásom.
Traktérrel egy kis jó vatsorát adatott,
Somlyai, Budai, ó bort-is hozatott.
Míg ettünk, egymással vígan nyájaskodtunk,
El-múlt dolgainkrúl nevetve szóllottunk.
Szóltt Antal: Héj Palyi! akkor vólt életünk,
Mikor Gyöngy Virág vólt a' Rátzhoz követünk.
Hát mikor Jalappát a' Præceptorunknak
Aadtuk: nem jó vége lett-é szándékunknak?
Minden jól ment, szólltam: de mikor deresen
Feküdtem: e' flöstök nem esett édesen,
Akkor-is, a' midőn Atyám kantsugázott,
Jó hogy a' nyavalya engem ki nem rázott.
Még most-is nevetem, hogy ha jut eszembe,
Mint kusoltam, mint a' vizsla a' verembe.
Itten tányéromra a' könyvem ki-tsordúlt,
Látván eztet Antal, szóllott' 's hozzám fordúlt.
Mi lelt, kedves Palyim! talám rosszszúl lettél?
Látom szemeidbül könyveket ejtettél.
Nem lettem; te hozzád való szeretetem
Préselte-ki könyvem, 's azért gyötrettetem.
Mivel már nem soká fogok veled lenni,
Hólnap igen korán mi el-fogunk menni.
Szavaimra mindjárt ő-is szint' úgy jára,
Mint zápor könyvei húltak ortzájára.

De meg-bátorodtam, hozzája így szóltam,
Ne keseregj! most-is nálad nélkül voltam.

A' szerentsés *Fatum*, lád-é, hozzád hozott,
Szívünkbe ez melly nagy örömet okozott.

Nem mély völgy, magos hegy, erdő, vagy-is berek,
Jönnek őszve, hanem jönnek az emberek.

Táplál-is erősen engem a' reménység,
Hogy ha meg-maradok, 's nem öl-meg ellenség.

Idővel tégedet még foglak ölelni,
Szint' illy nagy mértékbe, mint mostan kedvelni

Szólt Antal, az eget mindég fogom kérni,
Hogy engedje nékem azt a' napot érni,

A' mellyen tégedet megint láthassalak,
Magamhoz szorítván, meg-tsókolhassalak.

Kérlek, írdjál gyakran, hogy ha nem átallod,
Mert hiddjed; hogy szívből szeret te Antalod.

Nézd jobb kezem Pajtás, a' mellyel én bírok,
Szakadjon-el még most, ha néked nem írok.

A' vatsora árrát Traktérnek meg-adta,
Menjünk már, szólt hozzám, 's ezeket mondotta:

Én még hajnal előtt jövök quártélyodra,
Jól aludj; számot tarts te hív barátodra.

El-is jött, nálam vólt harmad-fél órákor,
Úttzákon nem-is járt valaki még akkor.

Mint nyugodtál pajtás? tőlem azt kérdetted,
Feleltem: épen úgy a' mint nyugodtál te.

Jól tudom szemedet te bé-sem-is tetted,
Az én álmomat-is szememről le-vetted.

Mivel mi egymásról mindég gondolkodtunk,
Azért-is mind ketten egyaránt nyugodtunk.

Egy takarmányt hozott a' kaputtya alatt,
Gondoltam, hogy nád méz, vagy más édes falat;

Mert kék papirossal vala ez borítva,
Spárgával mindenkép jól őszve szorítva.

Ennek a' két végit, le-is petsételte,
Ki-húzáván ő eztet, én előmbe tette.

Szóllott: vedd kedvessen ezen tsekélységet,
De ne okozzon ez te benned kétséget;

Hogy az, mit most adok, vólna olly gyűjtemény,
Mint Atyám bólttyába vala a' keresmény.

Jó fizetésem van, most ennyit vehetek,
Idővel több jót-is, még veled tehetek.

De kérlek tsak akkor szakaszd te eztet fel,
Mikor Jász-Berénybe értek már egyszer el.

Meg-köszöntem, szóllván: szerelmes Antalom!
Barátom vagy, sőt vagy gyámító Angyalom,

Szegény vagyok, tudod; én mást nem adhatok,
Tsak hogy Isten áldjon, így fohászkodhatok.

A' káplár bé-toppant, szólt: jöjjön ked immár,
Mert már a' Kapitány egyedül kedre vár.

Mentem, és engemet itt el-kísírt,
De mint meg-vert ember, szünet nélkül úgy sírt,

Szekerekhez érvén, meg-öleltük egymást,
Nem szólhattunk: mert nem hagyhattuk a' sírást.

Meg-indultunk 's érvén estve Jász-Berénybe,
Azért a' takarmányt tettem egy szekrénybe.

Más nap reggel a' mint aztat fel-bontottam,
A' sok ajándékot látván, álmélkodtam.

Ebbe huszon négy réf gyóltis vólt ingnek való,
Gyönyörű szép vékony, olly fejr mint a' hó;

Egy pár kesztyű-is vólt itten szarvas bőrből,
Veres matéria, szöve teve szörből,

Hogy laiblira való, aztat észre vettem,
Mihent gombotskákra szemeim vettem.

Vólt ezekhez téve egész egy karika,
Tzöpfra való selyem fekete pántlika.

Egy kis zöld erszénybe tett tíz tallérokot,
Ezek mellé még két szuferendórokot.

Újra itt könyveztem, látván mind ezeket,
Kiáltottam: Isten teremts több illyeket.

Más nap ki-osztották, mind a' Rimondákat,
Pokrótzot, szerszámot, abrak tarisznyákat,

Tzafrangot, takarót, füredi nyergeket,
Keféket, vakarót, futrás köteleket.

Ki ki már lovának leve Professora,
De ha melly beteg vólt, kováts vólt Doktora.

Már itt maga lovát minden tanította,
Étette, itatta, és azt tisztította.

Lovát ha valaki jól meg-nem vakarta,
Porból nem kefélte, és bé-nem takarta,

Meg kefélte ennek hátát a' káplár bot,
Mert a' hol ez érte, nem maradott por ott.

Mínthogy Mokányomat én nagyon szerettem,
Szép tisztán tartottam, itattam, etettem,

Meg-hízott, tüzes lett, sima szőri fénylett,
Meg-nyőtt, három tzollal, a' mint vólt, nagyobb lett.

Szép tsendesen ötet gyakran tanítgattam,
Hogy kantáros légyen, mindenkép forgattam.

Pistolynak töltöttem port serpenyőjére,
Fel-lobbantván aztat, még sem ugrott fére.

Azután fél töltést beléje töltöttem,
A' jobb szeme mellett a' mint el-sütöttem,

Prüszögött, hortyogott, egyebet nem mívelt,
Illy jó paripámba mindenkép kedvem telt.

Hogy ha kiáltottam *hozz bort!* ágaskodott,
Rikkatván a' hátán, lejtőt járt, dobogott.

Zabláját meg-vonván kengyelemet verte
Patkójával; lábát olly fennyen emelte.

Egy rántással tudta tzélját szándékomnak,
Több esze vólt mint bár mellyik Seniornak.

De e' mellett meg-nem szűntünk verbuálni,
Minden ünnep napon piatzon ugrálni.

Száz nyóltzvan rekruta Regimentnek kellett,
De már most ezen szám egészszen ki-tellett.

Azért ordert nyertünk, ki ki készen légyen,
Mivel negyed napra a' Transport el-mégyen.

Az el-rendeltetett nap fel-is virradott,
Kapitány quartélyán, trombita rivadott.

Másodszor meg-fújván eztet, vólt négy óra,
Mindjárt fel-is ültünk itt minnyájan lóra.

A' nép öszve tsődült, vólt itten kajdázás,
Trója lomlásakor nem vólt illy lármázás.

Atyák fiaiknak nyakokba borúltak,
Fájdalmakkal anyák szívei szorúltak.

Fél hóltan a' földre estek, el-ájúltak,
A' sok Nénék, Húgák, Ángyók szint' így húltak.

Itten sok bal Néne, 's bal Ángyó pityergett,
Látván kedves vére ül mostan más nyerget.

Mindenfelé a' sok vén Aszszony szortyogott,
E' zajtúl alattunk minden ló hortyogott.

Látván Kapitányunk, Mars! nagyot kiálta,
Ezt a' Trombitás-is mindjárt trombitálta.

Találtunk itt sokkal mi több kísérőre,
Mint mikor hallottat visznek temetőre.

Nem egy hoszszú ruhás szíves jó Atyafi,
Jött titkon mi velünk, Magyar hazánkbul ki.

Láttam osztán nyírja hajokat a' Profúz,
Kit hegedűbe zárt, szomorú nótát húz.
Meg-is bánta nem egy ezen karavánnyát,
Haza ment, el-hagyta Tsehek tartományát.
Különös nem történt, míg mi masiroztunk,
Statiókon semmi kárt mi nem okoztunk.
Öt hétre bé-értünk Prága Várossába,
Tseh Országnak az ő Metropolisába.
Pennámat leg-elől kezembe itt vettem,
Meg-írtam Atyámnak, hogy katona lettem.
Antalnak-is póstán küldöttem levelet,
Írtam hogy érette ostromlom az eget.
Tudtára adtam, hogy egészséges vagyok,
Marsba strapatziák hogy nem vóltak nagyok.
Tized napon jutánk Regiment Stábjához,
A' mint Obersternek értünk quártélyához;
Kapitányunk itten háza nagy udvarán,
Három sorba minket állított szaporán.
Parantsolta, bátran Obester' szemébe
Nézzünk; mert másképen nem leszünk kedvébe.
Minden Stabálissal, 's Fő-Tisztel így tegyünk,
Lovon egyenesen, és ne görbén ülünk.
Ki-jött az Obester, soraink közt sétált,
Fejüinktől talpunkig mindnyájunkat vizsgált.
Több Stabálisok-is, számos Fő-Tisztekkel
Vóltak Árgussaink, néztek nagy szemekkel.
A' mint az Obester előmbe érkezett,
Meg állott, 's engemet ezekről kérdezett.
Honnan való vagy te, fiam, és mi neved?
Tudsz-é te olvasni, 's írni? van-é kedved
A' katonaságra? vagy már aztat bánod,
Hogy te azzá lettél, 's a' hazádat szánod?
Méltóságos Uram! a' nevem Rontó Pál,
Születésem' helye a' Sajó' partján áll,
Keresztúr a' neve, Borsod Vármegyébe,
Világra ott jöttem a' Bábony²⁶ völgyébe.
Kedvem mindenkor vólt a' katonaságra,
Mivel azt gondoltam: Isten e' Világra

²⁶ Bábona falutól foly-le egy kis patakotska a' Sajóba, melly Bábón pataknek neveztetik: ettől némellyek azon völgyet Bábón völgyének-is nevezik.

Tsak azért teremtett, hogy én Királyomat
Szolgáljam, 's őrizzem karddal Országomat.
Írni tudok, mert én Poësiszt végzettem,
Hogy *scribamus frater* nem leszek, fel-tettem.
Azért a' tanulást én félbe-is hadtam,
Könyveimet-is már fojtásnak szaggattam.
Erre az Obester a' Stabálisokhoz
Fordúlt; de ált' láttam, rólam szólt azokhoz,
Mert reám mosolygott; abból észre vettem,
És hogy bátran szóltam, néki meg-tetszettem.
Ki-osztattunk más nap mi Compániákra,
Quártélyokra mentünk falu', 's városkákra.
Nagy hegyek közt feküd't az egész Regiment,
Saxónia szélén ki ki bár merre ment,
A' lova majd hasig a' nagy hóba úszott,
Nem tapodott bátran, lába jégen tsúszott.
Az én Kapitányom derék ember vala,
De lovát majd mindég ugratta, 's nyargala.
Fiatal vólt, tetszett nékie e' Világ,
A' keskeny ösvény-is vala előtte tág.
Szólt egy reggel hozzám, nyergely lovat Palkó,
Majd Kadenbe²⁷ megyünk, tetszik lágyúl a' hó.
Véghez vittem eztet parantsolattyára,
Ő-is mindjárt fel-ült vas deres lovára.
El-hagyván falunkat, azt mindjárt zaklatta,
Vágtatott, vagy nyargalt, avagy-is ugratta.
Nagy szél vólt, az havat hordta a' szemünkbe,
Sohol mi az útat nem láttuk mentünkbe,
Mert takarva bé-vólt ez nagy fúvásokkal,
Mindenütt mint dombok álltak rakásokkal.
Lehattünk falunktól két düllő földnyire,
Egyszer Kapitányom mintegy két ölnyire
Egy árokba bé-dült Deressével együtt,
Lába ki-fitzamlott, lova rajta feküd't.
Felette kiáltott: húzd-ki a' lovamat,
Meg-fúlok! olly nagyon nyomja oldalamat.
A' ló itt lábára állni igyekezet,
Azért-is ő rajta nagyon vetzkendezett.
Ollykor lábára-is állott egy keveset,
Jégen nem tarthatván magát, vissza esett.

²⁷ Kaden: Németh Tseh Országba, azÉger vize partján fekvő szép város.

Illyenkor egy nagyot mindenkor nyeggentett,
Mint kiből lélek megy, olly formán köhentett.

Frissen egy fenyőhöz kötöttem lovamat,
Le-vetém pantallért, lódingot, kardomat,

Igyekeztem lova alól őt ki-húzni,
De nékem-is lábam meg-talált itt tsúszni,

Én is mint a' lova, ő reája estem,
Mikor megy-ki lelke, már tsak aztat lestem.

De még-is jajok közt e' szavát hallatta,
Mit tsinálsz? ki-nyomod lelkeket ebatta.

Hírtelen lábomra itten fel-állottam,
Lova kissé fel-ált, őtet el-rántottam,

Hol vólna alacsony, néztem, árok' partja,
Láttam, hogy egy helyen tsak egy gyökér tartja.

El-szakítván eztet, le-omlott a' földje,
A' kapitány mellett bé-tölt árok völgyje.

Vas deressén ezzel nagyon segítettem,
Mert már fel álhatván, a' partra vezettem.

Meg-kötöttem őtet itt egy fenyőfához,
Fel-tettem, hogy már most látok az Urához.

Le-is mentem hozzá, gondoltam, hátomra
Fel-veszem: 's ki-vivén, ültetem lovamra,

Paripáját pedig majd gyalog vezetem,
És így quártéllyára szépen el-vihetem.

De a' mint a' hóról akartam emelni,
Szörnyű félelemmel kezdettem bé-telni.

Kiáltott: botsáss-el, illyen teremtette,
Agyon lölek! lábam fáj igen felette.

Hogy el-tört a' lába, már itt aztat véltem,
Azért mind a' kettőt én itt meg-szemléltem.

Nem tört: hanem láttam, bal lába' bokája
Nints helyén, és dagad'tt ennek az ő tája.

Szóltam: más mód nintsen, hanem vagy hátamra
Fel-veszem az Urat, vagy pedig vállamra.

Fel-vettem vállamra, árok' partja felé
Emeltem; derekam ropogott-is belé.

Közel voltam immár az árok' partjához,
Fogódtam egy fenyő fátskának gallyához,

Gyenge vólt, el-szakad'tt, a' dombnak tövére
Mind a' ketten vissza estünk nyakra főre.

Szidott, káromkodott, szaporodott a' baj;
Végre nem hallottam tőle más szót, tsak jaj.

Kértem, hogy ne üljön már most a' vállamra,
Hanem mint a' lóra, üljön derekamra.

Fel-ült; másztam vele négy kéz láb mint medve,
Fel-értem: de kínnal, lett-is egy kis kedve.

De már itt nem tudtam, vele mit tsinálok,
Mert hogy ha sokáig a' hó hátán állok,

Lába jobban jobban majd meg-mérgesedik,
Fene éri, vagy meg-gegyesedik.

Paripáján pedig ő éppen nem mehet,
Gyalog még inkább nem, mert lépést sem tehet.

Falunkból érkezett még-is szerentsére,
Egy szánnal két Aszszony, e' bajunk helyére.

Magoknak fát vinni ezek szándékoztak,
Kapitányt itt látván, nagyon tsudálkoztak.

Tsendesen rá tettem őtet e' szánkára,
Ezen vén két kantza húzta quártélyára.

Lovamra fel-ültem, deressét vezettem,
Örültem, hogy egyszer quártélyán lehettem.

Az ágyába őtet itten le-fektettük,
Inassát szaporán *Feldtsérért* küldöttük.

Eljött: a' bokáját ez helyre rántotta,
Keszkenőket meleg borba bé-mártotta;

Ezeket rakta-fel a' daganattyára,
De eret-is vágott rajta utóllýára.

Kevés napok múlva ő szépen fel-épült,
Ábrázattyába-is, mint vólt, úgy meg-szépült.

Már velem-is kezdett gyakran enyelgeni,
Miként ült hátamon, arrúl beszélteni.

A' mint velem tréfált el-múllott bajárúl,
Inassa tsendesen hátam megé járúl,

Szóllott: mennyen ki ked, mert oda ki hívják,
Már majd fél-órája, hogy pitvarba várják.

A' két vén Aszszonyt, ki-menvén, meg-láttam,
Szány vonásért, hogy pénzt kérnek, ki-találtam.

Úgy-is vólt, mondtam; tsak várakozóznak,
Míg a' Kapitánnyal szóllok, itt állyanak.

Szólltam-is, no Uram! a' pósta pénzt kéri,
És szolgálattyokat másszor-is ígéri.

Azon vén Aszszonyok a' pitvarba álnak,
A' kik a' szányt vonták, fizetésre várnak.

Mosolygott; 's így kérdett, mond-meg hát mit adjak?
Szégyenbe előttök hogy én ne maradjak.

Szólltam: tudja az Úr! hogy az bé-vett szokás,
Az országba: 's ebbe nem lehet váltózás;
Hogy tizen öt garast minden posta ló ér,
E' két vén kantzákért jön tehát egy tallér.
Smir geltet-is fognak tíz krajtzárt ők kérni,
Egy forint ostor pénzt, 's így bé fogják érni.
Nevetett: és nékik egy aranyat vetett,
Ditsőséges volt ő, és magáért ki-tett.
El-mentek: ő pedig a' maga Tiszttyeit,
Ebédre hívatta, és történettyeit
Elő-beszélette, magokat múltatták,
A' vén Aszszonyokat főképpen katzagták.
Míg ezek így folytak; postán két levelet
Vettem: vóltak ezek nem más, tsak felelet,
Prágábúl általam írott levelekre;
Meg-esmértem, nézvén itt a' petsétekre.
Antal hív barátom nékem aztat írja,
Hogy nints egéssége, magát alig bírja,
Ha engem' láthatna, mindjárt meg-gyógyúlna,
Mint tavasz nap-fénytúl, szintén úgy újúlna.
Kér, hogy gyakran írjak, mert ha szívét nyomja
Fájdalom: levelem, nem más, Balzsamomja.
Atyám levelének más vólt a' stylussa,
Gaz ember vólt, ki vólt Sekretáriussa.
Mert kezdete illy szép vala levelének,
Látom, akasztó fán még meg-nem-evének'
A' varjak: mivel írsz, látom, hogy te még élsz,
De úgy: ki embertúl, sótt Istentúl sem félsz.
Tudván már Miskóltzon tett sok lopásodat,
Egerbe követett gaz latorságodat,
Életem ezekkel meg-rővidítetted,
Tudd; meg-hólt nagy Anyád; sírba őtt' te tetted,²⁸
Professorok előtt tudtad palástolni
Vétkeidet: szint' úgy előttem titkolni;
Hittem mint jó Atya színeskedésednek,
Nem láthattam mérgét két színúségednek.
Pazarlottam reád, tudod, mindenemet,
Ál-ortzáskodással meg-tsaltál engemet.
Feküdj hát ágyadon, a' mint azt vetetted,
Folytasd életedet, a' mint el-kezdetted.

²⁸ Ezen Rontó Pálnak nagy Anyja, az ő édes Annyának Anyja vólt, ki őtet nagyon szerette.

Hogy katona lettél, azt igen ditsérem,
De magamnak még-is aztat nem ígérem,
Jót hogy te felőled valaha hallhassak,
Mellyért az Istennek hálákat adhassak.
Mert már gyökeret vert minden rossz szívedbe,
Nints jóra hajlandó egy tsep vér testedbe.
Én mindazonáltal áldásom rád adom,
Mert hogy Atyád vagyok, aztat nem tagadom.
De olly Atya, kinek szíve keseredett,
Te sértetted azt meg, azért lett epedett.
Menj, repűly kedvedre, én többé nem írok,
Meg-térésed' míglen meg-nem-hallom, sírok.
E' levél szívemet nagyon érdeklette,
Lelkem esmérete mivel jól érzette,
Hogy mind igaz, a' mit az Atyám íratott,
Azért minden szó itt szívemen ált' hatott.
Újra írnék néki, de mi haszna lészen,
Attyai szívéből ki-vetett egészen,
Nem-is fog felelni, levelébe mondja,
Nintsen illy rossz fíra, mint én vagyok, gondja.
Nagy Anyám, utánnam való keservébe,
Hólt vólna-meg, írja ezen levelébe.
Meg-lehet; mert engem' felette szeretett,
Rossz hírem hallása halála lehetett.
Magamba ezeket a' mint meg-esmértem,
Istenem, el ne hadj! ötet erre kértem.
Erősítsd' lelkemet, 's szívemet a' jóba,
Ne töltssem ezentúl élttem' mulandóba.
Minden reményemet Istenbe vetettem,
Másolhatatlanúl aztat fel-is tettem;
Hogy már életemet egyszer meg-jobbítom,
És akkor levéllel Atyámat búsítom.

HATODIK TZIKKELY.

Rontó Pál leg-először száll táborba, és ellenség elibe, ezen táborozás alatt tett szerentséjét; de egyszersmind arra következett nagy szerentsétlenségeit-is elő-adja.

Mint Tengert habokkal a' szél háborítja,
Kék színét fővényel öszve zavarítja;
Szintén úgy Atyámnak levele szívemet
Fel-háborította, 's érzékenységemet.

Téli quártélyain' Pajtásim vígadtak,
Gyakorta tántzolván, kártyázván, múlattak.
Én nékem mind ezek mostan nem tetszettek,
Mert Atyám szavai meg-sebesítettek.
Nehezen vártam én az idő nyilását,
Hogy Mársnak mezején, pályámnak futását
Kezdhessem, melly által Atyám jó híremet
Hallhassa: avagy-is az én el-estemet.
Más módot nem láttam, magamat kedvébe
Mint tegyem, hogy legyek régi kegyelmébe.
Tudtam a' vitéz hír szelek szárnyain jár,
Sebesebben repül, mint a' sólyom madár.
Ha egyszer meg-hallya vitézítő híremet,
Mellyet most szomorít, még azon szívemet,
Vídámságra hozza, bé-vesz kegyelmébe,
Mert régi Atyai szív ver még mellyébe.
Fel-is tettem, hogy ha megyek ellenségre,
Vagy hírt nevet szerzek, avagy pedig végre
Ennek éles töre, szívemet ált' hattya,
Hazám' 's Királyomnak lészek áldozattya.
El-érkezett egyszer Fébus szekerével,
A' Saxoniai hegyeket fénnyével
Aranyozni kezdvén; el-olvadott a' jég,
Bé-álván a' Tavasz, fel-tisztúla az ég.
Bellona óltárán a' temjén füstölgött,
Véres áldozattya, dörgés közt gözölgött.
Nimfái borostyán koszorút kötöttek,
Ditső szekerekre zöld pálmákat töszttek;
Ezeket készíték ollyannak számára,
Ki jól vitézkedik, teszük homlokára.
Hogy így gondolkodtam, mind a' Regimentek,
Indúltak: trombiták, sípok, dobok zengtek;
A' Zászlók lobogtak, a' fegyver tsillámlott,
Prussus táborába a' sok tűz villámlott.
Mind ki-szálltak ezek Mársnak piattzára,
Regimentünk jutott Frajbergnek²⁹ tájára.
Őrt álló Komandók oda ki-tétettek,
Generálisoktól, hová íteltettek.

²⁹ Frajberg, Saxonia Országába fő Bánya város, az úgy ottan neveztetni szokott *Ertzgebirg* hegyei között fekszik.

Sok helyen tántzoltak, a' muzsika zengett,
 Más helyen ágyúztak, szint' úgy a' föld rengett.

Még ellenség előtt én soha se áltam,
 Itten a' szép rendet, a' tábort tsudáltam.

A' Comandók mentek, patrolok vígyáztak,
 Másutt köpönyegen katonák kotzkáztak.

Burkus Kurutzait mivel még nem láttam,
 Hogy szembe álhassak velek, arra vágytam.

Ezen kívánságom igen hamar bé-tölt,
 Mert más nap hajnalkor, még a' nap fel nem költ;

Rá ütöttek ezek a' mi Posztjainkra,
 Egyszersmind erdőbe álló Horvátinkra.

Az apró fegyver itt, sűrűen ropogott,
 Kurutzság kiáltott, a' sok ló dobogott.

Horváthság ordított: udri! udri! 's tüzelt,
 Táborba gyalogság készült, lovas nyergelt.

Zaj lett: trombitások lármát trombitáltak,
 Fő Tiszttyeink lóra! lóra! kiabáltak,

Egy szempillantásba mi lovon-is vóltunk,
 Az Ulánerekkel³⁰ ügetve indúltunk.

A' mint közelíténk a' tsata helyéhez,
 Kardot rántánk, ki ki látott fegyveréhez.

Láttam egy katona más katonát vezet,
 Feje nagyon vérzett, mert ez nyert már sebet.

Más egy üres lovat vezetett itt nyomba,
 A' kinek hátárúl Ura jött halomba.

Harmadik-is felénk sebessen vágtatott,
 Ez egy halál fejes Kurutzot el-kapott.

Jöve egy Káplár-is, prüszkölt paripája,
 Kleistnak³¹ Kapitánnya lett ennek prédája.

Kiáltottak: mars! mars! mentünk nyakra főre,
 Sok öreg katona rugtatott előre,

Míntha tántzra menne, sok olly bátran mene,
 Űzte a' Kurutzot, mint Tigris, melly fene.

Mivel ilyen tántzot még soha se láttam,
 Hol nagyon izzadtam, hol pediglen fáztam.

³⁰ Ki ki tudja mostan, minémű Truppok legyenek az Ulánerek, még akkor ugyan ő Felségének nem vóltak Ulánerei; a' mellyekrűl itten szó vagyon, azok Lengyel Ulánerek vóltak, kik vélünk szolgáltak.

³¹ Kleist egy jeles Prussus Huszár Generális vólt, nagy portázó; békesség elein himlőbe hólt-meg.

Mint Herkály orrával kopogtattya a' fát,
Keresvén férgenek lakó helyét, odvát.

Két tsizsmám patkója szintén úgy kopogott,
Érvén kengyeletem; szívem meg dobogott.

Golyobisok a' mint körültem fütyültek,
Véltem, fülem mellett madarkák repültek.

Egy öreg katonát itt így szóllítottam,
Bátyám Uram! ugyan mi fütyül? mondottam.

Felelt: Ötsém! ez mind szent Ivány bogara,
Szép a' hangja, hanem mérges az agyara,

Az ellenség kezdett erősen ágyúzni,
Akartuk magunkat már itt vissza-húzni.

Horváthság szaladott, tsak alig lehegett,
Veres köpönyegek hátokon lebegett.

De jókor érkezett magyar gyalogságunk,
Kiknek nyomába jött tizenkét pár ágyúnk.

Ellenség ágyúit ezek le-gyalázták,
Kezdvén döröggeni, már demondirozták.³²

Gyulai Ferentznek híres ezerede
Tüzelvén, a' Burkus futásnak erede.

Rajta! rajta! rajta! egybe kiáltottuk,
Mint port hajt forgó szél, szintén úgy hajtottuk.

Vér szemet kaptam itt, Mokányom eresztém,
Kardomat Kurutzok véribé fürösztém.

Látván több Pajtásim érvén Kurutzokat,
Nem vágják, hanem tsak fogdossák azokat.

Pénzektől meg-fosztják, lovokat el-veszik,
Tisztéknek óráját, pixissét el-teszik.

Egy nyalka kurutzot én-is utól értem,
És már a' kardomat a' nyakához mértem:

De mivel pardont kért, néki meg-engedtem,
A' pénzét el-vévén, őt' hátra vezettem.

Egy öreg katona engem elő talált,
Így szóllott én hozzám, hogy mellettem meg-ált,

Szerelmes szép ötsém! ember vagy, 's egy Vitéz,
Vitézség, bátorság, a' szemedből ki-néz.

Meny vissza, fogj' mást-is, bízd őket kezemre,
Fogadom én néked azt emberségemre,

³² Ágyúkat demondírozni, annyit térsen, mint azokat hallgatásra hozni, az az: ha a' mi ágyúink úgy dolgoznak, hogy vagy az ellenség pattantyúsai agyon lövettetnek, vagy az ágyúi megrontatnak, 's nem lőhetnek, vagy a' más fél az ágyúk sokaságától fél, és hallgat, tudni illik nem bátorkodik lőni.

Hogy a' tsata után én mind a' lovakat,
A' kezedre adom, 's el-adhadd azokat.

Hittem a' szavának, és vissza nyargaltam,
Hamar-is egy rongyos Dragyonyost el-kaptam.

Ezt-is vissza vittem, a' kezére bízta,
Hogy Vitéznek mondott; dítsért, szintén híztam.

Újra vissza mentem, hogy megint foghassak,
És így több lovakért, hogy több pénzt kaphassak

Az alatt az öreg katona hátra ment,
A' mi gyalogságunk egy dombon állott fent.

Ezek vették által a' fogott rabokat;
Kiket fogtam, itten ált' adta azokat.

De a' két lovakkal ő tovább ballagott,
Tíz aranyat, a' mint hallám, érték kapott.

A' táborba más nap hogy ötet meg-láttam,
A' lovakat tőle, én vissza kívántam.

Mitsoda lovakat? még aztat kérlette,
Káromkodni kezdett mindjárt felette.

Szólltam: a' mellyeket fogtam, és kezére
Adtam, fogadta-is azt emberségére,

Hogy a' tsata után őket vissza adja,
És eltévelyedni azokat nem hadja.

Soha se magadat, lovadat se láttam;
Hogy így hazud egy ősz ember, azt tsudáltam.

Ez még nem vólt elég, hanem kardot rántott,
De csak szitkozódott, nem vágott, nem bántott.

Ezt látván, elfogott engemet a' méreg,
Szólltam: vén Pöfeteg, te gaz öreg Kéreg!

Most mindjárt keresztül járom a' lelkedet,
Kardot ránték, mondám: kutyák a' véredet

Mindjárt nyalni fogják, ha vissza kardodat
Nem tészed, és csak meg-mozdítod karodat.

Meg-szeppent, és kardját hüvelyébe tette,
El-ment! de szájából jött sok teremtette.

Dolgom nem lehetett fellyebb mozdítani,
Mivel meg-nem-tudtam azt bizonyítani.

Ártatlan fejemet motskolta, és szidta,
Tudtam, lovak árát, hogy már meg-is itta.

Ravaszok, tsalárdok az öreg katonák,
Meg-tsalatnak tőlök a' szegény Rekruták;

Így szokták azokat ezek reá venni,
Mindenbe szemesnek kell nékiek lenni.

De mégis felette én nem sohajtottam,
Mert hogy ellenségnek harmadszor hajtottam;
Egy Fő Strázsa-mestert vettem itt úzóbe,
Meg-bukkott a' lova, egy fenyves sűrőbe,
Kardomnak lapjával meg-tsaptam a' hátát;
Mindjárt-is hallottam itt' ilyen kiáltát:
Pardon Krigsz Kamerád! nyujtotta erszénnyét,
Óráját-is; hogy ez arany, láttam fénnjét.
Ezekkel el-vettem arany pixissét-is,
Paripája szép vólt, babos mint a' Tigris,
Török pár pistolya vólt damasztzírozott,
Lovának szerszáma pedig zomántzozott.
A' pixissét szántam kedves Antalomnak,
Pistollyait adtam a' Kapitányomnak.
Az Obesteremnek ajándékot tenni
Lovával akartam, de ingyen el-venni
Nem akarta; hanem tíz aranyat vetett
Érette; 's a' mellett szép köszönetet tett.
Az erszényt vizsgálván, száz arany vólt benne,
Mondottam: Ó vajha több illy napom lenne!
A' tsata meg-szűnvén, vóltunk tsendességgel,
Táborunkba vissza-mentünk ditsőséggel.
Markatányosoknak jó hasznot hajtottunk,
Mint Krimi Tatárok, bort, rozólist ittunk.
Ki mint viaskodott, ki ki beszéllette,
Kurutzot mint vágott, 's aztat mint kergette,
Sokaknak kardjától Burkus' feje hasadt,
De sokan hidegen ütötték a' vasat.
Ki valamitskét nyert, annál a' pénz tsörgött,
Kezébe bor pohár a' kotzkával zörgött.
Banko! kiáltott illy, két aranyat ki-tett,
De fejét vakarta, ha tsak nyóltzat vetett.
A' kávé sátorba a' Fő-Tisztek gyültek,
A' kerék asztalnál állottak, vagy ültek.
Fáró játék vólt itt, és egy *tallirozott*,
Ez ellen a' többi mind *poentirozott*.
Azoknak nagyobb vólt száma, kik vesztettek,
Mint azoké, a' kik nyertesek itt lettek.
Ha Horváth Tiszt vesztett, mérgessen majkázott,
Magyar teremtettét szórt, és ébattázott.
Némethnek szájából ment a' sok Szakrament,
Frantzia mordózott, ha üressen el-ment.

Mérgébe a' kártyát sok a' földhöz vágta,
Szemeimmel láttam, hogy azt egy meg-rágta.
De a' mellyike nyert, illy már fennyen fütyült,
Sampáner, Burgunder butellák között űlt.
Valamije tsak vólt Traktérnek, mindent kértt,
A' muzsikusoknak aranyat hányt, 's tallért.
Eszembe jutott itt, hogy én néha napján,
Antallal Miskóltzon, sokat nyertem kotzkán;
A' kotzkások közzé azért én-is áltam,
A' bőrös pohárból kotzkát hajigáltam.
Akadtam magamnál nagyobb mesterekre,
Kik hamissan jádztak, olyan emberekre.
Ezeknek kezekbe más kotzkák valának,
Frissen a' pohárba tették, ha hajtának.
Mindég ezek közzűl kettő fordúlt hatra,
Mellyekkel én jádztam, azon pedig vakra.
Bíztattam magamat, vagyon pénzed Palkó,
Majd mind vissza nyered, kiáltottam Bankó!
Ollykor egy kaszszátskát engedtek bé-húzni,
Nem akarták egybe bőrömet le-nyúzni.
Hogy tovább-is jádzam, ezzel ámítottak,
De a' játék végin mindég meg-rántottak.
És így egy aranykám a' másik után ment,
Fortúna mostohám leve, 's állott ellent.
Ezen egész nyáron folyt a' táborozás,
Minden-felé jártunk, sok vólt a' tsatázás.
De nem vala még-is több olly aratásom,
Mint vólt midőn történt első tsatázásom.
A' kotzka játékot én igen meg-szoktam,
Éjjel táborunkból magamat ki-loptam.
*Haupt Quartélyba*³³ mentem, tsak hogy kotzkázhassak,
Hogy így az el-vesztett pénzemhez juthassak.
Hogy éjjel kóborlok, Tisztek észre vették,
Mogyoró fa zsírral faromat kenették.
A' deres Ősz el-múlt, fagyos Tél bé-állott,
Azért az Armáda helységekre szállott.
Quártélyokra estünk mi Saxóniába,
Bár tél vólt, de részünk sok vólt a' tsatába.

³³ *Haupt Quartély*: Fő Hadi-szállást tészén, mivel itten lakik a' komandírozó Generális, itten vannak a' sok Traktérek, Kávét-főzők, itt áll minden-féle játék, tántz, 's más mulatságok.

Erszényembe csak hat aranyka maradt,
Heves nyár vólt, többi kotzkán el-olvadt.

Antalnak innét-is írtam, 's ditsekedtem,
Hogy múlt nyáron melly nagy nyereséget tettem.

Egy szép arany pixist tartanék számára,
Mivel emlékezem sok adományjára.

Hólnapnak végével Ura adott választ,
Szomorú pennával a' kalmár írta azt:

Hogy mindég sinlődött, nem vólt egészségbe,
Nem régen meg-is-hólt száraz betegségbe.

A' levél ki-esett, olvasván, kezemből,
Mint patak, könyveim, úgy folytak szememből.

Méltán-is; mert ő vólt egy leg-főbb gyámolom;
Szíves barátságát hogy ha meg-fontolom.

Sziklánál keményebb vólnék, ha nem szánám,
Szánom-is, éltemmel hóltát fel-váltanám.

Mondtam: jámbor lelked, tudom, égnek zsóldja,
Nyugodjál örömbbe, szívemnek vólt hóldja.

Nékem a' pixisre nem vala szükségem,
Enyhíthetem pénzzel, ha lészen inségem.

Azért egy Zsidónak aztat meg-mutattam,
És húsz aranyakért néki el-is-adtam.

Így huszon-hat arany vólt megint zsebembe,
A' mellyek engemet tettek jó kedvembe.

Egy titkos ihlelés mindég noszogatott,
Hogy újra kotzkázzak, majd nyerek, bíztatott.

El-mentem, a' bőros poharat fel-kaptam,
A' Traktér asztalát azzal kotzogatam.

Előre vagy negyven aranyat már nyertem,
Vakmerőbben mindjárt az asztalt-is vertem.

De itten szerentsém hirtelen meg-fordúlt,
Egy arany másikat érte, mind el-lódult.

Fillérem sem maradt, órámat tettem-fel,
De csak kevés idő folyhata itten el,

Egy Németh el-nyerte, csak a' pántlikáját
Nyújtotta: órámmal ki-tolta plundráját.

Se órám, se pénzem, és pixisem sem vólt,
Keseredett szívvel úgy jártam mint fél hólt.

Mi több; Fő-Tisztjeim immár nem kedveltek,
Ki reám vígyázzon, egy Káplárt rendeltek.

Mert tudták, kóborlok, és mindég kotzkázok,
Lovamra nints gondom, mivel éjtszakázok.

Leg-kissebb hibáért mindjárt le-kapattak
És huszon-öt páltzát faromra vágattak.

Míg pénzem vólt, addig minden nap jól ettem,
A' mit szám meg-kívánt, azt mindjárt meg-vettem.

Többnyire ebédem vala most tsak krumpér,
Italom víz, mellytől nem melegszi a' vér.

Mivel illy ebédhez én soha sem szoktam,
Hogy jobbíthassam-meg, azon gondolkodtam,

Három olly nagy korhely vólt Kompániánknál,
Regementnél nagyobb hogy nem vólt azoknál.

Quártélyba ezekkel estem egy gazdához,
Egykor így szóllottam én mind a' hármához:

Pajtások! ha mindég mi így élni fogunk,
A' krumplibá ugyan ki-nem-törík fogunk,

De utóbb jártányi erőnk sem fog lenni,
E' roszznak kellene eleit hát venni.

A' leg-öregebbnek neve vólt Búszzerző,
Hamar meg-is-ézzém, hogy nem vala más ő.

Szóllot: az biz' igaz, hogy mi roszzszúl élünk,
De tsak azért, mivel nints kurázssánk, 's félünk.

Ide tsak fél óra Uraság' majorja,
A' mellybe sok ökre, juha vagyón, 's borja.

Menjünk holnap éjjel, egy ökröt az ólból
Hozzunk-el, avagy hat juhót az akolból.

Holnap úgy-is léssen Karátsony estvéje,
A' Plébánusnak lesz éj-félkor miséje;

A' majorból ki ki a' templomba léssen,
Akkor senki minket észre sem-is véssen.

Dallos, 's Gyúró Pista mindjárt reá álltak,
És hogy én mit mondok, már tsak arra vártak.

Szólltam: ha ökör lesz, ugyan hová tesszük?
Hol ütjük-le, annak vérit-is hol vesszük?

Felelt itt Búszzerző: a' falu' végén áll
Egy pusztá ház, abba senki fel-nem-talál.

Ha meg-nyúzzuk, húsát majd haza emeljük,
Gazdánk' sok szalmája között helyét leljük.

Ez okos embernek rá álltunk szavára;
Jutván Karátsonynak szent éjtszakájára.

Az óra két fertályt ütött éj-fél után,
Kardunkat fel-kötvén, el-mentünk szaporán.

A' majoros gazda két legény szolgáját
Otthon hagyta, őzzék ezek a' marháját.

Észre vették ezek, hogy mi ólalkodunk,
És hogy az ól felé lassan lopakodunk.
Kardjaink' tsörgését a' mint ők meg-hallák,
Ki-tanúlták abból, hogy vólnánk katonák.
Ők tsak ketten lévén, nem mertek ránk ütni,
Féltek, ne talán tán pistolyt fognánk sütni.
Búszerző az ólba ment Dallos Miskával,
Én strázsán állottam kint Gyúró Pistával.
Az ólba ők soká éppen nem motoztak,
Egy meddő tehenet abból ők ki-hoztak.
Két futrás kötelet szarvára hurkoltunk,
Így osztán prédánkkal innét el-indúltunk.
Itt az egyik legény fel-üle lovára,
Más rövidebb úton nyaka szakadtára
A' faluba nyargalt: hol az Adjutánszal
Szemközt akad't, szóllott hozzá nagy sirással;
A' majorbúl hogy egy marhát négy katonák
El-loptak, és aztat erre felé hoznák.
Maga az Adjutáns itt négy katonával
Lóra ült, és el-ment ezzel a' szolgálával.
A' mikor mi értünk a' falu' végére,
Adjutáns-is éppen akkor oda ére,
Holt! Berdó! kiáltott, 's minket körül fogott,
Rútúl meg-íjedtünk, a' szívünk dobogott.
Szolgának a' tehént mindjárt vissza adta,
Addig-is míg több ér, hátunk jól meg-rakta.
Maga előtt hajtott ő mind a' négyünket,
A' Profúznál vasra tétetett bennünket.
Reggel Raportumát Obesternek tette,
A' ki-is fel-indúlt ellenünk felette.
Mivel egymás után most sok ünnep vala,
Dolgunk fel-vétele továbbra halada.
Víz-kereszt napjával ünnepek' vége lett,
Májor Obestertől parantsolatot vett,
Hogy *Ferhért, Krigs Rechtet*³⁴ mi felettünk tartson,
És meg-vallásának a' dolognak hajtszon.
Tartott-is: a' lopást mi nem tagadhattuk,
Még jó vólt, a' tehént, hogy vissza adhattuk.
Mert már így könnyebb lett sokkal szententziánk,
De a' Törvény még-is így hozta azt reánk:

³⁴ Ferhér, Krigsz-Recht: Hadi ítélő széket tészen.

Hogy száz tíz ember közt farmatringot futunk,
Négyszer fel, 's négyszer le, osztán haza jutunk.

Más nap ki-is rukkolt az Exekúzió,
Tudtam, keserves lesz a' mai portzió.

A' Profúz bennünket mint oda vezete,
Szólt a' Májor, ma van a' fársáng' kezdete,

Búszerző vetkezz-le! te mégy első tántzra,
Bánom nem adhattunk, rossz ember, a' sántzra.

Le-is veté ingét, tántzát mint kezdette,
A' Májor ló háton vágatott mellette,

Hau tzu! üssed! üssed! mindég kiáltotta;
Adjutáns más felől jól meg-tapintotta

Páltzájával aztat, ki ötet nem tsapta,
Avagy-is vál közbe döfését illy kapta.

El-hiszem többször-is ő eztet próbálta,
Mert ezen sok tsapást jaj nélkül ki-álta.

Dallos vólt a' másik, ki utánna futott,
A' Kalupáda tántz ennek-is ki-jutott.

Három a' tántz, jöve itt Gyúró Pistára,
Valahánszor tsapás esett a' hátára;

Mind annyiszor bőri szegénynek meg-repedt;
Gyenge, tsiklándos vólt, sok szív rajta epedt.

Én utolsó vóltam, rajtam vólt már a' sor,
Gondoltam, hátamat ha bé-lepte a' por,

Majd le-seprik a' sok farmatring tsapások,
Néztem: hármok hátán mint vólt tsattogások.

Nagy szomorún én-is ingem le-vetettem,
Olly nagy sebességgel futásom kezdettem,

Hogy eleint kevés tsapás ért engemet,
De harmadszor futván, fullasztás szívemet

El-fogta, és gyakran orromra hullottam,
A' Májor vágatott, míg fel-nem ugrottam.

Tántzomat végezvén, le-dültem, pihegtem,
Szív szorulás miatt tsak alig lehegtem.

Aszszonyok meg-kenték hátam pályinkával,
Mellyet meg-vegyíték szappannak habjával.

Mond'tam: Debretzenbe farom jól ödzötték,
De itt a' hátamat jobban köpölyözték.

Más nap daganattya gyült matériával,
Fel-vágta a' Feltser aztat lántzétával.

E' Bált meg-köszöntük mi az Obesternek,
Kúrholt minket, engem mondott rossz embernek,

A' Kapitányom-is, úgy le-pirongatott,
Hogy szívem gyökerén a' szava ált' hatott.

El-is szaggattatott egymástól hármunkat,
Mind külön gazdáknál, kaptuk quártélyunkat.

Több részit a' télnek nem töltöttük másba,
Tsak keserűségbe, és nagy búsulásba.

Furdalta szívemet lelkem esmérete,
Mert nálam a' jónak nem vólt már kellete.

A' gonoszságokban torkig el-merültem,
Egy veszedelemből a' másba kerültem.

Tudtam: magam vagyok mindennek az oka,
És hogy önként lettem a' gonosz bírtoka.

Fő 's all Tisztek előtt el-húnt szeretetem,
Olykor nem érdemlém, még-is verettetem.

* * *

Így jár sok ifjú, ki meg-nem gondollya
Dolgainak végit, jól meg nem fontollya.

Mindenbe kell lenni katonának szűznek,
Mert ő sok veszélynek mégyen, és sok tűznek.

Hogy ha a' jó erkölts ötet nem fedezi,
Hiddje, hogy az Isten nem-is védelmezi.

Főkép' míg ifjú, vigyázzon magára,
Hogy élte ne légyen lelke ártalmára.

Mert ha e' Felséget ő egyszer el-hadja,
Tudja-meg: áldását reá nem-is adja.

Ne tsudállya osztán, hogy elő nem mehet,
Mert Isten malasztja nélkül ez nem lehet.

Sótt ha követi-is ötet már egy szép rang,
El-veszti azt; léssen belőle tsak bitang.

Sok illyen példákat ki ki látott, 's láthat,
Azért így ne járjon, magára vigyázhat.

Senki ötet azért nem fogja gyalázni,
Ha magát, mint lovát, úgy tudja zablázni.

Bár Mómus nevetne, így mutat rá: ez szent,
De vallyon ha egyszer a' veszélybe lesz bent;

Ki-szabadíttya-é ebből a' tsúfoló?
Épen nem; sótt mondja: hogy így járt igen jó.

Katonának tsupán jó erkölts pántzéllya,
Ha ebbe öltözött, bizonyos már tzéllya.

Az ódala mellett ezer fog le-húlni,
Jobb ódala mellett tíz ezret fog dúlni.

Nem közelít hozzá a' szerentsétlenség,
Mivel segedelme, és paisa Istenség.

* * *

Meg-nyílt a' szép tavasz, nap melegen sütött,
Jövén az ellenség, gyakran reánk ütött.
Hol néki, hol nekünk szolgált a' szerentse,
Bellona sem tudta, hogy mellyik részt mentse.
A' tsatákba gyakran pajtásaim nyertek,
Ollykor a' Kurutzok, mert ők sem heverték.
Nékem nem lehetett valamihez jutni,
Bár kényszerítettem ellenséget futni.
Sótt Marienbergnél,³⁵ lovamat alattam
El-lótték: és vissza csak gyalog szaladtam.
Meg-sirattam az én kedves Mokányomat,
Egy jó lóért kértem a' Kapitányomat.
De mint eleinten, úgy most nem szeretett,
Egy vén sárga lóra engemet ültetett.
Fájt a' szívem; tudtam: hogy sok más katonák,
Személyemhez-képest vóltak csak vén banyák.
Még-is jó lovakat nyertek magok alá,
A' tüzet kerülték, kószáltak fel, 's alá.
Bizonyos vóltam én, hogy ha ellenségre
Megyek, szert nem teszek, hátán nyereségre;
Sótt az első tűzbe engemet el-kapnak,
'S így gyalázatossan tétettetem rabnak.
A' sok keserűség epeszté szívemet,
Azért el-szökésre rá szántam fejemet.
Harmad napra én ki-komandíroztattam,
Egy Zászló-tartóval, kitűl adattattam
Egy Káplár trupjába, melly vólt elő-járó,
A' hol meg-állottunk, vala ez őrt álló.
Az ellenség közzel vólt táborba hozzánk,
Vigyáztunk véletlen, hogy ne üssön reánk.
Éjjel után négyen el-mentünk patrolba,
Hallottunk előttünk tsörgést a' bokrokba.
Szóllotam: álljunk-meg, én előre megyek,
Hogy azon tsörgéstűl bizonyoságot vegyek.
El-menvén, leg-ottan a' sárgát meg-kaptam,
Hamar-is ellenség postyára akadtam.
A' fiók estrázsa, *halt! berdó!* kiáltott,
Feleltem *Dezertőr!* hárma körül állott.

³⁵ Marienberg Saxóniai bánya város, az Érzgebirgbe, Tseh Ország szélén.

Ezek el-vezettek magok Fő Tisztjekhez,
Mihent-is ő vélek érkeztem ezekhez;
Melly erőssek vólnánk, arrúl tudakoztak,
Több illy sok más dolgot itten elő hoztak.
Reggel el-vezettek Kleist Generálishoz,
Láttam: hogy egy All-Tiszt, itt más Dezertört hoz.
A' Generálisnak nagyon meg-tetszettem,
Zöld Kuruttzai közt szolgálatot vettem.
Mindjárt egész mundirt énnékem adatott,
Mondtam: roszt a' lovam, azt-is mást hozatott.
Szürke vólt a' szőri, de nagy túr vólt hátán,
Egy nagy farkas marás bal felől a' farán.
Négy hétig a' hátát mindég orvoslottam,
Fekete nadálllyal bé-is gyógyítottam.
Sok tsatákba vóltam én a' Labantzokkal,³⁶
Közzel szembe szállni nem mertem azokkal.
Mert gondoltam, hogy ha el-fognak engemet,
Akasztó fán veszttem-el az életemet.
Részünkről mostohán folya az egész nyár,
Vertek, és kergettek, egy kárt érte más kár.
Berlint Tsászár népe, Moszquákkal meg-vette,
A' mundir magazint abba tengre tette.
Potzdámot, Szanszuszit³⁷ szint' így pusztította,
A' több Várasokat a' Kozák fosztotta.
Torgaunál³⁸ Feldtmarsal Daun ármádiája
Állott: nagyon erős vólt tábora tája.
Királyunk kéntelen vólt itt hartznak állni,
Sléziátúl máskép meg-kelletett válni.
Ált' az hartz: itten-is ő meg-verettetett,
Már Magdeburg felé ármádánk sietett.
Tsászáriaktúl egy hiba estve esett,
Tzítten Generális³⁹ erre várt, és lesett.
Tsászár népe más nap vissza takarodott,
Drezda⁴⁰ alá érvén, ott meg-állapodott.

³⁶ A' Prussus Huszárjai ő Felsége magyar lovasságát Labantznak nevezik.

³⁷ Potzdám, és Szanszuszi a' Prussus Király mulató helyei.

³⁸ Torgau Saxoniai Város, közzel fekszik Magdeburgiai Hertzegeghöz.

³⁹ Tzítten nagy és híres Generálissa vólt Második Fridrik Prussiai Királynak.

⁴⁰ Drezda, a' Saxoniai választó Hertzegeknek lak-városa.

Retirált a' Labantz, szaladott előttünk,
Puskáztunk hátokon, ágyúkkal-is lőttünk.

Nagy szerentsétlenség érte itt fejemet,
Mert Tsászar Huszárok el-fogtak engemet.

Drezdánál által-vett tőlök a' Regiment,
Rettegtem: mert tudtam, hogy most nem leszek ment.

A' föld zőldségéből immár ki-vetkezett,
Mivel a' Zúzmarás tél bé-következett.

Az ármáda szállott téli quártélyokra,
Mert az ellenség-is el-mene azokra.

Regementünk jutott Tsehek Országába,
Mellybe két télen vólt, szált numerussába.

Hadi munkák után két hétig nyugodott,
Ezek el-múltával mindjárt hozzá fogott

Az Obester, hibák helyre hozásához,
'S fogyatkozásoknak ki-pótolásához.

Egyszersmind kívánta, *Stokhauz*⁴¹ üres légyen,
Mert egy Regimentnél a' sok rab tsak szégyen.

Azért *Ferhér, Krigs recht*, itten rendeltetett,
Ki könnyű rab vala páltzával büntetett.

Mind megszabadúltak, tsak magam maradtam,
A' Törvény szék előtt kérdésre vonattam.

Leg-főbb kérdés ez vólt, hogy én mért szöktem-el,
Magam' kötelezvén szolgálatra hittel;

Mondjam-meg okait bátran szökésemnek,
Enyhíthetem súllyát így büntetésemnek.

Szólltam: nagyon kértem a' Kapitányomat,
A' midőn el-lőtték alattam lovamat;

Adatna jó lovat; de ollyat adatott,
A' mellyen a' Kurutz mindjárt el-foghatott.

Tudtam; hogy sokaknál jobb katona vagyok,
De előtte nem én, azok vóltak nagyok.

Véle együtt a' fő Tisztek nem szerettek,
Fájt a' szívem, hogy illy nagyon meg-vetettek.

Eleint neveztek engem: fiam Palkó,
Most pedig rosz ember, kotzkás, és kóborló.

Minden leg-kissebbért mindjára verettek,
Ezek az okaim, mellyek el-szöktettek.

Szóllt a' Májor: Fiam! melly okokat mondasz,
Gyarlók, igen gyengék, 's mindenike kopasz;

⁴¹ *Stokhauz*, Hadi nevezeten fog-házat, vagy-is tömlöztöt téssen.

Mert hogy ha a' Tisztek veled roszszúl bántak,
Mint kotzkást, kóborlót verettek, nem szántak.

Talám te mind kotzkás, mind kóborló valál,
És így a' verésre magad okot adál.

Az vóltál-é? mond-meg; szabad most szóllani,
Valami szíveden vagyon, ki-mondani.

Mi tagadás benne; én gyakran jádzottam,
De senkit nem tsaltam, másnak se ártottam.

Igaz; a' Káplár-is éjjel ha vizitált:
Olykor quártélyomon engemet nem talált.

De lovamat eléb itattam, étettem,
Úgy mentem-el osztán, ha mindent meg-tettem.

Szóltt megint a' Major; lád-é, magad mondod,
Hogy játszdtál, kószáltál, arra vólt hát gondod.

Nem a' szolgálatra, sem pedig lovadra,
Mind ezen tett hibák, szállanak magadra.

Tudtad a' játékok nagyon títva vannak,
És hogy rosz dolga van, ki éjtszakáz, annak.

Mit tsudállod tehát, hogy sokat verettek
Téged fő Tiszttyeid, és nem-is szerettek.

Mondod; játékkal senkit meg-nem tsaltál,
És senkinek azzal te nem-is ártottál.

Magadat tsaltad-meg, mert pénzed vesztetted,
Ártál pedig annak, a' kívül el-nyerted.

Kapitányod nem mert jó lovat rád bízni,
Mert a' kóborlással ló nem szokott hízni.

Nem-is elég, hogy azt itassad, étessed,
Azután Istálló rekeszét rá vessed;

Hát ha quártélyodat tűz el-borítaná?
A' lovatat akkor ki-szabadítaná?

Ha ok nélkül bántak keményen te veled,
Te ártatlan lévén, vóltak ők ellened;

Stabálissaidnál vóltál-é panaszon,
De tudtad, panaszkod nem követné haszon,

Tudsz-é még valamit magad mentségére,
Melly lenne dolgodnak könnyebbítésére.

Senkitül se tartsál, mond-meg azt szabadon,
Gondolkodjál: tám még segíthetsz magadon.

Nem tudok, szóllottam, itt kegyelmet kértem,
Mert hogy vétkes vagyok, magam meg-esmértem.

Esedeztem, ezen mostani vétkeket
Ne tekintsék, mivel sajnállom estemet.

Mint ember estem-meg, és olly melly iffíú,
Gondolat fejébe, a' kinek még hiú.

Fogadtam: magamat, hogy én meg-jobbítom,
Életem ezentúl hogy jóra fordítom.

Könyveim ortzámra itten ki-tsordúltak,
Láttam Major-é-is azokba borúltak.

A' Törvény szobábúl Profúz ki-vezetett,
Kezemre, lábamra, megint vasat vetett.

Bent már az Auditor, hogy én mit vétettem,
Büntetésnek mellyik nemét érdemlettem,

Az hadi törvények szerint ki-mondotta,
Szavára sok szem itt könyveit ontotta.

Ezek után szegény fejemre voksoltak,
Nem tudtam, dolgaim előttök mint folytak.

De nem reménylettem jó kimenetelét,
Tetszett, hogy valami rágja szívem felét.

Egy Hadnagy ki-jött itt, 's vele egy Kapitány,
Petsétes levelet a' kezébe tartván,

Szententziám vólt ez, melly't a' törvény hozott:
Látása szívembe, újjabb kint okozott.

Ezt az Obesternek kezébe nyújtotta,
A' ki-is ezt mindjárt fel-is szakította.

El-olvasván, nevét rá írta pennája,
És még e' szavakat tette ő alája:

Placet; és most mindjárt publikáltatasson,
Holnap után pedig exequáltatasson.

Az Obester újra ezt bé-petsétlette,
Kapitánynak adván, fő-hajtását tette.

Ez vissza érkezvén a' Majornak adta,
Fel-szakítván, látta, Obester meg-hadta.

Hogy eztet ő mindjárt most publikáltassa;
Hogy pedig az egész világ azt hallhassa,

Háromszor *Ruffot*⁴² fújt, itten egy Trombitás,
Jött a' nép mi felénk, leve nagy szaladás.

Bíráim ki-jöttek, fél kerékbe áltak,
Szententziám hallyák az emberek, vártak.

A' kardját a' Major itten ki-rántotta,
Páltzáját Auditor pedig fel-tartotta.

⁴² *Ruff*: Midőn a' Trombitás bizonyos darabot trombitál, mellyel a' katonaság, vagy más nép öszve hivattatik valamelly dolog ki-hírdetésére.

A' Profúz engemet hozzájok vezetett,
És itten én rólam a' vas le-vé tetett.

A' fél kerék végén kellett meg-állani,
Szententziád fogod, szólott Májor, hallani.

Az Auditor eztet olly hanggal olvasta,
Hogy azt minden ember érthetve halhatta.

Kezdett nagyon fogyni testemnek ereje,
A' szententziámnak e' vala veleje.

Mivel hogy Rontó Pál, Istenét, Királyját
Meg-tsalta, el-hagyta Zászlójának allyát,

De mi több, meg-szegte hitét, mellyet le-tett,
Mellyért-is ő példás büntetést érdemlett.

Azért-is rettentő mások példájára,
Meg-hal; és fog menni az akasztó fára.

Itten az Auditor egy fátskát zsebébül
Ki-vévén, el-törte, 's ki-veté kezébül.

Melley-is kis darabba esett a' lábamhoz:
És ezen igéket mondotta magamhoz:

Isten kegyelmezzen te bűnös testednek,
És légyen irgalmas te szegény lelkednek.

Ezt hallván, úgy tetszett, hogy a' világ rám dült,
A' szívem dobogott, lettem ollyan rémült,

Hogy a' környül álló nép tetszett erdőnek,
A' mellybül ellenem oroszlyánok jönnek.

Tagjaim hevültek, hol pediglen fáztak,
A' fejem szédelgett, szemeim kápráztak.

Meredve maradtak, és nem pillanthattam,
Nyelvem olly nehéz lett, hogy szót sem szólhattam.

A' füleim zúgtak, mint zúg a' szél malom,
Azt véltem, hogy mindjárt elnyel a' sír-halom.

Ezek után Profúz vetett lántzra, 's vasra,
Szóllott hozzám: mennyünk! de estem itt hasra.

Pajtásim a' földrül szépen fel-emeltek,
Mert sokan közzülök engemet kedveltek.

Szólltak: ne fély Pajtás! jó az Isten, jót ad,
Könyörögj hozzája, lehet még grátziád.

El-is vezettek ők Profúznak házába,
Asztal mellé ültem, érvén szobájába.

A' Strázsája ennek itt meg-dupláztatott,
Melley az Adjutánstúl komandíroztatott.

Egy Pajtásom állott kardal a' szobába,
Karabéllyal a' más, ennek pitvarába.

Bíztatott a' Prófúz, 's az ő Felesége,
De nem vólt szívemnek semmi tsendessége.

Úgy reszketett, véltem, óldalam ki-üti,
Fájt, mint mikor testet a' forró tűz süti.

A' Regement Páter hozzám hamar jöve,
Látása én belém mérges nyilat löve.

Tudtam, ő készíti útam más világra,
Hogy lelkem juthasson örök bódogságra.

Az gyötrött, hogy ilyen iffiú koromba,
Erőszak halállal szállok-bé siromba.

Ő-is eleintén mind azzal bíztatott,
Hogy bár az halálom meg-határozatott,

Még-is életemhez lehet még reménység,
Mert a' Nagy Úr Isten kegyelmes egy Felség.

Obesterem szívét ő meg-lágyíthattya,
És ez gráziáját még nekem adhattya.

Mondtam: természete, hogy felette kemény,
Engem nem-is táplál már leg-kisseb remény.

Soha még Desertort nem pardonírozott,
Még áll szententziám, mellyt a' törvény hozott.

Szóltt: Fiam! ha dolgod Isten akarattya,
Magam-is azt mondom, meg nem változtattya;

Minden, a' mit ezen Isteni nagy Felség
Tselekszik mi velünk, mind jóság bőltesség.

Akarja bünöktől el-távozásunkat,
Hogy így nyerhessük-el mi bódogságunkat.

Ki tudja, ha tovább e' világon élnél,
Tán bün tengerébe egészzen merülnél.

És meg-átalkodva abba mindég úsznál,
Testestül, lelkestül, kárhozatra jutnál.

Hidjed: az Úr Isten téged Fiam szeret,
Mert Idvességedre rövid úton vezet.

Mostan egészséges, és eszeden is vagy,
Óh! ezen Kegyelem felette igen nagy.

Eddig elkövetett vétkeid szánhatod,
Hogy így Idvességed bizonyos, tarthatod.

A' test, és a' világ, hajlandó a' roszra,
Nem-is vezet másra, hanem tsak gonoszra.

Olyan mint szép gyümölts, mellybe vagyon féreg,
Édes, tetszik szájnak: emésztése méreg.

Úlly torkig kintsek közt, mint valamelly tóba,
Részted még sem lészen, örökké e' jóba,

Mert tudod, e' földön kik élünk, meg-halunk,
Nints itt maradandó városunk, vagy falunk.

Tsak a' jó, a' mellyet lelkünknek számára,
Gyűjtöttünk, az marad örökös hasznára.

Ezzel Isten színe eleibe juthatsz,
És vele olyan nagy örömben vígadhatsz;

A' mellyet még soha semmi szem nem látott,
Sem ember szívébe nagyobb bé nem hatott.

Fül illyet nem hallott, vége pedig nem lesz,
Óh melly bődölg ember, a' ki ebbe részt vesz.

Hogy ebbe részes légy, Fiam imádkozzunk,
Ki kereszt-fán meg-hólt, ahhoz fohászkodjunk.

Itt a' feszületet a' kezembe adta,
Tsókold-meg ezt Fiam: én nékem mondotta.

Szívemhez szorítván, örömmel ezt tettem,
Mert a' kit ez jelent, őtet képzeltem.

Páternek velem tett buzgó imádsága;
Sok szép biztatása; szava igazsága;

Meg-vallom, Istenhez buzdítá szívemet,
Szent akarattára bízám már ügyemet.

Az alatt grátziát ment két Zászló-tartó
Kérni: fáradságok vólt héjába való.

Szóltt Obester; hogy ők kötelességeket
Meg-tették, úttokra botsátá ezeket.

Ment azután kérni sok Úr, és sok Dáma,
A' kis-Aszszonyoknak majd nem-is vólt száma.

Ő tsak azt felelte, Istennél grátzia,
A' sok kérés vége vólt reverentzia.

Követték ezeket néhány szerzetesek,
Ezek-is, mint Urak, vóltak olly nyertesek.

A' Bíró-is el-jött, egész tanátsával,
Esedezett értem, hathatós szavával.

De ez-is tsak falra hányta itt a' borsót,
Szóltt: jobb lesz, ha nékem tsináltat koporsót.

Jöttek Városiak, Iffiak, és Vének,
Könyörgöttek értem gazdagok, szegények.

Semmit sem vihettek kérésekkel végbe,
Mondá, majd könyörgök érettek az égbe.

Az egész Ispitály osztán következett,
Ez-is grátziámért, nagyon esedezett.

Ajánlották ezen Lázárok magokat,
Hogy Istenhez tesznek fohászkodásokat,

Obesternek az ő hosszú életéért.
Szóltt: jobb lesz, ezt tegyék, a' rabnak lelkéért.
Utólyára jöttek férfi gyermeketskék,
Ezekkel fejéren öltözött szüzetskék.
Koszorúsak vóltak, bokkréták kezekbe,
Ki ki bizodalját vetette ezekbe;
Hogy az Obestertül, e' szelíd báránykák,
Grátziám ki-nyerik, mivel ártatlankák.
Minnyájan három, négy esztendősek vóltak,
Szobájába menvén; lábához borúltak.
Szólltak: kis Jézuska, drága szerelmére,
A' ki Bethlehembe fekszik, Szent vérére,
Kérjük Nagyságodat, légyen engedelmes,
Grátzia! grátzia! óh légyen Kegyelmes!
Sok öszve tette itt két kis kezetskéjét,
Soknak könyv áztatta gyenge szemetskéjét,
Sok térdein tsúszott, lábát ált' kótsolta,
Kiáltott: *ich bitt! bitt!* grátzia! tsókolta.
Ezeknek sem használt gyenge szavatskájok,
Bár mint rózsa nyílik, úgy nyílt szájatskájok.
Mondá nekik: jobb lesz, hogy ha haza mennek,
Holnap után nézzék mi baja lesz ennek.
És ő róla példát magoknak vegyenek,
Ha fel-nőnek, hogy ők rosszszat ne tégyenek,
Mint ez; ne jőjjenek az akasztó fára,
Szülőiknek esne ez nagy fájdalására.
Mindenik grátzia! még-is kiáltotta,
Ő pediglen, mars! mars! szólván ki-hajtotta.
Míg ezek így folytak, fel-üle lovára,
Az én Zászló-tartóm, nyaka szakadtára;
Brixbe,⁴³ hol Fő Vezér Gróf Hadik vólt, el ment,
Mivel nyargalt, hamar e' városba lett bent.
Itt Kis-Aszszonyának mély térd hajtást teve,
Lubomirska Hertzeg Aszszony most a' neve.
Dolgomat előtte mind el-beszéllette,
Mért jött vólna hozzá, azt-is jelentette.
Kérte, méltóztasson lenni én párt-fogóm,
Obesterem előtt hathatós szószóllóm.
Tudja: ha levelet nékie fog írni,
Keménységét fogja e' levél meg-bírni.

⁴³ Brix, Németh Tseh Országí rendes város, közel Szaxóniának határához.

De kérte, Ordonántz táskájába tegye;
Hogy itt vólt, Obester azt észre ne vegye.

E' kegyes Méltóság örömmel ezt tette,
Mindjárt-is kezébe pennáját fel-vette,

Olly szív meg-lágyító levelet néki írt,
Hogy maga-is, míg azt írta, piszegett, 's sírt.

Önnön maga tette eztet a' táskába,
Ordonántznak nyomott egy aranyt markába.

Kérte, hogy mindenütt ő nyargalva mennyen,
Néki-is jutalma lesz mind földön, 's mennyen.

Mint szél ment, lova-is igen serény vala,
Dél után itt termett, végződvén asztala.

A' Zászló-tartó-is hamar el-érkezett,
A' Gróf Kis-aszszonnyal, hogy ő mit végezett,

Meg-mond'ta: köszöntem; nagy Kereszténységét,
De dolgom, nem éri, szóltam, kívánt végét.

Az Obester küldött maga konyhájából
Ebédet, innom-is a' maga borából.

Ettem a' mint ettem, mert testem táplálni
Már-szükségem nem vólt, tsak lelkemhez látni.

Meg-látván leg-elől a' Pátert, rémültem,
Mivel halálomhoz már mostan készültem.

Hogy mindég mellettem vólna, azt kívántam,
De el-jött: a' szívem örvendett, hogy láttam.

Az egész dél utánt velem könyörgéssel
Töltötte, és sok szép más elmélkedéssel.

Kristus mi érettünk hogy mennyit szenvedett,
Míglen Attya előtt értünk eleget tett,

Mint kegyelmezett-meg tsak egy kérésére,
A' latornak: 's mint ment ez idvességére.

Péter megtagadta, de vétkét siratta,
Színe látására eztet-is jutatta.

Szólt tovább: gyermekem! Atyánk ő, 's Istenünk,
Jót kíván ő tenni mindenkor mi velünk.

Nagyobb öröme van egy bűnös térésén,
Mint sok igazaknak mennyégbe menésén.

Óh te-is idvezűlsz, tsak vétkeid bánnyad,
Meg-gyónván; lelkedről e' terhet le-hánnyad.

Mondottam: ez vólna minden kívánásom,
Nem bánom, e' földön ha már maradásom

Nem-is lesz, mert a' föld veszedelmek helye,
Minden rosznak, és a' bünöknek mühelye.

Töredelmes szívvel megyek az halálra,
Reménylem, hogy jutok örök böldogságra.

Jó éjtszakát mondott, mert vala már éjféli,
Reggel jókor el-jön, mert majd korán fel-kél.

El-ment; Istenemhez mindég fohászkoztam,
És a' Feszületet kezembe tartottam.

Szemem előtt vala mindenkor halálom,
De hajnalkor még-is el-nyomott az álom.

Álmomba egy szép szűz hozott egy kalitkát,
A' mellybe bé-zárva tartott egy madarkát,

Ki-nyitván ajtaját, madara el-repült,
Mellyen e' szűz leány nem búsúlt, de örült.

Fel-ébredvén, ezen álmom' nem fejthettem,
De magamba még-is illy sóhajtást tettem:

Rab vóltál, nem vagy már, te ékes kis madár,
Óh hozzád hasonló lehetnék én is bár.

Más nap el-is jöve a' Páter idején,
Nem vólt a' kalapja fel-téve a' fején,

Mert Urunk szent Testét el-hozta magával,
Szolgája vele jött két viasz gyertyával.

Szóllott: édes fiam: no miként nyugodtál?
Jól-é, avagy roszszúl? mond meg mit álmodtál?

Meg-mondván álmomat, így fejté ő ezt itt,
A' szűz lány nem más vólt, hanem az igaz hit.

A' kalyitka pedig ábrázlá a' testet,
Abba zárt madarka jelenté a' lelket.

Mert a' test tömlötze az ember lelkének,
De ha egyszer vége van test életének;

Mivel halhatatlan a' lélek, ki-repül,
És ha igazán hitt, Kristusba idvezül.

Tudom, Fiam, hiszel ő szent Felségébe,
Reménységed veted ő nagy érdemébe.

Jól van ez, de még-is, mind több kell még ehez,
Hogy juthass Istennek az ő kegyelméhez.

Maga mondja: a' ki szent testét nem eszi,
Szent vérét nem iszsza, ezt nem tselekeszi;

Nem juthat az illyen színe látására,
Érdeme sem válik illyennek hasznára,

Azért-is hogy juthass Isten kegyelmébe,
Mindjárt részesítlek az ő szent Testébe.

Mint egy fél óráig velem imátkozott,
Azután engemet a' gyónásra hozott.
Meg-is gyóntam néki egész életemrül,
Minden nehézséget le-tettem lelkemrül.
Bűneimtül engem mihent fel-óldozott,
Egy valami, olly nagy örömet okozott
Bennem; hogy szívemrül minden szomorúság
Tágúlt, el-fogta azt egy titkos vígasság,
Itten gyakorlását, hitnek, reménységnek,
El-mondotta velem, és a' szeretetnek.
El-végezvént azt is, szóllítá szolgáját,
Meg-gyújtatá vele mind a' két gyertyáját.
Egyházi ruháját, Stólat fel-öltötte,
Oltári Szentséget a' kezébe vette.
A' szokott ígéket nagy ajtatossággal
El-mondván, felém jött illő buzgósággal.
Térdepelvén, földig magam' meg-hajtottam,
Mint szarvas friss vizet, Uram, óhajtottam.
Magamhoz-is vettem itten Istenemet,
Kértem, hogy szent vére gyógyítsa lelkemet.
Mintegy fél óráig megint könyörgöttünk,
E' nagy szent titokról osztán beszélgettünk.
Én ki nem mondhatom melly nagy könnyebbséget
Érezett a' szívem, 's lelkem tsendességet.
Bátorodott lettem, haláltól nem féltem,
Világot útáltam, mellybe eddig éltem.
Már nehezen vártam, hogy tsak meg-halhassak,
Istenemnek színe elibe juthassak.
A' Páter én tőlem el-ment ebédelni,
El-jön, ha asztaltól, mondá, fel-fog kelni.
Ma-is Obesterem küldött nékem enni,
Meg-köszöntem, hogy ezt méltóztatta tenni,
Mivel most erővel alkalmassal bírtam,
Ezen két levelet Szülőimnek írtam.

Rontó Pálnak édes Attyához írott levele.

Kedves édes Atyám!

Reszketnek kezeim halál félelmétől,
De jobban remegek szíved' sérelmétől.
Mert tudom; azt pennám úgy meg-sebesíti,
Hogy nintsen orvosság, melly azt meg-enyhíti.

Síromnak halmáról küldöm leveletem,
Tudjad: holnap reggel végzem életemet.
Nem jutok már többé színed' látására,
Mert hóhér húz holnap az akasztó fára.
Tudom, ezen szavak tégedet rémítnek,
Tán meg-is halsz, hogy ha Egek nem segítnek.
Légy bátor, óh Atyám! halált érdemlettem,
Istenem, Királyom ellen én vétettem.
Meg-szegtem hitemet, szöktem ellenséghez,
Az előtt-is már sok rosszat vittem véghez.
Magam féle nyája el-fogott engemet,
Így bünteti Isten hitetlenségemet.
Vajha! a' te sok szép oktatásaidnak,
Mindég jóra intő okos szavaidnak
Hittem volna: most illy erőszakos halált
Nem szenvednék; a' melly tégedet-is talált.
Talált: ősz fejedre hoztam gyalázatot,
Atyai szívedre keserves bánatot.
Hogy ha merem magam' mondani fiadnak,
Mivel engem' holnap az halálnak adnak,
Engedj-meg óh Atyám! mert meg-bántottalak;
Emlékezem, sokszor háborítottalak.
Az Istenre kérlek, engedd-meg vétkemet,
Hogy el-ne veszítsem én szegény lelkemet.
Mivel már esetem meg-változhatatlan,
Kérlek édes Atyám ne légy irgalmatlan.
Köszönöm atyai gondviselésedet,
Melly't nem érdemlettem, nagy szeretetedet.
Vedd bűnös lelkemet emlékezetedbe,
Könyörögj érette, csak azt vedd szívedbe.
Kéri ezt te tőled, az, ki sír-halmán áll,
Méltatlan rossz fiad: a' nevem

Rontó Pál.

Az Annyához írott levele.

Szerelmes édes Anyám!

Majd kiesik pennám meg-bádjadt kezemből,
Könyveim mint patak, úgy folynak szememből,
Midőn hozzád ezen leveletem írom,
Mert már ki-van ásva én halálos sírom.

Meg-ne rettenj, kérlek, szíved' bátorítsad,
Isten végzésére szemeid' fordítsad.
Ő szent rendelése, hogy holnap ki-múljak,
És az akasztó fán kötél által füljak.
E' napnak virradta azon gyászos napom,
A' mellyen érdemlett büntetésem kapom.
Érdemlett: mivel meg-tsaltam Istenemet,
Vele Királyomat, földi Felségemet.
Mind kettőhöz le-tett hitemet meg-szegtem,
Sok rosszakat tévén, ellenséghez szöktem.
Tsászár Huszárjai egy meg-ütközésbe
El-fogtak: és azok adtak engem' kézbe.
Hadi Törvény hozá rám e' szententziát,
Tudom, Obesterem, hogy nem ad gráziát.
Óh szerelmes Anyám! képzellem, mint indúlsz
Ájúlásnak, többé tán meg-sem-is vídúlsz.
Esmérem te gyenge Anyai szívedet,
Esmérem aszszonyi erőtlenségedet.
Azt fogod sajnálni, engem' mint neveltél,
Emlőddel tápláltál, széltől-is őrzöttél.
Azon test, méhedbe a' melly formáltatott,
Szíved alatt kilentz hólnapig hordatott.
Mostan erőszakos halálra fog menni,
Tudom: ez szívedbe hegyes tőr fog lenni.
Édes drága Anyám, ne epeszd magadat,
Botsáss Isten' színe elibe fiadat.
Hidd-el: oda jutok, mert bűneim' bánom,
Nagy vétekbe estem, halálom' nem szánom.
Isten fizesse-meg sok fáradságodat,
És én mellettem tett dajkálkodásodat.
Ha meg-bántottalak, Kristus' sebeire
Kérlek: botsássál-meg, az ő szent vérére.
Isten' széke előtt érted imádkozni,
Hiddjed, meg-nem-szűnök, szívből fohászkodni.
Hogy szegény lelkemről te-is gondolkodjál,
Esedezik ezért, vólt Fiad,

Rontó Pál.

* * *

Könyvekkel ásztattam e' két leveletem;
Zokogtam, reájok nyomván petsétemet.

Mert szemem előtt vólt, engem mint kedvellték
Szülőim; és melly nagy költséggel neveltek.

Kevés idő múlva a' Páter érkezett,
Szememen esmérvén, mért sírtam, kérdezett.

Szólltam: Szülőimnek dolgomat meg-írtam,
Estemen szomorúk lesznek, azon sírtam.

Kértem: holtom után hogy adná póstára,
Itt a' nyóltz krajtzár-is, a' két levél árra.

Fogadta: kétségem hogy ne légyen benne,
Örvedetesbb dolgot még-is inkább tenne.

Ekkor egy Ordonántz jöve serénységgel,
Izzadt vólt a' lova, mert jött sietséggel.

A' Profúznak köté eztet udvarába,
Egy iskátulával bé-jött a' szobába,

Köszönt, 's azt előmbe az asztalra tette,
Gróf Hadik Kis-Aszszony, szóltt, eztet küldötte.

Vegye Pajtás Uram kedvessen ezt tőle,
A' mi benne vagyon, vegye-ki belőle.

Páter maga eztet mindjárt fel-nyitotta,
Ajándékát velem együtt tsudállotta.

Ing vólt ez, szép feje vékony gyótsból varva,
Viaszkos vászonnyal vólt ez bé-takarva,

Szegve vólt fekete selyem pántlikával,
Ez vólt az ajándék, egy szép bokkrétával.

Ordonántznak vissza-adtam a' skátulyát,
Köszönöm, mondja-meg, kegyes 's nagy malaszttyát.

Istent fogom kérni, számos esztendőkre,
Áldással terjeszsze éltét sok időkre.

El-ment; én ezeket mondtam a' Páternek:
Tudjuk, Gróf Kis-Aszszony írtt az Obesternek,

Látom, haszna nem vólt kérő levelének,
Tartom ajándékát halálom' jelének.

Légyen az Istennek ő szent akarattya,
Reménylem, lelkemet magához juttattya.

Magam kértem már most, kezdjen imádkozni,
Vagy más szent példákat nékem elő-hozni.

A' szent MártYROKRÓL mindjárt-is beszéllett,
Beszédjéből lelkem nagy vígasztalást vett.

Mert hallottam, azok hogy mennyit szenvedtek,
Melly szörnyű, 's iszonyú halállal ölettek,

Még-is vígan várták a' vadak tsatáját,
Tsak Martyromságnak nyerhessék pálmáját.

Dávidot-is nékem itten elő-hozta,
Vétkéért az Isten miként ostorozta.

Vétkeket siratván, ő rajta könyörült,
Bár ő nagy vétkes volt, de még-is idvezült.

Szólltam: tudom, Istent én-is meg-bántottam,
A' mellyel én önnön lelkemnek ártottam.

De hogy bűneimet meg-szántam, örülök,
Most-is szívből bánom; úgy-é idvezülök?

Szólt a' Páter, ennél bizonyosabb nintsen,
Örvendeszhetz ezen, leg-drágább nagy kintsen.

Azután könyörgött majd nem Virrattáig,
Le-dúltünk azután, alig egy óráig

Nyugodtunk, az hajnal tsak hamar hasadott,
A' nap következett, hogy ez el-haladott.

E' nap vólt, melly nékem vólt leg-irtóztatóbb,
És úgymint embernek, leg-inkább borzasztóbb.

Mert ezen kellett éltemtül meg-válni,
Istennek ítélő széke előtt állni.

Szóllt a' Páter hozzám, hogy ha még szívemen
Valamelly nehézség vólna, vagy lelkemen,

Gyónnám-meg, mert még most időm vólna árra,
Még minek előtte jutnék az halálra.

Mondtam, vagyok tsendes lelki esmérettel,
Nints lelkem terhelve leg-kissebb vétekkal.

Itten szépen magam fel-tsínosítottam,
Hajam puderoztam, fel-fodorítottam.

Dolmányomra vettem halálos ingemet,
Mellyel Gróf Kis-Aszszony meg-tisztelt engemet.

Feszületet a' szép bokrétára tettem,
Kézbe tartván, gyakran tsókokkal illetem.

A' Páter könyörgött velem, és biztatott,
Egy kevéssé szívem meg-bátorított.

Hallván egyszer, hagy a' Profúz háza körül
A' lovak dobognak, a' sok fegyver zördül.

Az exekuzió, tudtam, hogy érkezett,
Páterrel féltembe fogtam itten kezét.

Szív szorongatásim ekkor lettek nagyok,
Ki-tetszett, hogy nem kő hanem ember vagyok:

Szólt a' Páter: fiam! talám meg-íjtedél,
Látom ábrázatba hogy halovány lettél,

Ne fély! Istenedbe vessed reménységed,
Sótt örvendj; mivel ő magához hí téged.

Bé-jövén a' Profúz, szóllott: Fiam! ne fély,
Még lehet grátziád, e' reménységbe ély.

Hanem nékem már most mást nem lehet tenni;
Azért mennyünk, mivel már kelletik menni.

Páter imádkozva mene én mellettem,
Mint a' pitvar ajtó előtt vele lettem;

Adjutáns a' *Srankba*,⁴⁴ Páterrel vezetett,
Ezen négy szeglettel körül-is vétetett.

Erre itt a' Major, mars! komandírozott,
Lábrúl lábra, lassan ki ki masírozott.

Úgy tetszett, előttem mindenütt van árok,
És hogy egész térdig én fővénybe járok.

Frajter⁴⁵ két katona Hóhért körül vette,
Katonaság után őt't hátrúl vezette.

A' nép száma nagy vólt, a' melly engem kísírt,
De ritka vólt, a' ki ezek közzül nem sírt.

A' mind már el-hagytuk egyszer a' helységet,
Úgy tetszett, hogy engem' a' forró tűz éget.

Mert láttam oszlopom immár fejírleni,
A' mellyen most mindjárt testem fog függeni.

Még éltem: a' testem már-is merevedett,
Mivel minden tsep vér, bennem hidegedett,

Az halál félelme engemet borzasztott,
Hól jéggé váltatott, hol pedig izzasztott.

Az imádságba-is már szám most hebegett,
A' nyelvem nehéz lett, ez-is tsak rebegett;

El-érvén már egyszer vesztésem helyére,
Tetszett, hogy vastag köd szállott e' megyére.

Már szemem semmit sem különböztethetett,
Halál árnyékával mert körül vétetett.

A' Major egy nagy négy szegletet itt formált,
A' mellybe az én kis szegletem-is bent ált.

A' Profúz én rólam a' vasat le-vette,
Páter szünet nélkül bíztatását tette.

⁴⁴ Srank nem egyebet téssen, hanem tizen hat ember egy kis Quarét, az az: négy szegletet formál, minden szeg áll négy emberből, kik karabélyokat, meddig a' kezek le-nyúl, le-eresztik, és azoknak végeit tarttyák, ebbe négy szegbe mégyen a' Delinquens a' Páterrel, vezetí pedig eztet egy Strázsa-mester.

⁴⁵ Frajter Vitze-káplárt téssen.

Kevéssé előbre kellett itt állanom,
És szententziámat még egyszer hallanom.

Az Auditor aztat fenn szóval olvasta,
Nagy tsendesség lett itt, azt minden halhatta.

Mihent olvasását Auditor végzette,
Profúz lépéseit Májor felé tette.

Kiáltott: gráziát, kérek én szegénynek!
Szólt a' Májor: meg-nem-lehet esni ennek.

Másodszor-is kérem, légyen gráziája;
Istennél grázia; most így szólt reája.

Harmadszor-is kérem Kristus szent nevére,
Hogy szálljon grázia szegénynek fejére.

Itt véletlen a' nép leve nagy mozgásba,
Grázia! grázia! esett kiáltásba.

Mert látta nyargalva jön egy Zászló-tartó,
Lebegtett keszkenőt, melly fejr mint a' hó.

Szüntelen grázia! grázia! kiáltott,
Szomorú szíveket örömrre ő váltott.

A' Májorhoz érvén, magát meg-hajtotta,
Hogy meg gráziázott, Obester mondotta.

Óh melly nagy öröm lett mindjárt a' nép között,
Egyik rózsa vízzel, más mással öntözött.

Látták, hogy szívemre nagy meg-bágyadtság szált,
Azért-is örömrre mindenike szolgált.

A' Páter meg-ölelt, magához szorított,
Lásd, az Isten be jó, szóllott, bátorított.

Ézékenység nélkül vóltam én még itten,
Pajtásaim közzül fére vittek ketten.

Feltsert kiáltották, egybe ez itten vólt,
Eret fog ked vágni, Páter hozzá így szólt.

Halálos ingemet én rólam le-vette,
Hóna alá szépen öszve hajtva tette.

Pajtásim le-húzták rólam dolmányomat,
Ingemet fel-gyűrvén, tarták bal karomat.

Feltser szerentsésen meg vágta eremet,
Ítélete szerént botsájtá véremeret.

Erre mindjárt igen nagyon meg-könnyültem,
Itt' magamhoz térvén, hogy élek, el-hültem.

Mind eddig mi történt én velem, nem tudtam,
Tetszett, hogy az Úrban én már el-aludtam.

A' Komandót Májor itt haza vezette,
Obesternek illő raportumát tette.

Iffiú, vagy öreg, minden nem örvendett,
Éllyen az Obester! minden szájba zengett.

Mi több, az Hóhér-is felette itt örült,
Hogy nyakam tsigája kezére nem került.

A' keresztet Páter kezemből ki-vette,
De szép bokrétámat tsákóm mellé tette.

Velem jött, vezetett maga Quártélyára,
Nyúgodjak kevéssé, fektetett ágyára.

Frissen főzttetett én nékem bor levest,
Kért, igyak belőle én bár tsak egy kevest.

Ittam: meleget is okozott gyomromba,
Nagyon erősített minden más tagomba.

Minden bajom meg-szűnt, beszéltem, nevettem,
Jó lelki Atyámtúl ezeket kérdettem:

Atyám! hogy történt az hogy én meg-nem hóltam?
Mert úgy tetszik, hogy már más világon voltam.

Éj vólt-é, vagy nappal? a' midőn vezettek,
Vak lettem, nem tudom, én velem mit tettek.

Szóltt: Fiam! Istennek hatalmát tsudálljad,
Veled tett dolgait fontold-meg, 's vizsgálljad.

A' mi veled történt, ő szent rendelése
Vala: és egyszersmind Atyai intése.

Hogy te meg-jobbítsad ezentúl éltedet,
Kerüllyed a' vétket, szeresd Istenedet.

Nappal vólt hogy mentünk vesztésed helyére,
A' Félsz homályt hozott szemeid fénnyére.

Ott lévén; te önnön Zászló-tartód futott,
Grátziát kiabált, ezzel hozzánk jutott.

Ne véld, Obestered önként azt r'ád hozta,
Avagy más valaki ő nála okozta.

Maga az Úr Isten néked kegyelmezett,
Jele, hogy még rólad el-nem-felejtkezett.

Tsak eszközök vóltak Obester, és mások,
Mondták akarattyát ezek, mint talmátsok.

Azért el-ne-felejtsd te jó Istenedet,
Szemed előtt tartsad ezen esetedet.

Mert bár ő kegyelmes, és sokszor kegyes-is,
De ha gyakran vétünk, ő igaz bíró-is.

Szólltam; Atyám Uram! az én Teremtőmet
Soha el-nem hagyom, jóra vezetőmet.

Míg lélek bennem lesz, néki fogok élni,
Önnön példám vagyok, roszzat fogom félni.

Obesterhez menvén a' Páter ebédre,
Jutott mindjárt vele ő ilyen beszédre:
No mit beszél Rontó? szereti-é, hogy él?
Magához tért-é már? avagy még most-is fél.
Már nem fél; szóltt Páter; de olly meg-ijedt vólt,
Maga vallyá, vélte, hogy immár ő meg-hólt.
Mondja meg ő néki, vigyázzon magára,
Gróf Hadik Kis-aszszony sem lészen hasznára.
Szép legény, meg-vallom, de kár, hogy tsintalan,
Ezen fenyítése, tám nem lesz hasztalan.
Méltóságos Uram; kezes vagyok érte,
Mert ezen fenyítés elevenit érte.
A' Jágere ma-is néhány szép étkeket
Hozott, mondá: küldi Obester ezeket,
Tokai bort küldött, egy karafinával,
Köszöntem, hogy hozzám van illy grátziával.
Ez a' magyar szívet ébresztő orvosság,
Az arany tinktúra ehez tsak bolondság.
Az életnek ez az igaz balzsamoma,
Sebessedett szívnek gyógyító flastroma.
Mihent meg-ittam ezt, úgy helyre állított,
Hogy félelem, 's halál, többé nem vakított.
A' Páter, mihelyest az asztaltúl fel-kélt,
Haza jött, meg-mondá, Obester mit beszélt.
Ki-tanúltam; hogy vólt Gróff Hadik Kis-Aszszony,
A' melly grátziát nyert, azon Isten Aszszony.
Óh Atyám, szóllottam: ihol van az álom,
Mostan meg-fejtését könnyen ki-találom.
Ő kegyes személlyt, a' szűz jelentette,
A' melly a' madarkát szabad lábra tette.
Morfeus, az álom Isten, értésemre
Adta: hogy e' szűznek gondja van éltemre.
Madarát szabadon a' mint eresztette,
Életem haláltúl szint' úgy meg-mentette.
Fel-kiáltottam itt: óh Dámák szépsége,
Az Aszszonyi nemnek díszsze, ékessége,
Eleven tüköre a' könyörületnek,
Istápja, gyámola veszendő ügyeknek.
Ezentúl nagy neved bélyege szívemnek
Lészen, és míg kedvez Istenem éltemnek,
Hosszú életedért, én tsak akkor szűnök
Könyörgeni, mikor mint árnyék el tűnök.

Az ümög petséttye irgalmasságodnak,
Jele nagy lelkednek, nagy méltóságodnak.

E' lesz életemnek leg-drágább záloga,
A' mellynek te vóltál hathatós gyámola.

Akkor pedig, midőn világtúl meg-válok,
Menyegző ruhám lesz, ha síromba szállok.

Ezek után mentem a' Zászló-tartómhoz,
Ki értem fáradott, azon pártfogómhoz,
Örült munkállása, hogy kívánt véget ért,
Jóra intett, rosZRúl tegyek-le, arra kért.

Tőle Kapitánynak mentem quártélyára,
Fiatal vólt, gondja vólt csak a' tréfára.

Meg-látván, így szóllott: hozott Isten Palkó!
Mi hír meny-országba, van ott árok, és hó?

Feleltem: nem lehet aztat meg-mondanom,
Mert világ küszöbén meg kellett állanom,

Tudom itt a' földön Kapitány Uramat
Ki-húztam, mert tettem lovának magamat,

Én ugyan árokba szörnyübe ejtettem,
Kapitány Uramtúl még sem segítetttem.

Tudtam, nem lesz bajod, a' rossz fű nem vesz-el,
Te-is mikor menykő meg-üt akkor veszel.

Jó légy, mert ezután majd nem segítenek,
El-ne szökj: mert hidjed, hogy fel-felejteneK.

Soha míg én élek, nem teszek illy hibát,
Tsak kérem, hogy alám adjon jó paripát.

Páter sok malaszttyát szépen meg-köszöntem,
Meg-tsókolván kezét, quártélyomra mentem.

A' két leveleket adja vissza, kértem;
Örültem, szülőim' hogy már meg nem sértem.

Más nap szép tsínossan egész mundíromat
Fel-öltöttem, és fel-kötöttem kardomat.

Az Obesteremnek mentem quártélyára,
Reá akadtam itt az Adjutánsára.

Ez mindjárt engemet néki bé-jelentett,
Hogy küldjön-bé, tőle parantsolatot vett.

Térdre esvén, a' két lábát ált' kótsoltam,
Könyveim hullottak, azokat tsókoltam.

Kely-fel fiam! kely-fel! szóllott: e' tisztelet
Nem én nékem való, hanem Istent illet.

Fel-áltam: ekkor-is könyveim hullattam,
Nagyságod kegyelmét - többet nem szóllhattam.

Nézett: meg-esmérte töredelmességem,
Tartott, meg-romolhat tán még egészségem;
Azért-is beszédjét imígyen kezdette:
Épületesre vólt, míg tsak nem végzette.
Fiam! meg-esméred, reménylem, vétkeidet,
Istennek, Királynak, le-tetted hitedet,
Meg-szegted azt, és még ellenséghez szöktél,
Egész Regimentnél botránkozást tettél.
Nem én, de a' törvény, ítelt a' halálra,
Nem-is más, tsak magad, adtál okot arra.
Azt se köszönd nékem, hogy vagyon grátziád,
Mert ez Isten dolga, a' ki minden jót ad.
Tehát a' ki égbe lakik, köszönd annak,
Utánna háláld Gróf Hadik Kis-aszszonynak.
De intlek, kérlek-is, hogy hadd-el a' rosszat,
Mert hogy ha jót tehetsz, mért tészel gonoszsztat.
Még te mind Istennek 's Királynak szolgálhatsz'
És Hazádért szembe ellenséggel szállhatsz.
Hogy jó katona vagy, mondom azt szemedbe,
De azért kevélység ne légyen szívedbe.
Én mind el-felejtem eddig tett vétkeidet,
Tsak magad jól viseld, segítlek tégedet.
Most azt parantsolom, holnap Brixbe mennyél,
A' Gróf Kis-aszszonynak köszönetet tegyél.
Méltóságos Uram! szóltam: én míg élek,
Míg karjaim bírom, és bennem lesz lélek,
A' rosz társaságot, játékot kerülni
Fogom: Isten nem hágy roszba bé-merülni.
Köszönöm Nagyságod kegyes grátziáját,
Hogy új él'tet adott, 's meg-tartá szolgáját.
Istennek áldása úgy szállyon fejére,
Mint a' nyári harmat hull a' föld színére.
A' Stabálissaim mind itten valának,
Minnyájan szép intést énnékem adának.
Végtére Obester meg-üté vállamat,
Melly után ki-jöttem, meg hajtván magamat.
Kapitányhoz menvén, jó paripát adott,
Tatár faj' lehetett, orra vólt hasadott.
Almás kék vólt szőri, két bélyeggel sütvé,
Egy vólt pofájára, más farára ütve.
Meg-mondám hogy holnap Brixbe fogok menni,
A' Gróf Kis-aszszonynak köszönetet tenni.

Kapitányom megint, mint szokta, enyelgett,
Hogy köszönöd-meg azt? Palkó! engem kérdett.

Lábához borúlok, hogy ha meg-engedi,
Meg-tsókolom aztat, talám meg-szenvedi.

Meg-köszönöm, hogy nagy kegyelmét mutatta,
Új életre szegény fejemet juttatta.

Láb tsókot hejtedd magam véghez viszem,
Mert hét vármegyébe szebb volna, nem hiszem.

Előbb azt az Úrnak meg-kell érdemleni,
Melly tántzot én jártam, azon tántzra menni.

De lántz atta arra nem adom magamat,
Hogy illy tántzba kötél tsiklándja nyakamat.

Meg-követtem itten a' Kapitányomat,
Hogy rosza ne vegye e' tréfálásomat.

Más nap el-is mentem, 's tizenkét órára,
Az ordonántsoknak értem quártélyára.

Új veres sujtásos nadrágot magamra
Vontam, és szép sárga tsizmákat lábamra.

Az hajam, mint szoktuk, úgy vólt fodorítva,
Bé-vala porozva, 's szépen tsínosítva.

Többi mundérom-is tiszta vólt, és mind jó,
Pantallér, lódingom, olly fehér, mint a' hó.

Egy Lokajt kértem én: a' Gróf Kis-aszszonynál
Jelentsen-bé, láttam a' Palotába áll.

Bé-ment, és leg-ottan az ajtót nyitotta,
Németül: *Herr Huszár! kommen zi*, mondotta.

Bé-menvén mindjára borúltam lábához,
Meg-tsókolván aztat, így szóltam magához:

Kegyességgel terhelt Grófi nagy Méltóság,
Kit nagy lélek éleszt, főkép' irgalmasság.

Isten fizesse-meg Nagyságod kegyelmét,
Hogy nékem szegénynek nyújtá segedelmét,

Malasztja húzott ki a' Hóhér markából,
És ki-szabadított halál árnyékából.

Édes Anyám ugyan engem világra szült,
De világon létem oda vólt már, 's el-dült.

Hogy most újra élek, Nagyságod munkája,
Mivel járult hozzám kegyes grátziája.

Nagyobb életem ez, mint az első vala,
Mert érzékenységem abba már meg-hala.

Nagyságod irgalma azt fel-élesztette,
Szívembe el-aludt vérem ébresztette.

A' mennyeknek Urát mindég fogom kérni,
Míglen más halálom el-nem fogom érni,
Hogy terjeszsze bőven maga szent áldását
Nagyságodra: Világ mert nem látta mássát,
Mivel szegényekre gyámja, segedelme
Áradással omlik, mint özőn, kegyelme.
Kegyességét újra szívemből hálálom,
Malasztjába mindég életem ajánlom.
Szóllott: én szívessen mindeneket tettem,
Örülök, dolgába hogy szerentsés lettem.
Mert Deserorokra az Obester kemény,
De másképpen jó Úr, szolgálatba serény.
Kérem kedet, többé ezt ne tselekedje,
Hadi élet súllyát békével szenvedje.
Mert szenvedik eztet mások sok ezerek,
Hertzegek és Grófok, több más, nagy emberek.
Hogy ha még ked egyszer illy nagy vétet téssen,
Hiddje, az Obester kegyelmes nem léssen.
Gyász pántlika nélkül az inget viselje,
Kívánom, hogy öröm, 's ne gyász szívét telje.
Kegyelmes Kis-Aszszony! inkább a' föld nyeljen,
Mint sem többé nékem az el-szökés kelljen.
Az ing minden kintsem, leg-főbb drágaságom,
Tükröm, mellybe látom tett sok roszzaságom.
Addig míg én élek, soha se veszem-fel,
De egyszer meg-halván, abba temetnek-el.
A' Generális-is intett engem jóra,
Mostani életem' végyem gondolóra.
Ő-is köz ember vólt, és már most Feld-Marsal,
A' ki híven szólgál, így megy elő halkal.
Vólt itten sok Dáma, és sok Generális,
Németh, Horváth, Saxo, többTiszt, mind Stabális.
Fejemtől talpamig engemet szemlélték,
De Frantzia nyelven mindnyájan beszéltek.
Tudtam, hogy nem másról, tsak rólam szóllanak,
De meg-nem érthettem, hogy miket mondanak.
Gyakran *Zsoli Garzon*; e' két szót hallottam,
Nem sok vólt, fejembe könnyen meg-tartottam.
Gróf Kis-Aszszony hozzám így szólla végtére:
Kívánok szerentsét én kednek fejére.
Meg-hajtván magamat, tsókoltam a' kötényt,
Akkor a' markomba nyomott egy szuverént.

Ki-menvén, fel-ültem mindjárt a' lovamra,
Estve nyóltz órakor értem Quártélyomra.

Így szabadúltam-meg, így esett grátziám,
Illy keserves vala végzett Tragédiám.

Mostani századnak hatvanadikába
Történt ezen dolgom Tsehek Országába.

A' háború tartott még két esztendeig,
Sok jeles emberek hulltak ez ideig.

Mint fólya, nem tárgyom annak le-írása,
Tsupán életemnek az ő folytatása.

E' két esztendőbe én bajt nem okoztam
Senkinek, sem magam fejére nem hoztam.

Kerültem játékot, a' rososz társaságot,
És a' korhelyekkel való pajtáságot.

Az én Istenemet segítségül hívtam,
Jó erköltsöt lassan már magamba szívtam.

Meg-is áldott bátor szívvel, 's vitézséggel,
Valahányszor szálltam szembe ellenséggel,

A' szerentse szolgált énnékem mindenkép',
Nyereségem vala mindenkor igen szép.

Arany órám megint vólt, 's több drágaságom,
Jutalommal esett minden fáradságom.

Sok szép aranyakat és új tallérokot,
Gyűjtvé, a' Páternek adtam mind azokat

El-tenni; mert ő vólt az én *Kaszszirerem*,
Mivel e' világon nem vólt jobb emberem.

A' Monárhák közt itt békesség kötődött,
Látván, haszontalan már sok vér öntődött.

Ezen századnak hatvan és harmadikába
Tették ezt mindnyájan Hubertsburg Várába.⁴⁶

⁴⁶ Hubertsburg a' Saxóniai Választó Hertzegnek múlató vára vadászat alkalmatosságával.

MÁSODIK RÉSZ.

RONTÓ PÁL' ÉLETÉNEK FOLYTATÁSA,
'S EGYSZERSMIND
GRÓF
BENYOVSZKI MÓRITZ
ÚRNAK ÉLETE.

ELSŐ TZIKKELY.

Rontónak történettyei, míglen Gróf Benyovszki Móritzhoz jutott.

Mihent Mársnak meg-szűnt véres áldozattya,
Nem vólt már kezünkbe kardunk' markolattya;

Nem álltunk piattzán, nem futtuk ostromát,
Jánus-is bé-zárta maga szent Templomát.

Ződült békességnek szagos olaj fája,
Apolló kezébe virított pálmája.

Parnassus hegyének járatos lett úttya,
Új forrással buzgott Castalius kúttya.

Diánna erdőkön kedvére vadászott,
A' vizek öblébe Neptúnus halászott.

Pán bátran ekéjét a' földnek vetette,
Tzéres búza magvát ebbe el-hintette.

Titirus ki-hajtá maga gödölyéit,
Tsidelték a' fáknak ezek tsemetéit.

Virágak közt Flóra Nymfáival sétált,
Pomóna gyümölsöt fáiról rázdogált.

Útazó bátran ment, a' latroktól nem félt,
Országok' föld népe szép tsendességbe élt.

Bellóna nyugvásra szállítá fiait,
Mert hét esztendeig fárasztá karjait.

Felséges Urunknak nagy az Ármádája,
De sok Országból-is áll Monárchája.

Parantsolatot vett itt minden Regiment,
Hová rendeltetett, azon Országba ment.

Regimentünk jutott mi édes Hazánkba,
Ezen parantsolat lépes méz vólt szánkba.

Túl a' Tiszán estünk mi négy Vármegyékbe,
Szathmár, Bereg, Ugots, Marmaros megyékbe.

Kompániánkat sors veté Marmarosba,
Bár nem bővölködik ez búzába, rozsba,

De még-is Quártélyunk itten rososz nem vala,
Mert vadja sok vagyon, túrója, és hala.

Kenyerünknek pedig ki kellett jární,
Az havi pénzünkre sem vólt szükség várni.

A' hús két krajtzár vólt, itt sót ki nem adna,
Mível itt ásatik a' sok szép só Akna.⁴⁷

A' téjbe, téjfelbe akár förödhattünk,
A' Pekoráréknál⁴⁸ Zsenditzét ehettünk.

Savanyú vizekhez vitt minden-felé út,
De még-is leg-jobb vólt Szaplontzai bor kút.⁴⁹

Estem én Quártélyba a' Verchovinára,⁵⁰
Lengyel Országának éppen határára.

Oroszok, Oláhok ezen Vármegyének
Leg-inkább lakosi; 's hogy ha el-menének

Szigetre, vagy Husztra,⁵¹ onnat bort hozattunk
Tsbolyókkal; osztán egymás közt vígadtunk.

Itten az Oroszok olyan mint a' váz,
Jó Quártély vólt nálók, bár füstös minden ház.

Pánye Tsászni vala előttök a' nevem,⁵²
Mint földes Urokkal, úgy bántak én velem.

Ezen nép nagyon hisz a' bú-bájosságnak,
Egészlen adva van a' babonaságnak.

A' Gazdám özvegy vólt, ő vólt a' ház' feje,
Bár házas fia vólt, mellette egy veje.

Juhaihoz ki-járt, 's hogy ha meg-érkezett,
Urdát,⁵³ vaját hozott, mi kell még? kérdezett.

Szóltam hozzá, hogy tán teheneket-is fej,
Mert kamarájába sok a' túró, és tej.

Felelt: édes Uram! négy tehenem vagyon,
De Vompír⁵⁴ kínozza őket igen nagyon.

⁴⁷ Akna annyit tészen, mint Bányá; és így só Akna, só Bányát tészen.

⁴⁸ Marmarosba a' juhászt Pekoráréknak nevezik; ez másként Oláh szó.

⁴⁹ Ugyan ott a' savanyú vizet, vagy-is Tsevizét Bor-kútnak nevezik; a' Szaplontzai víz bizonynyal jobb mind a' Spái, Szeltzeri, mind a' Rojtsi savanyú vizeknél, de nem esméretes meszszesége miatt a' Világba.

⁵⁰ Verchovina a' Tátrának azon része, melly ezen Vármegyét el-határozza Lengyel Országtól.

⁵¹ Marmaros Vármegyének nagyobb része Kamara jószágból áll, és ezen jószágba öt mező-városok vagynak, ugymint: Sziget, Hoszszú-mező, Tétső, Huszt, és Visk, eztet Szászok lakják, és szép lent természetnek.

⁵² Pánye Tsászni annyit tészen, mint nagy Úr, vagy leg-alább tekintetes Uram.

⁵³ Urda, lágy tehén, vagy juh édes túró tészen.

Tavaly egy vén Aszszony meg-hólt szomszédomb,
Alig hogy bé-tettük őt a' sír halomba;
Vompir lett belőle, mindjárt a' más éjjel
Meg-rontá azokat, séjtár véres téjjel
Lett tele, hogy Menyem azokat meg-fejte,
Engem' illy nagy kárba az átkozott ejte.
Szóllottam: ne búsúly, majd teszek én róla,
Meg-lásd, hogy fel-ülök reá, mint a' lóra.
És ha hátán leszek úgy meg-sarkantyúzom,
Hogy két oldalárúl a' bőrit le-nyúzó.
Uram! így én nékem, szólt: nem fogsz jót tenni,
Mert házamtúl egyszer csak el-fogsz te menni.
Ha így bánnál véle, majd azt vissza adná,
Engem 's tselédemet mind öszve rontaná.
De hogy ha engemet más móddal segítel,
Hat szép kost nyájambúl fogjál-ki, és vidd el.
Helybe hagyom gazda magam-is szavadat,
Ne törődj, meg-mentem tseléded, 's magadat.
Szerda napon éjjel veszem őtt letzkére,
Bé-tzítálok őtet szobád közepére.
Vagyon egy szent könyvem, majd abbúl olvasok,
Négy lelkek ordítva, valamint Farkasok
Fognak elől jönni, utánnok az Vompir,
Nem ordít, félni fog, majd csak reszket és sír.
A' négy lelkek előtt, hitet kell le-tenni
Néki, hogy házadhoz soha sem fog menni.
Már eztet nem bánom; hogy ha így bánsz vele,
Mert miatta vagyok félelemmel tele.
Kéz alatt meg-tudtam, minémű ruhába
Feküdt a' vén Aszszony a' koporsójába,
Egy rekruta éppen illyet költsönözött,
Mellybe szerdán estve, ő fel-is öltözött.
Meg-mondtam, takarja jól bé az ortzáját,
Hogy ki ne vehessék képének formáját.
Más négy katonát-is én meg-szóllítottam,
Fejérbe e' napon legyenek, mondottam.
Két itze pályinkát a' kortsmán meg-vettem,
Új két tserép tálat ehhez készítettem,

⁵⁴ Vompir, a' balgatag nép között: néminémű kisírtetet, vagy-is boszorkányos lelket téssen, a' melly sokat árt, főképpen a' tehenek tejét ronttya-meg, sokan aztat tarttyák, hogy feje nélkül jár.

Halál fejet feje agyagból formáltam,
Fából egy keresztet reája tsináltam.

Szurokkal ló trágyát, fenyő magot gyúrtam,
Egy új begrét néhány lyukakkal ált-fúrtam.

Az öszve gyúrt szurkot e' begrébe tettem,
Erejét Gazdámnak én így jelentettem.

Vompir ennek füstjét el-nem szenvedheti,
Boszorkányokat is ez mind el-kergeti.

Ha varontzos békát, kígyót, meg-füstölöm,
Egy szempillantásba azokat meg-ölöm.

El-jött a' szerda nap, mindjárt estve felé
Gazdát, 's háza népét szállítottam elé.

Szoba ablakait velek bé-dugattam,
Ennek közepére az asztalt vonattam.

Körülötte öt fa székeket tétettem,
Itt a' halál fejet a' kezembe vettem.

Helyhez tettem eztet asztal közepére,
A' két tserép tálat pedig két végére.

Té túl nagy betűket szénnel írtam falra,
Végre nagy könyvemet tettem az asztalra.

E' Kompániánknak vólt Protokuluma,
Strázsa-mester küldé, hogy írjam bé még ma,

Hadi Tanátstúl jött Intimátumokat,
Brigáda, 's Regiment parantsolatokat.

Két üveg lámpásba gyertyákat gyújtattam,
De a' *kandallóba*⁵⁵ tüzet el-óltattam.

Vettem rám fekete, rongyos köpönyeget,
Papirosból munkált két szarvú süveget

Tettem a' fejemre; olly vóltam mint Áron,
Jutottam ezekhez igen könnyű áron.

Meg-gyújtottam már itt begrébe a' szurkot,
A' kezembe pedig vettem egy nagy murkot.

Szobába a' füsttel fel 's alá járkáltam,
Murkomba mérgessen ollykor harapdáltam.

Gazdát, 's háza népét én itt meg-füstöltem,
Eztet el-végezván, egy székre le-ültem.

Mondám: áldást fog most ki ki tőlem kapni,
Murkomba-is be fog mindenik harapni.

Könyvemet meg-nyitván, tettem a' fejekre,
Egy Intimátumot olvastam ezekre.

⁵⁵ Kandalló olasz kementze forma tüzellő helyet tészen.

Könyvemmel fejekre egygyet koppantottam,
Murkombúl haraptak, hogy aztat nyújtottam.

Most tehén ólba velek el-ballagtam,
A' szoba ajtaját pedig nyitva hagytam.

Már éjtszaka vala, kézbe lámpást vettem,
De az ól ajtaját én bé-rekesztettem.

A' katonák frissen el-rendelt ruhába,
Meg-lévén tanítva, mentek a' szobába,

A' négy teheneket, 's ólat meg-füstöltem,
Mind a' négynek orrát, murkossal dörgöltem.

Parantsoltam nékik, tsendessen légyenek,
Míg értek nem jövök, ők ki ne jőjjenek.

Magam a' szobába innét vissza tértem,
Hogy ne nevensenek, Pajtásimat kértem.

A' négy lelkek haját fűsültem vállokra,
Haj port hintettem rá, és a' bajúszokra.

Ki hoszsú ingbe vólt, ki meg lepedőbe,
Vompir úgy vólt, a' mint vitték temetőbe.

Elő vettem itten a' Protokulumot,
Nagy hanggal olvastam egy Intimátumot.

Ők az ólba vélték, hogy szent énekeket
Éneklek, 's tztítalom immár a' lelkeket.

Itt egygyik katona ordított-is mindjárt,
Egy lántzot tsörgetett, az asztal körül járt.

Második utánna mint vad bika bömbölt,
Harmadik páltzával egy deszkát vert, 's mörmölt.

Mint a' marha böggött végre az utólsó,
De ittak-is, tele vólt borral egy korsó.

Szólltam itt, no már most tsendessen legyetek,
És az asztal körül székekre üllyetek.

Kaptam a' Pályinkát, felét egygyik tálba
Öntöttem, más felét pediglen a' másba.

Az erős ígéket újra szent könyvembúl,
Ordítottam, le sem tettem azt kezembúl.

Mert most már tztitáltam én itten a' Vompirt,
El-is jött visított, ollykor mint matska sírt.

Itt megint hallgattam, hozzájok így szólltam,
Mivel én a' Fő Pap ő közöttök vóltam;

Most az ólba megyek, majd ide vezetem
Őket: 's a' pitvarba rendel helyheztetem.

Ti négyen tegyetek más más figurákat,
Meresztett szemeket, vagy tátsatok szákat.

Tsendessen üllyetek, te Vompír mindenkor
Reszkess, nagyon sohajts, piszegjél-is ollykor.
Száját eggyik mindjárt mint sárkány tátotta,
Két szeme piléjét más ki-fordította,
Harmadik szüntelen fogával tsikorgott,
Negyedik fejébe szeme rútvál forgott.
Tálakba pályinkát itten meg-gyújtottam,
Gyertyát lámpásokba pedig el-óltottam.
Lángnál mindeniknek az ő ábrázattya,
Melly fertelmes vala, szám ki nem mondhattya.
Az ólba hozzájok erre bé-futottam,
Meg-füstöltem őket, jójjetek, mondtam.
Ne féllyetek semmit, hatalmomba vagynak,
Éppen nem árthatnak, 's néktek békét hagynak.
Jöttek, mint nyár levél, minnyájan reszkettek,
A' Menye, 's Leánya, főkép dederektek.
Sorba a' pitvarba őket állítottam,
Semmit se féllyenek, itten-is mondtam.
Bé-mentem: 's fő székbe asztal mellett ültem,
Tettem magam, hogy én nagyon meg-hevültem.
Törlöttem homlokom; könyvemet nyitottam,
Még egy Rescriptumot danolva mondtam.
A' Vompír reszketett, és véknyan nyihogott,
Rázódott a' teste, nyögött, és zokogott.
Fel-állítottam őtt' végtére egy kőre,
Jobb keze két újját húztam halál főre.
Szent könyvembe állott a' hit' formulája,
Abbúl olvastam ki, e' vólt a' summája:
Tóth Jankó ki-kapta ugyan a' nadrágját,
De mivel kompetál, kéri a' tsizsmáját.
Nagy Ferentz *Rajt hózent*, és fejr ruhát kér,
Kitlit-is, mert ez-is rongyos, semmit sem ér.
Kis Pálnak lova nints, mondja, hogy ne éllyen,
Ha nem kap, el-szökik, ötét úgy segéllyen.
Ezen kemény hitet, Vompír, mint mondotta,
Magát a' négy lélek mind el-ordította.
Frissen füstölőmet a' kezembe vettem,
Meg-füstölvén őket, le-tsendesítettem.
Egy futrás kötelet Vompírnak nyakára
Kötözött egy lélek, más meg derekára.
Harmadik hurkolta azt a' jobb kezére,
Negyedik szintén így ennek bal részére.

Pitvar ajtó megett meg-láttam egy kapát,
E' mellé támasztva vólt egy szóró lapát.
Mind a' két darabot a' kezembe vettem,
És a' bal vállamra azokat fel-tettem,
A' Gazdának súgtam, hogy háza népével
Udvarára mennyen, légyen ott békével,
Ott állyon mind addig, míg vissza nem jövök,
Mert hogy ha meg-térek, én majd sót füstölök.
A' négy lelkek fogják most Vompírt vezetni
Temetőre; kiket én fogok követni.
Ottan én a' nyakát el-vágom kapával,
Sírba hasra teszem, fel felé hátával;
A' feje pediglen lába között lészen,
Fogadom, hogy soha kárt többé nem téssen.
Ott állván már gazdám, könyvem ki-nyitottam,
Vompírt, 's a' négy lelket, én meg-indítottam,
Mentek: én nyomokba zúgtam, énekeltem,
Kapát, és lapátot vállamon emeltem.
Éjjel vólt, falun ált' tsendessen mehettünk,
Azt egyszer elhagyván, minnyájan neveltünk.
Pajtásom mindenik mene quártélyára,
Én meg vissza-tértem Gazdám udvarára.
Minnyáját bé-hívtam már most a' szobába,
Szólltam: el-fáradtam, Gazda! ked dolgába.
De Vompírnak többé még hírét sem hallya,
És általa kárát soha sem-is vallya.
Már most egy nagy darab sót tégyen asztalra,
Új ákom bákomat írtam itt a' falra.
Reá olvastam itt könyvemből a' sóra,
Nagyon sohajtoztak ezek minden szóra.
Füstölőmet kaptam, körül-is füstöltem,
Enyim már a' hat kos, e' szókat mörmöltem.
Vigyék-ki már, szólltam: teheneknek adják,
Meddig nekik tetszik, had ők addig nyallyák.
Reggel meg-ne-fejjék, hajtsák ki legelni,
Estvére ígérem, sok Sejtár fog telni.
Mennyetek feküdni, és jól aludjatok,
A' Vompírról többé ne gondolkodjatok.
El-mentek: és én-is ágyamra le-dültem,
Hogy jó Exortizmust végzettem, örültem.
Strázsa-mesteremhez én korán el-vittem
A' Protokulumot, mert haza siettem.

Még azon nap meg-is érkeztem estvére,
Mínyájoknak esett meg-tértem kedvére.
Panye tsászni szólltak, múlt már esztendeje,
Hogy a' négy tehénnek nem vólt annyi teje,
Mint most van, nem véres, már téjfel áll rajta,
Köszönte a' Gazdám, 's nékem térdet hajta.
Más nap kövér hat kost hajta udvarára,
Szóllott: Uram itt van fáradságod ára.
Meg-köszöntem, mondván, én egyszerre hat kost
Meg-nem-eszem, hanem egyet tartok-meg most,
A' többiből mikor nékem fog tetszeni,
Akkor fogok mindég egyet le-metszeni.
El-futott felőlem a' környékbe az hír,
Hogy meg-rontattatott általam a' Vompír,
És ha szentelt sómból adok teheneknek,
Majd edényt sem lelnek akkor a' tejeknek.
Jöttek-is minden nagy Leányok, Aszszonyok;
Vólt köztök, kik szentnek tartottak, olyanok,
Ki ki hogy köszöntsön, azt tartá eszébe,
De ajándék-is vólt mindenik kezébe.
Egyik tojásokat, lisztet, vagy szalonnát,
Másik pályinkával hozott tele tonnát.
Harmadik kapannal, lúddal kedveskedett,
Malatz vólt negyedik szőr szukmánya megett.⁵⁶
Szurkomból mindenik egy darabkát kapott,
Egy kis falatotskát murkomból harapott.
Ha darab sót hoztak, aztat meg-szenteltem,
Elóttök egy morzsát magam-is le-nyeltem.
Kezemet mindenik nyomta homlokához,⁵⁷
Jobban tartott hozzám, mint maga Papjához.
Tudományom tette e' jó fundátziót,
Tartottam-is gyakran én nagy Traktátziót,
Mert sokszor ebédre hívtam Pajtásimat,
És velek költöttem sok ajándékimat.
Egykor a' faluba a' mint én sétáltam,
Háza előtt egy vén Orosznak meg-álltam.

⁵⁶ Azon barna szőr kankót, vagy szőr dolmányt, melyet viselnek Mármárosba az Oroszok és Oláhok, szukmánynak nevezik.

⁵⁷ A' Marmarosi Oroszok és Oláhok leg-nagyobb tiszteletnek tartják, ha kinek keze fejét magok homlokaihoz szoríthatják.

Szóllott hozzám: Uram! egy helyen sok pénz ég,
Tudom, hogy ked érti melly azon mesterség,
A' mellyel azon pénzt fel-lehetne-venni,
Magának leg-inkább jót fogna ám tenni.

Feleltem: jó Apa! egész Verchovinát
Bé-jártam, és mi több, egész Bukovinát;
Jól tudom, hol fekszik azon pénz, és nagy kints,
De hogy ahoz férjek mód abba éppen nints;
Mivel aztat őrzi egy ármáda Tündér,
Mellyel az emberi erő soha sem ér.

Idővel a' Napból, Hóldból vér fog húlni,
Akkor egy Szeretsen Király fogja dúlni.

E' Király a' midőn Moldva felé menni
A' kintsel kívánna; majd eleit venni

Fogja Tündéreknek más erősb Királyja,
Tzigányok síralmán⁵⁸ az útyát el-állja,
Magát, katonáit ott semmivé teszi,
A' sok pénzt, nagy kintset magáévá teszi,

A' vén Orosz ezen Prófétálásomat
El-hitte, 's mondotta, nem látta mássomat.

Pánye Tsászni! szóllott: annyi a' Prókátor
Nálunk, hogy Erdélybe sints több tzigány sátor.

De közöttök egy sints ki ezt így meg-fejti,
Bár mindenik pénzért lépéseit ejti.

Verchovinán vóltam én két esztendeig,
Igen jó dolgom vólt ez egész ideig.

Innét más Quártélyba, Husztra tétettettem,
Strázsa-mesteremet mivel segítettem

Írásba; mert ezek nagy számmal valának,
Új Regulamentum mások íratának.

De jobb Quártélyom vólt énnékem Hukliva,
Bár falu, és mint Huszt nem ollyan ragyiva.

Az Oroszok engem' itt-is fel-találtak,
Néha hárman, négyen ajtóm előtt álltak,

De soha egyike sem jött üres kézzel,
Vagy tyúkkal, tojással, vajjal, vagy jött mézzel.

Két esztendőt itt-is töltvén, én jól éltem,
De olly dolog történtt velem, mellyt nem véltem.

⁵⁸ A' mint Szigetről Máramarosba a' felső járásba megyen az út, a' hegyek között vagyon egy szűk út, melly Tzigányok' síralmának neveztetik azért, mivel itt valamely Forgáts sok rebellis és rabló Tzigányokat le-váगतott volna.

Mármarosba vannak a' só hivatalnál
Sok Tisztek, a' kik-is szükségesek annál.
Köztök transport Tisztnek nyóltzan neveztetnek,
Szolgálatt yok pedig ebből áll ezeknek:
A' midőn a' sóval terheltetnek tsajkák,
Vagy szá lak, mellyeket kórmányosok hajttyák,
Minden transportumhoz egy illy Tiszt adatik,
Ez oka, hogy Transport Tisztnek hívattatik.
A' Tizán le-ú sznak Tokajig, Szólnokig,
Ha szükség úgy hozza, egészszen Zimonyig.
Hogyha több illy transport egymás után mégyen,
Kevesebb költséggel meg-térések légyen,
Egy szekeret hárman, négyen-is fogadnak,
Mert sóval a' tsajkák, 's Bokrok ott maradnak.⁵⁹
Ezen jönnek vissza kevesebb költséggel,
Dítsértetnek-is, ha járnak sietséggel.
Történt; illy négy Tisztek, a' mint meg-térének,
Vendég-fogadóba Huszton bé-menének.
Estve vólt, ő k négyen együtt vatsoráltak,
El-fáradva lévén, jól-is idogáltak.
Quártélyba itt lévén, én oda sétáltam,
Az ivó szobába az ajtóhoz álltam.
Tsak kittlibe mentem, tsákó vólt fejemen,
És egy dohány zatskó függött a' kezemen.
Fegyver nélkül vóltam, egy kis asztalkához
Le-ültem; bort adna, szólltam a' Gazdához.
Egy ittés palatzkba azt előmbe tette,
Itt az árra szólltam, ő azt el-is-vette.
Pípámra rá gyújtván, én dohányozgattam,
Boromat e' mellett lassan idogattam.
A' négy Transport Tisztek ültek egy asztalnál,
Jó távol én tőlem, állt ez az ablaknál.
Fel-öntött mindenik már jól a' garadra,
Láttam, hogy vólnának gerjedve haragra.
Okát nem tudhattam, de rám mindég néztek,
Szavok' sem érthettem, németül beszélltek,
Jött egyik hírtelen, 's tsákómat fejemről
Le-ütvén, ki-tsapta pípámat kezemből.
Ked *mórest* tanuljon; szóllott nagy mérgessen,
Mert májd meg-taníjtuk mi kedet lelkessen.

⁵⁹ Mármarosba a' szá lakat Bokroknak-is nevezik, de ezen Synonimumot honnét nyerték, nem tudható.

Mint Tsászár' Tiszjeit minket respectáljon,
Hol mi vagyunk, ottan ne üljön, de álljon.
Hogy meri tsákóját előttünk fel-tenni,
És még dohányozni, 's illy goromba lenni?
Ked mint egy köz ember tiszteljen bennünket,
Köteles meg-adni mi betsületünket.
El-fogott a' méreg, egy szót sem mondhattam,
Hanem Quártélyomba sebessen szaladtam.
Lovamat az ólba mindjárt fel-nyergeltem,
Minden bágázsiám hátára fel-tettem.
Frissen meg-töltöttem a' karabélyomat
Golyóbissal, szint' úgy a' két pistolyomat.
Egész mundíromat magamra öltöttem,
Óldalomra kardom, mint illik, kötöttem.
Szólltam: két pistolyom, vévén a' kezembe,
Most a' Tiszt Urakkal mindjárt leszek szembe.
El-mentem, és érvén fogadó párkányát,
Fel-vontam mind a' két pistolyom sárkányát.
Még mindenik tette felőlem katzaját,
Hallgattam: bé rúgtam a' szoba ajtaját.
Kiáltám; Tiszt Urak! ilyen teremtették,
Itt vagyon a' *mores*, atta, szedte, vették.
Fogadós ezt látván, a' gyertyát asztrálról
Le-ütötte, és egy lámpást-is a' falról.
Egyszersmint közikbe én itt durrantottam
A' két pistolyt: 's erre kardomat rántottam.
Setét lévén, én tsak lábról lábra hágtam,
És mint egy meg-őrült, minden felé vágtam.
Gondoltam, meg-öltem már a' négy Tiszteket,
Mivel egy sem jajgat, ki-adták lelkeket.
Azért sietséggel mentem Quártélyomra,
Mindjárt-is fel-ültem itten a' lovamra.
Innét Kápláromnak mentem ablakához,
Ágyába feküdt már, így szólltam magához:
Káplár Uram, szököm! élyen egészségbe,
Szököm! négy sós Tisztet küldöttem az égbe.
Ezzel paripámat két felől meg-kaptam,
Lengyel Ország felé ügettem, vágattam.
A' mint meg-indúltam, mindjárt nagy lárma lett,
Fogadós Káplárhoz futván, nagy sírást tett.
Szóllott: Káplár Uram! a' Feleségemet
Agyon lötte Rontó, egyetlen eggyemet.

Úgy-is vólt; mivel a' Gazda felesége,
 Hátok megett állott, nem lévén kétsége,
 Hogy rajtok kívánnám boszszúm így tölteni,
 Azért életét sem tudhatta félteni.
 Últek ők; lövésem fent ment, 's el-hibázta,
 Az Aszszonyt úgy érte, hogy tsak lábát rázta.
 A' lövésem után, ki az ágy alá bújt,
 Ki hordóba mászott, és abba alig fűjt.
 Eggyike egy ruha lugzóba bé-tsúszott,
 És már fényes nap vólt, hogy abbúl ki-kúszott.
 Azért kardommal-is őket nem vághattam,
 Hogy így el-rejteztek, mivel nem tudhattam.
 A' nyavalya még-is egygyikét gyötörte,
 A' mást esztendeig hideg mindég törte.
 Hittel egy Pajtásom ezt bizonyította,
 Hogy haza kerültem, akkoron mondotta.
 Káplár futva menvén vendégfogadóba,
 Láttá, hogy a' dolog úgy vólna valóba.
 A' Strázsa-mesternek mindjárt jelentette,
 Az alatt lovát-is, ő fel-nyergeltette.
 Ötöd magával ő, utánnam sietett,
 De immár késő vólt, el sem-is érhetett.
 Mert míg meg-indúltak, addig jót haladtam,
 A' dolog bőrömbe állott, nem mulattam.
 Dolhai passuson vóltam igen jókor,
 Nyár vólt; szállást adott nékem minden bokor.
 Által menvén Lengyel Ország határára
 Akadtam egy Lengyel Úrnak juhászszára.
 Kérdem Pulavskinak⁶⁰ az ő Huszárjai,
 Melly meszsze vólnának, avagy Kozákjai?
 Felelt: azt nem tudja;de tudja valóba,
 Hogy Konfederátok⁶¹ vannak Bolechóba.
 E' város még ide négy mért földre vagyon,
 De ma még ott lehet, ha nem megy-is nagyon.
 Még egy jó mért földet itten hátra tettem,
 A' merre mutatott, útam' arra vettem.

⁶⁰ Pulavski Casimirus, egy vólt a' Konfederátusoknak Vezérjei közzül, jeles vitéz fiatal ember vólt, kár hogy valamelly nagy Monárcha szolgálattyaiba nem vólt, mert nagy Vezér vált vólna belőle, a' Lengyel háborúnak vége lévén, az Amerikánusokhoz ment, és ott az Anglusok agyon lótték.

⁶¹ A' Konfederátusokat a' Lengyel parasztok konfederátoknak, a' Mosquák pedig Conrádnak nevezték.

Egy Dobrovka nevű falut a' mint értem,
A' bíróhoz menvén, szállást tőle kértem.

Adott: a' lovamnak szénát, abrakot-is,
Hozott vaját, lisztet, nekem hat tojást-is.

De itt-is sokáig épen nem motoztam,
El-mentem: keveset mert már falatoztam.

Mentembe az égre fordítám szememet,
Törlöttem ortzámra le-tsordúlt könyvemet.

Fohászoktam: Uram! teremtő Istenem!
Szűnnyön-meg már egyszer haragod ellenem.

Erősíts-meg engem', hogy rossz szándékimat
Meg-zabolázhassam, és indulatimat.

Óltsd-el én szívembe a' nagy hevességet,
Melly vérem gyúllasztya, egész testbe éget.

Ez ösztönöz engem minden gonoszságra,
Ez vitte kezemet most-is gyilkosságra.

Mind Kain a' vadon erdőkön futkosott,
Én-is úgy tévelygek, a' mint ő bújdosott.

Óh Uram! jó útra egyszer mikor hozol,
Örömet szenvedem bár rég ostorozol.

Kérlek, ítéletbe ne szály te szolgáladdal,
Mert terhelve lelkem van számtalan váddal.

És ha az igaz-is nehezen bóldogúl,
Hát én hova leszek, fejem ebbe bódúl.

De légyen mindenbe te szent akaratod,
Reménylem lelkemet magadhoz juttatod.

Meg-nem-szűnt szívemnek tovább-is fájdalma,
Nyomta azt kínoknak sok keserves halma.

Mert véltem, hazámtúl vég-képpen meg-válok,
Fejemnek nyugovó helyet nem találok.

Kedves Pajtásimat én felette szántam,
Hogy el-kellett hagyni Regimentem, bántam.

Átkozott szerentse, gyakran kiáltoztam,
Szűnnyél-meg te gyilkos üldözni, átkoztam.

Mi hasznod van az én egész el-estemen,
Bár varjak hízzanak én gyarló testemen.

Azzal meg-nem hízik te hitvány tetemed,
Soha fel sem nyílik azért két vak szemed.

Órszág határárúl a' Káplár vissza tért,
Későn indúlt, mellyért engemet el sem ért.

Keserves bánatim között én útam
Követtem, el-szántam mindenre magamat.

Délen állott a' nap, értem Bolechóba,
Bé-szállottam én egy Zsidó fogadóba.

Itt néhány Magyarok mindjárt körül vettek,
Hozott Isten Földi! engem' köszöntöttek.

Ők-is valamint én, vóltak Desertorok,
Korhelyek, zshiványok, föld népén ostorok.

Ettek, ittak, ki ki látta ebbe kárát,
Mivel a' nagy harang fizette-meg árát.

Szóllottam: reményilem, katonák vólnának,
Kértem mondanák-meg, ők kit szolgálnának?

Feleltek nagy hegykén: Konfederátusok
Vagyunk: Nagy Szultánnal mi Aliátusok.

Fő-vezérünk nekünk, Gróf Mórítz Benyovszki,
Kapitányunk itt van, a' neve Vojkovszki.

Bé-vezettek mindjárt engemet hozzája,
Sem Magyar, sem Lengyel, vala a' ruhája.

Másként paszománnyal vólt rajta sok hányás,
De még-is maskara vala ez, és nem más.

E' vidékre jött ő tsupán tsak portára;
Hogy ha akadhatna jó kövér prédára.

Kérdezett, hogy hívnak, 's tudok-é Lengyelül?
Mert magyarul nem tud, sem pedig németül.

Hallván ezt, én néki deákül feleltem,
És ezzel előtte nagy kedvet-is leltem.

Sokat beszélt velem, egymást elő hozott,
Állok-é közikbe, végre tudakozott.

Mit-is tudtam tenni, mondtam: bé-állok,
Fájt szívem; egy sem vólt derék ember nállok.

Kompániájához engemet adatott,
Mundúrrúl, fegyverrúl, és lórúl hallgatott.

A' Kompániánál sok vólt a' szökevény,
Tsak magyar közöttök vólt vagy hatvan legény.

Ezeket kérdeztem, itt miként fizetnek,
És hány font kenyeret ők egy napra vesznek,

Mundúrt, fegyvert, lovat, több mást kitúl kapnak,
Vagy tán ki lovat hoz, azért itt pénzt adnak.

Feleltek: jó Pajtás! itten híre sintsen
Mundúrnak, fegyvernek, lónak; *lénung* nintsen,

De még sints jobb élet ezen a' világon,
Olly szabadok vagyunk, mint madár az ágon.

A' parasztot nyúzzuk, a' Zsidókat foszttyuk,
Ki mit lop, vagy rabol, azt mással nem oszttyuk.

Gondoltam, lettem most, én-is Haramia,
Mint ezek, szint' olyan bestekarafia.

Szóllottak tovább-is: mi az ellenségtül
Sokat nyerünk, és a' pártos nemességtül.⁶²

Kozákokat öllyük, vágjuk a' Moszkákat,
Úgy mint a' káposztát, vagy-is a' répákat.

Hírtelen lárma lett, itt jön a' Kozákság!
Úgy-is vólt: mert láttam, szalad a' parasztság.

Ezen nagy Vitézek alig kaptak lóra,
Dolgokat mindjárt-is vették szaladóra.

Kozákság mint sárkány, Koli⁶³ kiáltotta,
Mint forgó szél a' port, őket úgy hajtotta.

Én magam egyedül mit tudtam tsinálni,
Kénteleníttem vélek elébb álni.

Láttam a' Kapitányt most mindjárt el-éri
Egy Kozák, tsidáját hogy már hozzá méri;

Melléje ugrattam, fel-ütém tsidáját,
Erre úgy meg tsaptam a' nyaka tsigáját,

Hogy feje a' földön mint teke bakázott,
Örültem, hogy karom itten nem hibázott.

*Jechalgo dal mu lep!*⁶⁴ egy Lengyel kiáltott,
Mert a' mint el-ütém a' fejét, ez látott.

Könnyű ezt mondani, szóllottam, *dal mu lep*,
Hát tik mért nem vágtok, titeket a' félsz lep.

Tartottak engemet ők szenteltt vitéznek,
Láttam mint tsudálnak, engemet mint néznek.

De mindazonáltal futottunk, szaladtunk,
Míglen Drohobitsba mi bé-nem-jutottunk.

Ezen városkába vettünk lélekzetet,
Mivel a' Kozákság keményen kergetett.

Kapitány meg-hagyta, hogy együnk, 's étessünk,
Hogy így erőt kapván, még tovább mehessünk.

A' Lengyelek előtt a' Kapitány dítsért,
Hat aranyat adott, promótzsiót ígért.

Égig magasztalt ő előttök engemet,
Szóltt: ez menté ma meg haláltól éltemet.

⁶² A' Konfederátzió alkalmatosságával nagyobb része a' Nemességnek a' Konfederátusokkal tartottak, valami kevesen a' Királlyal-is, és ezeket kell itten Pártosoknak érteni.

⁶³ A' Kozákok ellenséget üzvéen Koli kiáltanak, az az: szúrjad, mivel tsidájok vagyon.

⁶⁴ Ha a' Lengyel így szól, annyit térsen, mint ha mondaná: Ennye, ugyan pofon tsapta; vagy-is: Óh be meg-ütötte, vagy le-ütötte a' fejét.

A' Lengyelek azért engemet tiszteltek,
Moscsi dobrocseju, máskép' nem neveztek.

Én-is betsülettel ő hozzájok voltam,
Mosz panye Collega, mondtam, ha szólltam.

Jól lakván', és ki-is-pihenvén magunkat,
Hegyeken, völgyeken követtük marsunkat.

Hatod' napra értünk mi az ármádához,
A' melly közel feküdt Krakó városához.

Faluba volt mi Fő-Vezérünk Mahóltzba,
Jött ő ide ezer hét száz hatvan-nyóltzba.

Gróf Benyovszki vólt ez, kinek raportumát
Tette Kapitányunk, mélyen hajtván magát.

Engemet előtte felette magasztalt,
Hogy én érdemlenék Fő-Tisztí hívatalt.

Mind el-beszélette, hol jöttem hozzája,
Tett vitézségemnek leg-első próbája,

Melly nagy légyen, 's mit nem lehet reményleni
Felőlem; 's miket még nem fogok végzeni.

Hatvan Magyar vagyon, szóllt, Kompániámnál,
De illy vitéz egy sints, mint ez; még-is annál.

Hallván, Magyar vólnék, azt a' Generális,
Hadd jőjjön-bé, szóllott, had lássam magam-is,

Bé-mentem, tsínossan fel vóltam öltözve,
Mint a' többin nem vólt ringy rongy rám kötözve.

A' Generálisom mindenről kérdezett,
Honnan való vólnék, 's többről értekezett.

Születésem' földjét meg-mondám, nevemet,
Aztat-is, szökésre mi hozott engemet.

Fel-is indíthatott, szóllott, e' tégedet,
Jele, hogy szereted a' betsületedet.

Mert a' katonának inkább az élete
Fogyjon-el, mint sem ne légyen betsülete.

Fel 's alá sétálván mindég engem' vizsgált,
És így szóllott hozzám, hogy előttem meg-áltt:

Fiam! hogy ha tetszik, magam mellé veszek,
Tsak hív, és igaz légy, Fő-Tisztnek is teszek.

Minden ütközetbe velem fogsz te menni,
Rád bízom mindenem, gazdám-is fogsz lenni.

Egy holnapra néked négy aranyod lészen,
És úgy mint gazdámnak asztalod lesz készen.

Két próba esztendőt hogy ha ki-szolgalod,
Fő-Hadnagyságodat nálam fel-találad.

Szóllottam: köszönöm Nagysád' grátziáját,
Hogy már-is úgy tekint engem' mint szolgáját.

Míg élek, mindenkor hív kívánok lenni,
Hogy ha hív nem lennék, életem' el-venni

Szabad léssen, úgy mint Generálisomnak,
Örvendek, mondhatom Nagysádot Uramnak.

Mindjárt-is el jöttem parantsolattyára,
Többi szolgálóinak szálltam Quártélyára.

MÁSODIK TZIKKELY.

A' mellybe Gróf Benyovszki Móritznak vitéz tselekedetei elő-adattatnak, mind addig, miglen ő harmadszor a' Moszkáktól el-nem-fogattatott, egyszersmind Rontó Pálnak-is néhány történetei elő adattatnak.

Múzsám Gróf Benyovszki Móritznak életét
Itt kezdi le-írni, sok jó 's bal esetét.

A' szerentse soha sem szolgál egy aránt,
Eggyet ha fel-emel, már mászt székről le-ránt.

Kit ma meg-gazdagít, kattsint-is szemébe,
Hólnap szegénységnek veti szemetébe.

Gróf Benyovszkinak-is bár gyakran kedvezett,
De ingó hajóján mind addig evezett,

Míglen hazájába veszélybe nem merült,
A' sok bú, és bánat, fejére nem terült.

Egy nagy szív, nagy elme, nagyra vágyakodik,
Főkép a' nemes vér buzog, iparkodik.

Hogy ő e' világba, olly nagy dolgot tégyen,
A' melly minden előtt, újság 's tsuda légyen.

Bírván ő sok és nagy tulajdonságokkal,
Küszködött elméje mindég nagy dolgokkal.

Mivel hazájába véghez nem vihette,
Hogy aztat el-hadja, magába fel-tette.

Nints-is jó Próféta maga hazájába,
Mert bár illy mit hírdet, nem hiszik héjába.

Márs Lengyel Országba ki-ütvén Zászlóját,
Bellona jobb kézbe tartá koszoróját;

Ígérte, hogy eztet jutalomúl veszi,
Olly nagy fő, melly dolgát ditsőséggel teszi.

Illyen nagy ösztöntül fel-ingereltetett,
Mert a' nemes vértül mindég élesztetett.

Azért-is bé-mene Lengyel Országába,
A' melly-is már vala akkor nagy lármába.
Itt leg-nagyobb része a' fő Nemességnek,
Király ellen vallá magát ellenségnek.
Mert úgymond, szabadon ő nem választatott,
Hanem a' Tzárnetúl nékiek adatott.
Igen kevés Nemes tartott-is ő vele,
Az Ország Moszkákkal vala immár tele.
A' Nagyok gyűjtöttek hadi seregeket,
Confederátzió: nevezték ezeket.
Három vólt ilyen fő *Confederátzió*,
De tsak kezdetek sem vala ezeknek jó,
Mivel mindenike vólt gyakorlatlan,
Hadi *Tactikák*ba felette tudatlan.
Krakói, és Bári, meg Litvániai,
Vólt nevek ezeknek, 's az ő fő tagjai,
Vóltak Gróf Pototzki, az öreg Pulavszki,
Hertzeg Szapiéha, Kaminszki, Tsarnyetzki.
Hatalmasnak látván Moszka Potentziát,
Nagy Szultánnal tettek ők alientziát.
Az Alla kiáltás, Romantzov Feldmarsalt
Meg-nem-íjesztette, merre tetszett, nyargalt.
Hamar-is el-nyerte, ő egész Krimiát,
Cherzonba énekelt Moszka Alleluját.
A' fent írtt Urakhoz jöttek jövevények,
Igaz, majd minnyájan valának szegények.
Ezek mind szerentsét kívántak itt tenni,
Pénzt gyűjteni, vagy-is Fő-Tisztekké lenni,
De vóltak néhányan, a' kik betsületért
Szolgáltak közöttök, jó hírért, 's nagy névért.
Az ilyenek vóltak, Sitz, és Gróf Benyovszki,
A' Lengyelek közzül Kazimir Pulavszki.
A' midőn Rontó Pál érkezett hozzája,
Már vólt akkor hat száz lovas katonája.
Igaz; hogy mind ezek vóltak Desertorok,
Többnyire mind véres szájú nagy Magyarok.
Szerették a' Grófot, mert szépen bánt velek,
Vólt mindenkor pénzek, kenyerek, 's ételek.
Tartotta e' mellett őket jó zablába,
Zsákmányozni ki nem mentek szabadába.
Krakónak kapui bé-vóltak már téve,
Mivel a' Moszkáktúl körül vala véve.

Maresal Tsarnyetzki olly parantsolatot,
Adjutánsa által, a' Grófnak adatott;
Hogy egy Regimentet vezessen Krakóba,
Eztet véghez-vinni nehéz vólt valóba.
De véghez mit nem visz emberi sebes ész,
És egy olly bátor szív, melly mindent tenni kész.
Egy kém Aszszonyt küldött Moszkák táborába,
Kinek egy tzedulát nyomott a' markába.
Hol vólna Tsernitsev, tsak aztat kérdené,
Mondja néki, hogy őtt' egy *Slachtetz* küldené.
Az Aszszony véghez vitt mindeneket böltsen,
E' Moszka Fő-vezér meg-ijedt erősen.
Frantzia nyelven a' tzedula íratott,
Két sorral nékie tudtára adatott:
Hogy huszon öt ezer Federátus sereg
Siett, és kezekbe kard, 's buzogány pereg.
Tanátsossabb vólna, ha retirálnának,
Mivel tsak hat ezren, többen nem vólnának:
Mindjárt sátorait ő fel-is szedette,
És Bilgorai felé maga marsát vette.
Az alatt ő vele bé-ment a' Regiment,
Ki ki tapsolt azzal, a' midőn meg-jelent.
A' Generálisság dolgát nagyra vette,
Generál Inspector hivatalba tette.
Itten Gróf Benyovszki javaslott egy dolgot,
Mivel illyesekbe többször-is már forgott.
Korona Regiment feküdt Lantzkrónába,
Nem vólt benne több nép, tsak ez vólt magába,
El-lehet ezt fogni, úgymond: könnyű szerrel,
Mindjárt erősebbek lesznek egy-ezerrel.
Épen Lubomirszki Hertzeg-is érkezett,
Két ezer katonát hozott, kiket szerzett.
Lantzkrón iránt való végzést mint hallotta,
A' ditsóság őtet arra buzdította;
Hogy népével maga fog ő oda menni,
És így a' ditsóság magáé fog lenni.
El-ment: Gróf Benyovszki nem tudta a' dolgot,
Meg-tudván, szívébe felette háborgott.
Kémjei meg tudták, hogy útban vólnának
A' Moszkák, kik Krakó felé indulának.
Tudta a' Hertzeg, hogy meg-verik ezek,
Mivel erősebbek, számba négy ezerek.

Marsallyához menvén, néki meg-mondotta
A' dolgot: 's e' mellett magát ajánlotta;
Hogy ő a' Hertzegnek el-megy védelmére,
Hogy ha ezer négy száz lovast bíz kezére.
Válaszszáival Marsal sokáig nyámogott,
Végre hogy el-mehett, engedelmet adott.
Míg engedelmet nyert, két nap addig el-múlt,
Sietséggel még is ugyan tsak meg-indúlt.
Hat óra vólt közzi, hogy ő késő jára,
A' Marsal vólt oka, mivel sokká vára.
Krementánál meg-vólt már a' Hertzeg verve,
Találta sok népét vérebe keverve.
Megmutatta a' Gróf itt-is, hogy nagy Vitéz,
Az egész vidéken szemével körül néz.
Láttya: hogy a' Moszkák állanak rendetlen,
Mint ölyv tsirkék közzé, rajtok ütt véletlen.
Meg-is korbátsolta őket olly helyessen,
Hogy tsak aztat nézték, ki merre mehessen.
Két száz katonákat, kiket a' Hertzegtől
El-fogtak, 's már vitték, el-vette ezektől.
Trupjával, 's ezekkel Landtzkrón alá el-ment,
Mellybe állott azon Korona Regiment.
Fel-kérvén a' várost; ez magát meg-adta,
Hogy népe ne dűllyá, keményen meg-hadta.
Korona Regiment az hitet le-tette,
Confederátzió szolgálatba vette.
Hertzeg katonái jöttek húllongóba,
Kik a' Moszkák előtt vóltak szaladóba;
Mi Magyar Hazánkba a' Hertzeg bé-futott,
A' Gróf kurírt küldött, 's mint ez hozzá jutott;
Általa a' dolog tudtára adatott,
Commandóját által-venni hívattatott.
De még Rontó Pál-is, ki-tett Krementánál,
Mutatta nem rosszabb vitéz Knisi Pálnál;
Mert a' Kozákokat ugyan rántzba szedte,
Mint Herkules, hétnek itten fejét vette.
Tsak most látta a' Gróf első vitézségét,
Vetette már benne minden reménységét.
Ő mint egy Mészáros, ollyan véres vala,
Mivel keze által sok Kozák meg-hala.
A' Lengyelek előtt reá így mutatott,
Ez én Hanibalom, mást nem-is mondhatott.

Szemmel látták ezek, hogy ő vitéz ember,
Mondatták-is: *ten jezd opjentani Venger*.⁶⁵

Kozások mindenütt sokat zsákmányoztak,
De pénzt nem magoknak, Rontó Pálnak hoztak.

Úgy meg-is rakodott Rubli tallérokkal,
Hollandiába vert sok szép aranyokkal;

Hogy mint áll Dudának fel-fúvott tömlője,
Olly feszesen állott az által vetője.

Confederátusok között vólt egy Brontes,
Magos, erős Lengyel, mint akármelly hentes.

Ha ódala mellé ennek Rontó álla,
A' feje tetejét érte annak válla.

Az ő dítséretét nagyon irigylette,
Gyalázta, és nevét rúv szókkal illette.

Hultajnak, és mi több, *Kepnek*-is mondotta,⁶⁶
Ezt maga Rontó-is szájából hallotta,

Mellyért fel-is indúlt, el-mene Grófjához
Méltóságos Uram! így szóllott magához.

Egy Lengyel vagyon itt, olly nagy mint Óriás,
Rútúl motskol engem', bár betsül minden más.

Engedje-meg, egy szál kardra ki-híhassam:
Emberségre ezen Gigást taníthassam.

Szóllt a' Gróf: nem bánom, mutasd-meg Magyar vagy,
Meg-ne-íjedj tőle, bár erős, 's ollyan nagy.

Nem kellett több néki, bé-mene Krakóba,
Tudta ebédre jár a' Sas fogadóba.

Fel-is találta ott, 's így szóllott hozzája,
Mert a' nagy méregtől szintúgy habzott szája.

Mosz panye ti szí kep! ilyen teremtette,
Poty na duel, kezét kardjára vetette.

A' nagy Lengyel kész vólt, dúlt fült haragjába,
Sietve ki-mentek a' város árkába.

Rontó kardot rántott, el-veté hüvelyét,
Szemei szikráztak, alig lelte helyét.

A' Lengyel mint vad kan fogát tsikorgatta,
Positurába ált, kardját villogtatta.

Mint tsattog a' szarva két szilaj bikának,
Úgy tsattogott kardjok, hogy öszve tsapának.

⁶⁵ Ezen két Lengyel szó annyit téssen, mint átkozott, vagy-is ördögös Magyar.

⁶⁶ *Hultaj* korhely díb dáb embert téssen; *kep* németh etceterát téssen lengyel nyelven.

Hol egy, hol a' másik egymás előtt hátrált,
Tűz szikrát szórt kardjok; a' sok nép körül ált.

Várta, hogy mellyiké lesz a' diadalom,
Egy fertályig állott már a' viadalom.

Szelet hajtott kardjok, mint az ég villámlott,
A' tűz szikra e' közt mint menykő tsillámlott.

Rontó a' Lengyelhez egy közzel ugrást tett,
A' viadalnak-is itt mindjárt vége lett.

Közzel lévén; Lengyel hozzá nem vágthatott,
Hátra ugrottába egy jó tsapást kapott.

Úgy bé-vágott Rontó jobbik pofájába,
Hogy három záp fogát ki-köpé markába.

Hogy ő az ortzáját így meg-bélyegzette,
Jól esett, mert igaz, *Slachtecznek* így tette.

Mihent vágást kapott, kiáltotta *Zgoda!*⁶⁷
Rontó vélte, mondja: hogy ő vólna oda.

De látván a' Lengyel, hogy őtt' már öleli,
Által látta, ezért, hogy nagy baj nem leli.

Meg-tsókolván egymást, ők öszve békéltek,
Ezen naptúl fogva barátságba éltek.

Kezét öszve tsapta a' nép, 's itt kiáltott,
Kis Dávid meg győzte imé Goliátot.

Betsülték azután ötet a' Lengyelek;
Féltek, mint ezzel bánt, úgy ne bánnyon velek.

A' Gróf szállt hozzája, mutatván nagy kedvét,
Ember vagy! fel-tartád nemzetünknek nevét.

E' történet után két napok mint múltak,
Nem meszsze falukon már a' Moszkák dúltak.

Moszka Generális Apraxin sietett,
Krakó felé sebes lépéseket-is tett.

Gróf Mórítz Benyovszki közel Vilitskánál,
Gazdag só bányárúl híres Városkánál.

Egy Moszka Comandót akkor nagyon meg-vert,
Kilentz száz, és nyóltzvan ezer forintot nyert.

Nem Németh, hanem tsak vólt mind Lengyel forint,
De jó; a' szerentse ha kire így tekint.

Keményen ki-is írt a' Belzi megyére,
Mert nagyon sietett Krakó védelmére.

Hogy szarvas marhákkal tégyen segítséget,
Búzából, és rozsbúl adjon eleséget.

⁶⁷ *Zgoda*, alkút vagy-is eggyezést tészen Lengyel nyelven.

A' megye meg-terhelt nyóltzvan szekereket
Gabonával: 's adott hat száz tíz ökröket.

Krakóba bé-mene illy nagy nyereséggel,
Sok pénzzel, vágókkal, számos eleséggel.

A' Generálisság nagyon örvendezett,
Mert holt hírért hallván, *Vivat!* zengedezett.

Confederátusok száma itt már nagy vólt,
Generálissághoz azért ő itt így szólott,

Hogy jobb vólna Krakó előtt tábort ütni,
Mint bent annyi ezer népnek makkot sütni.

Mert a' katonaság kint jobban dolgozhat,
Mivel sok, ide bent majd nem-is mozoghat.

És hogy ha meg-látták az ő nagy számokat,
Majd sokan tsatollyák hozzájuk magokat.

De bé nem-vették ők ezen bölts tanácsát,
Sótt parantsolták a' Kapuk bé-zárását.

Apraxin Krakóhoz a' mint közelgetett,
Majorokat rablott, falukat égetett:

Mellyért-is Krakóba a' nép olly inségbe
Vala: hogy már esett majd tsak nem kétségbe.

Mellyet a' Gróf hozott, már azon eleség
El-fogyott, mellyért-is következett éhség.

Látván ő ezen nagy és szörnyű ínséget,
A' népet meg-szánta, hogy szenved éhséget.

Szóllott: ki-megy ő két ezer katonával,
És vissza fog jönni számos gabonával.

Moszkák által minden út el-vala-zárva,
Krakóba éhségtől sírt sok szegény árva;

De még-is népével Viszlán által-úszott,
És így szerentsésen Moszkák közt ált-tsúszott.

Mihent el-érhette egyszer a' térséget,
Fel-lázzasztotta az egész Nemességet.

Három ezren mindjárt melléje állottak,
Hoztak sok gabonát, ökröket hajtottak,

De már itten vala az ám a' mesterség,
Hogy Krakóba miként megy-bé az eleség,

Mert Viszla vizét-is Moszkák már őrzötték,
És őr-állóikat mindenütt ki-tették.

Fel-találja magát mindég egy nagy elme,
És egy olly mérész szív, mellynek nints félelme.

Oberster Klusevskit magához hívatta,
Illy parantsolattyát néki ki-is-adta:

Én, úgy mond, népemmel a' Moszkákra tsapok,
Nem több, tsak egy helyen, én beléjek kapok.
Majd reám fordítják egész erejeket,
Nem fogják őrzeni a' többi helyeket.
Más felől menjen-bé minden eleséggel,
Tudom, semmi dolga sem lesz ellenséggel.
Szerentséssen ezen dolog meg-is-esett,
Moszka verekedvén más-felé nem lesett,
Igaz; ezer hat száz katonát el-vesztett,
De sokkal több éhes lelket fel-élesztett.
Itt kevés népével őt űzőbe vették
A' Moszkák, kik sokan valának, kergették,
Gróf lovát ált lóvén, már nem szaladhatott,
És két sebet nyervén, el-is-fogattatott.
Kozák vólt, a' ki itt őt' leg-első érte;
Szóltt hozzá: botsáss-el, meg-fizetek érte.
Két száz aranyakkal magát meg-váltotta,
Ott hagyta a' Kozák, sőt őtet áldotta.
Krakóba Feltserék őtet gyógyították,
Könnyű sebek vóltak, helyre állították.
Rontót hátra hagyta, nem vólt itt mellette,
Hogy dolgát hallotta, kezét lábát ette.
Tartattatott itten Hadi-tanátskozás,
Mert ártalmas vala minden várakozás.
Mivel Apraxin jött igen nagy erővel,
Ők pedig vóltak tsak néhány ezer fővel.
Gróf Benyovszki itten aztat javasolta,
Mivel Krakót már el-vesztettnek tartotta,
Hogy e' helyett olly helyt ők választanának,
Hol bátrabban mint itt meg-maradhatnának.
Lublin várát szükség meg-venni, mondotta,
Mivel Ország' szélin áll, jónak tartotta.
Magyar Országba bé lehet abból menni,
A' hová a' Moszka lépést sem mer tenni.
Egész Hadi-tanáts szavára rá állott,
Hogy maga vegye-meg, a' voks reá szállott.
Hét száz lovasokat mindjárt rendelének,
Kik mint Test őrzői mellette lennének.
Bé-ment Georgenburgba, tsak közel Lublinhez,
Honnan gyakran bé-járt Lublinbe a' Tiszthez,
Ki Komendáns vólt ott, a' Gróftól ez nem félt,
Hogy e' helyt kívánná, gyanúsággal nem élt.

Vár-őröknek felét már titkon kezére
Hódította; hitet tettek-le részére.
Tsak Krakóból jövő egy Komandóra vártt,
A' mellyel már könnyen majd meg-veszi a' Várt.
Azomba az egész dolgot ki-fetsegte
Azon Tiszt, a' melly a' Komandót vezette.
Még el-sem érkezett, már Lublinba tudták
A' Gróf mit akarna, mindjárt el-is fogták.
Apraxinhoz ötöt Krakóba el-vitték,
Vele ének szóval Rontót-is vezették.
Mert Krakót Apraxin az alatt meg-vette,
Minden gyalogságát belé-is vetette.
A' mint már a' Gróffal az útba valának,
Két száz Federátust elő-találának.
Rá esmért a' Grófra ezek' Komendánsa,
Mindjárt-is villogott a' sok kard és lántsa.
Mint a' Grótot 's Rontót kezeiből ki-vették,
Szerentsésen őket szabad lábra tették.

* * *

Azon könyv, melly írja e' Grófnak életét,
E' képpen teszi-ki ezen történetét.
De hogy Nagyszombatba Párisból érkezett,
Itt a' Koronánál magának szállást vett;
Történtt, éppen akkor én-is oda szálltam,
Mint jó barátomhoz, szobájába jártam.
Örömmel hallgattam beszélvén életét,
Viszontagságait, sok jó 's bal esetét.
Magamnak-is ezen dolgot így mondotta,
Hogy már rab vólt, egy Tiszt meg-szabadította.
De hogy kilentzvenbe valék a' Diétán,
Másképpen hallottam e' dolgot én Budán.
Rontó Pál-is Pestre akkor el-érkezett,
A' Koronátziót látni igyekezett.
Meg-tudta, hogy én-is le jöttem Budára,
Szállásomra jöve nyaka szakattára,
Stabálissa vóltam, őt mindég szerettem,
Bár akasztó-fához mint Major vezettem.
Nyóltz napokig ötöt el-sem-eresztettem,
Mert tsak, mint most mondám, én ötöt szerettem.
Mind Gróf Benyovszkinak, mind maga életét,
Földön, tengereken esett történetét,

Setét tömlötzőkbe töltött rabságokat,
Kamtsatkából⁶⁸ való szabadulásokat,
Vóltaképpen nékem mind el-beszéllette,
Szép színekkel aztat éppen nem festette.
Mondá, hogy Lublinnál ők el-fogattattak,
Moszkáknak Krakóba által-is-adattak.
De innét ők ketten tsak hamar ki-szöktek,
Federátusokhoz Spitzkibe bé-jöttek.
Sőt aztat mondotta, a' Grófot kötélén,
A' Város' árkában le-ereszté mélyen.
Szerentsésen a' Gróf itt abba le-is ment,
Mivel kötél végít, tartotta oda fent.
Ki ezt vele tegye, nem vala senki itt,
Egy kőhöz kötötte a' kötélnek végít.
Mint tsúszott, a' kötél, körül le-tsiszámlott,
A' két oldalárúl bőri-is le-hámlott;
Mert le-esett itten a' város árkába,
Vélte, tüzes menykő ütött derekába.
Fájt a' kereszt tsonttya, tsak alig pihegett,
És hogy el-ne-fogják, a' Gróf-is piszegett.
De bár a' setétbe gyakran arra húltak,
Még-is szerentsésen ők ki-szabadúltak.
Igazaknak látszik a' Rontó mondása,
Sem mint azon könyvbe vagyon le-írása.

* * *

Spitzkibe érkezvén, Federátusokra
Akadott: a' vólt kár, hogy nem igen sokra.
Azért minden felé Manifestumokat
Küldött-ki, bízatta a' nemes tagokat,
Hogy üllyenek lóra, és véle tartsanak,
Avagy katonákat magok állíttsanak.
Kik itt körül belől vóltak, öszve szedte,
Comandója alá mind ezeket vette.
Meg-indúlt ezekkel, Chelenig meg sem ált,
Mert egy Federátus rész oda retirált.
Hallá, egy Moszka Test fogna arra menni,
A' melly-is akarja rabbá őket tenni.

⁶⁸ Kamtsatka egy szigeth, mellyet 1706-ba a' Moszkák magokévá tették, ez Sibériával öszve-kaptsolódik, Japántól pedig egy 20 mért-földnyi szélességű vízi tsatorna által választatik-el, egy tüzet okádó hegy-is vagyon benne, Szopka a' neve.

E' Test állott nyóltz száz Dunszki Kozákságbúl,
Batalion gyalog, 's négy száz Huszárságbúl.

El-is lepték ezek már a' külső várost,
Zsákmányozni kezdték a' sok Zsidó árost.

Hírtelen reájok Gróf Benyovszki ütött,
Nagy lárma lett; mivel ki ki pistolyt sütött.

Szánt szándékkal futni kezdett ő, 's szaladott.
Egy órányi földet a' mint már haladott,

Meg-fordúlt hírtelen a' maga népével,
Vágták a' Moszkákat kardjoknak élével.

Rendjeik egészlen, mivel meg-bomlottak,
Kozákok, Huszárok, mind kévék omlottak.

Szükség-is hogy Truppok rendet ne bontsanak,
Ha akarják, hogy sok vért ők ne ontsanak.

Innét Krasznozlavba ditsóséggel ére,
Hol három száz lovast talált öröme.

Kiket Szendomiri megye Nemessége
Küldött; lévén ennek velek egyyessége.

Ezekkel vólt immár két ezred magával,
Tsak a' baja vólt; hogy vólt ágyúk héjával,

De fogyatkozása hogy ebbe se légyen,
Fel-tette magába Zámosty alá mégyen;

És ennek a' várát majd hamar meg-veszi,
Mindent, mi benne van, magáévá teszi.

Elment Seregével, addig meg-sem állott,
Ennek Hóstáttýába míglén bé-nem szállott.

Itt a' Comendánstúl fel-kérte a' várát,
Máskép öszve törí bástyát, kaput, zárat.

Vagy adjon négy ágyút, ehez munitziót,
Négy ezer aranyat mint Contribútziót.

Infantériának való fegyvereket,
Mind ezeken felül, kívánt két ezreket.

Mivel a' Comendáns a' Várat féltette,
Minden kéréseit bé-tellyesítette.

Mind ezekkel el-ment Gródek Városába,
Jól fel-is szedett itt ennek lakossába.

Mert száz negyven hármát ő lóra ültetett,
És száz nyóltzvan Oroszt, gyalognak tétetett.

Ezekkel Belz felé a' mint masírozott,
Patrollya, egy Lengyel Tisztet fogva hozott.

Gróf Vid, ki Comendáns Kamenek Várába,
Melly a' Dnister partyán áll Podoliába,

Eztet levelekkel maga Királyához
Küldötte: de nem ért Varsó városához.

Meg-íjedett a' Tiszt, és mindent meg-vallott,
Vid Generálistúl valamit tsak hallott.

Vallá; hogy nagy Moszka Sereg útba vagyon,
Gróf Benyovszki ellen siet igen nagyon.

És hogy ennek légyen olly parantsolattya,
Egy lábíg a' népét hogy ha le-vághattya.

A' Trup' Comendánsa Generális lészen,
Ki magát el-fogja, ezer aranyt véssen.

A' Gróf mind ezeket e' Tiszttúl meg-tudván,
A' leveleket-is mind által olvasván;

Szándékát mindjára itt meg-változtatta,
Belznek már kantára szárát nem tartotta.

Suhalszki Obestert oda hat száz lóval
Küldte; tudván, semmit sem tesz ott szép szóval.

Azért-is ő néki aztat parantsollya,
Hogy a' Várost pénzbe ő jól meg-sartzollya.

Maga közel Belzhez Szokalba maradott,
E' Városba-is sok Rekrutát fogadott.

A' mint két kémjei ide bé-jutának,
Illyen bizonyos hírt nékie hozának.

Hogy egy Moszka test, 's egy Királyi Regiment,
Egy faluba közel Belzhez vólnának bent.

E' Városra ütni ők szándékoznának,
Vélvén, a' Gróf, 's népe hogy ottan vólnának.

Szuhalszki Obester olly parantsolatot
Nyert tőle: ki Belzbe, mint mondám, maradott,

Hogy mindjárt rá üssön ő az ellenségre,
Retirállyon pedig Szokali térségre.

Azon mint egy víznek jutni fog partyára,
Svenkollyon, esni fog, ellenség hátára.

A Gróf gyalogságát erdőbe rejtette,
A' négy ágyúit-is oda helyhezette,

Ország úttya mellett vala ezen erdő,
És tsak közel ehez, vólt egy szép domb tető.

Maga a' domb meget ált lovasságával,
Úzik már Szulavszkit a' Comandójával,

Közöttök szaladott, szintúgy az ellenség,
Még itt rá nem ütött bár sarkalta hévség;

De mint az ellenség az erdő előtt ment,
Kemény tüzet adván gyalogság, melly vólt bent,

Az ágyúk közikbe kartátsot okádtak,
A' Gróf 's lovassai közikbe bé-vágtak.
Akkor fordúla-meg Szuhalszki Obester,
Viselé-is magát, mint egy Vitéz ember.
De hamar vége lett itt ezen tsatának,
Mivel ők többnyire le-vágattának.
Négy százan maradtak, nem többen életbe,
Mivel ők bé bújtak egy sűrű berekbe.
Király' ezredéből vóltak, mind rabbá' lett,
Mind a' négy száz más nap szolgálatot-is vett.
Ezen tsatába-is nagy bajnok vólt Rontó,
A' Moszkák' sorait ő vólt első bontó.
Elől ment, úgy tsapott ezeknek sorába,
Mint a' veszett farkas egy marha tsordába.
Egy Moszka Hadnagy itt könyökig gyürközött,
Rontó mellé ugrott, és vele ütközött.
Igen kantáros vólt ennek szürke lova,
Ugrott jobbra 's balra, forgott ide 's tova.
Rontó vállán 's mejjén már sebeket kapott,
Ugyan azért szája hányt már véres habot.
El-fáradván, alig vett már lélekzetet,
De magyar szívetől még-is élesztetett.
Sarkantyúja közzé a' lovát szorítá,
Hadnagyhoz ugratván, magát el-ordítá.
Fel-állott nyergébe, vágásától feje
Két-felé vált, földre lottsant a' veleje.
Látta a' nagy Lengyel, ki véle duellált,
*Ha, tento jezd zsolnyir!*⁶⁹ tsudálva kiabált.
A' Moszkák közt ezen Hadnagy nagy vitéz vólt,
Romanczov-is szánta, hallván hogy ő meg-hólt.
Sebeiből Rontó tsak hamar fel-gyógyúlt,
Két kezei által Kozákság megint húlt.
Ezen ditsőséges ütközettye után,
A' Gróf nagy víg kedvvel meg-indúlt szaporán,
Federátusokhoz kívánt menni Bárba,
De Kurír érkezett, hogy estek nagy kárba.
Mert már az ellenség a' várost meg-vette,
Confederátziót ott széjjel kergette,
Azért meg-fordúla Dnizster vize felé,
Zavalovba érvén, találá itt elé

⁶⁹ Azon lengyel szavak magyarul eztet tészik: Ennye! ez ám az igaz katona.

Egy trup Federátust, a' kik jelentették,
Szavokat előtte hittel petsételték,
Hogy tsak e' napokba nagyon meg-rontatott
Gróf Potoczki, 's népe tétül szalasztatott.
Hat ezeren vóltak vele Podhajczébe,⁷⁰
Vén Pulavszki esett itt Moszkák' kezébe.
De a' mi leg-inkább a' szívét sértette,
A' vólt, mivel tőlök azt-is meg-értette,
Hogy mind a' két fia el-kívánna menni,
Többé Federátus egy sem akar lenni.
Azért-is sietve Zsvanyeczbe indúla,
Őket itt találván, szívébe újúla.
Fogadták-is ezek őtet tisztelettel,
Mert egymáshoz vóltak rég' már szeretettel.
Kazimir Pulavszki a' Fő-Vezérséget
Ált adta, 's tett ezzel néki tisztességet.
Federátusoknak még mind eddig szolgált
A' szerentse, de már most mellőlök el-ált.
Leg-nagyobb Vezérek, Potoczki, Krasinski,
Törökökhöz mentek, fogva vólt Pulavski.
Mind ezért közöttök lett nagy zavarodás,
Fő nélkül tagok között van-is háborodás.
De ezer nyóltz százon még-is tsak valának
Konfederátusok, a' kik helyt állának.
Ezeknek a' felét, Gróf sok kérésére,
Ált-vette Pulavszki a' maga kezére,
El-menvén, ezeket Okopiba hozta,
Más felét Zsvanyeczbe Gróf komandírozta.
Ezen-két Vezérek, hogy tsak fent-tarthassák
A' Federátziót, 's meg-vígasztalhassák;
Három ezer Lipski nevű lovasságot
Zsóldba vettek. Hallván Moszkák ez újságot,
Tsudálkoztak, és nem vala nagy kedvekre,
Fel-húzza nadrágát, ki rá ütt ezekre.
Ezen nemzetségnek olyan a' formája,
Mint a' Törököknek Cavallériája,

⁷⁰ Magam-is vóltam Podhajczébe, a' hol a' Konfederátusok' veszedelme vala, meg-mutattattam magamnak a' helyt. Egy régi várba állott Veismon Moszka Oberst-Laidinant (ki azután mint Generális Silistria alatt el-esett,) 200 Kozákokkal, és annyi Draganyosokkal, ezekkel ütött ebéd alatt a' Lengyelekre, kik 6000-ren valának, és azt mondták, hogy nem kardjokkal, hanem tsak sipkájokkal fogják a' Moszkákat ölni, de ők verettettek-meg, mindeneket el-vesztették. Gróf Potoczkinak minden ezüstjét el-nyerték a' Moszkák.

Nem egészen, hanem mindnyája fél Pogány,
Schismaticus, olly vad, valamint orosz lány.
A' Gróf, Pulavszkival itt olyan hírt vettek,
Hogy Konstantinovba Moszkák telepedtek.
Izmailov volna ezeknek Vezére,
Kardján végig gyakran folyt ellenség' vére.
Kretsetnyikov ütött Lembergnél más tábort,
Ez-is sokszor szagolt immárom puska-port.
A' Gróf, és Pulavszki végzék egy más között,
Kiket a' ditsőség nagyon ösztönözött;
Izmailov ellen, hogy a' Gróf fog menni,
Kretsetnikov ellen Pulavski fog lenni.
A' Gróf masírozott leg-ottan Lampólig,
Hol tsak meg-étetvén, el-méne Csaszlóvig.
Itt kilentz száz, 's hetven-kilentz gyalogsággal
Meg-erősített, kikkel hamarsággal
Latzkovi erdőbe mene; itt meg-állott,
Egy kémjétől itt illy bizonyos hírt hallott:
Hogy még Izmailov nintsen a' truppoknál,
Egy Fő-Strázsa-mester volna tsak azoknál.
És ez volna gyalog hat Kompániával,
Négy száz Huszár, 's négy száz Kozákok számával.
Ágyúja nem volna több, hanem tsak egy pár,
Kiktől nem eshetik, mivel aprók, nagy kár.
A' Gróf egész éjjel gyorsan masírozott,
Reggel öt órakor már attackirozott.
Meg-verte; nem tartott igen soká hartzot,
Várost-is meg-vévén, vett benne nagy sartzot.
Kevés napok múlva meg-vette Medzibort,
Kapott itt nyóltz ágyút, sok hordó puska-port.
Nem többet, hanem nyóltz Moszkát fogott abba,
De nyereség nagy vólt búzába, és zabba.
Rontó víg vólt, mondá: jobb volna ha borral
E' sok hordó tele volna, mint sem porral.
Szólt a' Gróf: ennyire nintsen ugyan szükség,
Részit majd el-viszem, többit az ellenség
Hogy ne használhassa, a' vízbe hányatom,
A' hordókat pedig öszve-hasgattatom.
Kár volna, szólt Rontó, majd Pattantyús leszek,
Hiddje: Nagyságodnak mulatságot teszek.
A' fogott Moszkákat, mint ülnek a' lóra,
Últetem hátával úgy egy egy hordóra.

Mint mozsarat minden hordót majd el-sütöm,
De magamat akkor a' földre le-ütöm.

Majd meg-látja Nagysád, melly világosságba,
Tűz, 's láng közt, mint Illyés, szálnak Menny-országba.

Nékik pedig ebbe a' kedvek bé-telik;
Mert magokat hamar Szent Miklósnál lelik.

Soha sem akadnak jobb Pósta-mesterre,
Velek ki ezt tegye, olyan jó emberre.

Mind kettőnkért fognak imádkozni égbe,
Ha illy hamar jönnek örök ditsőségbe.

Pulavszki nem vólt olly szerentsés Lembergél,
Mert Moszkákra ütven, meg-szalaszták ennél.

Mihent dolga esett a' Grófnak hírével,
Sietett hozzája minden erejével.

Gródekbe magokat öszve-is kaptolták,
Pulavszkit el-fogják, a' Moszkák gondolták.

Grófot Izmailov minden-felé leste,
Fel-nem-találhatta, bár sokat kereste.

Hogy sokat fáradott, azon nagyon búsúlt,
Pulavszkit el-tsípni Gródek felé indúlt.

Tudta, hogy több népe nints három ezernél,
Erőssebb vala ő háromszor-is ennél.

El-hült, közel lévén, 's róla értekeze,
Hogy Gróf Benyovszki-is hozzája érkeze.

Négy ezer három száz nép vala alatta,
Izmailov magát tsak meg-sem-mutatta.

De más nap mind ketten lettek nagy lármába,
Mert tíz ezer Moszka jött két Kolonába.

A' Gróf, Pulavszkival a' mezőre szálltak,
És ütközés rendbe a' Moszkákra vártak.

Mindjárt-is a' Moszkák a' jobbik szárnyára
Pulavskinak tsaptak leg-erősbb hadára.

Kezdetek-is ezek már hátra mozgani,
Látván a' Gróf ezen szárnyat így ingani,

Segítségre oda gyalogságot küldött,
Moszkák' jobb szárnyára pedig maga ütött.

Kavalériája azt úgy meg-bontotta,
Hogy vérit mint patak a' Moszka ontotta.

A' tsata piatzon tizen-két száz maradt,
Ritka vólt seb nélkül az-is a' ki szaladt,

Konfederátus itt kilentz száz veszett el,
Sebbe hat száz esett, három derék Tisztel.

A' platzot ugyan tsak meg-tartották ezek,
Gőzölgött a' vértől mind kardjok, mind kezek.

A' népet azután két-felé osztották,
Zsvanyecz 's Okopiba bé-masírozatták.

Nagy Hadi-tanáts itt Zsvanyeczbe tartatott,
Ebbe minden nagy Úr el-is-hívattatott.

Itt vólt Gróf Potoczki, itt vala Kraszinski,
Grocholski, és Laurent, vele Radziminski,

Itt vólt Slabusevski, Noviczi, Krusevski,
A' Gróf Pulavskival, 's Hertzeg Lubomirski.

Első Gróf Benyovszki Pulavskival vóltak,
A' kik a' tanátsba fel-állván, így szólltak:

Hogy jobb vólna mélyen az Országba menni,
Mint sem Török Ország' határ szélin lenni.

Mert így a' Nemzetnek jobb kedvet adnának,
És több Vojvodságok hozzájuk állnának.

Bent lévén a' Moszkák, tőlök minden tart, 's fél,
Azért-is sok Megye mellettünk fel nem kél.

Itt Rekrutákat-is mi nem fogadhatunk,
Magunknak, 's lovaknak élést nem kaphatunk.

Ezen jó tanátsot ők mind meg-vetették,
El-kerülhetetlen szükségnek fel-tették:

Hogy Zsvanyetz, Okopi, meg-tartattassanak,
Utolsó emberig óltalmaztassanak.

Potoczki, Kraszinszki, Stambulba⁷¹ mennyenek,
Pénzt, és segítséget Szultántúl kérjenek.

Pulavszkit ki-küldék egynehány Truppokkal,
Hogy az ellenséget vígyázza azokkal;

Hadi-tanáts hogy így békességbe légyen,
Valami tsint rajta Kozákság ne tégyen.

De már negyed napon nekünk hírül hozták,
Hogy ötöt Ustsénél jól meg-szalasztották.

A' Moszkák ellene meg újra készülnek,
Napról napra mindég többen öszve gyűlnek.

A' Gróf sietséggel ment segítségére,
Tsatának vége vólt, hogy ő oda ére.

Szerentsére még-is itten Pulavszki nyert,
Tizen négy száz Moszkát négy százzal jól meg-vert.

Az el-fogott Moszkák itt azt beszéllették,
A' Grófot, Pulavszkit bizonyossá tették,

⁷¹ Stambul török szó, Konstantinápolyt teszi.

Hogy jön Izmailov tizenkét ezrekkel,
A' két várat víni fogja ő ezekkel.

Erre a' Tanátsnak a' Gróf javasolta,
Hadjuk-el Okopit, mert gyenge, mondotta.

De tellyességgel nem állottak szavára,
Mert szükséges volna Zsvanyetz 's Okop vára.

Izmailov mind a' két várak ellen ment,
El-osztván seregét, itt maga meg-jelent.

Bezzeg el-is szelelt, 's szaladott a' Tanáts,
Izmailov vala aztat űző Korbáts.

Dnisteren ált' mentek, futottak Moldvába,
Viszsa néztek, midőn vóltak Szutsavába.

Az Urak el-menvén, a' Gróf értelmére
Bízták mindeneket, szállt-is gond fejére.

Nyóltz fontos ágyúkat mindjárt meg-töltetett,
De tsak harmad rész port azokba tétetett.

Mint a' várhoz közel a' Moszkák jutának,
Ezen ágyúk rájok tüzeket adának.

De a' golyóbisok fél tzélt alig érték,
Hogy nem vólna porok, a' Moszkák azt vélték.

Azért-is nagy bátran igen közel jöttek,
Sántzokat fel-hányván, ők azokból löttek.

A' vár nagy ágyúkkal jól meg-vala rakva;
Estve olly rendelés a' Gróftúl vólt adva,

Hogy Vár Comendánsa, mihent fog virradni,
Tüzeket szün nélkül Moszkákra fog adni.

De tsak akkor kezdi ő el a' tüzelést,
Midőn Rakétával ad a' Gróf jelentést.

Moszka tábort maga meg-kerülte éjjel,
Fel-ment a' Rakéta, mellyel adatott jel

Vár Comendánsának, hogy kezdjen ágyúzni,
Az alatt közelébb fogja magát húzni.

A' jelre mindjárt-is az ágyúk dörögtek,
Moszkák közt kárt tettek, mellyért-is sűrögtek.

Akkor lovassággal a' Gróf a' hátokra
Útvén; nem kis veszély jöve itt nyakokra,

Jutottak felette nagy rendetlenségbe,
Nagy mészárlást vitt itt a' Gróf népe végbe.

Izmailovt Rontó akarta el-fogni,
A' nagy Sátorok közt látták őtt forogni,

Sok Tiszteket fogván, a' Grófhöz hordotta,
Egy tsak Izmailov lészen, azt mondotta.

Hallotta másoktól, hogy volna Sas orrú,
Idejére nézve, őszbe vegyült korú.

Nyargalódzván ilyen ábrázatút fogott,
A' Grófhhoz szálltt, hozom most Izmailovot.

Ennek olyan görbe orra, mint a' tsákány,
De védelmezte-is magát mint a' sárkány.

Maga kérdé a' Gróf, mondja-meg ki légyen,
Felelt: hogy el-fogni őtet volna szégyen.

Mert ő Hóhér volna, a' Grand Profúz mellet,
Néki a' táborba itten lenni kellett.

Hallván aztat Rontó, morgott, káromkodott,
Majd más embert fogok, el-ment boszszonkodott.

Hamar egy Kornétot fogott Standárjával,
Ezt-is Grófhhoz hozta, szép paripájával.

Szóllott: ez-is itt van, ez már tán nem hóhér,
De akár ki légyen, a' lova sokat ér.

Tizen egy száz Moszka itt meg-ölettetett,
De sebbe ezeknél sokkal több ejtetett.

Három százan 's húszan el-fogadtattattak,
És tizen nyóltz ágyúk el-raboltattattak.

Gyalog Zászlót kettőt, 's három lovas Stándárt
Nyertek: az ellenség szenvedett itt nagy kárt.

Gródeknek tartottak Moszkák kantár szarat,
Űzésbe el-fogták, valaki el-fáradt.

Látta jól Pulavszki, hogy meg-nem-tarthattya,
Jobb lesz Vulkánusnak ha lesz áldozattya

Okopi: azért-is porrá égettette,
Így már a' Moszka-is hasznát nem vehette.

Dnisteren által ment Trupjával Móldvába,
El-sietett innét Zámbor Városába.

A' honnan a' Gróftot kérte levelébe,
Jönne hozzá, ha van ez tehetségébe.

Tetszett-is a' Grófnak ezen javallása,
Hogy bátrabb, és könnyebb légyen útazása,

Chotyinba két Tisztet küldött a' Basához,
Hogy ez segítséggel légyen a' Trupjához.

A' Basa mindenre magát ajánlotta,
Minden bátorságba maradnak, mondotta.

A' Gróf épen hídat verni a' Dniszteren
Akarván, érkezett egy Török hírtelen.

Basa üzenetét ez néki mondotta,
Hogy a' dolgot ő jól tsak mostan fontolta,

Néki a' Szultánnak jelentést kell tenni,
Konstantinápolyból ha választ fog venni.
A' mint parantsolni fogja a' Nagy Szultán,
Mindeneket meg-tesz a' szerint az után.
Ált' jönni a' vizen most ne mérészellyen,
Hogy a' dolog kardra közöttök ne kellyen.
E' posta a' Grófnak dolgát háborgatta,
Mivel Zsvanyetzet-is ő immár el-hadta.
Hogy azt védelmeze, nem főtt abba feje,
Tudta sokkal nagyobb a' Moszkák ereje.
Bé-is száltak már ők, az elhagyott várba,
Tartott a' Gróf, hogy itt majd marad a' sárba.
Mert négy ezer Moszkák, érkeztek Brahához,
Közel telepedtek a' Gróf két Sántzához.
Moszka Comendánsnak látta tett hibáját,
Mert elől vezette Cavalleriáját.
Ágyúkkal a' Sántzbúl ezt öszve rontotta,
A' gyalogsága-is magát vissza vonta.
Nem kívánta többször ezen vendégeket
Bé-várni, mert tudta az ő erejeket.
Azért a' Basának akarattya ellen,
Dniszteren hídát vert, által ment a' mellyen.
És közel Chotyinhoz szállott a' sátorba,
Natoliábúl-is a' Basa táborba
Itt állott: őrzötte népe az határ szélt,
Ez a' Chotinyival barátságba nem élt.
Mihelyest népével ő le-telepedett,
Mindjárt Chotyinbúl illy üzenetet vett.
Hogy ha el nem lódúl, mindjárt meg-fogattya,
Avagy magát, 's népét, mind kardra hányattya.
A' Natoliai Basánál panaszt tett
A' Gróf: a' kitül-is, ilyen tanátsot vett.
Hogy Stambulba tőle Kurir küldetessen,
Melly által ellene panasz tétetessen.
Még azon nap el-is küldötte a' Kurirt,
A' Török Tsászárnak a' Gróf levelet írt.
Más nap e' Basához, a' Chotinyi Basa
Agát küldött, hogy a' Grófot meg-fogassa,
És küldje Chotyinba, jó őrizet alatt,
Hadd esmérje ott meg az árestom falat.
A' Natoliai Basa néki üzent,
Hogy a' Nagy Szultánhoz a' Gróftúl Kurir ment:

Kinek akarattját szükséges bé-várni,
És addig a' Grófot be sem lehet zárni.

Még-is e' jó lelkű Basa tanátslotta,
Jobb lesz, ha el-mégyen, nékie mondotta.

Al-szin alatt ötet fogságba teheti,
A' Szultán előtt-is nagy bajba ejtheti.

A' Gróf reá állott az ő tanátsára,
Meg-is indúlt más nap, korán a' szavára.

Ezer Spáhit adott el-kisírése,
Kik-is vele mentek az Ország szélére.

Kezdett itt már a' Gróf Zámborba készülni,
Mert ott Pulavszkival akart eggyesülni.

De népe közt nem vólt soha állandóság,
Maradt ezer négy száz vele katonaság.

A' többi el-szélyedt világ négy részére,
Nints gyülevész népnek semmi-is kedvére.

Ezen kevés néppel Drohobitsba jutott,
Hova Pulavszkirúl bizonyos hír futott.

Hogy Magyar Országba magát retirálta,
És Brinken Obester már Zámbort meg-szálta.

Tudta ez, hogy a' Gróf ide kíván jönni,
Készült, hogy ágyúkkal, fog néki köszönni.

Nem tudott mit tenni, illy viszontagságba,
Kívánt ő-is menni már Magyar Országba:

A' hol Pulavszkira reá fog akadni,
Nem is sokká fognak itten ők maradni.

Szándékát ebbe-is véghez nem vihette,
Az akadály szívét nagyon epesztette,

Katonái vóltak többnyire Magyarok,
Tsászár ármádátúl szökött Desertorok.

Ezek meg-esküdtek, hogy itt maradnának,
Mert kötél fojtástúl nagyon tartanának.

Rontó a' Gróf előtt magát meg-hajtotta,
Nagy sopánkodással ezeket mondotta:

Nagyságodat híven mind eddig szolgáltam,
A' sárat-is, a' hol kellett, meg-áltam.

De Magyar Országgra nintsen menni időm,
Azért ma telik ki Nagysádnál esztendőm.

Én mind gyilkos, és mind Desertor-is vagyok;
E' két qualitások, úgy tetszik, jó nagyok,

Senkitül ezekért nem adathatik bér,
Tsak János mestertül, ki Szathmárba Hóhér.

Már pedig egy ilyen engem' Tseh Országba
Meg-ijesztett, úgy hogy, immár e' világba
Nem vóltam; hanem tsak sűrű setétségbe,
Örülök; nem estem, még akkor kétségbe.
Itéllye-el Nagysád, most mit tsinálnának
Velem; hogy ha kézre kaparítának.
Töltenének kolbázt, 's hurkát a' testemből,
Váz a' Dinnye földön lenne a' fejemből,
Hogy hazámba mennek, arra senki sem hoz,
János Mester engem soha sem trantséroz.
Méltóságos Uram, ha bé mégyen Nagysád,
Én itten maradok, az Isten bár mit ad.
A' hol meg-súll, ottan el-fogom azt vágni,
A' Zsidók nyakára fogok sokszor hágni.
Mint a' Farkas szokott, majd óldalt kullyogok,
Tálám hol itt, hol ott, egy Kozákot fogok.
Őket a' mint lehet, majd jól meg-zsebezem,
Avval óldalt állok, erdőbe rejtezem.
Én Moszka Huszár-is fogok ollykor lenni,
Lengyel Nemest szemre ha találom venni,
Rá fogom, hogy Conrád, majd jól fel-ruházom
Tehetségem szerint, pénzéből ki-rázom.
De hogy ha itt marad, kész vagyok meg-halni,
Nagysáért: soha mást nem fogok uralni.
A' Grófnak szemei meg-töltek könyvekkel;
Kiálta, Fiaim! meg-halok ketekkel.
Mindjárt Zsidatsovi sivatag erdőbe,
Vonta magát velek, egy Sziklás sűrőbe.
De Brinken Obester, itt-is meg-támadta,
A' Gróf katonáit szüntelen bízatta:
Hogy tsak addig, míg az ágyúk érkeznének,
Mint igaz Magyarok, úgy vitézkednének.
El-érkeztén, mihent azokkal tüzeltek,
Moszkák minden felé mindjárt el-szeleltek.
De mit használt, ámbár itten nyertes vala;
Mert két száz, hatvan nyóltz, embere meg-hala.
Három százan pedig estek kemény sebbe,
Kiket nem lehetett bé-tenni a' zsebbe.
Minden felől körül vette az ellenség,
Kevés katonáit nyomorítá éhség.
Magának sem vólt már egyéb reménysége,
Vagy meg-öli, vagy el-fogja ellensége.

Fáradott népével, Skutzébe retirált,
Hogy azt meg-nyugtassa, azért is ott meg-ált.
Tsak hamar itten-is egy nagy Kozák sereg,
Ki ott-is, hol nem kell, láb alatt fentereg,
Meg-jelent: és eztet gyalogság követte,
Mellynek ágyúja vólt, 's ötet körül vette.
Itt-is kevés népe, bár vala fáradott,
Mint annyi Achilles, bátran viaskodott.
De a' nagy erőnek kintetett engedni,
Itt kevés népének el-kellett széllyedni.
Rontónak lágyéka keresztül lövetett,
A' Gróf Quártéllýára el-is vitettetett.
Maga két kard vágást a' karjain kapott,
A' Farán egy kartáts golyobis ált hatott.
Esett a' Moszkáknak vígasztalásokra,
Hogy a' Gróf harmadszor jutott rabságokra.
Szólltt hozzájuk: Rontó, hogy vólna szolgája,
Federátusoknak ő nem katonája;
És tsak attúl esett, hogy sebbe ejtetett,
Mivel háta meget, ő lovat vezetett.
Kérte őket: ötet hogy melette hadják,
Ezen egy kérését hogy meg-ne-tagadják.
A' Moszkák mindjárt ezt néki meg-ígérték,
Rontót egy szekéren vele el-is vitték.

HARMADIK TZIKKELY.

A' mellyben Gróf Benyovszki Móritznak sok keserves szenvedései, hasonló útazásai, tömlötözései, végtére Siberiába ítéltetett számkivetése, némelly Rontó Pálnak történeteivel elő adattatnak, mind addig, míglen Siberiának Tobolsk nevű fő városába értek.

Hogy ha maga nemét vad állat rongállya,
Mivel fene, aztat senki sem tsudállya,
De hogy ha egy ember más embert ok nélkül
Kínoz: tarhattya ezt néki minden vétkül.
Gróf Benyovszki Móritz hogy el-fogattatott,
Fő Vezér elibe mindjárt hozzattatott.
Verseimbe ennek nevét ki nem teszem,
Fene szívét még-is, pennámra fel-veszem.
Ez leg ottan ötet vasra verettette,
Kenyérrel és vízzel itatta, 's étette.

Mi több, meg-intette minden Feltséreit,
 Hogy ne mérészszellyék bé-kötni sebeit:
 Valaki hozzá nyúl, meg-batoskázattya,⁷²
 Illy szörnyű kegyetlen vólt parantsolattya.
 Minnyáját így küldé Kiovnak⁷³ Várába,
 Már menvén úttokba, értek Polonnába.
 Ide a' szegény Gróf fél-hóltan érkezett,
 Mivel köttetlen vólt, és el-is éhezett.
 Fájtak a' sebei, és matériáztak,
 Ezekbe a' nyüvek már fel, 's alá máztak.
 Éppen így vólt dolga szegény Rontónak-is,
 Koplalt kegyetlenül, fájt a' lágyéka-is.
 Ő maga személyét még-is úgy nem szánta,
 Mint Grófján kesergett, 's az ő sorsát bánta.
 Szólltt: én mindég kérem az én Istenemet,
 Hogy szabaddá tegye Nagysádat, 's engemet,
 Engedje el-fogni nékem e' Feldmarsalt,
 Ki minket így lántzol, és ad illy jó asztalt,
 Meg-köszönöm néki velünk tett kegyelmét,
 Majd én-is traktálom akkor ő kegyelmét.
 Téslába veretem mind a' két lábait,
 Tsereptsikba fogom két keze újjait,
 Sebeit óltatlan mésszszel bekötözöm,
 Az után választó vízzel meg-öntözöm.
 Héring, és sós víz lesz ebéd, 's vatsorája,
 Paprikával hintett torma uzsonnája.
 Confectre fog nyerni harmintz bika tsököt,
 Verembe záratom 's vele hat Hörtsököt.
 Így kell tanítani illy vadat, és fenét,
 Hogy meg-esmérhesse Magyarok Istenét.
 Polonnán Comendáns vólt Sirkos Obester,
 Keresztény szívvel bírt, vala derék ember.
 Meg-látván a' Grófot, ő rajta könyörült,
 Mellyért-is insége nem kevéssé enyhült,
 Ez mindjárt jó szállást nékie adatott,
 Le-vétette róla a' békot, 's lakatot.

⁷² Batoskázni: Ez a' Moszkáknál büntetésnek neme. Két rövid kis újnyi vastagságú páltzákat, vesz egy dobos, vagy más-is a' két kezébe, a' bünös hanyat fordítatik, és mint mikor a' szakáts két vagdaló' késsel valamit vagdal, úgy verik eztet-is, a' torkánál kezdvén, a' hasát sem kimélvén, lába fejéig, így forgattják mind a' négy részire testének, kap öt, hat száz ütést-is, sőt némellyike ezeret-is.

⁷³ Kiov a' Dnípper víz partyán épült város, Ukrainához tartozandó vólt, de 1689-be a' Moszkák elvették a' Lengyelektül, most a' Tzárné bírja.

Blanchard nevű Feltsért hozzája küldötte,
Ki mindennap kétszer sebeit kötötte.

Mind a' Grófot, 's Rontót, ki-is gyógyította,
És húsz napok alatt lábra állította.

Ajándékba küldött ötven rubli tallért,
Étkekkel tartatta, ezért semmit sem kért.

Vala itt egy Hadnagy, Vittnek hívattatott,
Kúrlandiai fi, vett itt szolgálatot.

Ennek-is a' szíve a' Grófon meg-esett,
Pénzt küldött; és fejér ruhát-is feleset.

De tsak hamar dolga meg kínra változott,
Egy szörnyűség után Fátum mást okozott.

A' Feltmarsal küldé Bannier Brigadírt;
Ki-is olly mint maga, kegyetlen szívvel bírt.

Hogy Sirkov Obestert ez mindjárt fel-váltsa,
A' rabokat ne mind vendégeket tartsa.

Mindjárt-is a' Grófra zártak' békót, 's tsintsért,
Mellyek kékre festék ereibe a' vért.

Tartása megint tsak prófont vala, és víz,
Rontó szájába sem vólt pástétom 's bor íz.

Egy setét tömlőtzebe más nyóltzvan rabokkal
Záratta, a' hol-is, sorvadott azokkal;

Penészes, nedves vólt, le sem-is fekhettek,
Még lélegzetet-is tsak alig vehettek.

Itt békák mászkáltak, Denevérek szálltak,
Egerek tzintzotak, Patkányok ugráltak.

Bent kellett végzeni természet szükségét,
Tatár sem tarttya így maga ellenségét.

Harmintz ött sebesek, kik ebbe meg-hóltak,
Minden más bűzőknél dohossabbak vóltak.

Huszonkét napokat e' setét mélységbe
Töltöttek, hóltak közt' szörnyű bűdösségbe.

Huszon harmadik nap őket kivezették;
Mint kopókat lántzra párosan vetették.

A' Grófot Rontóval hurkolták egy lántzra,
Szólltt Rontó: most megyünk eggyütt Kozák tántzra.

Istenem szabadíts! ad kezemre őket,
Majd járatok velek én magyar lejtőket.

Az én Nótáimon ők majd úgy ugranak,
Hogy minden taktusra orrokra húllanak;

De én őket megint talpra állítatom,
Hogy verik a' tzigányt, nálunk meg-mutatom.

Mikor e' szót *viszkots!* fogom kiáltani,
 Lelkeiknek tsupán fogom ezt mondani.

És arra taktusom olly erős fog lenni,
 Hogy mindenik lelke pokolba fog menni.

Egy Compániával egy Tiszt velek indúlt;
 Hat száz negyven két rab, az úton meg is fúlt.

Proserpína ezen Tisztet-is fajzotta,
 Mivel őket mint a' barmokat hajzotta.

Melly helységbe kellett vólna bé-szállani,
 Ott pénzel parasztnak Quártélyt meg-váltani

Kelletett: 's minnyáját, mind nappal, mind éjjel,
 Mezőre szállítá, sok meg-hólt ott éhel;

Mert kenyereket-is ez pénzen el-adta,
 A' melly kenyeret kért, meg-kantsugáztatta.

Nem többen Kiovba, tsak száz negyven ketten
 Jöttek: holott vóltak hét száz nyóltzvan heten.

Nem tsuda, hogy a' Gróf itt le-betegedett,
 Mivel nagy hűséget, 's éhséget szenvedett.

Meg-esett a' szíve a' Gubernátornak
 Rajta: 's menni kellett hozzá egy Doktornak.

Betsúletes szállást néki mutattatott,
 Naponként két rublit élésre adatott.

Rontó-is mellette maradt', úgy mint szolgál,
 Ő néki-is jobbúlt nem kevéssé dolga.

Egy estve Gróf előtt egy nagyot sóhajtott,
 Szólltt hozzá: mi bajod? erre fejet hajtott.

Szóllott: Méltóságos Uram! Krakó várát
 Bár ne láttuk vólna! fizettyük most árát.⁷⁴

Mihelyest a' Doktor őtt fel-gyógyította,
 Gubernátor útnak mindjárt indította.

Minnyájan a' rabok menván Kázán felé,⁷⁵
 Nizimbe a' Grófot a' hideg ki-lelé.

⁷⁴ Hogy ki ki meg-érthesse, a' midőn Rontó Pál ezeket szóllotta, ő itten nem mást értett, hanem értésére kívánta a' Grófnak adni, hogy mind ezen kemény rabságnak, sanyarú életnek, egyedül a' Krakói Várból való ki-szökés vólna oka, mert a' mint a' második tzikelybe ki ki fel-talállya, a' Grófot Lublinba el-fogták, és Feltmarsal Apraxinhoz Krakóba hozták, a' honnan-is ki-szökött: már pedig egy Fő-Tisztnek, annyival inkább egy Generálisnak illyet tselekedni nem szabad, mert illyenek Reversálist adnak magokrúl, azért-is el-fogattatván harmadszor a' Moszkáktúl, reá esmértek, és nem-is bántak azután úgy véle, mint egy Generálissal, hanem tsak mint egy olyan alá való emberrel, a' melly illy alá való dolgot téssen, könyű-is vólt nékiek, reája esmérni, mivel nagyon sánta vólt.

⁷⁵ Kázán nagy tartomány, a' mellyet a' Moszkák 1552-be foglalták-el. Kázán Várossa Metropolissa, a' melly építve vagyon, a' hol az Kazána vize bé-foly a' Volga vizébe, bőrökkel nagy kereskedő város ez.

Újra megint esett itt forró hagymázba,
Az hátán vitte bé Rontó egy all házba.
E' Városba vólt egy Németh kereskedő,
Levner vólt a' neve, szíve nem vala kő.
Látván, hogy betegen ő ide érkezett,
Érette a' Tisztnél nagyon esedezett.
Hogy míg ő fel-gyógyúl, nála maradhasson,
Szerekkal egy Doktort melléje adhasson.
A' Tiszt bár nehezen, még-is meg-engedte,
Mindjárt-is házához a' Grófot vitette.
Ez olly szorgalommal körülötte szolgált,
Hogy tökéletesen meg-gyógyúlt, 's lábra ált.
E' felett illendő szép két ruházatot,
Két száz rubli tallért úttyára-is adott.
Mert rabokból álló más egy felekezet,
Kikkel a' Gróf el-ment, ide bé-érkezett.
Ezeket egy Volkov nevű Tiszt vezette,
Lelke esmérete rosز vala felette.
A' Gróf kérte őtet, pénzét hogy el-tegye,
Hogy valahogy tőle más ezt el ne vegye.
A' Tiszt ezt meg-tenni magát ajánlotta,
Nála jó helyen lesz, nékie mondotta.
Pénz egyszer a' Grófnak, a' mint kívántatott,
Kérte a' rublikból adjon néki hatot.
A' Tiszt itt ellene haragra fel-indúlt,
Mítsoda pénzt kér ked, szóllott, és tsak dúlt fúlt.
Ebnek adott ked pénzt, eb-is tette azt el,
Ki kezébe adta, attól vegye azt fel.
Mi több, annyira ment e' Tiszt' gonoszsága,
Hogy majd nehezedett a' Grófnak rabsága.
Mert a' mint érkeztek Kázán városába,
A' Gubernátornak el mene házába;
A' Grófot előtte egy nyúghatatlanak
Párt ütőnek mondá, 's nagy alkalmatlanak.
Azért mint Kiovba, majd itten-is úgy járt,
Egy poroszló már várt, ki reá vessen zárt.
Hanem itt vólt fogva az öreg Pulavszki,
Maresal Tsarnyetzki, és ezzel Suhalszki.
A' Gubernátornak ezek meg-beszélték,
Ki légyen, és őtet meg-is engesztelték.
A' Tiszt vólt pénzének Thesauráriussa,
De ehez már nem vólt soha többé jussa.

Tudván ezt jól Rontó, fogát tsikorgatta,
Mint búsult Oroszlány, szemeit forgatta.

Szóllt a' Grófnak: ezen tsúnya zsvány embert,
Mivel ő Nagysáddal illy gazúl bánni mert,

Majd a' Magyaroknak Cathekizmussára
Meg-tanítom: így meg-kerül Nagysád kára.

Nem fogja fizetni ugyan azt pénzével,
Hanem Moszka testbül ki-üzött lelkével.

Szokott estve felé minden nap nagy nyalkán
Sétálni, az itten folyó Volga parttyán,

Majd én-is ki-megyek arra andalogva,
Mivel most nem vagyok békóba bé-fogva.

Bé-taszítom abba, 's hogy könnyebben tsúszon,
És hogy abbúl többé soha ki se úszon,

Tsákánnyal legygyentek egy jót tarkójára,
Hamar el-is jut így Cháron hajójára.

Jó tselekedetet fogok ezzel tenni,
Mert sok jámbor ember mentt fog tőle lenni.

Ezt ne tselekedje, a' Gróf meg-intette,
Mert gyilkosság lenne Isten előtt tette.

Míg a' Gróf Kázánnak lakott városába,
Vitéz híre, 's neve Nemesek házába

El-terjedett: ki ki kívánta esmérni,
És barátságához, minden akart férni.

Mert a' Moszka igát itten a' Nemesség
El-únta, 's kéz alatt vólt köztök szövetség.

Ők aztat le-vetni kívánták nyakokrúl,
Gondolkodtak mindég szabadulásokrúl,

Azért Respublikát kívántak építeni,
Vélvén, hogy magokon így fognak segítni.

A' Grófot-is kérték, a' számos rabokkal,
Mivel töltve vala már a' Város sokkal,

Hogy társaságokhoz ő magát kaptsollya,
Melly hasznos dolgot tész, azt-is meg-fontollya.

Mert így mind magokkal, mind velek jól téssen,
Mivel mind a' két rész szabadságba lészen.

Aztat-is mondották, hogy már a' Nemesség
Fegyvert fogott, 's vele sok városi község.

Szintúgy a' megyébe lakozó Tatárok,
Mert a' Birodalom tűrhetetlen károk.

Szóllt a' Gróf, hogy nintsen nékiek fegyverek,
Rabok erőtlenek, mivel nints kenyerek.

De hogy ha a' várost ők szabaddá teszik,
 Segítségeket-is mindjárt tőlök veszik.

Tsarnyetzki Marsalnak a' Gróf jelentette
 A' dolgot: a' ki-is tsudálta felette.

Mindjárt szállására magához hívatta
 A' rabok Nagygyait, 's nékiek meg-hagyta.

Ne állyanak-fel a' Birodalom ellen,
 De Nemességnek-is, hogy kedve bé-telleyen;

Mondják-meg, ha egyszer a' várost el-nyerik,
 Mindjára st truppokra ők magokat verik.

És hogy; akkor lesznek ők segítségekre,
 Mert fegyvert-is akkor kaphatnak kezekre.

Dolgát a' Nemesség igen nagyra vitte,
 Hogy jó vége lészen, bizonyossan hitte;

Mert a' Vornitzai, 's Belgrádi megyébe,⁷⁶
 Szintúgy a' Kiovi, Moskau Vármegyébe,

Egész Nemességnek, melly lakik ezekben,
 A' magok szándékát bé-ölték szívekbe.

De egy nemes Moszka a' Pártosok között
 Vala: ez rókának bőribe öltözött.

Ő a' maga hitét, mellyt le-tett, meg-szegte,
 Gubernátor előtt a' titkot fel-fedte.

Sok hazugságokkal a' dolgot töldotta,
 A' Grófról nékie ezeket mondotta:

Hogy szabaddá magát ő akarja tenni,
 'S a' Gubernátornak életét el-venni.

Ez mindjárt egy Tisztet, és húsz katonákat,
 Kik vasat viseltek, és Halapárdákat,

Küldött; hogy mennyenek a' Gróf szállására,
 'S hozzák árestomba a' fő Estrázsára.

Már aludott, a' Tiszt hogy ajtaján zörgött,
 Mindjárt fel-is ébredt, mert ez nagyon dörgött.

Gyertyát gyújtott, és a' garáditson le-ment,
 Kérdé a' Tiszt, a' Gróf vólná-é oda fent?

Felelt: hogy igen-is, fent van szobájába,
 Rontóval el-szaladt innét hamarjába,

Mert a' Tiszt a' gyertyát kezéből ki-kapta,
 Nem esmervén ötet, oda alatt hadta.

⁷⁶ Ezen a' néven Belgrád, nem Belegrádot, az az Nándor fehér várat kell érteni, hanem egy illy nevezetű megyét, a' melly a' Moszka Birodalomba vagon, hasonló-képpen ezen szón Moskau, nem értetődik az egész Ország, hanem csak egy illy nevezetű megye, a' mellybe Moskau Városa vagon, annak előtte ez vólt az egész Birodalom fő Városa, már ma Pétersburg, vagy-is Pétervára.

Leg meg-hitt barátja vala Major Vintplat,
Kivel sok rabságot szenvedett föld alatt.
Hozzá ment, mi történt, mind el-beszéllette,
Hogy Kázánt el-hadják, arra-is rá vette.
A' városból mindjárt ők ki-is menének,
'S a' mint a' leg-első faluba érének,
Itt paraszt lovakat frissen fogadának,
Szebuskárba minden baj nélkül jutának.
Találtak itt néhány nemes Pártosokra,
Kik velek tartottak; számos lakosokra.
Segítették ezek pénzzel, *podruzsnával*,⁷⁷
És mivel hideg vólt, sok téli gúnyával.
Mert féltek, a' Grófot, ha talán el-kapnák,
Még kínzásokkal-is ötet majd vallatnák.
Dolgokat jól tudván; hogy ha ki-mondaná,
Az egész Nemesség nagy kárát vallaná,
Novográdba jöttek szerentsésen postán,
A' Gubernátorhoz fel-öltözvén tsínnyán
Mentek: és mondották, ők Tisztek lennének,
Pétersburgba számos levéllel mennének.
Gubernátor őket, mint illik, tisztelte,
Maga asztalánál meg-is vendégelte.
Szóllott: Pétersburgba lakik Volodomír,
Vojvoda ez: 's ennek ő egy levelet ír.
Kérte, hogy azt adják magának kezébe,
És köszöntsék szépen, őt' az ő nevébe.
Tizen-kilentzedik Novembernek napján
Pétersburgba értek, sebessen hajtattván.
Vendég-fogadóba, Gróf szobát fogadott,
Szolgájának mondta itt Major Vintplatot.
Más nap a' mint sétált, a' Gróf a' rév parttyán,
Szemeibe akad't egy Hajós Kapitány.
Ez Holandus vala, Hágba vissza készült,⁷⁸
Mindjárt-is ezzel alkudván, egyesült;
Hogy két szolgájával veszi hajójára,
Két száz arany lészen tartásokkal ára.
Szóllott a' Kapitány, ők úgy készüllyenek,
Hogy a' Néva hídján éjfélkor légyenek.

⁷⁷ *Podruzsna* térszen posta Assignátziót, mely nélkül Moszka Országba senki posta lovakat nem kap.
Én eztet helyes rendelésnek tartom.

⁷⁸ Hága; Hollandiának Amsterodam fő Városa után első Városa, itt vannak minden Táblák, és a'
Tartományt kormányozó Hertzeg-is itten lakik.

Ott voltak; reája sokká váraoztak,
Egyszer el-érkezvén, nagyon tsudálkoztak.

Mert hús katonákkal jött; kik fegyveresen
Vóltak, 's mind hármokat vitték egyenesen

Gróf Tsetserin nevű Gavalér házához,
Politzajnál lévő Tzárné Hadnagyához.

* * *

Ezen Gróf Tsetserin mindjárt nyóltz kérdésekre vette itten Gróf Benyovszkit, a' mellyeket versekbe könyű lett vólna ugyan venni, de mivel több verses könyvekbe láttam, hogy az ilyen kérdések köttetlen beszédbe vóltak ki-téve, azért én-is több illy írókat követem, és azon kérdéseket in Prósa így teszem ki.

K.) Mitsoda Nemzetségbűl, melly Országbűl, melly idős, és melly vallású ked?

F.) Én mind Magyar, mind Lengyel Országi Mágán-is vagyok, Magyar Országba születtem, 's Keresztény vagyok.

K.) Melly hatalmasság alatt szolgálta, minek előtte a' Confederátzióhoz jött?

F.) A' Római Tsászárné, 's Magyar Ország Királynéjának ármádájánál, a' Prussusok Királlya második Friderikus ellen.

K.) Ki vette arra, hogy a' Confederátio Aktái alá magát írja?

F.) Mint Starostának kötelességébe állott, a' közönséges Lengyel Társasággal tartani, és az idegen jármot nyakáról le-rázni segíteni.

K.) Nem tudja-é? ha a' Frantzia Király a' Confederátziónak nem küldött-é pénzt?

F.) Errűl semmit sem tudok.

K.) Ki az, ki őtet fel-bíztatta, hogy a' többi rabokat fel-indítsa, és mitsoda fel-tételek vólt, ha meg-történt vólna Kázán városának meg-vétele?

F.) Ő soha sem akarta a' rabokat fel-indítani, de mivel el-túrhetetlen sanyarúságot fogságba szenvedett, igyekezett magát meg-szabadítani, de Kázán városának meg-vétele soha eszébe sem vólt.

K.) Nintsenek-é más Confederátusok azon szövetségbe, vagy-is Moszkák, és mi nevek azoknak? és melly móddal állott-fel ezen szövetség?

F.) Mivel ő rab vólt, azokra gondja nem vólt, mellyért-is ezen kérdésre nem felelhet.

K.) Minek utánna ő Kázánbűl el-szökött, mi okra való nézve akart ő Pétersburgba jönni, és hol vett ő annyi pénzt, hogy olly hoszszú úton a' postákat ki-fizethette, és mivel ő tsak egy szolgálával érkezett Kázánba, mért vallotta azon mást-is, a' ki véle nagyon, szolgáljának?

F.) Azért jött Pétersburgba, mivel gondolta, hogy innét valamelly idegen hajón leg-hamarébb ki-mehet ezen Birodalomból, és Major Vintplatot azért mondotta szolgáljának, hogy kevesebb költséggel járhasanak, mi pedig a' költséget illeti, néki mindég vólt pénze, mivel, az Úr Isten szép értékkel meg-áldotta.

K.) Mért akart egyenesen Hollandiába menni?

F.) Azért, mivel ő itten egy Holandus Kapitányra talált, a' ki őtet magával el-akarta vinni, és ő akármelly Országba kész vólt menni, hogy tsak innét szabadúlhasson.

Valaki elő-járó beszédemet figyelmezve fogja olvasni, által fogja látni némelly itt adott feleleteknek való, vagy-is valótalanságát.

* * *

Ezek így történnén, ötet el-vezették
Katonák: 's mint mentek, mindég ijesztették,
Hogy rosszúl lesz dolga, mert ki nem vallotta
A' párt-ütést, sőt azt színnel palástolta.
A' nyomorúságnak estek özönébe,
Mert a' Politzajnak vitték börtönébe.
Itt sem látott a' Gróf sem éjjelt, sem napot,
Kevés kenyért 's vizet tsak harmad nap kapott.
Szólltt Rontó: Nagy Isten! ugyan mit vétettünk,
Hogy mi Harpiákkal így körül vétettünk.
Azoknál-is ezek sokkal gonoszsabbak,
Mert életünk halál, azért gyilkossabbak.
Ezeket Medúza, nem más Anya, szülte,
Darázsok fészkébe tojássait ülte.
Mert nintsen ezekbe irgalom, kegyelem,
Nintsen emberi szív, nintsen engedelem.
Ha nem szűnik kínunk, tovább-is így élünk,
Óldal bordáinkhoz szárad a' mi bélünk.
Melly helyen van a' szám, már el-felejtetem,
Mivel hasznát annak én régen nem vettem.
A' gyomrom ellene szüntelenül morog,
Mert abból beléje sem nem húl, sem tsorog;
Fogam ugyan sima, mint az Elefánt tsont,
Pallérozta őket kemény, 's száraz prófont.
A' Torkom tserepes, nagy az hevessége,
Mert azt nem ásztattya Bachus' nedvessége.
Adj Istenem érni nékem olly időket,
Mellyekbe kezemre keríthessem őket.
Haők nekünk singgel mérik a' portékát,
Réffel fogom mérni tetézve a' vékát.
De meg-emlegetik kalmárkodásomat,
Sírva fogják inni az áldomásomat.
Szóllott a' Gróf: Rontó! tsendesítsd szívedet,
Hiddjed, Isten szeret engemet, 's tégedet.
Bár ostoroz Atyánk, tsak próbál bennünket,
Bízz' benne, még jóra fordíttya ügyünket.
Más nap az egész fő, titkos Tanáts bé-gyúlt,
Gróf Panin, mint Prézes, ennél fő helyen ült.
A' Gróf a' tömlöztbül, elibe hozatott;
Kire torván nézvén, tőle ez mondatott:

Gróf Tsetserin előtt, a' melly vallást ő tett,
Knotit⁷⁹ nyér, ha arra nem téssen-le hitet.

A' Gróf tsendes szívvel a' hitet le-tette,
Látván ezt Gróf Páinin, fel-indúlt felette.

Parantsolta, hogy ő hitét vissza vonnya,
Mert meg-kínoztattya, 's gálya lesz a' honnya.

Illy beszéd az embert nagyon szomorította,
Még az ártatlant-is, ez meg-tántorította.

De nemes szív előtt nints építve gátor,
Maga áll mint kő-szál, meg-nem-rezzen, bátor.

A' Gróf-is mérészen ezeket mondotta,
Eszét, bátorságát, minden tsudállotta.

Szükséges leg-elől meg-bizonyítani,
Hogy én hamis hitet tettem-le, mutatni.

Osztán lehet engem' venni tortúrára,
Sütögetni, vagy-is húzni lajtorjára;

Semmi tolvaj addig fel nem akasztatik,
Míg nyilván, hogy lopott, meg-nem-mutattatik.

Egy-másra néztek itt néhány Ministerek,
A' kiknek Keresztény vérrel buzgott erek.

Mondották: mi dolgát perduelliónak
Nem tarttyuk, sem magát haza-árúlnak.

Nints, láttyuk, más vétke, tsak hogy szökni akart,
De az Haza alá ő soha sem vakart.

Erre a' tömlötzbe meg bé-rekesztetett,
Más nap ezen helyre megint vezetett.

A' Moszka Nemessel most confrontáltatott,
A' mellytül Kázánba ő el-árúltatott.

Ez, hogy a' párt-ütést jól tudta, mondotta,
És a' nemességet meg-bátorította.

Sőt hogy a' rabokkal fogja segíteni,
Mihent a' dologhoz fognak ők kezdeni.

Felelt a' Gróf: igaz, hogy én multságba
Nemességgel voltam, gyakran társaságba

⁷⁹ Knoti, a' Moszkáknál egy rettenetes neme büntetések között, de ez két féle, száraz, és nedves; kinek ez az utolsó adatik, annak meg-kell halni, ezeket nem más adja, hanem a' Hóhér serhája, és ebből állanak. Az Knoti egy három újnői szélességű szíj, melly hosszú, és egy ostor nyélre vagyon kötve, a' száraz Knotinak végén kemény szíj tsemók vannak, a' nedvesen pedig igen éles, és hegyes vas horgok. A' bűnös félig mezítelen testtel egy oszlophoz köttetik, a' mellyik szárazat nyér, annyi tsapást kap, a' mennyire ítéltetett, de minden tsapásra meg-hasad a' bőre. A' ki nedves Knotit kap, ha egy tsapásra kell néki meg-halni, mindjárt ki-vágja az agya velejét; ha kettőre, elől a' bélit, úgy velejét; ha háromra, elől oldalát vágja-ki; azután a' bélit, utólyára az agya velejét.

Hallottam-is, hogy a' Gubernátor ellen
 Beszélltek; hogy vólna ő igen kegyetlen,
 Kértek-is engemet sokszor szép szavakkal,
 Hogy álljak melléjek az el-fogattakkal,
 De eztet fejemről én le-hárítottam,
 Beszédemet mindjárt másra fordítottam.
 A' párt-ütés nékem nem használ, mint rabnak,
 Én akartam magam' tenni tsak szabadnak.
 Meg-vallom; mondottam, ha szabaddá tesznek,
 Hogy segítségekre, rabok velem lesznek.
 Szólltt a' Moszka Nemes, igaz e' vallása,
 Mert szájának mindég ez vala mondása.
 A' szegény Gróf újra tömlötzbe záratott,
 Más nap már harmadszor megint fel-hozatott.
 Gróf Pánin így szólla: ked ellen van sok vád,
 De ha Reversálist magárúl írva ád;
 Hogy ellenünk soha sem fog ked szolgálni,
 Míg él, a' pártosok közzé sem fog állni,
 És az Országbúl-is, hogy mindjárt ki-mégyen;
 Hogy keddel több bajunk mi nekünk ne légyen.
 Eztet tselekedvén, szabad fog ked lenni,
 Merre fog tetszeni, arra lehet menni.
 Nagy örömmel a' Gróf ezeket meg-tette,
 Reversálist adott, le-is petsétlette.
 Vélte-is, hogy most lett inségének vége,
 Belső öröm miatt szíve szint'-úgy ége.
 Bé-vitetett még-is, innét árestomba,
 Étkeket utánna küldtek mindjárt nyomba.
 Rontóra tekintett víg kedvvel, 's mosolygott,
 A' tömlötzbe néki meg-mondá a' dolgot.
 Fel-ugrott, a' tántzot mint az örült, járta,
 Mert szabadulását más nap ő-is várta.
 A' vén Simeonnak, az ő Solosmáját
 Végig énekelte, jól tudta nótáját.
 Most ereszted, Uram! el a' te szolgádat; *Luk.2do.*
 De hányad pokolba a' te sok Muszkádat.
 Szánd-meg! mert ők itten hideget szenvednek,
 Ha pokolba lesznek, majd meg-melegednek.
 Jól tudod a' *Lazsnyét*, minnyájan szeretik,⁸⁰
 Részek lesz ott abba, Stixbe förözdhetik.

⁸⁰ *Lazsnye* a' Moszkáknál száraz förödöt téssen, bé-szoktak ők fűtetni keménnyen egy nagy szobát, bé-

A' bik-fa mert kemény, igen jól ég tűzön;
Azért semmi szakáts nem-is kap a' fűzön.
Keményebbek ezek sokkal a' bik-fánál,
Nagy kedvet lelnének Plutó szakátsánál.
Uram adjad őket az ő konyhájára,
Mert szüksége most van igen nagy a' fára,
Ezek nem taplósak, kemény tűzök lészen,
Így szenvedésünk-is ezzel véget vészen.
A' tömlőtbe öt nap még sanyargattattak,
Tsudálkoztak; hogy ők ki nem hozattattak.
Hatodik éjtszaka, már éjfél lehetett,
Egy Tiszt, hét katona, hozzájuk küldetett,
Ez mindjárt a' békót rólok le-vétette,
Gyapjas jűh gűnyába őket-öltöztette.
De mindjárt meg vasra verette azután,
Ajtó előtt állott egy bé-fogatott szán.
Űllyenek bé, mondá, mindjárt bé-is ültek,
Sebesen hajtatott, hogy szintén repültek.
A' Gróf örűlt, mert vólt olyan reménységbe,
Hogy Lengyel Országba viszik; hol inségbe
Nem lészen: setét vólt, úttját nem esmérte,
A' Tiszt sem mondá-meg, bár őt' sokat kérte.
Oda lett reménnye, mihent fel-virradott,
Kemény tél vólt, még-is homloka izzadott.
Látta mellybe esett, igen mély azon kút,
Siberiába vitt, mellyen mentek az út,
Tsak a' vólt egyetlen egy vígasztalása,
Hogy Vintplat-is itt vólt, régi jó Pajtása.
Elől Volodimir Városába értek,
Hol-is pénzt a' Tisztul élelmekre kértek.
Adott: négy szán ide utánnok érkezett,
Mindeniken üle egy egy számkivetett.
Vaszili Vaszilits Pánov vólt az első,
Test őrzők Hadnagyja vólt, és ember belső,
Hipolit Stefanov, űlt a' más szánkába,
Ez Kapitány vala Infantériába.
Asaph Baturin vólt harmadiknak neve,
Pattantyús Kapitány ez tsak tavalý leve.

dugattyák az ablakokat, setét-is vagy on abba, padokon szűz anya mezítelen izzadnak, és mikor már eleget izzadtak, tsak egy hoszszú ümögbe, ki-futnak télbe a' jég alá, nyárba a' leg-hidegebb vízbe fürödni. Próbállya eztet más nemzet.

Negyedik Fő Tanács Író deákja volt,
Iván Salmanov ez, úgy fázott majd meg-hólt.

Innét már minnyájan együtt indítottak,
Melléjek negyven hat katonák adattak.

Státziójok vala Kutzemodenjatzkó,
Roszsz úttyok volt, esvén éjjel nappal az hó.

Katonák Strázsája itt meg-duppláztatott,
Már itten száz ötven melléjek adatott.

Mivel mellyen mentek, volt Kázányi megye,
Mellynek sok erdeje vagyon, és sok hegye,

És miólta a' Gróf már abbúl ki-szökött,
A' Pártosok' tüze mindenütt ki-lökött.

Tartottak ne talán meg-szabadúllyanak,
És a' Pártosokkal egyaránt dúllyanak.

Sok fáradságaik, szenvedések után,
Januáriusnak lett huszadik napján,

Tobolsk városába az ő érkezések,
De ki-írhatatlan vala szenvedések.

Mivel Eólusnak kemény volt a' szele,
Irtóztató fagyos, 's komor vala tele.

Valamiként dörög ágyú pattanása,
Szint-úgy a' fáknak-is dörgött hasadása.

Még a' tűz lángja-is nehezen lebegett,
Úgy meg-tölte fagya a' levegő eget.

Minden folyót, 's kútat ő jégre fordított,
Hegyeken völgyeken, tsak Farkas ordított.

A' zúzmara fáknak gallyát földig húzta,
A' nagy hó górékat, Zanóztot le-zúzta.

Levegőből húltak a' fagyos madarak,
Rókat üzvén hóba, buktak az agarak.

A' szarvasok, őzek, nyúlak, nyargalóztak,
Sok a' fúvásokba meg-fagyván, nyujtóztak.

Ezer hét száz hetven esztendő íratott,
Azólta ilyen tél hogy volt, nem hallatott.

Ezen tartományba, Tobolsk a' fő város,
Lakja eztet sok nép, és sok gazdag áros.

Itt a' Gubernátor vala jobb Keresztény,
Mint Pánin, Tsetserin, nem olly ördög edény.

Le-vétette rólok mindjárt a' vasakat,
Rendelt Quártélyoknak szép tsinos házakat.

Egy házba szállott a' két pajtás egymással,
Képzeltém Dávidot lenni Jonatással.

A' Gubernátornak tette kegyessége,
Hogy a' Grófnak meg-tért régi egészsége.
Mert meleg szobába itten már nyughatott,
Kedves Vintplattyaival kedvére szállhatott.
Egy estve ő vele, mint a' Gróf vatsorált,
Rontó udvarolván, az háta megett állt.
Izgott, mozgott mindég, így sóhajtott: ó! ó!
Észre vette a' Gróf, kérdé mi lelt Rontó?
Szólltt: Nagyságos Uram! az Isten bennünket
Nem szeret, mivel nem segíti ügyünket.
Pétersburgba ugyan nagyon meg-vídúltunk,
Mert véltük, Moszkáktúl hogy meg-szabadúltunk.
A' tömlötzbe el-is jártam én a' tántzot,
Mit használt! ránk veték tsak ugyan a' lántzot.
El-is énekeltem ott a' szent Solosmát,
De mihent fejünkre tették a' jüh Kutsmát,
Mindjárt tudtam; szénánk nem jó renden vagyon,
Vagy fel-akasztanak, vagy Knotiznak agyon.
És mint fel-ültettek minket a' szánkára,
Bizonyosan hittem, visznek három fára.
Kezdett-is aludni már testembe a' vér,
Mert kotsisunk olly vólt, mint vólt azon hóhér;
A' mellyet el-fogtam Zsvanyetzi tsatába,
Tsákány orrú, száraz, 's olly magos magába,
Mint a' farkas szalad, ha bárányt ragadott,
Ő-is nem másképpen mi velünk szaladott.
Szomjúhozza, véltem, nagyon mi vérünket,
Azért olly sebesen viszen ő bennünket.
Áldasson az Isten! tsak hogy még mi élünk,
De mondja-meg Nagysád, ugyan még mit érünk.
Átkozott egy Ország, ez a' Sibéria,
Inkább hívom eztet én Luciféria.
De igaz! nem lehet eztet így nevezni,
Mert Cháron sem mér itt hajóján evezni.
Mert Stix vizének-is bé kéne itt fagyni,
Hajózást kéntelen lenne félbe hagyni.
Itt az embereket farkas fel-falhattyá,
De a' Sátán őket éppen nem bánthattyá,
Maga Lucifer-is ezeknek békét hagy,
Fél, ha ide jönne, hogy ő mindjárt meg-fagy.
A' fák itt katonák, tsak azok puskáznak,
Kiket szirony, mara, 's jég-tsapok ruháznak.

A' farkasok pedig, leg-főbb muzsikuskok,
 A' vadak tántzosok, de sebes taktusok.
 Farkasnak Romulus, 's Rémus vólt tsak fattya,⁸¹
 De itt a' Moszkáknak valóságos Attya;
 Mert mint a' Farkasok ók-is ragadoznak,
 Még örülnek embert hogy ha ók kínoznak.
 Hozzánk-is éppen olly könyörületesek;
 Mint az egerekhez a' matskák kegyesek.
 Ez ország' hegyei, mellyek itt tornyoznak,
 Gelboe hegyei, mert nem harmatoznak.
 Terméketlen egész Sibéria tája,
 Bő már az esztendő ha van Afonyája,⁸²
 Ezeket madarkák, 's fák rügyét tsipdelik,
 Füveknek magvait-keresik, nem lelik.
 Moszkáknak gyümölcsbe el-nem-kopik innye,
 Nintsen itt vér bélú, sem tser-hajú dinnye,
 Nints tseresnye, baratzk, szólló, szilva, alma,
 Ne-is légyen soha, jó nékik zab-szalma.
 A' természet tőlök meg-vonta jószágát,
 Közlötte ő velek tsupán tsak vadságát.
 Méltóságos Uram, ez ám nem Kanahán,
 Nem foly itt téjjel méz, nem-is terem dohány.
 Tám már nem-is fogok többé dohányozni,
 Nagy bőjt az én nékem, 's nagy bút fog okozni.
 Nem hogy bor vólna itt, de még kökény víz sints,
 A' Magyarnál pedig ennél drágább kints nints.
 Óh Egeknek Ura! így mért ostorozol?
 Mért fosztasz e' jóktúl minket, mért kínozol?
 E' fagyos pokolból vígy-ki, esedezem,
 Máskép jég verem lesz gyomrom, már érezem,
 Meg-szűnök kevéssé itten imádkozni,
 Egy dolgot a' Gróftúl fogok tudakozni.
 Méltóságos Uram! Nagysád fogja tudni,
 Igaz-é? vagy mások szokták azt hazudni:
 Hogy kit ide egyszer küldenek rabságra,
 Itt hal-meg; ki-nem megy soha más országra.

⁸¹ Tudva vagyón azon Traditio Romulus és Rémusrúl, hogy őket egy nyőstyén farkas szoptatta, azért-
 is őket nem valóságos farkas fiainak, tsak fattyának tettem itt ki.

⁸² Afonya valóságos Magyar neve azon havasi gyümölcsnek, melly olyan, mint a' még meg-nem-
 hervadott fenyő mag, olyan forma apró fátskán terem, mint a' pukzpám. A' Tóthoknál Tsitsurithi a'
 neve, kedves gyümölcsök-is, más nincsen, valamint a' Moszkáknak.

És hogy minnyájának nyusztokat kell fogni,
Ki nem fog, batoska alatt kell forogni.

Én Jáger nem vagyok, soha sem vadáztam,
Illyen fagyos fákra éltembe nem máztam.

Gyakran fogtam ugyan Kozákot, Kurutzot,
De soha sem vidrát, sem pedig párdutzot.

Sok Szerentsétlenség érte már fejemet,
Sok bú, baj fájlalta nem egyszer szívemet,

Miólta el-hagytam hazámat, és Husztot,
De még sem fogatott senki velem nyusztot.

Imé Nagysád előtt esküszöm az égre,
Hogy én fel nem mászok sem fára, sem jégre,

Én kopó nem vagyok, hogy őket bűzöllyem,
Sem Jáger, sem Petzér, hogy azokat öllyem.

Nyuszt fogás nem dolga éppen katonának,
Fogjon Muszka Uram, ha tetszik magának.

Hallottam, hogy drága a' nyusztoknak bőri,
Mivel keverve van ezüst szállal szőri.

Fogjon hát magának, a' ki azt szereti,
Vegye bőri hasznát, 's hússát meg-eheti.

Azt-is meg-mutatom, hogy Sibériából,
Ki-mégyek, vadaknak hideg barlangjából.

Töltve lesz pistolyom, és a' karabélyom,
Rajtam lesz lódingom, kardom, pantallérom.

Meg-látom ki fogja gátolni útamat,
Tíz, husz, harmintz Moszka nem fog-meg magamat.

Hogy ha sokan léznek, akkor meg-ölhetnek,
De a' nyuszt fogásra így-is nem vehetnek.

Tapasztalni fogják, vitéz voltam, 's vagyok,
Fegyver által halok, nem hidegtől fagyok.

De a' míg meg-ölnek, sok Moszka fej, és fog,
Hó halomra, vagy-is a' jégre húlni fog.

Szóllott hozzá a' Gróf; hallod fiam Rontó,
Nékem sem lesz Sírom Sibériai hó.

Hogy most így van dolgunk, ne essél kétségbe,
Egyiptom-is vala egykor setétségbe,

Vastag ködit Isten megint el-oszlatta,
A' nap sűgárral magát meg-mutatta.

Tengeren-is hajót, soká hánnya szélvész,
Még-is rév parthoz jut, öblébe bé nem vész.

Ulissest-is soká bal szerentse üzte,
Borostyánnyát végre homlokára fűzte.

Tudja az Úr Isten mi velünk mit mivel,
Szent akarattját ő nem közli senkivel.
A' ki benne bízik, soha meg-nem romol,
Erejétől békó, tömlőt, vas zár omol.
Egész reményemet vetem én-is benne,
Meg-segít, nints-is más, a' ki illy jót tenne.
Ha fordúlt-is mostan a' mi kotzkánk vakra,
Lesz még olyan idő, mellybe mutat hatra,
Hogy ha én szenvedek, szenvedj velem te-is,
Lám szenved Vintplat-is, szenved még több más-is.
A' Mindenhatónak bízok hatalmába,
Hogy meg-nem-öszülök én Siberiába.
Szóllt Rontó: Nagyságod már sokszor hallotta,
Mivel sok ízbe szám nem egyszer mondotta,
Hogy Méltóságodért magam fel-áldozom,
Arrúl hogy el-hadjam, nem-is álmodozom.
Kész vagyok, a' dolog akár mire kéllyen,
De nyusztot nem fogok, engem úgy segéllyen,
Hogy én nyuszt, vagy Geriny, avagy Héjuz fogó
Legyek, 's nyakam törjem, nem vagyok olly bohó.
Valamerre Nagysád jární fog, és kélni,
Soha el-nem-hagyom, míglen fogok élni.
Óh vajha juthatnánk még olyan tsatákra,
Hogy kardot ránthatnánk e' gyilkos Muszkákra.
Hiddje Nagysád, akkor a' szurkot meg-ennék,
Fognék bezzeg nyusztot, bár fára nem mennék.
És bár szűts nem vagyok, ki tudnám tsáválni
Bőröket, 's azokrúl a' húst le-kaszálni.
Böls Nagyságod, azért minden jót végezzen,
Tsak szabadúlhasunk, azon igyekezzen.

NEGYEDIK TZIKKELY.

A' mellybe Gróf Benyovszki Mórítznak Tobolskbúl Siberiának fő Városábúl Jakutzba, onnét Ohotzba, végtére Kamtsátkába való jövele; az úton, úgy a' Tengeren keserves szenvedése, veszedelme, sok dolgoknak végbe vitelei, némelly Rontó Pálnak mulatságos történeteivel elő-adattatnak.

Az irígység nem hágy senkit-is nyugodni,
Mert ő az haraggal kezét szokott fogni.
A' Grófra ki-önté mérgét mint szokása,
Itten Tobolskba-is nem vólt maradása.

Februáriusnak negyedik napjára,
Fel-ültették őket tizenhat szánkára.
Egy *Szotnik*⁸³ huszonnégy Kozákkal kíséerte,
Hogy jó dolgok léssen, bízatta, ígérte.
Jó dolgok-is vala meddig ez vezette,
Mivel Gubernátor' rendelését vette,
Hogy mint többi tartá, őket úgy ne tartsa,
És mint a' barmokat az úton ne hajtsa.
Szállította mindég maga szállására,
Ebédnél tartotta, hívta vatsorára.
De mindenütt tőle ez ki nem telhetett,
Erdők, hegyek között falut nem lelhetett.
Azért-is felette ők sokat szenvedtek,
Gyakran vízbe mártott nyírfa haját ettek.
Ha ló-húst ehettek, 's ló tejet ihattak,
Úriásan akkor már ők traktáltattak.⁸⁴
Kegyetlen hideg vólt, az hó esett széllel,
Sok helyt lábok alatt a' jég állott éllel.
És a' nagy hegyeken gyalog kellett menni,
Így sok mért földeket kellett hátra tenni.
A' hol esett hóbúl, barlangot találtak,
Abba mint gunyhóba éjtszaka meg-háltak.
Tsak falut érjenek, gyakran Istent kérték,
Meg-hallgatta őket, Tomsk városát érték.
Ez tizenhetedik Áprilisnek napján,
Történt szombat napon, nap nyúgotta után.
Itten Villenöv Úr, vala Gubernátor,
Párisi fi, hol-is soká vólt Prókátor.
Fogadta ez őket minden emberséggel,
Keresztényhez illő szívvel, kegyességgel.
E' várost többnyire mind Tatárok lakták,
Ezek-is hozzájuk kedveket mutatták.
Mert tudták, hogy ők a' Török Ármádával
Egyesülve vóltak, hartzoltak Muszkával.
Hogy rabságba estek, rajtok szánakoztak,
Ló tejet, és ló húst, gyakran enni hoztak.

⁸³ *Szotnik* egy olyan Tiszt, ki a' Kozákokra gondot visel, de koránt sem tartatik olyan tiszteletbe, mint egy hadi Tiszt.

⁸⁴ Bizonyos az, hogy a' Tatároknak leg-kedvesebb ételek a' ló-hús, és italok a' Kantzák' teje, és ha valaki Murszához mégyen, első tiszteletet mindjárt portzelán, vagy ezüst tsészébe illyen téjjel tészen, és nem kávéval.

Rontónak nem tetszett a' kantzáknak teje,
 Sem pedig tormával a' lovaknak feje.

Tegnap a' Moszkákat, ma a' Tatárokat,
 Káromlotta, szidta, valamint bokrokat,

De az éhség őt-is rá kényszerítette,
 Hogy mind kantza tejét, mind húsát meg-ette.

Itten egy Murszátúl⁸⁵ enni szalonnát kért,
 De fel-is zavarta ezzel benne a' vért.

Mert ők Mahometnek tarttyák a' vallását,
 Utállyák a' disznó hús' elő-hozását.

Azért-is Nógai⁸⁶ korbátsát fel-kapta,
 Rontót derekassan néhányszor meg-tsapta.

Néki nem kellett több, a' kardjához kapott,
 Mursza-is nyert tőle jó néhány kard-lapot.

Lett itten nagy lárma, lett felette nagy tűz,
 Látván a' Gróf: ki ki magára puzdrát fűz,

Sokan már tegzeknek íjját-is fel-vonták,
 Hogy nyilak' tárgyává teszik Rontót, mondták,

A' Gubernátorhoz nem ment, hanem futott,
 Meg-mondá a' dolgot, a' mint hozzá jutott.

Szóltt ez: én a' tüzet, ha lehet, el-ójtom,
 De nem hiszem hogy azt egészen meg-fojtom;

Hanem, hogy ha térden Murszát meg-követni
 Fogja: mivel nagy Úr, nem lehet meg-vetni.

Így majd vége lészen a' dolognak vetve,
 Ő-is nyílazásra nem lesz ki-tétetve.

Szóltt a' Gróf: mindjárt ad ezért elég-tételt,
 Úgy-is már Rontóra dolgáért neheztelt.

Menj! siess! szóltt hozzá; néked parantsolom,
 Mint Urad! szavamat fogadod, gondolom.

A' Murszát kövesd-meg, pedig térden állva,
 Ha meg-nem-tselekszed, el-leszünk mi válva.

El-ment; 's a' Murszának lábaihoz borúlt,
 De hogy nem rághatta, szíve fájt, 's lett szorúlt.

Ez magyarul beszéltt, amaz nem értette,
 Egész követését e' képpen ejtette:

⁸⁵ Mursza: Tatár Urat, vagy-is fő nemest tészen.

⁸⁶ Nógai: Tatár Országának egyik tartományja, a' mellyben leg-jobb, és leg-szebb Tatár kantsugák, vagy-is korbátsok munkáltatnak.

Követem ló húson meg-hízott lelkedet,
Vájja-ki a' holló két apró szemedet.⁸⁷

Meg-botsáss, hogy jobban meg-nem-rakhattalak,
És Mahomet után nem taszíthattalak.

Szóllott a' Murszához itt a' Gubernátor,
Olly autoritással, mint egy nagy Orátor:

Ímé Mahometre kér, 's a' nagy Allára,
Hogy botsásd-meg vétkét, 's ne légy ártalmára.

Mindjárt-is a' földről maga fel-emelte,
Kezet fogott vele, és meg-is-ölelte,

Kedveskedett néki egy ló' zsoldarával,
Kantza sajttal, téjjel, egy Tatár gubával.

Így járt itten Rontó a' Tatár Murszával,
De hidegbe használt néki a' gubával.

E' Városba vólt egy nyusztal kereskedő,
Chinai nagy áros, sok pénzzel-is bírt ő.

Ez a' Grófba igen nagyon bé-szeretett,
Tám Sympathiája ő vele lehetett.

Kérte ez: szökjen-el ő vele Chinába,
Pénzt ad néki, onnat mehet hazájába.

De nem lehetett ezt semmiképpen tenni,
Mert nyóltzvan mért-földet kéne gyalog menni.

A' Grófnak tele vólt teste sok sebekkel,
Szóltt: nem mehet gyalog olly meszsze ezekkel.

Ezt a' kereskedő maga meg-esmérte,
Már tsak ajándékit meg-ne-vesse, kérte.

Adott-is elég pénzt, sok bőrt, sok nyusztokat,
Egy tevét-is, a' melly hordotta azokat.

Tizen-egyedikbe Május holnapjának,
Vólt azon nap, mellyen ők el-indúlának,

Erdőkön útaztak, nagy hegyeket másztak,
Szenvedtek éhséget, szomjút, sokat fáztak.

Husadik Augustus' napja el-érkezett,
Hogy ezen nagy Transport Jakuczba férkezett.

Hol egy ember vala, Hofmann nevezetű,
Tanúltt, egy bölts ember, igen sebes eszű.

Mint Feltser úgy szolgált Pétersburg Várába,
Számkivetésre ment ő-is Kámtsatkába,

⁸⁷ Valamennyen vagynak Tatárok e' Világon, mindnyájának apró és kis szeme vagyon, ellenbe a' pofájok felett való csontok kinn állanak, erősek, és mintegy dombokat formálnak.

Mivel szép és jó vólt az ő Charactere,
Azért-is a' Grófnak lett meg-hitt embere.
Ez a' *Landkártyákat* igen jól értette,
Mellyért-is a' Grófot bizonyossá tette,
Hogy ők Kámtságából könnyen ki-szökhethetnek,
És a' tengereken bízást el-mehetnek.
A' mint fog tetszeni vagy Japóniába,
Avagy-is mehetnek bízatosan Chínába.
De ezen dolognak végbe-vitelére,
Igyekezni kell egy hajó' nyerésére.
Ehez szükségesek még olyan emberek,
Kik a' hajózásban gyakorlott mesterek.
A' Gróf ki-tanúlván ő egyenes szívét,
Úgy tartotta ötét mint már maga hívét.
Szépen szóllott hozzá: kedves jó barátom!
Emberséges 's igaz ember-is vagy, látom,
A' szabadulásnak módja a' fejemet
Már régen fárasztja 's gyúllasztja szívemet.
Minden mesterségét én a' hajózásnak
Úgy értem, hogy aztat nem engedem másnak.
Mert a' tengereken én sokat próbáltam,
Ütköztem, és hajó-törést-is ki-álltam.
Magam kívánok hát én Admirál⁸⁸ lenni,
Bízom az Istenbe, dolgunk jól fog menni.
Vannak még énnékem több hív baráttyaim,
Kik igaz emberek, kedves Pajtásaim.
Meg-kell ezeknek-is a' dolgot mondani,
Tudom szándékunkra rá fognak állani.
Mert valamint nekünk, nekik-is a' rabság
Keserves, kedvesebb lészen a' szabadság.
Ha tsak ketten lészünk, keveset tehetünk,
Sok kézzel és észszel többekre mehetünk.
Mindjárt-is állított itt egy társaságot,
Könnyű vólt ezt tenni, mert a' szabadságot
Ki ki óhajtotta, vólt ehez nagy kedvek,
Kik vóltak, íme itt vagyon az ő nevek.
Hoffman, Major Vintplat, Kapitány Stefanov,
Obester Baturin, és Kapitány Panov.

⁸⁸ Admirál a' flottának, vagy hadi hajóknak Fő-Vezére, Feld-Marsalja.

Secretáriussa a' titkos Tanátsnak,
 Sopronov: ki itt-is nem tétetett másnak.
 Ezek a' raboknak valának eleje,
 Minnyájoknak még-is a' Gróf vala feje.
 Hogy dolgoknak végét hamarébb érhessék,
 Hamar-is magokat szabadnak tehessék;
 Gubernátort kérték, ki ott mindent tehet,
 Hogy küldje el őket mennél elébb lehet
 Ohotzkba, a' hol-is hajókra ülhetnek,
 Kámatskába könnyen, nem gyalog mehetnek.
 Kevés napok múlva, meg-nyerték ezt túle,
 Hófman el-maradott, mert meg-betegüle.
 Szánnyaikba Taránd szarvasok⁸⁹ fogattak;
 Sokkal sebesebben, mint lovak szaladtak.
 Jakutzbúl egy Kozák utánnok küldetett,
 Ez hozta; hogy Hófman már el-temettetett.
 Hozott ez magával számos írásokat,
 Hófmannénak lenni mondotta azokat.
 Maga vészéjének kezébe nyújtotta,
 Szóval pedig Grófnak ezeket mondotta.
 Hogy ha velek bé-ér Ohotzk városába,
 A' Gubernátornak menvén a' házába;

⁸⁹ Taránd szarvasnak tészem itt ki egy állatnak nevét, a' melly Németh nyelven *Rennthier* nevezetik. Sok Lexikonokba, az az: Dictionariumokba kerestem ezen állatnak Magyar nevezetét, de sohol, még Calepinusba sem találhattam-fel. Mólnár Albert ugyan deák nevét így teszi ki: Rangifer, tsudálkoztam, hogy ezen másképpen jó Author, magyarul mi légyen az, ki nem tette, hanem csak Németül *Rennthier*, holott ő Magyar Lexikont inkább írni igyekezett, mint más nyelven valót. Nem tehettem már itt mást, hanem Linneust, és Hübner Jánosnak természetéről íratott jeles Lexikonnyait forgattam-fel, ezen két nevezetes Authorok a' Rennthiert nevezik Cervellus Tarandusnak, azért én-is ezen Epitetumot Tarandus meg-hagytam, és Tarandnak tészem, ezen szót pedig Cervellus szarvasnak írom. Szolgálattára fog kötelezni engemet azon hazafi, ki valóságossabb nevét értésemre fogja adni, mert ősz hajjal sem szégyenlem a' tanulást, ő pedig dítséretet méltán fog érdemleni tsak azért leg-inkább, hogy anyai nyelvünknek érdemes ki-pallérozójává fogja magát tenni. Nagyon fog az hibázni, a' ki ezen állatot Bölény vadnak ki fogja tenni, megvallom, én-is ezen szóval akartam élni, de nagyon különbözik a' Bölény vad ettől, németül a' Bölény *Elendthier*, deákul pedig Alces. Ez sokkal nagyobb a' szarvasnál, amaz pedig kissébb ennél, szarva, szőri, bőri, hússa, mindenkép különbözök. A' Németek-is jól nevezik, mert *rennen*: Németül aztat teszi, *futni*, és így mivel azon állat nagyon futó, szaladó, mert a' mellyek meg-jamborítatnak, egy nap harmintz Németh mért földeket-is hátra tesznek, azért nevezik őket *Rennthier*nek, sokat lehetne nékem ezekről írnom, kik azoknak természetét, tulajdonságait kívánnák vóltaképpen tudni, útasítom azokat a' fent említett Authorokra. De még-is ki-tészem aztat itt, hogy ezen állatok a' világnak éjszaki részen leginkább, úgymint Norvégiába, Lapponiába, Kámatskába teremnek, a' hol-is a' lakosok nagy hasznokat vesznek, mert befogják szánba, tejét, húsát eszik, bőrit viselik, szőrit fonnyák, inabúl köteleket, még vásznat-is munkálnak, mindenek felett pedig, hogy tartások könnyű, mert fa-mohot esznek.

Adja ott kezébe ezen írásokat,
Foglalnak magokba ezek igen sokat.
Többi közt a' Grófnak a' Kozák mondotta,
Hogy már Kamtsátkába nem mennek, hallotta.
Mind ezekért a' Gróf nyughatatlankodott,
És mi történhetett, azon gondolkodott.
Vélte, tám akadtak Hófman Plánumára,
Mellyet társaságnak formált ő számára.
Jakutzba a' dolog tám már világos-is,
Meg-tudja Ohotzba a' Gubernátor-is.
Azért a' Gróf mindjárt erővel el-venni
Akarta az írást, bár mit fog szenvedni.
Egy eset a' dolgot meg-könnyebbítette,
Mellyért-is szándékát nem tellyesítette.
Mert Aldán vizéhez a' mint érkezének,
Hajókra ültettek, 's ált úgy evezének.
Azon hajó; mellybe az ő Vezérjek ült,
Fel-fordúlt, 's a' Vezér a' vízbe belé dült.
Ezen tsínt ő rajta két Kozákja tette,
Kiket két nap előtt nagyon meg-verette.
Itt a' Gróf akasztott tsáklyát kabáttýára,
Mellyel ki-rántotta a' víznek parttyára.
Révészek házába itten bé-vezette,
Vizes köntösébül le-is-vetkeztette.
Vólt a' Grófnak tele tsobány Pályinkája,
Ide hozta aztat Rontó a' szolgája.
Vezér, 's két Kozákja annyit hörpentettek
Abból: nem álhattak, úgy meg-részegettek,
Padokra le-dültek, azokon aludtak,
De a' Gróf Vintpláttal épen nem-mulattak.
Hanem meg-vizsgálták azon írásokat,
De nem találtak ők abba ollyasokat,
Mellyek ártalmokra nékik lehetnének,
Fel-tett szándékokba gátlást tehetnének.
A' Gubernátornak látván a' levelét,
Mibül állna, tudni kívánták velejét.
Fel-törték ők aztat, ez vala értelme;
De a' ki azt írta nem vala nagy elme.

* * *

Ezen levelet-is könnyű lett volna versekre által-tenni, de mivel a' levelek ritkán írattnak kötött-szavakkal, maga valóságába hagytam.

A' Jakutzi Gubernátornak, az Ohotzki Gubernátorhoz írott Levele.

Ezen két Szotnikok Kolosov, és Rosztarguev, kísérek hat szám-kivetetteket a' fő Tanács parantsolattyaiból Kámstakába; ezeket az Úr leg-ottan tömlötzbe tétetesse, és tovább való parantsolatig abba tartsa, és jól őriztesse, mert az én szabadságommal, meg-engedvén nékiek a' városba való szabad járást, vissza éltek, és a' többi számkivetetteket fel-akarták indítani. Különösen egy Mórítz Augustinovits nevezetű (itt értette Gróf Mórítz Benyovszkit) leg-álnokabb közöttök, mivel ő Hófman Doktort-is maga részire tudta vonni, és Kámstakába érvén, egy hajón akartak el-szökni: én eztet egy számkivetettül tudtam-meg, a' kinek Hófman halála előtt a' dolgot meg-mondotta, halála után akadtam én írásaira, mellyekbe talán az ő rossz szándékjok ki lesznek téve; de mivel azok Németh nyelven vannak írva, és én ahoz nem értek, az Úrnak által küldöm a' meg-vizsgálásra, én most csak hamar a' belső titkos Tanácsnak mindenekről írni fogok, de míg választ veszek, szükségesnek ítélem lenni, hogy az Úr a' rabokat keményen tartsa. Én vagyok 's a' t.

A' Gróf e' levelet, mindjárást el-nyomta,
Majd jobbat írok én, Vintplatnak azt mondta,

Ezen levél nekünk lett volna kárunkra,
De mellyet én írok, tudom, lesz hasznunkra.

A' Gróf által költött Levél, az Ohotzki Gubernátorhoz.

Ezen két Szotnikok, Kolosov, és Rosztarguev, kísérek hat számkivetetteket, a' fő Tanács parantsolattyaiból Kámstakába, az azokkal való közelebbi való meg-esmérkedés annyira bevett engemet, hogy én hozzájok hajlandó voltam, különösen a' két elsőhöz, a' kiket úgy-is, csak mint hadi-foglyokat úgy vegye az Úr, barátságában-is ajánlom azokat, és bizonyossá tészem, hogy ha ezeknek a' városba szabad járást-is fog engedni, soha sem fognak azzal vissza-élni. A' Doktor, a' mellynek velek kellett volna menni, hirtelen meghólt, mást nem adhattam melléjek, de úgy tartom, egyike azon két első közzül, érteni fogja ezen Mesterséget, a' kiket nem-is lesz káros a' Gubernátornak ajánlani. A' papirosok a' meg-hólt Doktoré, azért küldöm azokat, hogy ott valaki nyelvünkre által tegye, és azokból úgy tetszik én nékem, ki fog tetszeni, hogy ő-is a' hadi-foglyok közzé tartozandó volt. Én vagyok 's a' t.

Mivel azon levél így fel-tétettetett,
A' Gróf társaival nem igen félhetett,

Az írásokat-is úgy öszsze kötették,
Hogy fel-bontva vóltak, észre nem vehették.

A' Szotnik, 's Kozákok, bár aztat vizsgálták,
De mint elébb vóltak, most-is úgy találták.

És így sok hideget, éhséget szenvedvén,
Tizenhatod napját Octóbernek érvén,

Ohotzkba jutottak minden békességgel,
Gubernátor látta őket szívességgel;

Mert már a' levelet akkor el-olvasta,
 A' Szotnik már el-ment, ki kezébe adta.
 Vagyonos gazdákhoz őket szállította,
 Kik által étellel, itallal tartatta.
 Jól lehet minnyájan itten ők jól éltek,
 Még-is tsak tartottak, és a' bajtúl féltek.
 A' Gubernátorhoz mentek öszveséggel,
 Kérték: hogy küldje-el őket békességgel
 Egyszer Kámtsatkába, hogy már juthassanak
 Hová ítéltettek, ott maradhassanak.
 Ki-is kísértettek a' tenger parttyára,
 Szállottak szent Péter, szent Pál hajójára.
 Meg-is eresztettek mindjárt a' vitorlák,
 És bé-szedettettek a' kötél lajtorják.
 Már mentek: hirtelen támadott nagy szél-vész;
 Véltek; hogy a' hajó velek eggyütt el-vész.
 Le-tört a' hajónak az ő árbotz fája,
 Jézust! kiáltott itt mindeniknek szája.
 Kereszt fák el-törtek, vitorlák szakadtak,
 Egy habrúl a' másra keményen hanyattak.
 A' tengerbe esett Kozákoknak hárma,
 Mellyre nagy kiáltás leve, és nagy lárma.
 Erre Kajuttyábúl a' hajós Kapitány⁹⁰
 Ki-bújt; olly részeg vólt, mint egy korhely Zsivány.
 El-esett: keteden ketté törtt a' karja,
 Nem egy iszos jár így, ámbár nem akarja.
 A' Matroszszai-is⁹¹ részegek valának,
 Dolgaikhoz azért nem-is láthatának.
 Látván a' Kapitány hogy lett tehetetlen,
 Hogy valamit tégyen, vala lehetetlen.
 A' Grófot kérte ő, hogy vegye magára
 Az ő hivatallyát, lehet ez hasznára.
 Jobban-is értett ő ezen Mesterséghez
 Tengereken vitt már nagy próbákat véghez.
 Az hajó bár nagyon meg vala rongálva,
 És részei majd nem egymástúl el-válva.
 De a' Gróf nagy esze, 's az ő bátorsága,
 Annyira hozta azt szorgalmatossága,

⁹⁰ Kajutok: az hajós Tiszteknek szobái, mellyek az hajó hátrúlsó részin vannak, ezek minden-féle színű selyem kitékkel vannak ki-kárpitozva.

⁹¹ Matrószok: az hadi hajókon szolgáló Legények' nevei.

Hogy mihent a' Kormányt vette a' kezébe,
Bé-vitte a' hajót a' Bolsa vizébe.

Kámatsatkánál ki-is szállottak parttyára,
December havának harmadik napjára.

Rontó tsak itt jutott magához, 's eszére,
Hogy már földet tapod, lett nagy örömére.

De még itten-is nyúlt izzadt homlokához,
Törülgetvén aztat, így szóllott Grófjához.

Méltóságos Uram! én többet tengerre
Nem megyek, nem viszen senki engem' erre;

Mert látom nints annak semmi rokontzája,
Hátán az hajónak törik árbotz fája.

Ennek mérges habja hajóstúl bé-zárna,
Könnyen meg-ehetne, fenekén a' Márna.

Nem akartam lenni Tubolskba én vadász,
Még inkább nem leszek tengereken halász.

Nem bánom öblébe Tzet-hal bár mint úszkál,
Én Jónás nem lések, maradok Rontó Pál.

Még inkább erdőkön a' nyusztot kergetném,
Mint sem hogy az hálót habok közzé vetném.

Az erdőkön a' fák tsak meg sem mozdúlnak,
De tenger' habjai, hajókra zúdúlnak.

Midőn olly magosra, mint hegyek tornyoztak,
És minket hajónkkal tetejekre hoztak,

Azt gondoltam: mindjárt Mennyországot érem,
De bezzeg meg-posdúlt testembe a' vérem,

Midőn mint mély völgybe velünk hengergettek,
Itt tetszett; hogy közel pokolhoz vetettek.

Hogy ezen mélységből bennünket ki-kaptak,
Jó, hogy kő-sziklához hajótól nem tsaptak.

Mert arrúl a' vízbe kellett vólna tsúszni,
Én pedig mint fejsze, tsak úgy tudok úszni.

Többet ért a' Nagysád' babos paripája,
Mint az egész Ánglus Nemzet ármádája.

Nem törték-el nyergét sem szelek, sem habok;
Egész testén éppen maradtak az babok.

Én földön akarok járni tsak paripán,
Nem pedig tengernek az ő zajos habján.

Azért-is sem Matrósz, sem madrátz nem leszek,
Senkinek kedvéért tengerbe nem veszek.

Stokfisok úszkálnak tsak a' tengerekbe,
Nem kívánnok állni ezeknek tzéhekbe.

Fenekére gyöngyért bukjon akár ki bár,
Én ugyan nem bukkom, nem vagyok én bűvár.

Eleget bukdostam a' hajón orromra,
Nem állhattam a' nagy hányástúl lábomra.

Itt a' földön testem ha úgy tántorgana,
Minden, a' ki látna, részegnek mondana.

Még a' Syréneknek szép éneklése-is,
Tengerre nem viszen, maga Neptunus-is.

Felelt erre a' Gróf, hallod fiam Rontó!
Véltem katona vagy, még pedig igen jó.

Mért félsz a' tengernek zúgó sok habjától,
Ha meg-nem-rettentél egész ármádátúl,

A' habok tsak szennyét mossák-le testednek,
Golyobisok végít vetik életednek.

Kinek akasztó fán kelletik meg-fúlni,
Az nem hal a' vízbe, belé nem fog húlni.

Tenger fenekére te sem fogsz le-menni,
De szabadságodat azon fogod venni.

Velem együtt még te sokat ülsz hajóra,
A' tenger fordította, nem más, ügyünk' jóra.

A' vízen egy fő Tiszt jött tíz Kozákokkal,
Hajójára vette Grófot a' rabokkal.

Által adta ennek Hófmann írásait,
A' hajóra költött pénz' szám adásait.

E' Tisztnek meg-tetszett a' Gróf mindenképen,
Járkált körülötte, beszélt vele szépen.

Nyájassággal tőle, ki légyen, kérdete,
Kinek illy katonás feleletét tette:

Én Katona vagyok, 's voltam Generális,
Mostan sclávus vagyok, tán roszszab annál-is.

Meg-tetszett a' Tisztnek ezen felelete,
Mellyel nevedett hozzá szeretete.

Bolsoretzko Ostrog felé mint eveztek,
Több hajók úttyokba hozzájok érkeztek.

Nem mást hoztak, hanem számkivettetteket,
Tsínossan ruházott derék embereket.

Beszélték ezek-is, melly sanyarúságot
Mind eddig szenvedtek, és nyomorúságot.

Hamar barátságot ezekkel vetettek,
Alább majd meg-láttyuk, együtt hogy mit tettek.

A' Gubernátorhoz vezettettek más nap,
Nem volt nála senki, hanem egy Moszka Pap.

Ez-is rab vólt, mivel eggyet úgy absolvált,
Fejsze vágásátúl, hogy szenvedett halált.

Nílov Úr vala ez, a' székjérül fel-kélt,
Főképpen a' Gróffal igen sokat beszélt.

A' hajós Kapitány mert már meg-mondotta,
A' Szél-vész a' hajót midón meg-rontotta,

A' Gróf az: ki őket haláltúl mentette,
Mivel szolgálattya a' többivel tette.

Secretáriussát elő hívattatta,
Ez által ezeket nekik ki-adatta:

Hogy más nap minnyájan ők szabadok lesznek,
És három napokra éledelemet vesznek.

De azután ki ki maga igyekezzen
Élelmet szerezni, hogy ő ne éhezzen.

Cancelláriustúl ki ki kap egy flintát,
Egy font port, négy font ónt, és egy éles lántsát.

Egy fejszét, fúrókat, sok féle késeket,
Átsnak, Asztalosnak illő több szereket.

Hogy minden magának házat építhessen,
A' mellybe lakhasson, 's ha lesz mit, ehessen.

Első esztendőbe ezen szerszámokért,
Vadoknak bőrit kell bé adni, úgy mint bért.

De szükség száz rublit hogy ezek érjenek,
Ne talántán annyi ütleket nyerjenek.

A' várostúl lesznek ők egy mért-földnyire,
Fundust kap, szüksége kinek lesz mennyire.

Egy nap minden héten mennek Úr dolgára,
A' Gubernátornak parantsolattyaára.

Huszon négy óránál a' ki tovább kint lesz
Házától: az ilyen kemény büntetést vesz.

Cancelláriához minden esztendőbe,
Ezen vadak bőri, ennyi számmal jó-be.

Hat nyusztanak, és ötven tarka Petymegeknek,
Két Rókának, huszon négy Harmelineknek.

A' Secretárius itt el-botsájtotta,
Strázsájokat mindjárt ő ki-is osztotta.

Azon szerszámokat, mellyek meg-mondottak,
Kilentz font száraz halt, három napra kaptak.

Innét ők el-menvén, húsz számkivettettek,
Olyan barátságot mindjárt velek tettek,

Hogy leg-ottan jöttek frissen nem kullyogva,
Szánakkal; mellyekbe kutyák vóltak fogva.⁹²

Mindent a' mit kaptak, azokra fel-tették,
Magok házaihoz velek együtt vitték.

Kérték-is, másoknak jó szót se adjanak,
Míg házok kész nem lesz nálok maradjanak.

Meg-is tartóztatták minnyáját ebédre,
Asztal felett jöttek sok féle beszédre.

Leg-inkább szóllottak mostani sorsokrúl,
Kik erre ítélték, azoknak voksokrúl.

Számkivettetteknek kemény itt törvénynek,
Mert természet felett szenvednek szegények.

Végtére egymással olly barátok lettek,
Hogy meg-nem-másollyák, arra hitet tettek.

Itt a' szabadságnak a' Gróf Plánumarúl,
Nem szólltt: halasztotta holnapra ezt márúl.

Tartott; ne talántán köztök ollyan légyen,
El-árúlván őket, maga hasznót végyen.

Jól-is esett, mert mint fel-költek ebédttül,
Házokhoz vitettek, ki amattúl, ettül.

Egy Krustyiev nevű vitte szállására,
A' Grófot: vált-is az minnyájok hasznára.

Mert egy bölts ember vólt, és testébe olly szív
Lakott, melly erős vólt, 's mint Achates, olly hív.

Szóllott ehez a' Gróf; én meg-nem-foghatom,
Sem okát én annak ki nem gondolhatom,

Hogy az Urak eddig valamelly Plánumot
Nem tsináltak, melly a' kínos fátumot,

Igyekeztek vólna magokrúl le-vetni,
Mellyt mint hosszasas halált, máskép' nem nézhetni.

Szólltt Krustiev: illyen dolgot tenni féllő,
Mert bár sok kő fénylik, még sem mint gyémánt kő,

Senkinek sem lehet bé-nézni szívébe,
Sem aztat ki-venni, mi lakik lelkébe.

Itten az áruló nagy szerentsét téssen,
Szabad lesz, még felül jutalmat-is véssen.

Az el-árúttattak úgy meg vannak vetve,
Hogy bár élnek, még-is el-vannak temetve.

⁹² Bizonyos dolognak tészem itt, hogy az világnak éjtszaki részén, főképpen az fagyos Tenger táján, Norvegiába Laplandiába-is, a' kutyák bé-fogattatnak szánakba, kettő, négy, sőt hat-is, és éppen akkor enni nem adnak nekik, hanem az út el-végzése után, hogy restek ne legyenek.

De látván jó szívet, Gróf maga Plánumát
Közlötte ő vele, ki-is adta magát,
Sőt Társaságokba kérte, hogy bé-állyon,
Bízzon benne, 's velek szerentsét próbállyon.
Ő ezen ajánlást örömet bé-vette,
Térden álva hitét mindjárt-is le-tette.
Ígérte: még huszat társaságokba hoz,
Kikkel tudja, hogy kárt nékiek nem okoz.
E' szavait a' Gróf örömmel hallotta,
És ajánlására ezeket mondotta:
Salak emberekből egyet se végyünk-bé,
Így teszszük magunkat sokkal erősebbé.
Mert ki díb dáb, az olly mindég erköltstelen,
Pénzért, ajánlásért változik hírtelen.
Tsak ő bóldogúllyon, más alá vermet ás,
Meg nem tér mint Saul, hanem marad Júdás.
Illyen minnyájunkat könnyen el-árúlna,
Virradni kívánó napunk bé-borúlna.
A' társaság akkor nem állt még többekből,
Hanem tsak, kiket itt ki tesztek, ezekből.
A' Gróf vólt, Baturin, Panov, és Stefanov,
Krustyiev, Vintplattal, Vasili,⁹³ Salmanov,
Szólltt a' Gróf hozzájok, fejünknek kell lenni,
Szükség minnyájunknak ennek hitet tenni.
Hogy valamit kíván, mi mindent meg-teszünk,
Életünk fogytáig hozzá hívek leszünk.
Szint úgy egymástúl-is soha el-nem-válunk,
Hogy ha történne-is minékünk halálunk.
Szabadság dolgába, testével, lelkével,
Igyekszik munkálni, tellyes erejével.
Titkunkat meg-tartsa ki ki, 's ne jelentse:
A' ki ki-fetsegi, életét veszejtse.
Valaki közzülünk, ha el-árúltatna,
A' Birodalomtúl fogságra adatna,
Minden tehetségünk mi arra fordíttyuk,
Nem nyugszunk, míg ötet ki nem szabadíttyuk.
Hogy ha tellyességgel ez meg-nem-eshetne,
A' Társaság ebbe semmit sem tehetne,

⁹³ Rontó Pált adta itt bé a' Gróf mint régi szolgáját Vasilinek a' többi pártosok előtt, de okát által nem látom, mért.

Az olyannak méreg kéz alatt küldessen,
Átala a' titok hogy ki ne jöhessen,
Tartozzon leg-ottan ő aztat bé-venni,
Mint sem hogy ki-mondja, inkább meg-gebedni.
Ki ki a' Gróf szavát itt szentnek tartotta,
Tsak a' választáshoz fogjunk, kiáltotta.
Minnyájának voksa szállt a' Gróf fejére,
Maga pedig voksolta a' Krustyievére.
Mind le-térdeplettek, el-mondták a' hitet;
De maga a' Gróf-is itten eképpen tett.
A' kik vele jöttek, más nap el-menének,
A' Gubernátornak köszöntést tevének.
Hallotta, hogy a' Gróf beszélt több nyelveket,
Szóllt, gyermekeinek tudni kell ezeket.
Melléjek-is adta ötet tanítónak,
Ez vala kezdete, nem más, minden jónak.
Ezzen minden terhtül fel-szabadítottat,
És mint katonáji, szintén úgy tartatott.
Cancelláriusnak látogatására,
Mentek ettül, értek hozzá olly órára,
Mikor Kozákoknak az ő Hetmánnnyával,
Schakot⁹⁴ jádzott: mene éppen egy Tornyával.
Két száz rubli vala egy Parthia díjja,
Roszszúl ált játékja, sok vólt annak híjja.
Észre vette a' Gróf, tudván e' játékot,
Ötven rublit ígért, úgymint ajándékot.
Ha meg-fogja nyerni ő ezen Parthiát,
Mivel által-látta, tett abba sok hibát.
Az Hetmány sem vala ennek ellenére,
Nem vélte, játékja mehetne vesztére.
Azomba tsak hamar aztat el-vesztette,
A' Cancellárius nevetett felette.
Kénszerítette még két Parthi jádzásra,
Vígyázott az Hetmány itt minden vonásra.
A' szerentse most sem állott ő mellette,
Mivel mind a' kettőt hamar el-vesztette.
Nyert tehát tsak hamar ezer öt száz Rublit,
Ebbül száz ötvenet adott nékie itt.

⁹⁴ Rontó Pált kérdeztem, hogy igaz vólna-é? Hogy ezen játékkal olly sokat nyert vólna a' Gróf, erre az vala felelete, hogy aztat nem látta, de pénze mindég lett vólna, de mivel a' Németh fordításba így nagyon ki-téve, én-is aztat követtem.

Az Hetmány reája ezért nem neheztelt,
Sőt meg-határozott egy ilyen fel-tételt.
Némelly Kalmárokkal hogy jádjon helyette,
Mivel már ezekkel sok pénzét vesztette.
Hogy ha nyér, az övé lészen az ötöd rész,
Másokban-is vele, ha tsak lehet, jót tész.
A' Gróf tiszta szívvel magát ajánlotta,
Meg-is láttyuk tovább, kárát nem vallotta.
Meg-örült ő ezen, hívta ebédjére,
Mindeneket tenni kívánt már kedvére.
Rizskását, égett-bort, raktak húst szánkára,
Dél után ezekkel küld'te szállására.
A' Gróf több társai mind ezeket látván,
A' száz ötven rublit nékik meg-mutatván,
Szívekbül minnyájan azon örvendettek,
Már arany várakat rajta építettek.
A' Gubernátornak más nap magzattyait,
Olly szépeket, mint az égnek harmattyait,
Egy külön szobába asztalhoz ültette,
Nyelvek' tanúlását velek el-kezdette.
Egy Leánya vala tizen-hét esztendős,
Eszébe olly érett, bár akár mint melly nős.
Szép erköltsü, neve vólt Afanásia,⁹⁵
Ékesbben nem szóllott ennél Aspásia.
Ennek el-beszéllte szerentsétlenségét,
Könyveket hullasztott, úgy bánta inségét.
Az Attyok hozzájok ide bé-érkezett,
Gróf tanítására maga figyelmezett.
Ő azzal egészen meg vólt elégedve,
Mellyért-is nőttön nőtt hozzája a' kedve.
Meg-ajándékozta ötet egy szánkával,
Melly bé vala fogva egy pár friss kutyával.
Egy Kámtsatkabéli scláv Leányt-is ehez,
Ki ötet szolgállya, és lászon mindenhez.
Illy equipázséval hogy haza szánkázott,
Társai szívekbe az öröm tsirázott.
Tsak Pánov Úrnak vólt ő benne kétsége,
Látta hozzája kezd hülni szívessége.
Vélte ez, hogy maga részire dolgozna,
Mellyel a' többinek majd nagy kárt okozna.

⁹⁵ Afanásia moszka nyelven vagon mondva, annyit téssen mint Anastasia.

Eztet látván a' Gróf, újra kemény hitet
Tett-le, szóllván; eddig valamiket ő tett,
Mind a' Tarsaságnak tette a' hasznára,
Ne éllyen; ha kíván lenni ő kárára.
Térdre esett Pánov, mivel magába tért,
Sírva botsánatot itten a' Gróftúl kért.
Azon nap az Hetmány, 's a' két kereskedő,
Kereskedők között, első mind a' kettő;
Egyiknek a' neve, vala Roszkurakov,
A' másikat pedig hívták Kazarinov.
Grófnak mind az hárman aztat jelentették,
És hogy már magokba szentül-is fel-tették,
Hogy ők nyilván való Oskolát rendelni,
Kívánnak; a' költség, ki fog tőlök telni.
Abba a' számodás, 's földnek le-írása
Tanítasson, és a' nyelveknek tudása.
Az Oskola házat ők fel-építtetnék,
Számára mindennel fel-is készíttetnék.
És minden gyermektül, öt rublit fog venni
Hólnaponként; ez fog fizetése lenni.
Fel-válalta a' Gróf: mindjárt-is az Hetmány,
Vele Roszkurakov, itt lévén már egy szány,
Kazarinov Úrnak el-mentek házába,
Alig mind az hárman vóltak szobájába,
Cancellárius-is utánnok érkezett,
Ki-is a' Hetmánnyal itt arrúl végezett,
Hogy ötven Parthia Sachot jádzanának,
Egyért, egyért három száz rublit adnának.
De a' Gróffot kérték jádzana helyettek,
Kazarinov ellen, kitül meg-nyerettek
Már sokszor: és most-is attúl tartanának,
Ne talám nagy Vámot nékie adnának.
Estvére bált adott, szép vólt palotája,
Ékesítette ezt sok égő gyertyája.
Mint tsillag ragyogtak tükörök, lámpások,
Szemeket sértették a' sok villámlások.
A' Gubernátor-is és Familiája
El-jött, tzifra vala Afanásiája.
Ékes vólt a' tántza, forgott mint karika,
Igaz: hogy szép, 's jó-is vala a' muzsika.
Ha nem tántzolt, mindég a' Gróffal beszéllett,
És tsak akkor, mikor vele vólt, lett éllett.

Az Annya esmérte szép tulajdonságát,
Látván hozzá való nagy hajlandóságát,
Súgva szólott hozzája, az Úr Tanítványa,
Szívének-is, a' mint látom, már Kórmánnya.

Más nap a' tanítást a' mint el-végzette,
Egy külön szobába az Aszszony vezette.

Így szólott: Oberster vólt Atyám Svétziába,
Háborúba esett Moszkák fogságába,
Nem tudom az okát, mért lett számkivetett,
És Sibiériába ide mért küldetett.

Hamar meg-is hala; Anyám-is utánna,
Gondoltam nem-is lesz ki engem meg-száanna.

Nílov egy látásra én belém szeretett,
Igen gyenge vóltam, hogy hitvesének vett.

Most már Gubernátor, és ő egy jó ember,
Engemet jól-is tart, 's mint itt szokás, nem ver;
Tsak kár, hogy itálnak gyakran adja magát,
Részeg, mihent érzi a' bornak tsak szagát.

Két katona Tiszthez, két idősbb lyánimat
Férjhez adta, szánom ezen magzatimat;
Mivel mind a' ketten tzégéres korhelyek,
Ütik, verik, nintsen maradandó helyek.

Afanásiát-is, illy Tisztnek, 's iszosnak,
Akarja od'adni, még pedig korosnak.

Tudom: hogy az Urat Uram szenvedheti,
Vigye véghez nála, kérem ha viheti,

Kedves Leányomat, hogy ennek ne adja,
Jobbat tesz, ha hóltig pártájába hadja.

Szólltt a' Gróf: az Aszszony légyen békességbe,
Ne élyyek, a' dolgot, ha nem viszem végbe.

Nem lehet ártatlant rabságra vettetni,
Még életbe lévén, már-is el-temetni.

A' Grófhöz érkezett Krustyiev Úr más nap,
'S egy jámborságába meg-őszült Proto-pap.

Még velek tizen-öt számkivetettetek,
Nem Salakok; Nemes vérből születettetek.

Kérték: fogadja-bé őket társaságba,
Ígérték: nem éri semmi tsalardságba.

Bé-vette: ezeknek a' Templomba menni
Kellett: ott fogják a' hitet le-tenni.

A' Proto-pap fel-is vette a' Stóláját,
És fel-adta elébb az Úr' vatsoráját

Ó hit' módja szerint: 's mihent ezt fel-vették,
Proto-pappal együt a' hitet le-tették.

A' Társaság estve tartott vígasságot,
Nem-is láttak még ott ilyen mulatságot.

Mert itt mind tántz vala, mind tűzi mesterség,
Mellyen tsudálkozott az egész Nemesség.

Gubernátor Tzímje sok színű lángokkal,
Égett: és két Syren küszködött azokkal.

Tüzes habok között Neptúnus evezett,
Szigonnyal Tzet-halat sziklához szegezett.

Húllottak Jupiter' tüzes menykövei,
Szórtak Cyclopeknek szikrát pőröllyei.

Afanásia név zöld láng szinnel égett,
Minnyájan tsudálták e' sok ékességet.

Szabadságnak tsak most kezdődött munkája,
Valósággal annak ez vólt Epóchája.

Mert a' Gubernátor, itt nagyon ittas lett,
A' Grófnak minnyájok előtt nagy hitet tett,

Hogy számkivetteknek őt fejevé teszi,
Nagy böltsességének jutalmát így veszi.

Ministériumnak fog írni mellette,
Vegye szolgálatba, mert meg-érdemlette,

A' Cancellárius, 's Hetmány, hogy ezt tegye,
Akarták: érdeme bérít hogy ő vegye.

Leg-jobb vólt, hogy tőlök hét ezer rublákat
Azon éjjel Schachon nyere, mind duplákat.

Auróra a' setét éjtszakát már üzte,
Vállán függő haját rózsákkal bé-füzte;

Aztat szekerevel fére taszította,
Hogy jőjjön nyomába, Fébust szólította.

Szavát-is fogadta ezen kedvesének,
Látszatta aranyos Súgárit fénnének.

Azért ki-ki mene maga szállására,
A' Gróf-is le-düllött nyúgodni ágyára.

Alig várta Rontó, Gróf' fel-ébredését,
Láb hegyeken tette körülte lépését.

Fel-ébredvén, kész vólt-már Tsokoládája,
Bé-vitte, 's míg itta, így szóllott hozzája.

Méltóságos Uram! most jól foly a' munkánk,
Van pénzünk, 's két ebbel bé-fogatott szánkánk.

Úgy vagon: szólltt a' Gróf, tsak viseld gondjokat,
Mert veszszük azoknak, hidd-el, sok hasznokat.

De ártana nékik, ha soká állnának,
Mivel a' lábaik majd meg-dagadnának.

Minden harmadik nap meny velek szánkázni,
A' szán mind a' hajó úgy meg-nem-fog rázni.

Rontó eztet hallván, felette nevetett,
A' Grófnak-is rajta nevetni kellett.

Szóllott: tudja menykő, hogy fogom-bé őket,
Fülökre, farkokra vessek-é gyepelőket.

Zabolát szájokba, ha teszek, meg-marnak,
Üssem-é? indulni hogy ha nem akarnak.

Hát akkor ezekkel mit fogok én tenni,
Ha jobbra, vagy balra szükség léssen menni?

Úgyé? mint a' béres, tsá, vagy Hejsz, szállítsam,
Vagy mint Postilion, Hi! hotra fordítsam.

Nem tudom, hegyrűl le tudnak-é tartani?
Miként kell, nyeregbűl, bakrűl-é hajtani?

Meg-állyak-é velek, hogy ha vizellenek?
Hogy mint lovak osztán könnyebben mennyenek.

Idegen szánt látván, talám majd ugatnak,
A' kik azon űlnek, útbűl ki-álhatnak.

De ha azoknak-is kutya lovak léssen,
Ki nem térnek, sőt még meg-álnak mérészen.

Majd marakodásra jön akkor a' dolog,
Vagy enyim, vagy az ő szánkájok fel-forog.

Az leg-szebb, hogy nem-is tudom a' neveket,
Bodrinak, Sajónak, hívják-é ezeket.

Leg-jobb az; ezeket hogy nem kell vakarni,
Sem pedig pokrótzal őket bé-takarni,

Kováts sem kell, a' melly ezeket patkóllya,
Nem-is igen hídlott ezeknek az óllya.

Gondom lesz reájok, meg-híznak, gondolom,
Ha a' falu végin döggel abrakolom.

Mikor mi Hazánkba Slitádat tartanak;
Tsörgőket lovakra sokat akasztanak;

Majd kötözök én-is ezeknek farkára,
Ha lóra illenek, mért nem a' kutyára.

Még az Urak itten majd módiba veszik,
Kiknek kutya lovak vagyon szint' ezt teszik.

Képzellem magamba, mint fogok szánkázni,
Hányszor fordúlok-fel, 's mint fogok bakázni.

De mindenek felett tsak aztat tudhatnám,
Még jobban szeretném, ha szemmel láthatnám.

Minő e' Nemzetnek az ő ármádája,
 Talám kutyákon ül Cavalleriája.
 Mert ha nyargalódnak tudnak rajtok szánkán,
 Katona-is ülhet bízvást ezek' hátán.
 Vasasok ülhetnek a' szelindekeken,
 Dragonyosok kopón, avagy más ebeken,
 Agarokon pedig Svólezsér, 's Huszárok,
 Könnyűk ezek; szöknek, légyen tér, hegy, árok.
 Sőt hasznát vehetik más faj kutyáknak-is,
 Pudliknak, Vizsláknak, a' Pumedliknek-is.
 Mert mért nem lehetne a' pudli Pontonír,⁹⁶
 A' vizsla pediglen mezei Inzsinír;
 Tudjuk a' fát pudli a' vízből ki-hozza,
 Illő a' hajót-is, hogy ő kórmányozza.
 Inzsinír mezőket, hegyeket rajzollya,
 Vizsla; ha revírez, ő-is azt szagollya.
 Pumi szekér előtt tzihol sűrög, forog.
 Ha bagázsian ül, már mindenre morog.
 Szekér Mester ez-is hát mért ne lehetne
*Fúrvézennél?*⁹⁷ a' hol nagy hasznot tehetne.
 Látom nagy eszek van itt az embereknek,
 Több hasznokat veszik, mint mi az ebeknek.
 Szóllt a' Gróf hozzája, ne bolondoskodjál,
 Holnap mint szánkázol, arrúl gondolkodjál.
 Itt vagyon Demetri⁹⁸ esméred már ötet,
 Reggel majd a' szánba fogja néked őket.
 Meg-mutattya hogy kell azokat hajtani,
 Miként kell forgani, 's a' gyeplőt tartani.
 Bé-is fogta más nap, a' helység végére
 Ki-mentek: a' mint már Rontó oda ére,
 Látván Demetritül őket mint hajtotta,
 Hogy ő-is már tudja, azt hitte, tartotta.
 Szóllott itt hozzája, te már haza mehetsz,
 Tűzhöz a' kutyáknak enni való tehetsz.
 Ez el-ment: Rontó-is, még tovább szánkázott,
 Örült, hogy mint kotsis eddig nem hibázott.

⁹⁶ Pontonír a' hajóknál, és hídaknál lévő katonáknak neve.

⁹⁷ Fúrvézen teszi, a' midőn számos hadi Tár, és bagázsias szekerek együtt vannak: mellyeknek Comendánsa a' fő szekér-mester.

⁹⁸ Demetri Kamtsátkai paraszt sclávus volt, a' ki a' Gróf Konyhájába szolgált.

Rá talált ő vágni a' nyerges kutyára,
Ez mindjárt sikojtott, le-feküdt hátára.

Gondolta: a' rúdas, majd ha aztat húzza,
Fel-ugrik, másképpen, a' bőrit le-nyúzza.

De ez sem akart már egy tapot-is menni,
Baja lett, nem tudván, mit fog velek tenni.

Hozzá ment: akarta ötet simogatni,
De látta, hogy kezdi fogát vigyorgatni,

Haragudott, szidta, még jobban meg-tsapta,
Fel-ugrott, de egybe a' lábát meg-kapta,

A' vólt szerentséje, hogy tsizsma vólt lábán,
Máskép sebet ejtett vólna annak szárán.

Erre a' két kutya immár egymást marta,
Védelmesni őket mindenkép akarta.

De mihent tsak közel mene ő hozzájok,
Kapkodtak fogakkal, tátva vala szájok.

A' kutyák itt egymást mind addig rángatták,
Míglen hámjaikat öszsze nem szaggatták.

Mihent észre vették, hogy a' hámtúl mentek,
Rontót itten hadták, haza futva mentek.

Nem tudta, a' szánnal itten már mit tégyen,
Látta, szükség, hogy ő kotsis, ló-is légyen.

Bé-is fogta magát, húzta haza felé,
Izzadott homloka, háta görnyett belé.

Szél támadt, a' havat szemébe hordotta,
Mire jutottam én, magába mondotta.

Ímé kutya lóvá én emberbül váltam,
Soha életembe még így én nem jártam,

Hallottam bikává Jupiter változott,
De engemet Vénus soha sem kínozott.

Acteont szarvassá Diánna hogy teve,
Tudjuk, de kutya ló egyike sem leve.

A' kutyák tsak hamar a' házhoz jutottak,
Mivel egész addig sebessen futottak,

Egyiknek nyakárúl gyeplő darab függött,
Másiknak hátárúl, sok szakadt szíj tsüggött.

A' Gróf a' kutyákat látván, szólltt: baja lett
Rontónak: nem tudom, ő ezekkel mit tett.

Menj Demetri frissen! ha lehet, mindég fuss
Igyekezzél! hozzá, hogy mennél elébb juss.

Még meszszerül hogy jön, meg-látta őt Rontó,
Kiáltott: jöjj-el jöjj! légy te-is kutya ló.

Mihelyes Demetri hozzája érkezett,
Mint bánt a' kutyákkal, arrúl értekezett.

Talám ugyan őket ostorral meg-tsaptad,
Vagy igen rövidre a' gyeplő szárt kaptad,

Ha velek így bánnak, mindjárt le-fekszenek,
Tovább már nem mennek, inkább meg-döglenek.

Ha mászszor meg-ütik, felette mérgesek,
Marják egymást, mintha vólnának dühösek.

Tsak nyelvet kell adni, halld! azoknak, így Perr!
Vagy még keményebben, ezt kiáltani Berr!

Akkor két mért-földet hamar ált futhatnak,
Tovább egy húzomba, ők nem-is hajtatnak.

Szólltt: tudta az ördög lovatok' szokását,
Vagy-is nyelveteknek, Perr! Berr! szép hangzását.

Meg-tsaptam a' nyergest, ez le-is feküdt,
Rúdast marta osztán, és vele küszködött.

Demetri itt a' szánt húzta, Rontó toltá,
Föld népét, szokását rúttól káromolta.

A' mint haza értek, 's a' szány körül forgott,
Ötet kutyák látván, mind a' kettő morgott.

Káromkodott rúttól, végtére nevetett,
Szólltt: ugyan nagy bolond, 's ostoba lehetett,

A' ki ki-gondolta, hogy kutya ló légyen,
Disznó-is a' lehet, mert négy lábon mégyen.

A' Gróf őt meg-látván, nevetett felette,
Nó! miként szánkáztál? ő tőle kérdete.

Szólltt: Nagyságod tudja, hogy fogadást tettem,
Tengerre nem megyek; majd éltem vesztettem.

Nyusztokat-is soha hogy nem megyek fogni,
Esküszöm kutyák sem fognak rám morogni.

A' kutya, tsak kutya, nem lesz belőle ló,
Nem másnak, tsak kutya embereknek való.

Én ő rajtok többé soha sem szánkázom,
Ezen szolgálatot fejemről le-rázom.

Nyargalt az ördög-is inkább maga Annyán,
Mint sem Cerberussal bé-fogatott szánkán.

Nagysádnak kedvére mindeneket teszek,
Postilion ugyan kutyáknál nem leszek.

Szólltt a' Gróf: ezeken fogsz velem szánkázni,
Eggyütt fogunk nyusztot, 's medvéket vadázni.

Jövendőlöm még a' Tengereken-is jársz
Velem: Magnes tónél a' hajó orrán álsz.⁹⁹

Nyugodjál; én nékem most dolgaim vagynak,
Mellyek tréfálódni te veled nem hagynak.

ÖTÖDIK TZIKKELY.

A' mellybe Gróf Benyovszki Móritznak két kereskedővel történtt dolga, Schach Játékába tett nyereségei, Bolscheretzbe történtt minden féle dolgai, itten véghez ment véres tsatái, végtére a' várnak meg-vétele, a' Gubernátornak meg-ölettetése, Szent Péter, és Pál hajójának el-vétele, némelly mulatságos esetei Rontó Pálnak elő-adattatnak, mind addig, míglen minnyájan meg-szabadúlván, Kámatskából azon hajón el-mentek.

Már a' kereskedők, meszet, követ, és fát
Mind el-készítették, mellyel az Oskolát
Építeni kellett: 's kevés idő múla,
Kész-is lett, mert ehez igen sok kéz nyúla.

Gróf tizen negyedik December napjára
Szabta tanítását, ült katedrájára.

Krustiev' 's Panovot, vette segítségül,
Látván tanítványi száma naponként gyúl.

Jeles embereknek vóltak Gyermekai,
Afanásia-is, 's az ő testvérei.

Egy reggel Sibaev, társaságnak tagja,
Hozzá jött, úgy tetszett, hogy vólna haragja.

Mert mindég komor vólt az ő ábrázattya,
De nem, sőt szépen szólltt, 's ez vólt akarattya;

Hogy gyűlést tartana jövő éjtszakára;
Minnyájoknak adna nagy dolgot tudtára.

Ez meg-esett: nékik aztat jelentette,
Hogy azon nép, mellyet hajójára vette,

Fel-zendült, mert kemény hozzájok mint Tatár,
Ochotzk Városbéli Tsuloznikov Kalmár.

Annak hajójával el-szökni akarnak,
Sok szép portékákat már arra takarnak.

De okos Vezérek hogy lenne, szeretnék,
Ezt a' Gróf magára venné-fel, azt kérnék.

Látszatott jó víznek lenni ez malmokra,
Hogy ha tekintettek magok Plánumokra.

⁹⁹ Minden tengeri hajónak az orrán vagyon Mágnes-tő, melly Kompasznak-is neveztetik, ennek mutatása által tudják az hajón lévők, melly részin vannak e' világnak, és merre kell menni.

Az egész társaság a'Grófnak eszére
Bízta ezen dolgot, bölts ítéletére.
Reá-is állottak az ő tanácsára,
Sibaevhez így szólltt, fülök' hallottára:
Mennyen! és mondja-meg a' fel-lázzadt népnek,
Hogy én nem tétetem magam' írott képnek.
Önként a' fejemre én veszélyt nem veszek,
És így Vezérjek-is nékiek nem leszek.
Áruló közöttök könnyen találkozna,
Ki-is a' fejemre tsak bút, és bajt hozna;
De az Úr kéz alatt reménységet adhat
Nékiek; és mint egy magátúl így szóllhat.
Talán fel-válallya ő a' Vezérséget,
Hogy ha bennetek lát jó szívet, hűséget.
Engedelmesek-is hogy ha hozzá lestek,
Minnyájan ezen két pontra hitet tesztek.
Közzülök a' Grófhhoz más nap el-jött kettő,
Tartatott közöttök böltsnek ezen két fő.
Térdre estek ezek többiek képébe,
Esedeztek, kérték, minnyájok nevébe,
Hogy a' Vezérséget venné-fel magára,
Mindeneket tésznek parantsolattyára.
Nyújtott-is ezeknek egy kis reménységet,
Hogy ha mindenekbe engedelmességet
Mutatnak, és erre hitet fognak tenni,
Így tám a' dologbúl valami fog lenni.
Harmad nap a' Grófhhoz jött nagy sietséggel,
Tsuloznikov Kalmár, mintegy íjedséggel.
A' szemére hányta, hogy fel-indította
Népét, és magához őket hódította.
A' Gubernátorhoz, szólltt, ő mindjárt mégyen,
Hogy ha meg-nem-mondja népe közt ki-légyen
A' fő pártos, a' ki első jött hozzája,
És maga-is mért lett azok orgazdája.
Így felelt itt a' Gróf néki nagy mérészen,
Mert fel-gyulladva vólt testében egészen.
Hát engemet tart ked egy olyan kábának,
Hogy én vólnék oka népe' lármájának,
Olly tsötselék közzé magamat keverném,
A' jó Gubernátort meg-bántani merném?
Tudja ked! hogy hozzá megyek mostan mindjárt,
Mert betsületembe akar ked tenni kárt;

És kívánok tőle kedrűl elég-tételt,
Nem szoktam el-nyelni én az ilyen mételyt.
Hogy ked Tiranussa népének, meg-mondom,
Jól lehet mind eddig nem vólt arra gondom.
Leg-ottan el-is-ment a' Gubernátorhoz,
Tartván, ilyen dolog ollykor sok rosszszat hoz.
A' Kalmárt előtte nagyon bé-vádolta,
Egész dolog súllyát a' nyakára toltá.
Nagyon meg-feddette őt' a' Gubernátor,
Arestomba mégyen, ha ezt teszi másszor.
Népével ne bányon ollyan kegyetlenül,
Mert más kép vele-is bánat illetlenül.
Jobb lesz el-ereszti őket, hadd mennyenek,
Szolgálatot, a' hol tetszik, ott vegyenek.
Szegény Tsulosznyikov nem szólott, tsak hallgatott,
De szívén a' méreg egészen ált-hatott.
A' Grófnak az úttyát ötsével el-állta,
Botokkal, késekkel a' kettő már várta.
A' mint jött, mind ketten mindjárt meg-támadták,
Vakmerőségeknek árrát meg-is adták.
Mert a' Gróf a' hátát egy háznak vetette,
Fortélyosan magát mind addig mentette;
Míg egyszer Öttsének fejét úgy meg-tsapta
Páltzájával, hogy ez a' lelkét ki-adta.
Mihent látta, hogy ez már a' földön el-nyúlt,
Tsulosznyikovot-is meg-ütvén, földre húlt.
Nem verte páltzával, már itt tsak öklözte,
És a' földön őtet úgy meg-dögönyözte,
Hogy mind orrán, száján, túrt és okádott vért,
Tsak hogymeg-ne-öllye, a' Gróftúl pardont kért.
De a' Gróf-is kapott sok karmolásokat,
És a' bottyaiktúl olly nagy tsapásokat,
Hogy e' Batalia ágyába fektette,
Tsak tíz napok múlva magát fel-vehette.
Hogy a' Gubernátor meg-hallotta e' hírt,
Tsulosznikov ellen mérgével már nem bírt.
Hat holnapra sántzra dolgozni adatta,
Az egész vagyonnát Fiscus el-ragadta.
Most folyó századnak hetven-egyedike,
Vólt más fátumának hasonló egyike.
Sok jó barátjait új esztendő napján,
Hívta ebédjére, mulatni akarván.

Kazarinov néhány Nád-méz süvegeket
Küldött, de méreggel meg-rontá ezeket.

A' Gróf ajándékát, barátság jelének
Tartotta: nem vélte őt' ellenségének.

Itt bor nints, ebédnél isznak tsak herba-thét,
Ebéd után pontsot, vagy fekete kávé,

Jó appetitussal mivel ettek immár,
Thével mindeniknek töltetett egy pohár.

Ettek, ittak, és szép nyájasan mulattak,
Kevés idő múlva, minnyájan jajgattak.

Mivel ki kolyikát, ki bél-rágást kapott,
Ki hányt, ki kínnyába fába-is harapott.

Észre vette a' Gróf, hogy ők mérget ettek,
Vagy ittak: és azért illy betegek lettek.

Mindjárt velek eggyütt, egy jó dózsist bé-vett
Tengeri hal zsírbul, azonnal jobban lett

Minnyája: áldották a' Grófot, 's ezen zsírt,
Mert már most nevetett az-is, ki elébb sírt.

Szóllt a' Gróf: egyre van szívembe gyanúság;
Mindjárt-is ki-tetszik, Urak! az igazság.

Kutyával, matskával próbát fogok tenni;
Nád-mézet ezeknek majd adatok enni.

Hogy lássák az Urak igaz gyanúságom,
És hogy osztán légyen ki ki bizonyságom.

A' Nád-mézet a' Gróf húsrá vakartatta,
Két külön tányéron nékiek adatta.

Mind kutya, mind matska, a' húsbul jól ettek,
Más-fél óra múlva ők meg-is gebedtek.

Tüstént el-ment a' Gróf a' Gubernátorhoz,
Tsudálta az ötöt, látván hogy tzúkrot hoz.

Kazarinov ellen panaszszát le-tette,
Vendégivel mint járt, elő-beszéllette.

A' Gróf szavaiba vólt elől kétsége,
Kazarinovnak nagy, úgy mond, embersége.

Ez már a' megyémbe régi kereskedő,
Mindenkor jó lelkű ember vala még ő.

Gubernátor Uram! szóllt a' Gróf hozzája,
E' dolognak mindjárt lehet illy próbája.

Méltóztassa ötöt magához hivatni,
Egy tsésze Herba-thét nékie adatni,

De szükség lesz, elől azt adni tudtára,
Hogy a' Nád-méz, mellyet tesznek a' tátzára,

Abbúl való légyen, a' mellyet én hoztam,
'S hogy Uraságodnak azt ajándékoztam.
Méltóztassa nékem még most azt el-hinni,
Hogy ő azon Thébúl soha sem fog inni.
Mindjárt egy szolgáját Cancelláriusért,
A' másikat pedig küld'te az Hetmányért.
Kazarinovot-is magához hívatta,
Tréfált elől velek, és őket mulatta.
Az alatt bé-hozták szolgák a' Herbathét,
Adtak kinek kinek egy portzelán tsészét.
Egy ezüst tátzán vólt a' fel-vagdalt Nád-méz,
A' Gubernátor itt Kazarinovra néz,
Szóllott: eztet nékem egy számkivetett
Hozta ajándékba, el-vennem kellett.
Mindjárt Kazarinov változtatta színét,
Mivel gonosz tette mardosta a' szívét.
Itt a' Gubernátor maga egy Tsészébe,
Herba-thébúl töltött, adá azt kezébe.
A' Nád-mézbül ebbe két darabot vetett,
Tessék inni! szépen szóllt, a' mint illetett.
Kazarinov magát mindenkép' mentette,
Asztra a' tsészét tsendessen le-tette,
Szóllt a' Gubernátor, már most parantsolom,
Mindjárt mind igya-meg, én aztat akarom.
Észre-vette ebbül, a' dolgot, hogy tudja,
És előtte magát már ki nem hazudja.
Lábaihoz borúlt, nagyon meg-íjedett,
És minnyájok előtt, ő ilyen vallást tett.
Meg-vallom, a' tzukrot meg-mérgesítettem,
Én eztet jó végbül, és nem roszbül tettem.
A' Grófot akartam azzal meg-étetni,
Ártalmas ember ő, a' kitül félhetni.
Szóllt; egy Piatsinin nevű számkivetett,
Mondotta én nékem, mellyre hitet-is tett,
Hogy egy Társaságot ő már fel-állított,
Mellyel sok rabokat magához hódított.
Ezekkel el-szökni, és tovább állani
Akar ő, hajóra fognának szállani.
De a' Gubernátor fel vólt már indulva
Ellene felette: egy kis idő múlva,
Cancelláriusnak keménnyen meg-hadta,
Mivel még illy dolog nem történt alatta,

Hogy ötet leg-mélyebb tömlőtze tétesse,
És minden jószágát tőle el-vétesse,
És mint egy világos méreg keverőre,
Szententzia hozás ne mennyen későre.
A' Gubernátortúl a' Gróf el-sietett,
Mihent haza ére, ő gyűlést hírdetett.
Az egész Társaság hamar-is özsze-gyűlt,
Piatsinin mit tett, azon minden el-hűlt.
Nyavalyás már dolgát maga sem tagadta,
Én áruló lettem, magát így ki-adta.
Erre egy pistollyal ötet agyon lötték,
És így más világra a' jámbort küldötték.
De a' Gubernátor még sem nyugodhatott,
Kazarínov mit szólltt, ő ahoz láttatott.
Itt a' Grófnak igen nagy vólt szerentséje,
Máskép porba esett vólna petsenyéje.
Más Piatsinin-is itten találatott,
Ki Kozák vólt; mindjárt elő hívattatott.
Ez semmit sem tudott, nem-is felelhetett
Kérdésekre; azért el-is eresztetett.
Nagyon örvendezett ezen a' Társaság,
Hogy ki nem tudódott, az egész tsalárdság.
Sőt jobb hitelt adtak már most minnyájoknak,
Kik ellenek szólltak, nem hittek azoknak.
El-ment a' Gróf, 's kérte itt a' Gubernátort,
Némellyeknek adna ónot, és puska port,
Kik menni akarnak Nyisnei Osztrogba
Vadászni; 's a' telet tölteni dologba.
Ezzel a' Társaság dolgát el-titkolta,
Fel-tett szándékjokat nagyon palástolta.
Mindenekre reá ált a' Gubernátor,
Adattatott nekik elég ón, 's elég por.
Mehagyta azoknak, a' kik el-menének,
Hogy ők Áprilisbe mind vissza térnének;
Mert a' tenger révbe akkor az egész jég
Fel-olvad, és ködös nem-is lészen az ég.
Akkor Plánmoknak tárgyához juthatnak,
Innét ének szóval már el-illanthatnak.
Gubernátort a' Gróf magáévá tette,
Napról napra jobban őt kedvébe vette;
Afanásia is mellette Attyához
Így szólltt: térdre esvén, 's borúlván lábához.

Vajha mint szabadott, őtet úgy láthatnám!
Magam szerentséjét hogy vele oszthatnám.

Homályos beszédjét Attya jól értette,
De szándékát még-is kedvesen nem vette,

Cancelláriusnak, 's Hetmánynak szavára,
Ugyan tsak juttatta őt szabadságára.

Első Péter Tzártúl ki-adott törvényhez,¹⁰⁰
Szabta a' Gróf dolgát, mint sinór mértékhez.

Vélte a' Gróf, ha ezt Társaság meg-hallya,
Örvendni fog ennek, mind eleje, 's allya.

De haza érkezvén, látta, hogy minnyájan
Haragudnak, fegyvert fogtak egynéhányan.

Pánov árulónak már ki-kiáltotta,
A' gyűlést-is maga szálásán tartotta.

Kívánta: hogy a' Gróf melly törvényeket tett,
A' szerént tegyenek reá ítéletet.

Bé-is hívattatott ő ezen gyűlésbe,
Egyike sem vette itt dolgát kérdésbe.

Egy méreggel meg-tölt pohár ált asztalon,
Fekete posztóbúl kárpit vólt a' falon.

Kettő ki-vontt karddal az asztal mellett ált,
De minek előtte mondjanak rá halált;

Kérte: engedjék-meg néki, hogy szállhasson,
Hogy így valóságot dolgárúl mondhasson.

Az Igazság soha sem vesz-el mirígytúl,
Bár ostromoltatik sok ezer irígytúl.

A' Gróf itten szóllván mint egy Demosthenes,
Meg-esmérték, szíve igaz, és egyenes.

Mindjárt is haragok örömmre változott,
Látván Pánov, hogy melly nagy rosszszat okozott.

Lábaihoz borúlt, sírva őt követte,
E' vélekedésbűl, mondotta, ezt tette,

Mivel Péter Tzárnak, törvényne szabaddá
Tette őtet, vélte, hogy őket ki-adá,

Itt a' mérges pohár a' földhöz tsapatott,
A' fekete kárpit falrúl szaggattatott.

A' rántzos homlokok mind simává lettek,
Haraggal meg-töltött szájak most nevettek.

¹⁰⁰ Péter Tzár több helyes törvényei szerént, minden számkivetett, a' ki méreg keverőt, vagy-is Párt ütöt bé-mond, szabaddá tétettetik.

A' birodalomnak más napra házához,
Hívattatván a' Gróf: hosszasán magához,
Szóllt a' Gubernátor nagy kegyességérül,
Tzárnéjának kivált sok szép kegyelmérül.
A' mellyek áradnak az olyan hívekre,
A' mint maga a' Gróf; igaz, 's bölts fejekre.
A' Cancellárius szabadság levelét
Olvasta, 's tartotta a' Grófnak jobb kezét.
Osztán a' levelet nékie nyújtotta,
Már hazánk fia vagy! minden kiáltotta.
Gubernátor előtt le-kellett hajolni,
Egy tűkört adott ez néki meg-tsókolni.
E' tzeremónia vala, nem-is vólt más,
Ha ki ott szabad lesz, eztet tenni szokás.
Ezek után a' Gróf tette köszönetét,
Mivel itt végzeni fogja már életét.
Néki egy kérése, 's kívánsága vólna,
Hogy ha a' Fő-tanáts reája hajolna,
Engedné-meg néki, hogy ő Kámtsatkának,
Délre fekvő részit szép tartományának
Maga társaival lakóul vehesse,
És aztat termékeny megyévé tehesse.
Szép házakat fog ő ottan építtetni,
Búzá, Rozst, és Árpát, kölest-is vettetni.
Legeltet ő Ményest, más barom tsordákat,
Júh, sertés nyájakat, és ökör gulyákat.
Felelt itt a' Tanáts; a' jövő ülésbe
Veszszük-fel e' dolgot, és teszük kérdésbe.
Itt a' Gubernátor Gróft ebédjére
Társaival hívta, esett ez kedvére
Afanásiának, ki helyét nem lelte,
Mivel szabadságát a' Gróf ma meg-nyerte.
Jó kedvébe esett itt a' Gubernátor,
Mert fel-gyullasztotta őt' a' Ponts, 's éget-bor.
A' Grófnak mondotta itt minnyájok előtt,
Hogy magán nem vehet tellyességgel erőt,
A' Leányát adni néki feleségül
Fogja: mivel láttya, hogy szereti szívbül.
A' menyegzőjüket akkorra halaszttya,
Mikor levelére válaszsát kaphattya.
Jakutzbül, a' hová írtt Gubernátornak,
Hogy a' Gróft tegye ő fő Directornak

Politzajnál: ezen egész Tartományba,
Mivel párja nintsen ezen tudományba.

Az egész Társaság ezen nagyon örült,
De keserűségbe a' Gróf szíve merült.

Mivel néki vala hív, és jó Hitvese,
Ki meg-érdemlette, hogy légyen kegyese.

Szívét a' szerelem nem-is ostromlotta,
Szabad hogy mint légyen őt' tsak a' bántotta.

Mert a' Kámtsatkai keserves rabságra,
Rá únt jeges, havas, hideg pusztaságra.

Vele társai-is hogy szenvednek, bánta,
Akár mint lesz dolga, magát már el-szánta.

Fel-tette magába, hogy a' menyegzőjét,
Mivel bé nem vette kezét, vagy gyűrőjét,

Halasztani fogja, 's annyira ki-viszi,
Hogy végre el-múlik, a' mint maga hiszi.

Ezek után nem több, tsak négy nap múla-el,
A' Tanáts a' Grófnak kérését vette-fel,

Egy Pátenst nyert: abba ollyan szabadságot,
A' melly minnyájoknak nemzett vígasságot.

Ki vólt ebbe téve minden számkivetett,
A' ki az országnak jó szolgálatot tett.

Mint nyerték-meg ezek magok szabadságát,
Nem kívánták pénzzel vegyék-meg váltságát.

Azért szintűgy ők-is szabaddá tétetnek,
Lopatkába ezen Pátenssel mehetnek.¹⁰¹

Örült egész Város, mindjárt harangoztak,
Illyen szokás van itt, erre adakoztak.

Hat ezer rublikat tsak hamar-is kaptak,
Élelemre valót, műv szert sokat adtak.

Hallá Kazarínov nagy Atyafisága,
Hogy a' Grófnak történt illy nagy bóldogsága.

Néhányan közzülök hozzája jövének,
Könnyeket hullatván, illy kérést tevének,

Kérik ötet arra, a' ki lakik égbe,
A' Gubernátornál vigye aztat végbe,

Hogy Kazarínovnak a' szententziája,
Váltóztattasson meg, müllyon-el igája.

Örökös munkára ítélték Bányáknál,
A' melly nehezebb vólt akár melly halálnál.

¹⁰¹ Lopatka: Kámtsátka' tartományának szélén, délre fekvő vadon egy pusztá, China felé Ázsiába.

Ő minden vagyonnyát, pénzét oda hadja,
Tsak a' szabadságát kéri, hogy meg-adja.
És a' Kurilisi szigetekbe tegye,
Olyannak; hogy ő ott az adót bé-vegye.
Már rég fel-osztottak az ő vagyonnyával,
A' Cancellárius maga Hetmánnnyával,
A' javát ugyan tsak Gubernátor vette,
Sok drága kints vólt itt, és sok pénz felette.
Mivel Kazarínov ezt nem sajnállotta,
Gubernátor Grófnak magát meg-hajtotta.
Az Úrért azt ímé én meg-tselekeszem,
Bányák munkájátúl szabbaddá őt teszem,
Kuril szigetekbe innét fog el-menni,
Ott két esztendeig számkivetett lenni.
Hogy a' Gróf meg-vitte nékiek ezen hírt,
Egész atyafiság nagy örömébe sírt.
Adtak az Istennek ezért-is nagy hálát,
Tsókolták a' Grófnak mind kezét, mind lábát,
Egy Tsorni nevű Úr vala ezek között,
Mint a' többi sokkal tsínosban öltözött.
A' Grófhöz jött, őtet szépen meg-ölelte,
Mivel e' jót tette, nagyon meg-kedvelte.
Szólltt: mint Kazarínov tudta dolgotokat,
Szint-úgy én-is tudtam minden szándéktokat.
Nem tudtam méreggel akarnak itatni,
De bé akartalak a' Tanátsnak adni.
Midőn már általad szerentsétlenné lett
Kazarínov: 's bányák dolgára küldetett.
Meg-vallom, meg-ölni téged akartalak,
És boszszúm tárgyának tenni kívántalak.
Mert nagyon szeretem azon barátomat,
De meg-változtatom mostan szándékomat.
Mivel te ő vele illyen nagy jót tettél,
Meg-szabadítója, 's párt-fogója lettél,
Jó barátod leszek egész életembe,
Míglen egy tsep vérem folyini fog erembe.
Titokba tartani fogom titkaidat,
Segíteni kívánom minden dolgaidat.
Ennek a' beszédjén a' Gróf nagyon el-hűlt,
Tsak eztet felelte, a' mint mellette űlt.
Idők folyásához magunkat szabnunk kell,
A' meg történtteket leg-jobb felejtsük-el.

Secretáriusnak most a' Grófot tette
Gubernátor; és őt Fiának nevezte.

Minden leveleit juttatta kezére,
Leg-titkosbb dolgait bízta az eszére.

Azért-is házánál kellett néki lenni,
Ollykor éjfélt után lehetett el-menni.

Egyszer hajnal előtt, három vólt az óra,
Haza kívánt menni, ülni akart lóra.

A' Gubernátorné el nem eresztette,
Szerentsétlenségbe ne essen, féltette.

Álmétkodott, hogy őt lánya szobájába
Vezette, 's mondotta, feküdjön ágyába.

Tudom; az Úr magát úgy fogja viselni,
Mint okos embertül szokott ez ki-telni.

Afanásia itt a' Gróffal maradt,
Vele addig beszélt, míg fel nem virradott.

Harmad nap ez után nagy Ünneplést tarta
Gubernátor: sok Úr legyen itt, akarta.

Ünnepe vala ez szabadulásoknak,
A' Gróffal díszszére esett minnyájoknak.

A' mint az Ünneplés mene vége felé,
Nílov Aszszony maga lyányát hozta elé.

Urak előtt ötöt Gróf Menny-aszszonyának,
Ki-hírdette lenni jövendő Társának.

Kívántak ők néki szerentsét, és áldást,
A' ki írígye vólt, kívánt szívébe mást.

Gróf maga dolgait sok-képpen intézte,
Rontó mindenekre figyelmezett, 's nézte.

Mint tengeren hajó, szíve úgy hányatott,
Hogy nem szabadúlhat, azért nem nyughatott.

Erre mint a' matska, egérre less, lesett,
De módját nem látván, nagy bánatba esett.

Hallván a' Gróf az ő sok sóhajtásait,
Kérdezte; mért téski fohászokodásait.

Szólltt: Nagyságos Uram! sok okom van erre,
Mert én szemeimet vetem akár merre;

Korlátok közt látom mindenütt magunkat,
Így nem reménylhetem szabadulásunkat.

Sőt Nagysád'-is látom, ebbe nem igyekszik,
Reggel fel-kél, estve megintlen le-fekszik.

Professor lett Nagysád, van már Oskolája,
Kedves egy tanítvány Afanásiája.

Kérem hát belőlem tegyen Familiást,
És ne végyen ezen szolgálatra fel mást,
Én a' gyermekeket jól fogom virgázni,
Készen lesz a' veszső, a' vízbe fog ázni.

De Afanásia, ha maga letzkéjét,
Bé-téve nem fogja tudni A. B. Czéjét,
Tudom őt' Nagyságod maga ferulázza,
És ha nagyobbat vét, tám meg-is virgázza.

De a' mint hallottam, már ezen Tanitvány,
Nagysádnak az égtűl adatott adomány.

Mert ottan végződik-el minden házasság,
A' Király választás, és az háborúság.

Melly nagy öröme lesz Nagysád Grófnéjának,
Ha kezét foghattya Sógor Aszszonyának.

De tám bal részrűl lesz a' Copulátzió
Mint Berlinbe: nem kell itt dispenzátzió.

De mind egy; most úgy-is olly országba lakunk,
A' hol a' Cánonrűl semmit sem tarthatunk.

Van itt egy Tatárnak tíz, 's több felesége,
Gazdag illy; bár nintsen elég elesége.

Lehet hát nekünk-is, kettő, avagy három,
Férje Koronája az Aszszony, nem járom.

Így majd több Korona lesz egynél fejünkön,
Könyörűllyön akkor Isten mi ügyünkön.

Mert egyyel-is ezer baja a' Férfinak,
Hát ugyan kedvére hogy léssen annyinak?

Én ugyan Tatár lányt nem fogok el-venni,
Inkább ő közöttök Mufti fogok lenni.

Akkor egy Karavánt vezetek Mekkába,
Útamba el-szököm: így Európába

Jöhetek: meg-mentem magam a' rabságtűl,
Tsak vadaknak való, jeges rűt országtűl.

Haragszol te Rontó! szöllt a' Gróf hozzája,
A' Gubernátornak Afanasiája,

Hidd-el, soha sem lesz én nékem Hitvesem,
Van nékem hazánkba jó, és hív kedvesem.

Nagy kaput nyitott ez bóldogulásunkra,
Tűrj! várj! jutunk, hiddjed, szabadulásunkra.

De ha néked tetszik, itt meg-házasondhatsz,
Kutya fejű Tatár Leányra találhatsz.

Felelt: mit tennék én az illyen attával,
Atyafiségba nem estem még kutyával.

Soha szívem, lelkem, meg sem-is nyúghatna,
Mert ha szólnék hozzá, ő reám ugatna.

Való; hogy szüksége a' *Kammerjungferre*
Nem vólna, sem búbra, sem pedig púderre;

Mert a' kutya fejét nem szükség bodrozni,
Havon tsúszván, hátán szokott simítkozni.

De ha tudnám, orra mint Vizsláé szagol,
Avagy-is nyúl nyomon mint a' kopó tsahol,

Hazánkba bé-vinnék egyet ráritásnak,
Diánnának eztet tartanak, nem másnak.

E' tréfa: de hogy ha én meg-nem-bántanám
Nagyságodat, tudni még azt óhajtanám,

Mitsoda megye az; mellyet Lopatkának
Hívnak, és mért teszi ezt Coloniának.

Úgy tetszik valaha, hogy ott Tóthtok laktak,
Mivel igen hideg, talán mind meg-fagytak.

Tóthtoktúl hallottam én e' szót Lopatka,
Pivo, Brintza, Szmola, e' nevet-is Katka.

Mért akar ott Nagysád Várost építtetni,
Abba minnyájunkat bé-is helyheztetni?

Félelemmel vagyok én ez iránt tele,
Itt akar maradni Nagyságod az jele:

Ha lehet, hidegtúl, soha el nem veszek,
Ha itt Plébánusnak tesznek-is, nem leszek.

Predikállyon, kinek tetszik Lopatkába,
De én haza megyek a' Magyar hazába.

Szólltt a' Gróf nevetve; jó barátom, ne fély,
Sokszor mint mondottam jó reménységbe ély.

Mind tsak szemfény-vesztés, a' mit tselekeszem,
Ezeknek, ha tavasz nyílik, hasznát veszem.

Itt marad Lopatka, mi pedig el-megyünk,
Takarványt szemekre szükség addig tegyünk.

Addig, ha itt lenni nem akarsz Plébánus,
Legyél tehát Bachter, avagy Notárius.

Bachter! hogy a' torkom éjtszaka bé-fagyjon,
Vagy valamelly éhes medve el-ragadjon.

Nem leszek én; nem-is vágyok e' tisztségre,
Sok Bachter jó ide, éjtszaka a' jégre.

A' Farkasok ezek, kik itt ordítanak,
Órát-é; nem tudom, vagy mást kiáltanak.

Én sem Notárius, avagy Personális,
Sem itt Palatinus, melly nagyobb annál-is,

Nem-leszek: maradok, a' ki vóltam 's vagyok,
Hiszem, hogy tavaszig talán meg-nem fagyok.

Ennek ki-nyílását Nagysáddal el-várom,
De azután magam esze tántzát járom.

Januáriusnak tizen-hetedikén,
Gubernátor útra indúla idején,
Mint Secretáriust vitte őt magával,
Vóltak öszszeséggel tizen-két szánkával.

Az egész tartományt mostan látogatta,
Úgy foly-é a' dolog, a' mint ő meg-hagyta.

Indulások előtt Gróf gyűlést hirdetett,
Helyébe Krustyiev Úr, főnek tétetett.

Ajánlotta 'nékik főkép' a' hallgatást,
A' jó egygyességet, a' titok' meg-tartást.

Néhányát közzülök maga mellé vette,
Fogadott szolgálói, ő aztat hirdette.

Tselekedte azért, hogy ha szükség lenne,
Levelével mindjárt hozzájok egy menne.

Az utazás jól ment, arrúl hát hallgatok,
Mert semmi különöst róla nem írhatok.

Hanem azok közzül, kiket magával vitt
Egyyike; a' kinek majd leg-inkább ő hitt;

A' Gubernátornak a' titkot írásba
Bé-akarta adni, esett árulásba.

De a' társaságnak nagy szerentséjére,
A' levél a' Grófnak jutott a' kezére.

Mindjárt-is kötözve ezt vissza küldötte;
Ezt-is a' Társaság éjjel agyon lótte.

Mihent szerentsésen ők haza jutottak,
Nem tovább, tsak egy nap pihentek, 's nyúgodtak.

A' Gróftúl leg-ottan nagy gyűlés tartatott,
Tőle e' nagy dolog elikbe adatott.

Hogy, úgy mond: nagy szükség, olly rendelést tenni,
Tellyes tehetséggel arra rá kell menni;

Hogy ha ne talántán el-árúltatnának,
És világosságra titkaik jutnának,

Ellent-állhassanak minden nagy erőnek,
Fegyverre hogy légyen, szükség minden főnek.

Erre Méder mindjárt itt illy jelentést tett,
Hogy ő száz lódingot immár el-készített.

Ezekbe negyven nyóltz flinta töltéseket,
'S hatvant pistolyokba illő lövéseket

Rakott: a' mellyeket ki lehet osztani,
És még többeket-is fogna munkállani.

Krustiev-is szerzett már hatvan késeket,
Hosszúkat, és három tzolnyi széleseket.

Tizen-hat pár pistolyt, harmintz-hat baltákat,
Ötven-három kardot, és még száz Pikákat.

A' Társaság állott ötven-nyóltz személyből,
Egészséges, izmos, mind derék Legényből.

Ezek mind el-szánták magok életeket,
A' szabadság' tüze éleszté szíveket.

Dolgok hogy titokba még jobban maradjon,
Gubernátort kérték, hogy nékiek adjon

Hajót; Lopatkába mellyen mehessenek,
Coloniájokhoz ottan kezdhessenek.

Felelt ez; hogy hajót nem fognak ők kapni,
Mert ezt itt nem szokás idegennek adni.

De kissebb hajókat adattat eleget,
Part mellett sebessen hajthatták ezeket.

Ezen feleletből bőven megértették,
Hogy hajót nem kapnak, 's magokba fel-tették:

Halasztani jobb lesz úttýokat későre,
Várakozni olyan alkalmas időre,

A' mikor erővel egy fegyveres hajót
El-fognak vehetni, tengerekre valót.

Látták dolgok naprúl napra nehezedik,
Fejekre több több bú, és baj ereszkedik.

Ítéletit Pánov elikbe így tette,
Mivel dolgaikat jól latra vetette.

Határ nélkül való hatalmat kell adni
A' Grófnak: a' dolgot reája kell hadni;

Mi szükség, hogy minden egymást elő hozzon?
Hadjuk; a' Plánumba, had maga dolgozzon.

Rá állott szavára egybe itt minnyája,
Tsupán Stefanovnak habzott rúttól szája.

Nagy haraggal itten ezeket lotsogta,
Mert szívét a' méreg egészlen el-fogta.

Hogy a' Gróf vissza élt sokszor hatalmával,
Gazúl bánt sokakkal, vele-is magával.

A' mellyért ő ötet nem-is szenvedheti,
Azért-is részirúl azt nem engedheti.

Más-is lehet szint-úgy Társaság' eleje,
Köztök sokaknak nints tökkel ütött feje.

Ez még nem vólt elég, hanem viadalra
Ki hívta a' Grófot, itten egy szál kardra.
Ki-ment: Stefanovnak első tsapására
El-törtt kardja, a' Gróf ennek látására
Hátra lépett; ámbár, most igen jó vágást
Ő rajta tehetett vólna itten bízvást,
De a' Gróf tettével itten meg-mutatta,
Hogy nem boszszú-álló, békével őt hagyta.
Még-is ez után-is vala olly vakmerő,
Hogy pistollyát kapván, a' Grófhöz löve ő.
A' golyóbis karját karmolta kevésbé,
Melly a' Gróffot tette itten olly he vessé,
Hogy torkát meg-kapván, a' földre vetette,
És a' más pistollyát kezéből ki-vette.
Éppen akkor, mikor másszor akart löni,
Mert nem szűnt-meg mérge, a' szívébe főni.
Más nap tztitáltatta őtet a' gyűlésbe,
Haragjának oka vétetett kérdésbe.
Kérd'ték a' Gróf ellen miért agyarkodik,
Életét el-venni, hogy mért iparkodik?
De erre-is felelt ő ollyan szemtelen,
Mint szokott felelni egy durva nemtelen.
Mivel őtet, úgy mond: nagyobbban szereti
Afanásia; és jobban-is tiszteli.
És míg él, haragját ő el sem ólthattya,
Hogy ha meg-ölheti, el sem-is mulattya.
Kérte-is a' Gróffot, ha éltét szereti,
Az övét vegye-el elébb, ha veheti.
Tsak így tőle magát meg-szabadíthattya,
Hogy ne légyen mérge' véres áldozattya.
Méltatlán haragját itt elibe adták,
Minnýajan kúrholták, 's rúttól pirongatták.
A' Gróf kérte őtet, hogy légyen nyugodva
És arrúl, mint ember, úgy meg-bizonyodva,
Hogy Afanásiát ő ugyan tiszteli,
Sok szép erköltsiért egekig emeli;
De nem vólt, nem-is lesz, az esze ágába,
Hogy mint hitves társát fektesse ágyába.
Ezt hallván Stefanov; lábaihoz borúlt,
A' bánatnak köynnye szeméből ki-tsordúlt.
Meg-követte őtet, 's hittel tett fogadást,
Hogy baráttya lészen; akart adni írást.

Ember tesz fogadást, eb a' ki meg-tarttya,
Mint a' sebes víznek hamar omlik partya;
Szint olly hamar mérges tüze meg-lobogott,
Még nagyobb gázsághoz mint az elébb fogott.
Történt: Nílov Aszszony egy szánkázást rendelt,
Hívott olly Urakat ehez, kiket kedvelt.
Tsak a' Gróf kedvéért e' szánkázást tette,
Mert őt mind jövőendő vejét tekintette.
Építettett két szép házakat számára,
Afanásiával való lakására.
Ezeknek szánkáztak meg-tekintésére,
Hogy Grófnak lesznek-é ezek tetszésére.
Ezen mulatságnál Stefanov jelen vólt,
Itt mindent meg-tudván, mérgébe majd meg-hólt.
El-vált tőlök mindjárt, és haza szánkázott,
Mérgével nem bírván, hol izzadt, hol fázott.
Némelly katonákat menttébe szállított,
Kiket ajándékkal magához hódított;
Hogy legyenek néki ők segítségére,
Máskép' a' Tartomány jut vesztésére.
A' Birodalomhoz kíván velek menni,
Nagy dolgot fog annak ő meg-jelenteni.
Krustiev a' dolgot még-is meg-tudhatta,
Sibaevet Grófhhoz e' hírrrel futatta.
Stefanov a' Gróffal miket tselekedett,
Mint duellált vele, mikép veszekedett;
A' Gubernátornak nem vólt még hírével,
Vélte, hogy minnyájan vólnának békével.
De most a' Gróf néki mind meg-beszéllette,
A' mellett aztat-is nyomba jelentette.
Hogy ő el akarja venni az életét,
Mindenképpen ahoz teszi készülétét.
Tömlötzbe akarta őt mindjárt tétetni,
Tett sok rosz dolgáért meg-is büntettetni.
De a' Gubernátort a' Gróf kérte árra,
Hogy engedje őtet inkább hatalmára;
Coloniába-is lesz így tekintete,
Ki sem lesz kotzkára téve az élete.
Plenipotenziát mindjárt íratott,
Melly-is a' kezébe tőle adattatott.
Sietve el-menvén, a' mint haza tére,
Már sok katonákat háza körül ére.

Plenipotenciát nékik meg-mutatta,
Mellyel minnyájokat mindjárt el-oszlatta.

Magok tanátskoztak ötet mint büntessék,
Szólltt a' Gróf: a' dolga itten voksra essék.

Mivel ötet igen kevesen szerették,
Többen a' felenél halálra ítélték.

Tudta a' Gróf, hogy ő Pánov Attyafia,
Mert Anya Bátyjának vala ő a' fia.

Azért nem akarta hogy meg-öletessen,
Hanem tsak lelkesen hogy meg-ijesztessen.

Töltsünk-meg egy pohárt, szólltt: olyan itallal,
A' mellytül hányni fog, de azért meg-nem-hal.

Meg-ijedvén, talám majd meg-okosodik,
Ellenem-is többé tám nem agyarkodik.

Reá állt minnyája a' Gróf tanátsára,
Nem-is ment a' dolga már voksok' számára.

Fegyver közt gyűlésbe a' mint bé-hozatott,
Még mind bátor vala, mérészszen szóllhatott.

De a' pohárt látván állni az asztalon,
Olyan halavány lett, mint fa-kép a' falon.

Dolgait Krustiev szemére vetette,
Kevés vólt közöttök, ki eztet nem tette.

El-ájúlt annyi sok szemre hányásokra,
Fel-eszmélvén, torván nézett minnyájokra.

De szententziáját mihent el-olvasták,
A' pohárt kezébe mint adni akarták,

Le-rogyjadt, el-ájúlt, és a' földre esett,
Mikor megy-ki lelke, minden arra lesett.

A' Gróf kegyes szíve rajta meg-indúla,
Látván egymás után kétszer el-ájúla,

Az okádó italt a' földre öntette,
És a' poharat-is mindjárt el-tétette.

Médert el-hivatta, vágott ez rajta ért,
Ezzel magához tért, és mindjárt pardont kért.

Ezek után esett olly nagy betegségbe,
Hogy míg el nem mentek, nem vólt egészségbe.

E' bajt-is le-ráztván a' Gróf már nyakárúl,
Gondolkodott tsak a' Társaság dolgárúl.

Mind eddig fegyveres hajót nem nyerhettek,
Olly meg-határozást egymás között tettek.

Mivel szent Péter 's Pál hajója most készül,
Várni kell; ha egyszer, hogy ha ez meg-épül,

El-fogják azután erővel azt venni,
Mert rajta húsz Matrós, 's kevés nép fog lenni.
De hogy ők könnyebben ehez juthassanak,
És sok ember' vért-is, ők ki ne ontsanak,
Tsúrint a' Kapitányt kell magok kezekre
Pénzzel hódítani, azt vették eszekre.
Őt meg-nyervén, kérni fogják Matrósokat,
Ő közzülök tégyen, és nem Oroszokat.
Tudták, hogy másképpen meg-nem-szabadúlnak,
Ha tsak ők fánton fánt fegyverhez nem nyúlnak.
Azért-is jó rendbe szedték fegyvereket,
Port, golyóbist, ónot, 's több hadi szereket,
Hogy ki ki tudhassa ezután mit tégyen,
Ha kenyér törésre egyszer dolgok mégyen,
Három hason részre fel-oszták magokat,
Vintplat Úrra bízták ők a' bal szárnyokat,
Krustyiev Úrt' tették ők a' jobbikára,
Ármádájoknak állt a' Gróf Centrumára.
Kapuk rontására néhány Petárdájok¹⁰²
Vala: de szükségek vala is reájok.
Látván közelítnek szabadulásokhoz,
Örültek, és fogtak sok vígadásokhoz.
Tsak a' Grófnak szívét gyötrötte fájdalom,
Tudta, hogy Párisi véres lakadolom
Lesz dolgokból: mert ez máskép nem-is lehet,
Véghez tsak fegyverrel szabadságok mehet.
A' Gubernátort ő sajnálta felette,
Mivel sok kegyelmét egyszer, 's másszor vette.
Szánta az Aszszonyt-is, ki-is sok malaszttal,
Vala mindég hozzá, szíves indulattal.
Hogy Afanásia meg-fog tsalattatni,
Mert el-nem veheti, 's itt fog hagyattatni.
Ez leg-inkább sérté lelki esméretét,
Erőltette magát, hogy láthassák kedvét.
Által látta azt-is, hogy a' Gubernátor
Szerentsétlen lészen, 's bóldogtalan akkor.
El-szökések okát egyedül nyakára,
Háríttya az udvar, jut pusztulására.

¹⁰² Petárda egy olly hadi eszköz, mellynek formája egy hoszszas golyobist mutat, meg-töltetik ez puszka porral, mint a' bombi, egy asztal forma deszkára tétetődven, el-süttetik, és ez fel-veri a' várak kapuit.

De mit nem tesz ember szabadállásáért,
Kínokra, halálra, veti magát azért.

E' dologba ötet Krustyiev bízatta,
Mivel mintegy nyilván néki meg-mutatta.

Hogy mind Gubernátor, szintúgy az Hetmány-is,
Okozatni fognak, Cancellarius-is,

Relátziót pedig ez fogja fel-tenni,
Dolgunk maga ellen, nem fogja fel-venni.

Úgy fogja festeni aztat szép színekkel,
Hogy meg-elégedik az Udvar ezekkel.

Ha pedig dolgunk jön fegyverre, tsatára,
Vagy meg-ölnek minket 's vágnak garmadára.

Vagy mi öllyük őket, 's akkor meg-engedünk,
A' Gubernátornak, 's el-viszszük őt velünk.

Európát érvén, nékie szolgálhat,
A' Gróf: 's valahol ott szolgálatba álhat.

Krustyiev mondása tsak a' Gróf eszének
Szerzett nyugodalmat, de nem a' szívének.

Mert a' Társaságba vólt egy Kudrin nevű,
Jó ember vólt máskép, és mindég jó kedvű.

Afanásiának szoba leányával
Olly szerelmet vetett, hogy nem bírt magával.

Ő az egész dolgot néki el-beszélte,
Hogy itten nyomorúlt minnyájoknak élte.

Itt hadja Kámtsatkát, szökve fog el-menni
A' Gróffal: 's mint madár, olly szabad fog lenni.

Kérte, mennyen vele, jó léssen a' dolga,
Európába ő nem lesz rab, sem szolgál,

Mihent a' Leányzó ezeket hallotta,
Aszszonyának szórúl szóra meg-mondotta.

Afanásia itt a' Grófhhoz sietett,
Mint kétségbe esett, majd szót sem ejthetett.

Hullatták szemei könyveket mint özönt,
Szóllott nagy nehezen, és eképpen köszönt.

Nem jövök én, úgy mond: szemre hányást tenni,
Tsak egy hitetlentül örök bútsút venni.

Erre el-ájúla, és fel sem otsódott,
Míglen rózsza vízzel, jól meg-nem mosódott.

Mihent látta a' Gróf, hogy lélekzetet vett,
Lábaihoz borúlt, előtte térdeplett.

Esedezett, kérte, hogy őt meg-hallgassa,
Hogy szíve titkait néki meg-mondhassa.

Szóllott: meg-mondottam én a' Kis-Aszszonynak,
Mivel én tartottam majd Isten Aszszonynak.

Melly ranggal, jószággal én hazámba bírok,
Melly ha eszembe jön, akkor mindég sírok.

Ez kintett most engem' szabadulásomra,
Mínthogy Fátum vetett ezen rabságomra.

Mellynek súllya tsupán azzal enyhítettett,
Hogy mutatott hozzám igaz szeretetet.

Most meg-változtatni akarom sorsomat,
Helyre állítani vólt bődögságomat.

Mindenbe kívánom, velem részes légyen,
Sokkal jobb szerentsét, mint itt tenne tégyen.

Mert az én szerentsém itten Kámstakába,
Nem maradhat soká állandóságába.

Attya Ura koros, ha halni meg-talál,
Az új Gubernátor, nem pedig az halál,

Mindent meg-változtat, sorsom-is meg-fordúl,
Érdemem, Tisztségem, mint a' füst, úgy el-múl.

Tudja azt-is: hogy a' számkivettettek,
A' Muszkák úgy tarttyák, valamint ebeket.

Hogy eddig szándékom' én meg-nem-mondottam,
Idejét nem láttam, azért halasztottam.

Afanásia jól vígyázott szavára,
Ezeket meg-hallván, borúlt a' nyakára.

Mint Mágnes a' vasat magához kótsolta,
És mint már vélt férjét, őt meg-is tsókolta.

Szóllott: hogy kész légyen a' világ végére,
El-kísérni őtet; mert tart hűségére.

A' Gróf ezek után kérte igen nagyon,
Hogy szolgálójának jó tanítást adjon.

Hogy ne mérészellyen ezekről szóllani,
Mert az egész dolgot el-fogja rontani.

Kudrint, mint árúlót, meg-nem-büntethette,
De keménnyen őtet még-is meg-intette.

Mért mondta a' dolgot egy Aszszony-állatnak,
A' kik a' nélkül-is soha sem hallgatnak.

De mind azonáltal, ha őtet szereti,
Ne lotsogjon többé, magával viheti.

Ezen eset után gyűlés hírdettetett,
Éjjel vólt ez: mellyben el-is végzettetett,

Titkokról valaki hogy ha szóllni talál,
Azonnal kövesse ollynak fejét halál.

Hogy a' Városba-is, ők bé ne mennyenek,
Magok osztályoknál mindenkor legyenek.

Mert hogy ha fegyverre talál dolgok kélni,
Ha együtt nem lesznek, méltán lehet félni.

Mindent jól meg-fontol egy bölts, 's okos elme,
Most sem vólt ok nélkül a' Grófnak félelme.

Mert Kutnetsov nevű vólt Társaságokba,
A' ki sokat tudott a' titkos dolgokba.

Egy Strázsa-mesternek vala-itt egy Húga,
Mátkája vólt ennek, a' fülibe súa.

Kusmin vólt a' neve, néki meg-vallotta,
Hogy Európába ki-szöknek, mondotta.

Hívta, mennyen vele, ott ötet el-veszi,
Jószágokkal bírván, szerentsésnek teszi.

Izmailovnak-is, e' lány vólt mátkája,
Cancelláriusnak vólt ez unokája.

Kutnetsov a' dolgot bár beszéllé súa,
Végig ki-hallgatta, mert el-vala bújva.

Mikor haragba vólt a' Gróffal Stefanov,
Fő baráttya vala akkoron Kutnetsov.

Még akkor meg-mondta ennek haragjából,
Hogy el-fognak szökni, innét Kámatsakából.

A' mint marakodik két kutya egy tsonton,
Szint úgy két szerelmes nem alkszik egy Kontzon.

Cancelláriushoz mindjára-is el-ment
Izmailov; 's mihent ő ennél meg-jelent,

Előtte a' dolgot szépen ki-tálalta,
A' Gróf meg-rontását magára válalta.

Grófhhoz érvén ezen hírnek tsak a' szele,
Új boszszúsággal lett szíve mindjárt tele.

Ha lehet, a' dolgot jobb karba tehesse,
Cancelláriust-is más útra vihesse.

Hozzája ment, ki-is látta betsülettel,
De még-is mind eddig, nem olly szeretettel.

Sőt tett sok lép-veszszős fogó kérdéseket,
Hogy szaván foghassa, olyan vetéseket.

Hálójába ötet még-is nem ejthette,
Mert felelettyeit a' Gróf böltsen tette.

Végtére ugyan tsak így szóllott hozzája:
A' város piattza, és minden útzája,

Nem leg-jobb hírekkel töltek-bé felőle,
'S Kutnetsovrúl: még nagy ros lehet belőle.

A' Gróf reá nézett; és el-mosolyodott,
Bátor tekintettel beszédjéhez fogott,
Méltóságos Úrnak az ő Unokája,
Strázsa-mester Kusmin, hűgának Mátkája,
Kutnetsov-is ezen leányzót szereti,
Mellyért Izmailov, őt nem szenvedheti.
Már most kígyót, békát kiáltoz reája,
A' melly nem-is igaz, ollyat-is szóll szája.
Meg-tudtam, a' leányt el-akarja venni
Izmailov; a' melly nem fogna jó lenni,
Mert tudom, hogy fő nem a' familiája,
Salak paraszt vérből való a' Mátkája.
Én vagyok az: a' ki ezen házasságot
Kívántam bontani, ne talán tsúfságot
Nemzetsége lásson ezen leány miatt,
A' melly nem érdemel fő Nemes iffiat.
Kutnetsovot azért én ki-is bérlettem,
Illy rendeléseket e' dologba tettem;
Hogy ötöt Ohotzkba vigye el magával,
Adassanak özsze ottan egy Pópával.
A' Cancellárius nagyon figyelmezte,
A' Grófnak szavait; a' mint elvégezte,
A' nyakába borúlt, felette köszönte,
Hogy ő más formába e' dolgot öntötte.
Meg-vallotta: néki hogy ártani akart,
Mivel Izmailov jól alája vakart.
A' Leány mit szóllyon, reá tanította
A' Gróf: Kutnetsovnak szint-úgy meg-mondotta.
A' Cancellárius szóllt-is más nap velek,
De mind a' beszédjek, mind a' külső jelek,
Egy húron pendültek, mindjárt, el-is hitte,
Az írigy szerelem, hogy őt erre vitte.
Unokáját mindjárt Verchnei Osztrogba,
Mivel bé-avatta magát illy dologba,
Ollyan fel-tétellel azonnal küldötte,
Mellyel nem kevéssé ötöt meg-büntette,
Hogy Bolscheretzkóba addig vissza nem tér,
Míglen engedelmet tőle arra nem nyér.
A' farka vágását, Kígyó nem felejtí,
Tevőjét, ha lehet, mérgével el-ejti.
Tronfot ütni ezért akart Izmailov,
Kinek két társa vólt, Boskarev 's Czablikov.

Ezek Stefanovtól tudták-meg a' titkot,
Mikor haragba volt Gróffal, 's szállt rá szitkot.

A' midőn Stefanov esett nyavalyába,
Nem hitték, betegen feküdni ágyába,

Hanem árestomba vólna, azt ítélték,
Mellybe a' Gróf adta; magokba fel-tették,

Hogy ötet erővel majd szabaddá teszik,
Ha mindjárt a' Grófnak, éltét el-is veszik.

Levél által ötöt ők tudósították,
Mellybe szándékjokat ki-nyilatkoztatták.

Stefanov az írást a' Pánov kezébe
Adta, kérvén, hogy így felellyen nevébe:

Hogy ne mérészellyék a' Gróft bántani,
Tsak gondolattal-is nékie ártani.

Mert ő vólna az ő leg-főbb jó tévője,
A' kínos haláltól kegyes meg-mentője.

Hanem hogy ha jönnek látogatására,
Mind a' kettőjöknek fog lenni hasznára.

Az alatt Stefanov a' Gróffot kérette,
Hogy jönne hozzája, ezt ő meg-is tette.

Le-is üle mindjárt ennek az ágyára,
Boskarev, Czablikov, itt termettek árra,

Stefanov a' Grófnak őket ajánlotta,
Hogy jó barátjai vólnának, mondotta.

Vóltak ők, mint mások, tsak számkivettettek,
A' kik Kámatsakába már régen szenvedtek.

Esett vélek a' Gróf mindjárt barátságba,
Bé-is vette őket itt a' Társaságba.

Meg-esküdtek: nyertek mindjárt-is fegyvert,
Örült a' Gróf, kapván illy két derék embert.

Gubernátort más nap ő meg-látogatta,
Ez a' dolgot bátran elibe így adta.

A' Cancellárius kedrül nem jól beszél,
Hogy el akar szökni, olly gyanúsággal él:

Mosolyogva a' Gróf erre tsak így felelt,
Hívassa-el ötöt; kevés idő-is telt,

Meg-jelent, szemébe a' Grófnak mondotta;
Hogy el-akar-szökni, tudja, és hallotta.

És akár miképpen a' dolgot simíttya,
Hogy igazán beszéll, ő meg-bizonyíttya,

Verchnel Osztrogból írt néki levelet
Izmailov; mellybe mind földet, mind eget

Bizonyságúl hívja, hogy el-akar-menni,
Boskarev, Czablikov, tanúk fognak lenni.
A' Cancellárius a' mint ezt olvasta,
Gubernátor rántzos homlokkal hallgatta.
Szólltt a' Gróf: én ugyan mind ezeket hallám;
Leg-igazságossabb léssen még-is talám,
Hogy azon két tanúk mindjárt itt legyenek,
Tanúbizonyságot ellenem tegyenek.
Stefanovnak ugyan én ellenségemnek,
Baráttjai azok, még-is személyemnek
Nem árthatnak, ámbár kedveznek ők annak,
Mert magamat tudom lenni ártatlannak.
Ki-ment a' szobából, hogy magok legyenek,
Hogy így a' tanúkból mindent ki-vegyenek.
Mind a' kettő mindjárt bé-is-hívattatott,
A' levél előttök itt el-olvastatott.
Meg-vallották, hogy ők az írást esmérnék,
De a' mi abba van, észszel fel-nem-érnék.
Ezen dolog felől, ők semmit sem tudnak,
Mint igaz emberek itt nem-is hazudnak.
Stefanov Gróf ellen gyakran panaszkodott,
Hogy őt nem szerették, az adott rá okot.
Izmailov eztet mihent tapasztalta,
Hogy ellenségei legyünk, azt akarta,
Ellene előttünk egy ki-gondolt dolgot
Bészéllett; tsúnyáúl ő reája morgott.
Meg-tudtuk, hamis vád, és valótalanság,
Mindjárt fel-is állott köztünk a' barátság.
Izmailovnak mi szemére-is hánytuk,
Hogy mért költ illyeket, mert a' Grófot szántuk.
A' Cancellárius mindjárt meg-követte
A' Grófot, mert tettét nagyon szégyenlette.
Gubernátor reá kezdett neheztelni,
Alig tudta a' Gróf őt meg-engesztelni.
Látván a' Gróf, hogy már sok Argus szem rá néz,
Ellene fel-kellni akar számtalan kéz.
Vigyáznak sok felől minden lépésére,
Igyekeznek az ő nyaka szegésére.
Izmailov-is már Osztrogból vissza tért,
Cancelláriushoz mihelyest ő el-ért,
Festette Gróf dolgát nagyon feketére,
Hetmány-is szavára mindenkép' rá tére.

Azért-is ha reá ütni találnának,
Hogy ő, és Társai pórul ne járnának,
Egész Társasságnak ő fegyvert osztatott,
Port, golyóbist, kardot, bővséggel adatott.
Éjjel mindenfelé Strázsáit ki-tette,
Tsak vitézségekbe reményét vetette.
Más nap korán reggel Afanásiája,
Látta újságot hoz, el-jövén hozzája.
Szólltt: ma édes Atyám beszéllett Anyámmal,
De láttam, mint szokott, nem szóll ímmel ámmal.
Mert az édes Anyám sok könnyűt hullatott,
Ítélem, dolgotok hogy meg-tudattatott.
Azért kérek, ne jőjj Édesem a' várba,
Hidd-el, fogsz akadni ott olly nyirkos sárba,
A' mellybül lábadat soha ki-nem-húzod,
Ha mindjárt testedet főtül talpig nyúzdod.
Hanem ha dolgotok tsatázásra menne,
Ütközést az Hetmány ellenetek tenne;
Kérlek, tartsd életbe Afanásiádat,
Ipádat, és téged szerető napádat.
Meg-tsókolta a' Gróf hó színű kezeit,
Szavai mutatták szívének jeleit.
Esedezett, hogy ha aztat észre venné,
Hogy a' Gubernium rendelésit tenné,
Hogy ötet el-fogja: avagy minnyájára,
Akarnak rá ütni, adja azt tudtára.
Egy igaz hív szívet kérni soká nem kell,
Fogadta; egy veres pántlika lesz a' jel,
A' mellyt, ha el-küldi, vígyázzon magára,
Hogy hírtelen veszély ne jőjjön nyakára.
Nem ok nélkül a' Gróf rendelésit tette,
Mert egy rosz hír után, a' más rosz hírt vette.
Mindjárást-is más nap egy kis leánykátúl,
Veres pántlikát nyert Afanásiátúl.
Ez el-ment, alig múlt két három órája,
Jött egy Strázsa-mester sietve hozzája,
Hogy a' Gubernátor hívja flöstökömre,
Által-látta, hogy az nem válna örömré.
A' Gróf kegyességét néki meg-köszönte,
Hírtelen roszszúl lett, általa üzente.
De talán hogy más nap lesz szolgálattyára,
És meg-jelenhetik parantsolattyára.

Strázsa-mester erre nyilván meg-mondotta,
Szép szerivel jöjjön, néki javasolta,
Mert másképp erővel el-fog-hozattatni,
És mint makats ember, úgy fog traktáltatni.
Ő eztet röviden el-útasította,
Az üzenetemmel mennyen ked! mondotta.
Az Hetmány déli után hozzája érkeze,
Mint van egészsége, arról értekeze.
Nagyon kérte, hogy a' várba vele menne,
Mert úgy mond! magának azzal nagy jót tenne.
A' Cancellárius nem tudja, hogy mit főz,
Érte megint fejét valamelly hitvány gőz.
Ha el-jön ezt könnyen ő el-oszlathattya,
És jó útra őtet megintlen hozhattya.
Beteg vagyok, szóllott, én ma nem mehetek,
Talán jobban leszek, hólnap ott lehetek.
Erre őtet mindjárt kezd'te fenyegetni,
Hogy Kozákok által el-fogja vitetni.
Kiáltott-is rájok: a' Gróf nagyot fütyült,
Őt ember itt termett, mellyen Hetmány el-hült.
Magát, két Kozákját, minden fegyverétül
Meg-fosztatta, már nem tartott erejétül.
Sőt őtet rabjának Gróf mondotta lenni,
Tudván, hogy tsalárdúl akart vele tenni.
Gubernátor néki azt üzente estve,
Ha el nem ereszti, élte lesz el-vesztve.
Jöjjön hozzá, és ha ő ártatlan lészen,
Minden elég-tételt ő tőle ő vészen.
A' Gróf üzent néki, hogy ma nem mehetne,
És társai nélkül semmit sem tehetne.
Még ma estve velek fog ő tanátskozni,
Holnapig szükséges tehát várakozni.
Hat jó mérész legényt comandírozottatott,
Kiket bátorságra nagyon fel-bíztatott.
El-küldé éjféلكor; mert kézre kerítни,
A' Cancelláriust, akarta el-tsípни,
A' Gubernátornál vólt szerentséjére,
Azért-is most egyszer nem került kezére.
De Izmailovot még-is el-ragadták,
Jól esett, tsak ezt-is, hogy őк el-foghatták,
Más nap két pántlika Afanásiátül
Érkezett: küldötte a' szolgálójátül.

A' melly papirosba takarva valának,
Tőle ezen sorok arra íratának.

Hogy Izmailovot tám a' föld el-nyelte,
És a' tanúkat-is hasonló sors lelte.

Már most minden ember vagyon olly hiszembe,
Hogy odább állottak, mivel állni szembe

Nem mernek, nem lévén nekik igazságok,
És hogy majd ki-súlne minden ravaszságok.

A' Grófra az Attya hogy nem neheztelne,
Sőt mindennek mondja; hogy ártatlan lenne.

Őt tsak színlés alatt még-is fel-hozattya,
Négy Kozákkal; kiknek magát meg-adhattya.

Menni akart a' Gróf, ezen levelére,
De ezen menése lett vólna vesztére.

Több darab pántlika vólt a' levélbe bent,
Ezeket meg-látván, meg-hökkent, el-nem-ment.

Látta azt-is, hogy a' Kozások készülnek,
Fegyvert villogtatnak, kardot köszörülnek.

Tett a' Gróf is mindjárt olly készületeket,
Hogy jól fogadhassa ezen vendégeket.

Látta: dél után egy Granatéros Káplár,
Négy Granatérossal az udvarán rég vár.

Kérte; hogy jőjjön bé, egy pohár bort inni,
Azt vélte a' Káplár, lehet néki hinni.

Bé-ment; a' pohár bort ő itt meg-is itta,
Erre a' Gróf ötöt más szobába hívta.

Töltött pistolyokat mellyének szegeztek,
Mert már itt több társok a' Grófhöz érkeztek.

Fenyegették; hogy ha ő itt kiáltást tesz,
Mint Isten az égbe, halálnak fia lesz.

Mindeneket néki meg-kellett vallani,
Valamit tsak tudott, vagy hallott, mondani,

Hogy kintelen ő ezt, 's nem örömet tette,
A' Gróf mind az ötöt, meg-is kötöztette.

Egy pintzébe őket lakatra záratta,
Számkivetettekkel négygyel strázsáltatta.

Alkonyodás után néki olly hírt hoztak,
Mély útba katonák, hogy bé-maséroztak.

Gróf az osztályával feléjek sietett,
Mihelyest hozzájuk ő közel érhetett;

Mindjárást reájok adatott egy Salvét,
Agyon-is lövetett közzülök ezzel hét.

A' többi le-veté magát föld színére,
Fekve várakozott több segítségére.

Tizen-egy órakor tsörtözés hallatott,
Setét vólt: ugyan tsak még-is meg-tudatott,

Hogy Truppok jönnének, nékiek hátokra,
Szükség vólt leg-inkább, vígyázni azokra.

Azért-is Vintplatot a' Gróf ki-rendelé,
Hogy mennyen; 's vígyázzon ő a' mély út felé.

Maga pedig mene azon ellenségre,
Melly hátokra ütni akart, 's jött a' végre.

Ötven lépésnyire már öszve-is jöttek,
Közel vóltak, még-is egymásra nem lóttak,

Azok kiáltottak, adnák-meg magokat,
Szólltt a' Gróf: kívánná tudni az okokat.

A' meddig illyenkép' ők itt beszéllgettek,
Egymáshoz tizen-öt lépésnyire lettek.

A' Gróf akkor rájok nagyon tüzeltetett,
Mellyért-is a' más rész úgy meg-íjesztetett,

Hogy az nyakra főre szaladt az erdőbe,
De mivel setét vólt, nem vette üzőbe.

Még az ágyúit-is mind itt helybe hagyta,
Tíz meg-ölettekkel a' dézsmát meg-adta.

Bátorságot adott ez eset népének,
És nem tsak mérésznek, de tette fenének.

Itten a' Gróf őket megint rendbe szedte,
Az elnyert ágyúkat mind magához vette.

Meg-indúlt, erősen ágyúzott azokra,
A' kik a' mély útba feküdtek artzokra.

Lábára fel-állni közzülök egy sem mert,
Mellyel elég időt a' Gróf magának nyert,

Hogy a' várhoz velek ő közel eshetett,
Már ágyúi lévén, többeket tehetett.

Látván, hogy ágyúkkal jönek, az őrt-álló
Vélte, hogy vólnának ők azon Comandó,

Melly a' várból ki-ment, hogy üssön hátokra,
Imígyen kiáltott bátran minnyájokra.

Hoztok-é sok rabot, szólltt a' Gróf: eleget,
Ki nem állják, tudtam, az ágyú meleget.

Szólltt megint a' Strázsa: és le-eresztette
A' fel-vonó kaput: mihent észre vette

Eztet a' Gróf: mindjárt a' maga népével,
Bé-rontott a' várba egész erejével.

Strázsán a' kapunál tizenkét ember vólt,
De úgy vágattattak, hogy minnyája meg-hólt.

A' Gróf ezen kaput mindjárt fel-vonatta,
Tíz ember őrizze, keményen meg-hagyta.

A' Kazamátákra¹⁰³ népe része tsapott,
Hol-is sok ellenség, sebet, halált kapott.

Többi a' Petárdát hozta sietséggel,
A' belső kapunak veté serénységgel,

Az udvaron, útszán, a' fegyver ropogott,
Nagy kiáltás vala, a' sok kard villogott.

Egy itt, a' más amott meg-ölve feküdt,
Sok vérébe úszván, halállal küszködött.

Soknak szemét már az halál hályog fogta,
De mivel még mozgott, a' más még-is dobta.

Trója, és Kartágo mikor meg-rontatott,
Azokba annyi vér, mint itt, nem ontatott.

Nyitva látván lenni a' Gróf egy ablakot,
Azon házon, mellybe Gubernátor lakott.

Bé-mászott; setét vólt, mene tsak vaktába,
Véletlenül még-is jött azon szobába,

Mellybe Nílov Aszszony 's gyermekei vóltak,
Kik a' rémüléstül már félig meg-hóltak.

Mivel gyertya égett, ötet meg-esmérték,
Öszve-tett kezekkel mennyre, földre kérték,

Hogy a' Gubernátor szabadítására
Siessen: ne jusson férje halálára.

Mindjárt szobájába mene egyenesen,
Szóllott-is hozzája a' Gróf szép kegyesen,

Hogy gyermekeinek szobájába menne,
Szerentsétlenségtül ottan ő mentt lenne.

Felelt: hogy először életét el-venni
A' Grófnak akarja, úgy fog oda menni.

Pistollyát fel-kapván, itt hozzája-is lótt,
Dombolt lábaival, haragja nőttön nőtt.

Sebbe esvén a' Gróf, így szóllott hozzája,
Minden óltalmazást teszi már héjába

Gubernátor Uram: de én az életét
Meg-tartom, ha fére teszi a' fegyverét.

¹⁰³ Kazamátá, a' várakba, és erősségbe, föld alatt épült Kamarák, mellyek úgy meg-vannak fedve föld-del, hogy azokba a' bombik bé nem ronthatnak, és így ezek igen bátorságos menedék, vagy rejtő helyek.

Az Aszszony, gyermeki, térdeikre estek,
Tanátsát fogadja, azon esedeztek.
De nem: sőt mint örült, a' torkát meg-kapta,
A' földre le-vetni magát még-sem hagyta.
Látta a' Gróf, hogy ha ötet el-nem-ójtya,
Meg-kell halni néki, mert ötet meg-fojtya.
A' Petárda éppen akkor el-süttetett,
Mellyből belső ajtó itt fel-is vettetett.
A' szobába Pánov éppen jókor bé-jött,
A' Gubernátorral még a' Gróf küszködött.
Botsássa-el ötet, kérte, szállítgatta,
De szavára ő még jobban fojtogatta.
Meg-haragud't Pánov, kardját ki-rántotta,
Mint tököt a' fejét ketté hasította,
Ezt látván az Aszszony; sírt, nagyon lármázott,
Két lyánya el-ájúlt, a' nép kint tsatázott.
E' gyászos tekintet Gróf szívéen ált hatott,
Sebbe lévén, lábán nehezen állhatott.
Kérte itt Pánovot, hogy innen távozzon,
Ne talán látása, több rosszat okozzon.
Ő mellettek marad, gondjokat viseli,
Tudta, hogy így őket semmi rossz nem leli.
De sokáig itten még sem maradhatott,
Mivel az udvaron nagy zivaj hallatott.
El-ment: és a' mint ő az udvarra ére,
Meg-tölt ez hóttakkal, soknak folyt még vére.
Meg tudta, társai nagyon ostromlanak,
Egy föld alatt épült börtöt, hogy rontanak.
A' mellybe várbéli sok nép bé-szaladott,
Melly a' tsata alatt életbe maradott.
Ezeknek futott ő mindjárt védelmére,
Hogy ne juthassanak kardjoknak élére.
Azomba hírtelen nagy lárma támadott,
Katona mód szerént, néhány tűz adatott.
A' Strázsa kiáltott: ellenség! ellenség!
Kezdetts-is itt lenni rémülés ijedség.
Mi dolog! fel-mene a' Gróf egy bástyára,
Egy sereg Kozákság jött szemé láttára.
Ezek a' bástyára készültek fel-hágni,
Néki-is gyürköszték, hogy majd fognak vágni.
Vintplatot legottan a' Gróf el-küldötte,
A' ki-is a' népet seregre gyűjtötte.

Sok golyóbis addig füle körül füttyült,
Míg Vintpláthoz népe rakásra öszve gyült.
A' Kozákok fel nem mászhattak hozzájuk,
Mert igen rövid vólt az ő lajtorjájok.
Mivel setét vala, helyet sem lelhettek
Alkalmatossabbat a' hol fel-mehettek.
Az ő tüzellések nagyon világított,
Feléjek két mozsárt a' Gróf igazított.
Haubitzek ezekből közikbe vettettek,
Tizen-négyen hamar meg-is ölettettek.
Huszon-két emberrel Vintplat el-érkezett,
Mihent itten vala, e' kis felekezett,
Két ágyút ezekkel ide vonattatott,
Mellyekből nem több, tsak hat tűz adattatott.
Mindjárt a' kozákok futottak, szaladtak,
Mint ölyvtől a' Tsirkék, ők úgy el-oszlattak.
Vélvén, fogják ötet még attaqvírozni,
Nagyobb erőt mint most, ellene még hozni.
Azért-is ágyúkat mindenik bástyára,
Vonattatott a' Gróf, vártt újjabb tsatára.
Mihent ezen helyes rendelést meg-tette,
Gubernátornéhoz maga úttyát vette.
Ezt ágyba találta, mert szíve vólt szorúlt,
A' Gróf térdre esett, lábaihoz borúlt.
Kérte: minthogy történt halála Urának,
Hogy ötet ne tartsa Fátuma okának.
Szemével látta ő, hogy mikép mentette,
Még-is hozzája lótt, sebbe-is ejtette.
Leg-kissebbet a' Gróf szemére nem vetett,
Nem tudta szívébe, még-is mi lehetett.
Gyermekei, hogy hol vólnának, kérdetta,
Szóltt a' Gróf: Ezeket Pánov meg-mentette.
Más szobába vitte, nintsen semmi bajok,
Meg sem-is sértődött, sem tagok, sem hajok.
Az alatt a' Grófnak itten meg-mondották,
Hogy Hetmányt tömlöztből ki-szabadították
Némelly emberei: 's a' városból ki-ment,
Három száz Kozákkal egy hegyen vólna fent,
A' kikkel-is mostan azt akarná tenni,
Hogy éhséggel fogná a' várat meg-venni.
Azért-is, ennek-is, hogy eleit vegye,
Vízzé az Hetmánynak szándékát hogy tegye,

Küldött a' városba a' Gróf katonákat,
Kik az Aszszonyokat, nagy, 's kis leánykákat,
Egy seregbe gyűjtván, őket mindjárt nyomba,
Vezessék fegyver közt; zárják a' Templomba.
A' Templomot a' Gróf fa székkal, deszkákkal,
Körül rakattatta, száraz rakás fákkal.
Ezen minden dolog, éjjel mene végbe,
A' hegyről nem látták, történtt setétségbe.
Meg-mondatott nékik, hogy ők készüllyenek
Halálra: 's lelkekrül rendelést tegyenek.
Tulajdonítsák ezt férjeknek, 's Attyoknak,
A' kik fegyvert fogtak, nem pedig magoknak,
A' Templomnak reggel tűz fog vettettetni,
Melly által meg-fognak ők emésztettetni;
Az meg-engedtetik, hogy három Aszszonyok,
Mennyenek hozzájuk: 's tizen-két Leányok,
Kérjék az Attyokat, és magok férjeit,
E' mellett a' lányok magok kedveseit,
Hogy tüstént tegyék-le ők a' fegyvereket,
Így: és nem másképpen tarttyák-meg élteket.
Örömmel rá-álltak minnyájan ők arra,
Pánov Úr e' dolgot válalta magára.
Az alatt sebéhez a' Gróf-is láttatott,
Mivel fegyver lövés immár nem hallatott.
Lapin Úr meg-néztén, szólott: őt még rossz éri,
Mivel ki-foly, úgy mond: felette sok véri.
Hidegbe a' sebe egészszen bé-fagyott,
Hogy bé nem köttette, hibát teve nagyot.
Tűz felett kellett a' sebet tartani,
És így a' fagyos vért itt fel olvasztani.
Szörnyű fájdalmakat a' Gróf akkor érzett,
De jó vólt, hogy sebe megint újra vérzett,
Bé-is kötötte azt, a' mint kellett Lapin,
Hamar meg-is gyógyúlt testébe mindennin.
Egy ideig ugyan lábon nem mehetett,
A' hol akart lenni, ágyával vitetett.
Sok vére ki-folyván meg-halaványodott,
Ábrázattyába-is nagyon meg-véknyodott.
Egy reggel Nílovné őt meg-látogatta,
Hogy illy színbe látta, könnyeit hullatta.
Nem vólt nyúgodalom ő gyenge szívébe,
Mert gondolta a' Gróf, hogy meg-hal sebébe;

Szólltt: az Urat soha férjem gyilkosának
Nem tartottam, nem-is oka halálának.

Tsak kis újjával-is ötet nem bántotta,
Más az: a' ki fejét ketté hasította.

Sőt ha hajlott vólna, az Úr kérésére,
Nem jött vólna még most élete végére.

Fáj szívem, az Urat, hogy ejtette sebbe,
Könnyen történhetik, hogy meg-is hal ebbe.

Engedjen-meg néki, meg-fizetett érte,
Az halál poharát hamaréb rá mérte.

Kérem azt-is, hogy őt, el-takaríthassam,
Végső tiszteletem néki meg-adhassam.

A' közönség engem nem fog szenvedhetni,
Hogy meg-ölték, okúl engemet fog vetni.

A' Titkos Tanáts-is, dolgomat fel-venné,
Tzárné előtt nagyon feketének tenné.

Mihent ezt el-végzem, én mindjárt el-megyek,
Nem akarom, mások' szeme előtt legyek.

Afanásiám-is, el-fog velem menni,
Így trágár beszédnek tárgya nem fog lenni.

Már-is Nemzetsége szegényt kárhoztattya,
Attya halálának ő-is oka, tarttya.

De lesz még olly idő, az Úrnak ált adom,
Mert a' mit fogadtam, mostan-is fogadom.

Valamiket szóllott; a' Gróf helybe hagyta,
A' temetésre-is engedelmet adta.

Nílov Aszszony ki-ment, 's Afanásiája
Bent maradt', mindjárt-is, szóllott ez hozzája.

Világ végire-is, hogy ő el-kíséri
A' Grófot: hűségét halálig ígéri.

A' közönség Annyát, hogy úgy ne nézhesse,
Mint férje gyilkossát, ne-is büntethesse,

Kérte igen nagyon, hogy őt el-szöktesse,
Hogy így ötet okúl, ne annyát vethesse.

A' Gróf kéz-adással tette ígéretét,
Tsudálta annyához való szeretetét.

Az hegyre már Pánov el-ment a' lányokkal,
Egy Dobossal, és az három Aszszonyokkal.

Doboltatott: le-jött az hegynek tövére,
Tíz Kozák kísérték őket tetejére,

Szólltt hozzájok Pánov, itten bátorsággal,
Hogy ha le-nem-teszik, minden hamarsággal,

Fegyvereket: lássák! de már tíz órakor,
A' Templom égni fog, hamú lészen, és por.
A' tűz emészti-meg feleségeiket,
És abba záratott lány gyermekeiket.
Egy fertálykor tízre, még választ nem küldtek,
De már lángot látván, tsak hogy nem örültek.
Mivel három öl fát, a' Gróf meg-gyújtatott,
Mellynek füstye, lángja, az hegyrűl láttatott.
Két fertályt az óra ütven tíz órára,
A' Grófnak sietve adatott tudtára,
Hogy fejr keszkenők a' hegyen lobognak,
Hallatik mint sírnak ottan, 's mint zokognak.
És hogy fegyver nélkül futva le-jönnének,
Kozákok; a' kik-is alig pihegnének.
Ketten ezek közzűl hozzája érkeztek,
Kik szólltak: mindenkép mindjárt meg-egyeztek.
Kérték fél óráig: hogy meg-ne-gyújtassa
A' Templomot: e' nagy kegyelmét mutassa.
Kevés idő várva, már mind meg-jelentek,
A' Gróf eleibe fegyver nélkül mentek.
Négyet magok közzűl; úgymint zálogokat;
Ált adtak, leg-fővebb, 's gazdag Kozákokat.
Az Hetmányt kötözve el-hozták magokkal,
Ált adták ötet-is más három rabokkal,
Kik a' Társaságbűl ált szöktek hozzájok,
A' midőn éjtszaka velek vólt tsatájok.
Mihent tsendesség lett a' Kázamátákat,
Meg-nyittatta a' Gróf, és a' katonákat
Ki-hozatta, a' kik negyven-négyen vóltak,
Tizen-öt sebesek már akkor meg-hóltak.
Cancellárius-is ezekkel ki-mászott,
Ollyan vólt mint ürge, a' melly jól meg-ázott.
Egy vasra Hetmánnyal ötet verettette,
A' föld alatt lévő tömlöztbe tétette.
Gubernátort más nap igen nagy pompával
El-temették, gyászos, de szép muzsikával.
Tizen-két ágyúkkal a' Gróf tüzeltetett,
Szakállos Pópáktűl sírba tétettetett.
Míg a' temetés ált, Panov Úr nem henyélt,
Alkalmatossággal, és az idővel élt,
Szent Péter és Pálnak hajóját el-vette,
Melly már kész vólt, eztet mindjárt jelentette.

A' tár-házat a' Gróf vele meg-járatta,
Valami abba vólt mind fel-írattatta.

Másokkal élelmet hordatott rakásra,
Tudván ritkán akad tengeren szállásra.

Egyszersmind Nílovné láthatatlanná lett,
Nem tudták hová lett, mivel bútsút sem vett.

A' Gróffal ugyan vólt, de szót sem szóllhatott,
Kezet fogott, el-ment, könyveket húllatott.

Útтыát olyan nagyon azért sietette,
Két lánya sirását mivel nem túrhette.

Mert Afanásiát titkon el-hozatta
A' Gróf: 's ezen Nénnét mind kettő siratta.

Míg sebbe vólt, mindég ágya mellett strázsált,
Éjjel kemény földön, nem nyoszolyába hált.

Mind addig, míg Méder bizonyossá tette,
Hogy halál markábúl a' Grótot ki-vette.

Vagy két nap, 's két éjjel, maga-is nyúgodott,
Mivel eddig mindég nyughatatlankodott.

Egy reggel a' Grófhöz jöve szomorúan,
Meg-esmérte rajta, hogy szíve van búban.

Egy levelet nyújtott néki a' kezébe,
Ezeket szóllotta nézvén a' szemébe:

Nem hozom az Urat többé kísértetbe,
Nem gyötrődik szívem már a' szeretetbe.

Stefanov küldötte néki e' levelet,
Nagy fel-háborodást ezzel szívébe tett.

Világossan abba ő tudtára adta,
Hogy a' Gróf meg-tsalta, és őt tserbe hagyta.

Mivel bizonyosan vagyon Felesége,
Ne-is légyen abba leg-kissebb kétsége.

Ha hajadon fővel vele el-fog menni,
Tsak világ tsúfjává fogja magát tenni.

Ha tetszik, érette boszszút fog állani
A' Grófon: és vérit ki-fogja ontani.

És azután ötet majd jobb karba teszi,
Mert hitves társának bizonynal el-veszi.

A' Grótot e' levél fel-háborította,
Majd fegyverhez kapott, úgy fel-indította.

Nem tudta hozzája mint szóllyon hírtelen,
Mert Stefanov vádja nem vala helytelen.

Észre vette a' lány, hogy így van a' dolog,
Mert látta, a' szíve felette háborog.

Maga szállt a' Grófhhoz, nyugodjon-meg szíve,
Mert ő még-is mindig lészen igaz híve.

Szeretni-is fogja, de nem úgy, mint férjét,
Hanem úgy mint Attyát, avagy-is testvérjét.

Kérte-is, vigye-el őt Európába,
Mert tsak világ tsúfja lenne Kámatsatkába.

Engedje-meg férfi ruhába járhasson,
Hogy kísértetektől bátran maradhasson.

A' Gróf mindenekre magát ajánlotta,
'S hogy ő házas vólna, mért meg-nem-mondotta,

Okait ő néki mind el-beszéllette,
Isten tudja, a' lány azokat mint vette.

Más nap fegyveresen már férfi gúnyába
Meg-jelent; szebb-is vólt, mint Aszszony ruhába.

Bellónának lett ő valóságos mássa,
Vitézséget képzelt ő minden mozgása.

Achilles nevet nyert ezen új Amazon,
Magának-is igen nagy kedve tólt azon.

Ama nyughatatlan lelkű Stefanovra,
A' kinek szándéka vólt tsak rossz dolgokra,

Mivel most-is újra gázságot okozott,
Illyen Szententziát a' Társaság hozott:

Hogy ő néki ennek tanátskozásába,
Soha részi nem lesz, sem több más dolgába.

Míg ezen dolog folyt számos munitziót,
Édes vizet, sós húst, több más provisiót

A' hajóra hordtak, baromfit, ökröket,
Harmelin, nyuszt, róka, több drága bőröket.

Jól meg vala már ez ágyúkkal spékelve,
Annak Kamarái mindennel meg-telve.

Szerentsés hajózást tsak Istentől vártak,
Azért előbb mint sem az hajóra szálltak,

Ő szent Felségének áldozat nyújtatott,
Énekes szent Mise Templomba tartatott.

Az Évangyéliom mint énekeltetett,
Minnyájátúl megint az hit le-tézetett.

A' szent Mise után, Te Deum tartatott,
Tizen-két ágyúval a' Gróf ágyúztatott.

Ezután minnyáját a' Gróf meg-intette,
Bátorságra, 's több más jóra gerjesztette.

* * *

Mind ezen dolgok, a' mellyeket ezen tzikelybe ki-tettem, így vannak azon Németh könyvbe-is, melly fordítása azon Frantzia nyelven ki-adattatott könyvnek, a' mellyet önnön maga Gróf Mórítz Benyovszki maga életéről ki-adott. De mivel Rontó Budán nálam lévén, nagyon különböző-képpen beszélte előttem ezen történeteket, azért-is jónak ítélttem, hogy az ő szavait-is itten ki-tegyem; hogy így az ő velem tett beszédjét, minden kegyes olvasó latra vetvén, a' dolog valóságáról tetszése szerint ítéletet tehessen.

Rontó Pál így szóllott: hogy midőn már Kámtság tartományának Bolschereczk városába voltak, ő nem tudja, jádzodott-é a' Gróf Schakot, avagy nem, mivel ő mintegy szolgája lévén, az Urak közzé nem ment, hanem bizonyosnak mondotta, hogy pénze itten mindenkor elég volt a' Grófnak; de hol vette, ő nem tudja, és nem-is illet, mint Urátúl tőle aztat kérdezni.

Másodszor: midőn ezen városkának várát, a' mellybe a' Gubernátor lakott, éjtszakának idején, a' mint ki-tettem, meg-vették volna, leg-elől a' Kazamátákat törték-fel, és azokból a' számkivettettek ki-szabadították, a' kikkel már a' Gróf kéz alatt egy értelemben volt. Ezeknek ők fegyvereket-is vittek magokkal, kinek lántsát, kinek kardot, kinek puskát &c. mihent ezek szabadok lettek, és fegyvert tőlök nyertek, egyesült erővel a' várba minden Nem-nek tekintete nélkül minnyájokat vágta, és ölték, a' Gubernátort ki ölte-meg, azt nem tudja, de a' Cancelláriust, hogy önnön maga vágta volna-le, azzal dítsekedett előttem, a' Gubernátort sem látta soha többé gyermekeivel együtt, hanem más napra virradván, látta, hogy Afanásia mindenütt a' Gróf oldala mellett volt, harmad napon pedig, már katona Fő-Tiszt ruhába sétált mindenütt vele, mivel pedig a' várba egy lélek sem maradt életbe, ő nem tudja Afanásia mint maradhatott-meg, gondolta ugyan csak, hogy őtet a' Gróf óltalmazta-meg. A' Gróf sem esett itten sebbe, a' mint Rontó mondotta, sőt mindenütt serényen comandírozott, és bízta minnyájokat. Minekutánna már a' várba meg-szűnt a' tsata, és aztat hatalmokban vették, egy részével a' Gróf a' Társasságnak a' Tenger révet vette-meg, és itten-is valamint a' Gubernátor katonáit, úgy néhány ott lakosokat, mind kardra hányták; ennek-is már Urai lévén, szent Péter és Pál hajóját magok hatalmokban alá vették, ez leg-jobb hajó-is volt, mert a' Gubernátor eztet tökéletesen meg-tsináltatta, mivel nem régen aztat a' tenger háborúsága nagyon meg-rongálta volt; a' többi hajókat mind meg-égettette a' Gróf, hogy így utánok ne jöhes-senek, a' leg-jobb, leg-szebb ágyúkból annyit, a' mennyi szükséges volt, a' hajóra vonatta, két haubitzot hányó mozsarakkal, a' többi ágyúkat, és mozsarakat mind a' tengerbe vettette, úgy mindennemű fegyvereket-is, ki-vévén a' mellyeket szükségeseknek látott lenni, ezeket a' hajóra rakatta, valamint a' szükséges golyóbisokat-is, és puska-port, a' felül valókat pedig mind Neptunusnak áldoztatta-fel. Beszélte nékem tovább Rontó, hogy valamint a' kints tárt, úgy az élés tárokat a' Fegyver tárral, mind fel-törette a' Gróf, a' fegyverekkel, és ágyúkkal mint bánt, csak most fellyeb tettem-ki. Mi pedig a' kints tárt illeti, volt-é abba pénz, nem tudta nékem meg mondani, de úgy mond: kétség kívül kellett lenni, mert három nagy vas ládákat nagy üggyel bajjal emeltek a' hajóra. A' mi pedig a' több drágaságot illeti; bővségét elégképpen ki nem tudta mondani, különösen a' sok szép, és drága vadak' bőreit, mellyek Nyusztokból, Harmelin, Tigris, Párdutz, fekete, és fehér Medvék, piros, fekete, kék, és fehér rókák bőriből, és több e' félékből állott, két kamara tölt-meg ezekkel a' hajón. Az élés tárokból pedig valamennyit a' fent írt terheken felül el-bírt az hajó, annyit raktak arra; de ezek mind olyan szerek voltak, a' mellyek a' tengereken romlást, vagy rothadást egy könnyen nem szenvednek. Személlyek szerént-is minnyájan, valamint pénzzel, úgy több más portékákkal jól meg-rakodtak, és így mint ama jól meg-rakott méhek, mikor, és miképpen indultak-ki Kámtságából, most mindjárt alább verseimbe ki-tésem.

HATODIK TZIKKELY.

A' mellybe Rontó Pálnak a' Gróffal való beszédje ki-téttetik, annak utánna Kámtsaikábúl való ki-menetel. A' Beringsz szigetben való múlatás, a' Tengeren sok félelmes veszedelmek, Japoniába lett érkezéssel, és az ottan történtt dolgokkal adattatnak elő.

Ezek így történnén, a' tenger révébe
Sétált a' Gróf, már most vala jó kedvébe,
Mert látta, hogy juta régen várt tárgyához,
Szólltt, mivel vele vólt Afanásiához.
Kedves Achilleském; Rontó az én szolgám,
Hol van? meg-ölték-é? bár tsak aztat tudnám,
Jó katona ugyan, de kissé vakmerő,
Könnyen a' tsatába el-is veszhett ő.
Felelt itt Achilles, aztat nem kell vélni,
Hogy meg-ölték vólna, nem lehet ítélni.
Tudom; hogy jó gondot viselt ő magára,
Keze által sőt sok jutott halálára.
Valamint mi, ő-is valahol ott sétál,
Jól mondom; ám lássa! az hajó órrán ál.
Úgy-is vólt, kardjára ottan támaszkodott,
Mint Vidinyi Basa kénnyen dohányozott.
Szólltt a' Gróf: mennyünk-el, kerüllyünk hátára,
Majd egy tzigány kaptot vágok a' farára.
El-mentek: már akkor katona ruhába
Vólt Afanásia, még pedig nyalkába.
A' mint hozzá értek, a' Gróf reá tsapott,
Eb atta mondással, ő kardjához kapott,
Hirtelen meg-fordúlt, a' Grófra esmére,
Kezét meg-tsókolván, botsánatot kére.
Mit tsínálsz itt Fiam, szólltt a' Gróf hozzája,
Véltem, hogy valamelly Kozáknak tsidája
Lelkedet testedbül éjtszaka ki-döfte,
Az Éden kertyének közepére lökte.
De hogy lökte! élek még szolgálattyára
Nagysádnak, testemnek sem lett semmi kára.
Éjjel a' tsatába én-is emberkedtem,
Tehetségem szerint Moszka fejet szedtem.
Meg-adattam vélek szenvedésem árát,
Úgy vágtam, mint vágja Kasza a' fű szárát.
Nem vadásztam, még-is nyusztom elég vagyok,
Mert kik azt vadászsák, vágtam őket agyon.

A' Cancellárius soha referálni
Nem fog, sem Nagysáddal többé pörbe szállni.

A' lelkét Plútónak, úgymint Mátka-tálat
Küldöttem: már nem él ezen veszett állat.

Bár nagyon setét vólt, még-is rá esmértem,
Mindjárt-is kardomat a' nyakához mértem.

Úgy le-ütém gombját, szintúgy karikázott,
Örültem, hogy karom akkor nem hibázott.

Láttam a' Hetmányt-is, hogy fübe harapott,
Ki-lottsant veleje, olyan tsókot kapott.

Hát a' Gubernátort, vallyon meg-ölték-é?
Hová lett az Aszszony, 's három lány gyermeke?

Jól tudta itt Rontó, ki légyen Achilles,
Tette magát; vele hogy nem esméretes.

Felelt a' Gróf: Pánov Úr a' Gubernátort
Meg-ölte, és hólnap fogjuk lakni a' tort.

Az Gubernátorné leányival el-tűnt,
De még sem reménylem, hogy ő élni meg-szűnt.

Valahová oda magát el-rejtette,
Avagy úttyát póstán meszsze földre vette.

Hát ez a' Mars' fia, melly Nagysáddal sétál,
Honnan jött? olyan szép, mint a' szép virág szál.

Képének majd olyan az egész formája
Mint Gubernátornak Afanásiája.

Nem lesz Moszka nemzet, mert tsínos, 's nem buta,
Sok kellene nekünk ilyen szép Rekruta.

Tudom, hogy Nagyságod, már meg-visitálta,
És ének találván, bé-is assentálta.

Szóllt a' Gróf: eb-hájjal kenték bé testedet,
Drága pénzen nem egy meg-venne tégedet.

Tudom jól esméred ezen rekrutátskát,
Mert szám nélkül láttad Afanásiátskát.

Hogy Pánov meg-ölte az ő édes Attyát,
Meg kapta karomat, 's kardom markolattyát;

Nagyon esedezett, tartsam-meg életét,
Emberiségemnek lássa szeretetét.

Valaki meg-öllye, aztat nem engedtem,
Mert szabadságunkra leg-több hasznát vettem,

Kért arra-is, vigyem őt Európába,
Mert meg-öli magát, mint sem Kámtságába

Maradjon: 's itt nézze, szülői' sír halmát,
És míg él, szenvedje illy szíve' fájalmát.

Jól tudja, hogy vagyon én nékem Hitvesem,
Nem-is tzinkusom ő, hanem Achilesem.

Ezen névre ötet én magam bérmáltam,
És hogy Tiszt ruhába járjon, jónak láttam.

Így a' botránkozást rólam le-hárítom,
Idővel hazánkba őt ki-házasítom.

Szólltt Rontó: Nagyságod bizony nagy Keresztény,
Kár hogy feje körül nints sűgár, és szent fény.

Nagy dolog ám ember éltét meg-tartani,
Az halál torkábúl őtet ki-rántani.

Az Isten-is, ne ölly! eztet parantsollya,
Nagy bűn a' gyilkosság, ha ki meg-fontollya.

Nagy jó tselekedet, árvákat ruházni,
Mert nem fognak soha így szegények fázni.

Jól tész Nagysád, hogy illy szent dolgokat tész,
Hiddje, mind ezekért, nagy jutalmat-is vész.

Achillest vigyük-el hát Magyar Hazánkba,
Bé-ülhet kutyákkal bé-fogott kis szányba.

Szólltt a' Gróf nevetve, hallod-é te bohó,
A' tengeren, mellyen mi menünk, nintsen hó.

Azon e' hajóval fogunk hajókázni,
Szány, kutya itt marad, nem lehet szánkázni.

Szólltt Rontó: engemet, ugyan e' dolog bánat,
Hogy hajóra ülünk, és itt hagyjuk a' szányt.

Tengeren hajózni tsak kín, és nem öröm,
Tett fogadásomat így megint fel-töröm.

Mivel meg-esküdtem, hogy nyusztot vadászni
Nem fogok; tengernek vizén hajókázni.

Bolond víz a' tenger, az hajót úgy hánnya,
Mint a' menykőt Bernát, az embert sem szánnya.

Hol taszítya hajót öble mélységére,
Hol nagy hegyet formál és vett tetejére.

Írtóztató nagy víz, széli, hossza nintsen,
De mi nagyobb, ennek tám feneke sintsen.

Nagyobb a' Fertőnél, a' Balatonnál-is,
Sokkal mélyebb, még a' Baktai tónál-is.

Ebbe Komáromi sok híres halászok,
Soprony vármegyébe lakozó rákászok

Halakat, rákokat bezzeg foghatnának;
Mellyekkel magoknak hasznat hajthatnának.

Itt olly nagy egy viza, mint a' Budai vár,
Ennek fogásábúl nem származna ám kár.

De száz pár bial kell gyalom vonására,
Máskép ki nem húzzák a' tenger partyára.

Egy kövi hal olly nagy, mint bár melly szelemen,
A' habok közt ugrál, mert friss, és eleven.

Foghattyák ezeket vagy tapogatóval,
Avagy habra állván, meringlő hálóval.

A' rákokat pedig ágyúval kell löni,
Ha öszve nem törnek, nem fognak meg-főni.

A' Pesti Ispitált egynek az hátával,
Úgy bé lehet fedni, mint tserép téglával,

Három száz akó ser bé fér ollójába,
Nehéz: de nem esne fogása héjába.

A' tengeren nintsen semminémű malom,
Mert nem foly, bár indul rajta sok víz halom.

Ha kenyérünk el-fogy nem öröltethetünk,
Piatz sintsen rajta, pénzen sem vehetünk.

Tsak hajón kell járni, mellyt ha szirtnek veti,
A' kik azon vannak, magába temeti.

Szárnyunk nints, hogy abba mint rézték úzhassunk
Így vagy szálva, úszva, meg-szabadúlhassunk.

Ennek Syrénnyei minket nem nemzettek;
Hanem földön járó Anyáink születtek.

Azért a' tengertül mint ördögtül félek,
Hiddje Nagysád; már-is hogy tsak félig élek.

Mit búsúlsz Kenyeres, mikor semmid sintsen,
Szólltt a' Gróf: Kurázsíd, látom éppen nintsen.

Mond-meg, ez előtt-is, hogy tengeren vóltunk,
Hogy meg-maradtunk-é? avagy belé hóltunk?

Tudod, hogy akkor-is, mint nem hányt bennünket,
Hajónkat meg-rontá, de nem a' szívünket.

Bízzál ez után-is Isteni Felségbe,
Meg-tart ő életbe, ált visz békességbe.

Bé-tölt ekkoráig én minden mondásom,
Most-is kedves Rontóm, ez a' javallásom:

Meg-ne-tsökkeny: vessed benne reményedet,
Tartsd-fel még tovább-is, katona fényedet.

Ha a' tüztül nem félsz, mért félsz te a' víztül,
Több jó ízek között, egy kevés sós íztül.

Ki keserút nem ett', nem érdemel édest¹⁰⁴
Szerentse dolgának, ki az, ki vethet lest?

¹⁰⁴ Dulcia non meruit, qui non gustavit amara.

Már meg-szabadúltunk Moszkáknak kezéből,
Hidd: hazánkba jutunk tenger veszélyéből.

Készüly! és bátor légy, holnap jössz hajóra
Velem együtt: nem ülsz itt a' vértse lóra.

Ezen Sæculumnak hetven-egyedike,
Május holnapjának tizen-kettedike

Folya: Kámtsatkábúl, hogy ők el-indútlak,
Elébb mindeneket midőn már fel-dútlak.

A' Társaság Grófot tette Admirálnak,
A' kik hajón vagynak, mind illy alatt álnak.

Krustyievet pedig utánna valónak,
Ők vótlak Urai tehát az hajónak.

Hetven három személy vólt itten alatta,
Kiknek a' Gróf maga rendelésit adta.

Aszszonyi személyek kilentzen valának,
Kik ezen hajóra ő vélek szállának.

Még ezeken kívül tizen-két utazók,
Kik többnyire vótlak Chinai *Pomlazók*.¹⁰⁵

Cancelláriusnak az ő Attyafia,
Izmailov, itt vólt, Húgának a' fia.

A' mint meg-indútlak, olykor hol havazott,
Olykor hideg szél fújt, néha harmatozott.

Beringsz sziget hatod' napra szemekbe tűnt,
Fáradságok súllya kevésbé mindjárt szűnt.

Mintegy fél mért-földnek a' meszszeségére
Azon részre, a' melly fekszik déllére,

Vas-matskákat a' Gróf a' vízbe hányatott,
Mellyekkel a' hajó itt meg-állítatott.

Pánovnak tíz embert maga mellé venni
Parantsolta, kikkel kis hajón fog menni

A' szárazra; hogy ott olly helyet keressen,
A' mellyen minnyája bátran meg-férhessen.

Két lövést tétessen, hogy ha talál illy helyt,
Midjárt ki-szál velek, ha meg-hallya e' jelt.

Hamar-is két tüzet Pánov Úr adatott,
Mihelyest a' Gróftúl ez meg-hallattatott,

Mindjárt minnyájokkal a' szárazra ki-szált,
A' kikkel egy szép zöld kerék dombon meg-ált.

Pánov Úr itt néki aztat reportálta,
Az egész szigetet hogy ő meg-vizsgálta.

¹⁰⁵ *Pomlaz* Chinai szó, orvost tészen, ezek füveket szoktak keresni, talán Böttanikusok.

De ő egy lélekre sem akadott benne,
Beszédjébe a' Gróf kétséges ne lenne,
Négy embert ki-küldött, még jobban vizsgálni,
Többinek egy Gunyhót kellett munkálni.
Egy sütő Kementzét abba építtetett,
Mellybe kenyereket számokra süttetett.
A' négy ember meg-jött napnak le-száltakor,
A' Gróf falatozott egy keveset akkor.
Ezek-is azt mondták, hogy embert nem láttak,
Hanem egy Gunyhóra ők még-is találtak,
Mellybe egy kutya vólt; ez-is tőlök szaladt;
Ezen levél pedig vólt egy hordó alatt.
A' Gróf a' levelet mindjárt olvasgattya,
Mellynek nem más, hanem ez vólt foglalattya.

A' L e v é l.

Egészség, békesség légyen mind azoknak, a' kik ezen szigetbe jutnak.

Tudtokra adom nékiek, hogy a' szent Erzsébet hajója, 1769. Esztendőbe, az én vezérlésem alatt, az Ochótzki révből ki-futott: mivel pedig a' sok tengeri háborúságok által nagyon megsértődött, egy álló esztendeig ezen szigetbe feküdt: számtalan próbáink után, hogy aztat helyre állíthassuk, és úgy annakutánna azon vissza evezhessünk, végtére elbontottuk, és annak részeiből több apró hajókat munkáltunk, a' mellyeken én most egy útát tenni szándékozom azon sziget felé, a' melly nap keletre fekszik, olyan reménységgel, hogy talán ott olyan nagy hajóra akadok, a' mellyen társaimmal együtt haza fogok mehetni.

Írattatott Januáriusnak 24. napján
1771. Esztendőbe.

*Éván Ochotin m. p.
Kapitány.*

* * *

Mivel ezen levél újnak látszattatott,
Emberek nyoma-is az havon láttatott,
Vélte a' Gróf, hogy még a' szigetbe lészen
Ochotin: a' kívül tudósítást vészen.
És ha talán maga már tovább-is haladt,
Tán embereiből valaki itt maradt.
Azért-is öt embert ki-küldött szaporán,
Hogy mennének frissen azoknak a' nyomán.
Egy levelet-is írtt a' Gróf Ochotinnak,
Hogy adnák kezébe, avagy társainak.
Más nap reggel néhány lövések hallattak,
Ezek a' szigetnek dél részén adattak.

A' Gróf erre mindjárt lármát doboltatott,
Vintplat Úr leg-ottan ki-is rukkoltatott.

Tizen-hat emberrel hajón azon részre,
Mellyen a' lövések vétettettek észre,

Nyóltz emberrel a' Gróf fel ült már hajóra,
Utánna ment; hogy így vallyon dolgok jóra.

Midőn azon résznek szélire érének,
Látták; hogy feléjek egy hajón jönnének

Emberek: kik közzül kiáltott egyyike,
Hogy levél van nálok, intett némellyike.

Szent Péter, és szent Pál hajó Vezérének,
Hoznák eztet, azért békével lennének.

Ezen levél vala Ochotin' levele,
Sok szép üdvözléssel 's örömmel vólt tele.

Hogy olly szerentsésen ők ide jöhettek,
Tenger habjainak prédája nem lettek.

Kérte őtet, jőjjön látogatására,
Mind a' kettőjöknek fog lenni hasznára.

A' Gróf ezen embert hajójára vette,
Mellynél a' levél vólt, köszöntését tette;

Meg-tartott még vele hármat mint zálogot,
De Ochotinnak-is ő négy embert adott.

Meg-fordúlt, és vissza mene a' tanyára,
De érkezett éppen nagy zenebonára.

Stefanov a' Gróffal itten szembe leve,
A' dologrúl illyen jelentést ő teve.

Hogy itt Andreanov párt-ütést támasztott,
És sok embereket ő fel-is lázzasztott.

Ezek leg-főbb feje vólna Izmailov,
Más tizen-kettőnek pediglen Czablikov.

Ezek olly nagy gonoszt akartak itt tenni,
Hogy ha a' Gróf népe szárazon fog lenni,

És maga fel talál menni a' hajóra,
Ott meg-fogják őtet, és verjék békóra.

Kámtsatkába vissza mint rabot úgy viszik,
Nagy jutalmat vesznek érte, aztat hiszik;

De mihent meg-tudta a' Gróf szándékokat,
Fegyverektül mindjárt meg-fosztá azokat;

Az elő-járókat mind vasra verette,
Az hajó fenekén tömlötzbe tétette.

Kiken hadi törvény mindjárt szolgáltatott,
Illyen szententzia fejekre hozatott.

Hogy Izmailov Úr vele Pareczlifi,
A' ki úgy-is vala Kámatsakabéli fi,
Itt ezen szigetbe fognak hagyattatni,
A' többi minnyája meg-fog páltzáztatni.
Húzamos ötvenet kaptak-is farokra,
Inték, vígyázzanak ezentúl magokra.
Más nap Ochotinnak a' Gróf levelet írt,
Embere vitte azt, kit egy hajó kisírt.
Meg-írta, hogy melly nagy öröme van abba,
Hogy ő sem merült-el a' sok zajos habba.
Kérte: jőjjön hozzá más nap hat órára,
E' szigetbe lévő tenger szorossára.
A' Comandót a' Gróf Pánovnak ált adta,
El-ment; és Ochotint immár ottan kapta.
A' Grófnak meg-mondá viszontagságait,
Eleibe tette minden plánumait.
Ő Saxoniába, szólltt, jött e' világra,
Laichtenfeld a' neve, jutott árvaságra;
Erzsébeth Tzárnénál ő szolgálatot vett,
Okát mért, nem tudja, számkivettettetett;
Jakutzbúl, Ochotzkba kellett néki menni,
Egy kis szerentséje kezdett itten lenni;
Mert ő gyakran innét egy hajón ki-mene,
Tengeri vidrákra, a' melly állat fene.
Végtére a' hajót hatalmába vette,
Még két más hajóval magáévá tette,
Ezekkel ő elég hatalmassá-is lett,
Az Aleutisi szigetbe lakást vett.
Építeni akart itt Coloniákat,
És ide bé-hozni több Familiákat.
Költsége meg fogyott, fel-tette magába,
Hogy Ochotzkba menni fog, és Kámatsakába.
Ezeket fel-dúllyá, tisztán ki-rabollyá,
Az ottan nyert kíntsel szükségét pótollyá.
Ezen plánumának végbe vitelére,
Kérte Grófot lenne ő segedelmére.
Felelt a' Gróf, bányya, hogy ő nem szolgálhatt
Néki; és hozzája népével nem állhatt.
Mert kéntelen menni ő Európába,
És hogy szolgálhasson, nints már hatalmába.
Javaslotta néki, külső Monárchákhoz
Írjon, hogy segítsék a' Coloniákhoz.

Adott-is a' Grófnak három leveleket,
Néhány Királyokhoz írta ő ezeket.

A' Gróf-is fátumát néki el-beszélte,
Melly keserves vólna, még most-is az élte.

Erre hóltag tartó barátságot tettek,
Egymástúl sok sírás között bútsút vettek.

Mihent társaihoz a' Gróf el-érkezett,
Hogy merre mennyenek, arrúl értekezett.

Javaslása vala bé-menni Chínába,
Így hamar juthatnak ők Európába.

Társaság időt kért a' gondolkodásra,
Eszeket fordíták ők más útatásra.

Szólltak, éjtszak felé hogy jobb lészen menni,
Mivel China felé sokat kell kerengni.

A' Gróf bár kelletlen, nem ált ebbe ellent,
Mivel azon útrúl mindenik szóllott fent.

De meg-jövendölte, bár ő vólna készen,
Hogy meg-győzhetetlen akadályok lészen.

Az nap Ochotintúl ő egy levelet vett,
A' mellybe ő néki illy tudósítást tett;

Hogy Stefanov hozzá írott levelébe,
Vegye ötöt, kéri, maga seregébe.

Hogy ha meg-elégszik az ő személlyével,
Ált megj társaságnak, hozzá egy részével.

Stefanov meg-látván Ochotin emberét,
Más vágásba mindjárt fordítá kerekét.

A' Gróffal magával kívánt beszélteni,
És egy új párt ütést néki jelenteni.

Első szava az vólt, hogy őt el-nem-hadja,
És ha eztet tenné, őt ördög ragadja.

Ochotin levelét néki meg-mutatta,
Álnok tsalárdságát mind szívére adta.

Meg-némúlt, le-esett mindjárt két térdére,
Engedjen-meg, kérte, Isten szerelmére.

Esküdött, fogadta, magát meg-jobbíttya,
Eszét illyenekre többé nem fordíttya.

Kérte Társaságnak tettét ne jelentse;
Ember; azért vétett, ő aztat tekintse.

A' Gróf, mind kegyes Úr, néki meg-engedett,
Kutyábúl szalonna tsak ugyan még sem lett.

Huszon ötöd napján, Május holnapjának,
Vastag ködök között ők meg-indulának.

Éjtszak felé mentek, de Prófétálása
 Bé-tele, a' Grófnak igaz vólt mondása.

A' nagy jég darabok hegyeket formáltak,¹⁰⁶
 Mint annyi roppant vár, hajó körül álltak.

Ennek minden részín, olly károkát tettek,
 Hogy a' víz pumpátúl már el sem mehettek.

A' víz bé-szivárgott ebbe minden felől,
 Lett itt veszedelem mind kívül, mind belől.

Két kis árbotz-fának látván el-törését,
 Várták a' hajónak már tsak süllyedését.

Reggelre virradván, bal oldalára dült,
 Remegett a' szívek, a' vérek-is meg-hült.

De meg-látta a' Gróf még-is szerentsére,
 Hogy tsak egy bálvány jég nyomta aztat fére.

Ezt a' nép tsáklyákkal más felé taszítá,
 Így a' Gróf a' hajót helyére állítá.

Meg-rettenté őket e' nagy veszedelem,
 A' Gróf előtt dolgok vala már kérelem.

Kérték; merre tetszik, úttyát arra vegye,
 Valahol ott őket tsak szárazra tegye.

Ígérték, hogy soha rendeléseinek
 Ellent nem állanak semmi végzésinek.

A' jég hegyek közzül ki-tsúsztak nagy bajjal,
 Nem sírtak Aszszonyok a' hajón már jajjal.

Itt minnyáját a' Gróf jól le-pirongatta,
 Jót akarván, szavát hogy egy sem fogadta.

Junius havának hatodik napjára,
 Földet látván, értek tenger szorossára.

Mivel a' hajójok nagyon meg-vólt rontva,
 És számos részei egymástúl el-bontva,

Róla mindeneket a' Gróf le-hordatott,
 Helyre hozásához azonnal fogatott.

Az alatt Kutnetsov kilentzed magával,
 A' népnek majd tsak nem színével, 's javával,

Az egész környéket vizsgálta és járta,
 Az ő meg-térését Gróf nehezen várta.

Meg-térvén, jelenté, hogy négy mért-földnyire
 Egy falura talált, a' kunyhók többnyire

¹⁰⁶ Bizonyos dolog az: hogy az éjtszaki tengereken, főkép' Norvégiába, Grönlandiába, a' jegek egész hegyeket formálnak, mellyek úsznak-is, és ezek között Tengeri lovak-is vannak, és kutyák. Lásd Kóknak, Magellánnak, és több tengereken utazóknak írásait.

Mind üresek vóltak, tsak egy vén banyára
Akadott, és néhány anyák magzattyára.
A' falu állana tizen-négy Gunyhóbúl,
Majd ki sem látszatnak ezek a' nagy hóbúl.
Mihelyest a' hajó jól helyre hozatott,
Mindent mint elébb vólt, Gróf reá rakatott,
Szélnek eresztette itt a' vitorlákat,
Menvén naprúl napra értek jobb klimákat.
De e' tájon még-is ez gyakran változott,
Véletlen olyan nagy háborút-is hozott;
Hogy kevés reménység vólt már életekhez,
Féltek vetik habok őket a' szirtekhez.
De hamar minnyájan megint örvendettek,
Mivel egy szigetet ők meg-sejdtettek.
Mindjárt Kutnetsovot, és vele Vintplatot,
Kikhez még adatott embert tizen hatot,
Hajón el-küldötte, a' Gróf meg-vizsgálni,
Hogy ezen szigetet mint fogják találni,
Kutnetsov estvére meg-tért két tsajkákkal,
Két sziget lakossal, és annyi Moszkákkal.
Ő a' Grófnak itten aztat jelentette,
Az egész szigetet hogy meg-tekíntette.
Nagy Kadik a' neve; láttak még déllére
Egy más szigetet-is, nem igen meszszeré.
Midőn a' lakosok velek aztat nézték,
Fekete Rókáknak szigettye: nevezték.
Mondotta aztat-is, hogy bé-ereszteni
Nem akarták őket, kezdték íjeszteni.
De meg-mondván, hogy ők baráti vólnának
Ochotinnak: velek rozsuszúl ne bánnának,
Leg-ottan fogadták őket betsülettel,
És felebaráti minden szeretettel.
Ochotint a' Moszkák Uroknak vallották,
Az Országba leg-főbb embernek tartották.
Még a' Tajónak-is, alatta vólnának¹⁰⁷
Kik a' szigetekbe itt körül lagnának.
Kérték ők a' Grófot, hogy tenné hitelét,
Hogy Ochotinnal vólt, mutatná-meg jelét.

¹⁰⁷ Tajón Királyt téssen Japoniai nyelven, és sok ilyen Tajónak, vagy-is Királyok vannak Japóniába, de ezek minnyájan adóznak az ott való Tsászárnak. Európába sok Hertzegek vannak, kiknek több jószágok vagyon, mint a' mennyibúl áll azok birodalma.

Mindjárt-is levelét nékik meg-mutatta,
Önnön kezeikbe aztat oda adta.

Ezt Uruzumiri Tajonnak kezébe
Kell adnom, szállt a' Gróf: jutván szigetébe.

Ők itten a' Grófot még jobban tisztelték,
Hajóját, hogy magok bé-viszik, ígérték.

Más nap jókor el-is érték a' szigetet,
Vas matskákat a' Gróf, leg-ottan vettetett.

A' szárazra ki-szált, mind a' két Moszkával
Kutnetsov: és szállt sok sziget lakosával.

Moszkáktúl meg-tudták, hogy ők kik legyenek,
Örömökbe majd nem tudták, mit tegyenek.

Kutnetsov meg-térvén, a' Grófnak mondotta,
Minden lakos magát mint nem ajánlotta.

De a' Tajont, hogy ma láthassa, nem lehet,
Meszze van lakása, hólnap hozzá mehet.

Huszon-nyóltzat hagyott hajó óltalmára,
A' többivel ki szált a' tenger parttyára.

A' Gróf az hajót-is ki-üressítette,
Minden portékákat szárazra vitette.

Itten a' férfiak szállottak táborba,
Betegek, Aszszonyok, nem lehetvén porba;

A' sziget lakosi olly rendelést tettek,
Házakat a' Gróffal nékik rendeltettek.

Más nap meg-hallotta, látogatására
A' Tajon útba van, jönne szállására.

Egyszer 's mint Ochotin Úrnak hitvesével,
Egész udvarával, sziget sok népével.

Mindjárt-is készített szép ajándékokat,
Tisztelni kívánta Tajont; 's a' Nagyokat.

De egy öreg ember előbb el-érkezett,
Ki egy iffiatskát kéz fogva vezetett;

Szóllott, hogy ezt néki ajándékba hozta,
A' melly nyelven beszélt, a' pedig vólt Moszka.

Szóllt a' Gróf, hogy vele nagy kedvét talállya:
De hogy Moszka nyelven beszél, azt tsudállya.

Felelt: e' szigetbe jöttem e' világra,
Jutottam tsak hamar akkor árvaságra.

Midőn körül belől népek hadakoztak,
De főkép Kozákok akkor zsákmányoztak.

Engemet-is ezek rab szíjokra fűztek,
És mint barmot űzik, többekkel úgy űztek.

El-adtak Moskauba egy kereskedőnek,
Tizen-egyedikét töltvén esztendőnek.
Ő-is mint az Urak, ide jött egy hajón,
Szívessen látta őt az akkori Tajón.
Magával engemet ide vissza hozott,
Nagy örömet ezzel ő nékem okozott.
Az itt való nyelvet el-nem-felejtetem,
Halotta mindennel azon beszéltem.
Mindjárt kereskedést ő itt-is indított,
Mivel már sok lakost magához hódított.
El-menvén, itt hagyott engemet talmátsnak,
És nagyon ajánlott az egész tanátsnak.
Moskau városába, az ott való nyelvet,
Meg-tanulván, leltem ezzel itt nagy kedvet.
Feleségül nékem Tajon lányát adta,
Hamar meg-hólt, minden jószágát rám hadta.
Mi több, hóltá után Tajonnak tétettem,
És így e' szigetbe leg-főbb Úrrá lettem.
De meg-öregedvén, ezen Tajonságot
Fiamnak ált adtam egész Uraságot.
A' Fiam-is lányát adta más Tajonnak,
Melly Európai, 's nagy vitéz, ollyannak.
Ez sem Kozákoktól, sem másoktól nem fél,
A' fiam már gazdag, szép békességbe él.
A' Gróf észre vette, Ochotinrúl beszél,
Így szollott hozzája: még ez a' Tajon él;
Jól esmérem ötöt, vagyok nagy baráttya.
Mondotta, itt vólna Felesége Attya,
Egy levél van nálam, a' mellyet néki írtt,
Ezt hallván az öreg, nagy örömébe sírt.
Meg-ölelte, el-ment Gróftúl hamarsággal,
Leányánál kívánt lenni ez újsággal.
El-menvén itt a' Gróf, a' vadak bőreit
Mind ki-szellőztette, tisztíták szőreit.
Örült, hogy nem esett azokba semmi kár,
Mert hogy el rakatta, nem vólt még akkor nyár.
Másnap jött a' Tajon igen nagy pompával,
Sok Urat, sok népet, hozott ő magával.
Most említett öreg leg-elől bitzegett,
Szürke bárány kutsma vállára fityegett.
Ochotinnak társát, mint saját leányát
Eleibe hozta, már két gyermek Annját.

Éppen eztet tette maga gyermekivel,
A' Tajon-is több más számos Nemesivel.

A' Gróf egy kerékbe őket állította,
Ochotin levelét Tajonnak nyújtotta.

Olvasta egy Moszka itt ezt nagy fenn szóval,
Okos levél volt ez, tele vala sóval.

A' Grófot ajánlá maga Ipájának,
Mivel ötet tarttya leg-jobb baráttyának.

Hitvesének aztat adta értésére,
Hogy a' tél bé-nem-áll, jön ölelésére.

Sírásával adta jelét szerelmének,
Mosolygás követte bánattyát szívének.

* * *

Kiket a' mostani világ tart vadoknak,
Érzékenység nélkül való állatoknak,

Mind két nemből valók, sok olyan emberek,
Hívebb, igazabbak, mint sok száz ezerek

Olyanok, kik tarttyák világosítottnak
Magokat: még mi több Filosofusoknak.

Tele tsalardsággal Filosofiójok,
Fulánkos lépes méz egész Systemájok.

Házások közt főkép nem kell Politica,
Mert az Annya ennek ördögi praktika.

A' Nagy-annya pedig mostan koholtatott,
Gaz Filosofia, a' melly bé-hozatott.

Ki Filosoficé hitvesét szereti,
Hogy hozzá hív légyen, soha sem teheti.

Illy Filosofusnak sok az objectuma,
Holnap nem szereti, a' kit szeretett ma.

De mért? azért: mert meg-világosított,
Emberi szabadság kezére adatott.

Bolond vólna, úgy mond, ha azzal nem élne,
És ágyából mindég ő tsak eggyel kélne.

Minden jónak, szépnek, közösnek kell lenni,
Szabad természetén nem kell erőt venni.

Filosofus áll-meg a' köpönyegedbe,
Hadd szólljak egy szótskát te szabad füledbe.

Mond-meg! hogy mi légyen az igaz szabadság!
Ne vélljed; hogy ő az, vak zabolátlanság.

A' szabadságnak-is vannak törvényei,
Mellyeken mehessen, ollyas ösvényei.

Ha ezekről ki-hág, már nem megy szabadon,
Törvény és ész nélkül, hág vakon, és vadon.

Szabadságát Isten az embernek adta,
De mint élyen vele, aztat-is meg-hadta.

Világi törvény-is, ennek határt vetett,
Még ezen egy bölts-is, által nem léphetett.

Ha mondd, azokat tartni nem akarom,
Igaz Filosofus nem vagy, hanem barom.

Még a' baromnak-is ő érzékenysége,
Törvényt vett, hogy légyen néki békessége.

Sem tűznek, sem víznek vaktába nem szalad,
Természet ösztöne szerént mindég halad.

De ezen ösztön-is határok közt vagyon,
Máskép minden barom ölné magát agyon.

Nem engeded lovad zabra nélkül fusson,
Rajta ülven veled hogy veszélyre jusson.

De természetednek fékit meg-botsátod,
Mert vak vagy; veszélyed előtted nem látod.

Hogy ha mint benned van, lovadba ész vólna,
Hidd-el; okosabban hogy náladnál szállna.

* * *

Barátságos kötést Tajon Gróffal tenni
Kívánt, ez így szokott ottan véghez menni.

Hét bőr hordót vízzel, meg-töltve hozatott,
Ötöt öt Nagyoknak itten ki-osztatott.

Az hatodik hordót magának hagyatta,
És a' hetedikét a' Grófnak adatta.

Ki ki az hordóbúl mindjárt vizet tsapolt,
A' Gróf nem értette addig, hogy mit papolt.

E' vízzel magokat meg-kellett mosdani,
És háromszor e' szót, *Fefuro* mondani.

Tűz égett itt, abbúl ki ki egy üszköt vett,
Ezt kezébe tartván, illetén mondást tett:

Én a' Kozákokat ezzel meg-égetem,
Avagy-is pokolba, hol tűz ég, kergetem.

Mint az hét bőr hordó kösztök ki-osztatott,
Szint-úgy kinek kinek egy nyíl adattatott.

Ki ki nyilát ketté törte illy mondással,
Soha mi háborút nem tartunk egymással.

Sok köveket Tajon hordatott rakásra,
Halmot építettett, rakatta egymásra.

Tétette szövetség' emlékezetére
Ezt, Tzeremonia ekkép ment végére.
Estve a' lakosok egy hegyre szállottak,
Sátorokba azon táborba állottak.
Tántzoltak, vígadtak dobok hangja mellett,
Mind addig; aludni míg nékik nem kellett.
Opiumot isznak minden mulatságnál,
Végtére alusznak minden vígasságnál.
Azon öreg ember velek nem vígadott,
Opiummal sem élt, józanon maradott.
Azért-is ő vele a' Gróf beszéllgetett,
Többek között hozzá ő ilyen kérdést tett;
Mért foszttya-meg magát azon iffiútúl,
Ki még meg-menthetné őt sok bajtúl, bútúl.
Felelt: születtetett ez Amerikába,
Az Alatsineknek gazdag országába.
Az Aleutektúl ez el-fogattatott,
Ajándékúl nékem Kadritbe adatott.
Most minden Alatsin a' mi ellenségünk;
Tartok, hogy miatta lenne bajunk nékünk.
Ezen ajándékot Gróf örömmel vette,
Viszont ajándékit néki érte tette.
Egy szép flintát néki ő ajándékozott,
Sok golyóbist, egy font puska-port-is adott.
Öt font dohányt, és egy butella égett bort,
Jól esett ez néki, érvén már öreg kort.
Az iffiat a' Gróf meg-kereszteltette,
Zachariás nevét a' szent vízzel vette.
Maga leve ennek ő a' Kereszt Attya,
Afanásia vólt az ő Kereszt Anyya.
Minekutánna már a' hajó meg-épült,
Mindent reá rakván, a' Gróf menni készült.
Huszon-hatodikán, ő meg-is indúla,
A' tenger tsendes vólt, a' habja nem dúla.
Tizenkét nap múlva, támadott nagy szélvész,
A' hajón mindenik gondolta, hogy el-vész.
A' besantz-fa le-törtt, már tengerbe ázott,
Mindent a' hajóba a' szél nagyon rázott,
Mellyel sok hordóknak feneke meg-romlott,
Sokbúl a' víz ki-folyt, sokbúl a' liszt omlott.
Szükséget hogy vízbe főkép ne látnának,
Tsak egy itzét, a' Gróf akarta, kapnának.

Stefanov hozzá jött minnyájok fejébe,
Kérné a' Társaság őt Isten nevébe,
Hogy peszmeget, vizet többet adatasson,
Pohár pályinkát-is mindennek jutasson.
Bár azt meg-mutatta, hogy többet nem adhat,
Nem tudván, hogy édes vizet mikor kaphat;
Még sem vólt Stefanov ezzel elégedve,
Rég már a' haragtól fel-vólt ő gerjedve.
Morgással hagyta-el a' Gróf kajutáját,
Nem zárta lakatra motskolódó száját.
Rosz következésnek hogy eleit vegye,
És miket tsak tehett, ő azokat tegye.
Egész Társaságnak bé-gyűjté Nagygyait,
Kívánván hallani azok tanátsait.
Alig gyűltek egybe, már egy jelentette,
Stefanov nép részét hogy már arra vette,
Hogy egy hordó vizet ők tsapra vegyenek,
Kínos szomjúságot hogy ne szenvedjenek.
És hogy a' földhöz-is, ők közel vólnának,
A' hol édes vízhez eléghez jutnának.
Azért hagyássára reá se állyanak,
Illy Tirannus alatt ne-is szolgállyanak.
Hogy e' hír párt-ütést köztök ne okozzon,
Káros meg-hasonlást közikbe ne hozzon;
Ki-mentek a' hajó leg-főbb piattzára,
Sok nép fegyverbe vólt már szemek láttára.
Stefanov mint Vezér, ő előttök álla,
A' Grófra sok motskos szitkot kiabála.
Mondá, a' nép ötet Fő Vezérnek tette;
Mert a' Gróf igáját már nem szenvedhette.
Fogják-meg a' Grófot, őket szállította,
És hogy kötözzék-meg, nékiek mondotta.
Szerentsére ide Kutnetsov érkezett,
Más fegyveres néppel, a' Grófhhoz férkezett.
A' meg-fogatástúl ötet meg-mentette,
És egy jó szegletbe népét helyhezette.
Erre meg-indúla a' Stefanov népe,
Mivel már méreggel meg-tólt mája 's lépe.
Egy all-Kamarába, erővel bé-rontott,
Négy hordó pályinkát, fejszékkel fel-bontott.
Addig ittak abbúl, míg lábon állhattak,
Stefanov szavára többé nem hallgattak.

Ki hová dülhetett, le-dült, és aludott,
Leány-é, vagy férfi, magárúl nem tudott.

Stefanov Uramat akkor meg ragadták,
A' kosnak az árát, véle meg-adatták.

Két lábait a' Gróf vasba verettette,
És az árbotz-fához lántzal szegeztette.

A' részegek éjjel még több rosszat tettek,
Mert mint alvásokból azok fel-ébredtek,

Mivel még egészszen ki-nem-józanodtak,
A' sok pályinkátúl nagyon szomjúhoztak.

Fel-törtek tizen-négy vízzel tölt hordókat,
Mellyek árasztottak a' hajón folyókat.

Nem több tsak harmad fél hordó víz maradott,
E' tettek a' Grófnak nem kis gondot adott.

Más nap minnyájokat itt egybe gyűjtette,
Stefanovnak dolgát eleikbe tette.

Az egész Társaság, őtet káromlotta,
Veszítettse életét, ki ki azt mondotta.

A' részegek éjjel nem tudták, mit tettek,
E' kárért minnyájan most ellene lettek.

Itt minden kiáltott, fogyjon-el élete,
Mivel minden rosznak ő vala kezdete.

A' Gróf meg-öletni őt most nem kívánta,
Tudta hogy rossz ember, de őt még-is szánta,

De a' Társaságból ugyan tsak ki-tsapták,
Békóba fát vágni a' konyhához adták.

A' nagy Isten rajtok még-is könyörüle,
Fejek felett a' sok felyhő öszve gyüle.

Ezekből nagy zápor esső le-tsordúla,
Ki-tett edényekbe alkalmas víz húla.

Egynéhány hordókat ezzel meg-tölthettek,
Hogy ennyit-is nyertek, nagyon örvendettek.

Tsúrin Úr is mondá, hogy a' deszkák alatt,
A' mellyek formállyák a' kajuttya falat,

Még jó négy hordóval édes víz hogy vólna,
Mondá néki a' Gróf, ezekrül ne szóllna.

Ő ugyan nem tudta: de a' betegeknek
Szükségbe jó lészen, 's az Aszszony népeknek.

Július más napján föld öttlött szemekbe,
Mellyért-is minnyájan jöttek nagy kedvekbe.

Közel ehez a' Gróf, vas matskát hányatott,
De sokáig itten még sem maradhatott.

Kutnetsovot küldé, hogy révet keressen,
A' mellybe a' hajó bátran bé-mehessen.

El-ment: de a' hajón az ellenkező szél,
Sok vitorlát rontott, tsak egy vala még fél.

Bé-verte a' hajót tenger magassára,
Merre kellett vólna, nem mehetett árra.

Gyakran lövéseket a' Gróf itt tétetett,
Hogy Kutnetsov el-vész, méltán-is félhetett.

Az hajó felette most-is rongáltatott,
Már néhol óldalán által lyuggattatott.

Estve felé a' nép tőle azt kívánta,
Mivel aztat a' szél, ide 's tova hányta,

Hogy aztat botsássa a' szélnek útyára,
Avagy-is ereszsze fővénynek halmára.

Valamint Izráel meg-nem-elégedett
Moysessel, bár vele felette sok jót tett;

Szintén úgy a' hajón e' nép sem nyugodott,
Bár sok jót tett velek a' Gróf, és fáradott.

Most-is minnyájának szóllott a' szívére,
Hogy miként vehetnék azt magok lelkére,

Hogy kilentz társokat ők el-veszni hadnák,
A' vad embereknek mint prédát úgy adnák.

Ha hajót ereszti a' fővény halmára,
Ki ki vele eggyütt jutt így halálára;

Mert fővényel aztat a' szél bé-boríttya,
Testekből lelkeket végre ki-szoríttya.

E' beszéd minnyáját haragra indítá,
Egy Bajlakin nevűt főkép fel-buzdítá.

Ez egy éles késsel a' Gróf ellen futott,
Hozzá lőtt pistollyal, míglen hozzá jutott.

Meg-nem-hólt ő ugyan; de nagy sebet kapott,
Azért-is a' Grófnak többé nem árthatott.

A' többi sem mert már tsak meg-is mottzanni,
Tudták rájok mások fognának rohanni.

Setét vólt, társokrúl ők még sem hallottak,
De a' hajó orrán strázsákat tartottak.

A' Gróf két tüzekeket mindég élesztetett,
Magos lángjok légyen, szalmát égettetett.

A' Strázsza szólltt: hallott újjongatásokat,
Mint tévettek tesznek, olly rikkantásokat.

Mindjárt a' Strázsához minnyájjan futottak,
Lövéseket itten már közel hallottak.

Szerentsésen ide el-is érkezének,
Nem vala határa a' Gróf örömének.

Többiek ellenbe szégyenbe maradtak,
Várni nem akarván, mint halak hallgattak.

Kutnetsov mondotta, hogy révre nem talált,
De mivel hajóján ő sokat kiabált;

Emberek feléje, szólltt: közelítettek,
Kik nagy tiszteletet ő nékie tettek.

Ő Chinaiaknak minnyájokat tarttya,
Mert mindenikének kék vólt ruházattya.

Grófnak, 's minnyájának vólt ez gustussára,
Erővel akartak már ők menni árra.

De lehetetlen vólt, mert meg-dupláztatott
A' szélnek ereje, a' hajó rázatott,

Tsak úgy kellett menni, mint a' szél akarta,
Sok szíve remegett, sok fejét vakarta.

Senki sem vólt, a' ki e' tengert esmérte,
Már tsak hogy segítettse, ki ki Istent kérte.

Tsak hogy vége légyen sok szenvedéseknek,
Tanátskozván, aztat tartották helyesnek;

Hogy már nem máshová tsak Japóniába
Mennyenek; mert sok nints már a' Kamarába.

Nem-is vólt, hanem tsak hat hordójok sóval,
Kettő száraz hallal, vízzel hat, de jóval.

De a' halak immár kezdettek rothadni,
Nem akarta a' Gróf éppen kárba hadni;

Azért-is a' halak téstává főzettek,
Ebből a' maszszábúl kenyerek süttettek.

Sebessen evedztek, mivel a' szél jó lett,
És mint a' tegnapi, olly károkat nem tett.

Virradván a' Quártély-mester kiáltott: föld?
Újra meg kiáltott, föld! föld! még pedig zöld.

Minnyáját meg-tsalta ebbe a' reménység,
A' nap sűgáritúl mihent lett fényesség,

Látták, hogy az nem más, tsak egy darab felyhő,
Melly olly hamar el-tűnt, mint tegnapi esső.

Halbúl sűlt kenyeret kezdettek most enni,
Savanyú, dohos vólt, de mit kellett tenni.

Az éhség mindenkor leg-jobb leg-főbb szakáts,
Éhezők szájába retves fa-is kaláts.

A' Gróf megint itten azt a' nagy jót tette,
Maga baráttyait reá beszéllette;

Hogy ők kérjék ötét, és a' Társaságot,
A' kik-is tegyenek olly irgalmasságot,
Stefanovot vegyék bé a' Társaságba,
Nem törí tán fejét többé rozszaságba.
Meg-lett ez: Stefanov tett sok öröm sírást,
Társaságnak adott magárúl olly írást,
Hogy ha még ő egyszer illyen rozsztat tenne,
Minden törvény nélkül halál fia lenne.
A' Társaság előtt le-esett térdére,
Sok zokogások közt botsánatot kére
A' Gróftúl: a' ki-is nyakát ált kótsolta,
Földrúl fel-emelte, és meg-is tsókolta.
Ki-folyt egy hordóbúl ma a' víz egészsen,
Hogy más kettővel-is a' dolog így léssen,
Meg-mondván a'Grófnak, nagyon szomorkodott,
Miként jusson vízhez, azon gondolkodott.
Mert esső sem esett, sőt harmat sem vala,
A' nép szomjúságtúl majd hogy meg-nem-hala.
Nem tudta, mibúl áll azon tenger tája,
Hol van sziget; kínos vala éjtszakája.
Más nap a' szükségét eleikbe tette,
Egész Társaságot kérte ő felette,
Hogy egy itze vízzel, fél font száraz hallal,
Elégedjenek-meg, kenyér kis karajjal.
Hogy ki ki láthassa az egész élelmet,
Melly által verhessen beléjek félelmet;
Fel-hozatott mindent hajó piattzára,
Ki-is rakattatta mind szemek láttára.
Kilentz száz font halok, hogy még vólna, vélték;
De tsak négy száz hatvan vala, hogy meg-mérték.
Meg-töltek minnyájan, látván, félelemmel,
Meg-nem-tarttyák éltek illy kis élelemmel.
A' száraz halakat köztök fel-osztatta,
Peszmeg' melly kevés vólt, Aszszonyoknak hadta.
Ebbúl ötöd fél font jutott mindeniknek,
Trágár beszéd jött ki szájábúl ezeknek.
Egy sírt, a' más morgott, és aztat átkozta,
A' ki Kámatsatkábúl, Ochotzkbúl ki-hozta.
Mind ezeket a' Gróf hallotta fülével,
Sok ezer gondolat küszködött szívével.
Az harmadik éjtszak vólt igen rettentő,
Minden felé hullott fellegbúl a' menykő.

A' Besántz árbotz-fa ettül el-töretett,
Az hab sok fövenyet a' hajóba vetett.

Retsegett ez, minden tsinnyába tsikorgott,
Vitorlák közt a' szél kegyetlenül forgott.

Tsak vizet, és tüzet láttak, ha villámlott,
A' két óldalarúl már a' szurok hámlott.

Sok dörgések között jött egy sebes menykő,
Közel oda ütött, hol ált a' Mágnes tő.

Hideg vólt, azért-is tüzet nem gerjesztett,
De a' népek közzül sokat meg-íjesztett.

Mert ez alatt vala egy kis Kamarába
Tíz mázsa puska-por rakva garmadába.

Sok itt az halálhoz magát készítette,
Mert már eleségét, mellyet nyert, meg-ette.

Hogy valami módon bajokat enyhítettse,
Az halál torkábúl őket ki-segítettse,

Tengeri vidráknak hal zsírral bőreit,
Elől le-kaszálván azoknak szőreit,

Főzttetett nékik, 's eleikbe tette,
Nagy apetitussal mindenike ette.

Áldották a' Grófot, hogy ezt fel-találta,
Már ki ki vígan vólt, szemeivel látta.

Több mint húsz pár tzipót, magok így meg-főztek,
Ezen jó ragúbúl jól lakni nem győztek.

A' tengernek még sem szűnt-meg háborúja,
A' Grófnak áradott többrül többre búja.

Más nap reggel még-is ez le-tsendesedett,
Az ég fényes nappal nékik kedveskedett.

Jól lehet közzülök senki meg nem-hala,
Ámbár sokra le dült kajuttyának fala.

De a' Gróf ugyan tsak éjjel sem alhatott,
Mert tudta, vizek nints, azért nem nyúghatott.

Méder Úr meg-mondá: hogy tsak ötven korsó
Vólna tele; és így majd kell sok koporsó.

Ezeknek-is felét a' Gróf ki-osztatta,
Betegeknek pedig más felét hagyatta.

Magát által adta Isteni tetszésnek,
Az öröktül fogva bölts gondviselésnek.

Frissülést ő akkor vett lankatságába,
Éjjeli levegőt mikor szítt magába.

Éhség, szomjúságtúl, ő olly erőtlen lett,
Hogy már kajuttyába lépést-is alig tett.

Azért minnyájokat magához hívatta,
És maga mappáit a' kezekbe adta.

Meg-mutatta nékik, hogy merre mennyenek,
Kérte, hogy lelkérül meg-emlékezzenek.

Láttya, meg-kell adni az halálnak zsóldját,
Nem-is fogja érni más hólnapnak hóldját.

Minnyájoknak szíven beszédje ált hatott,
Ki ki adott néki, mennyit csak adhatott.

Szudiakov nevű közöttök egy vala,
Szóllott: hogy ő néki van még három hala,

És egy korsó vize vólna ezek mellett,
Mind ezt néki adja, több tőle nem telhett;

Mert olly embert, úgy mond: szükség meg-tartani,
Kirúl minnyájunknak aztat kell vallani,

Hogy egyedül ő vólt mi meg-szabadítónk,
Életünk istápjá, leg-főbb gyámolítónk.

Tapsolt a' Társaság, és ötet nevezte
Nagy lelkűnek: Gróf-is néki meg-köszönte.

Az adományának el-is vette felét,
Gyűrűt adott néki, szívessége jelét.

Még három nap hányta őket tenger zaja,
Olly erősen, hogy fel-állott minden haja.

Már tizen-ötödik Júliusnak napját
Érvén, fel-vetette a' maga kalapját,

Az hajónak orrán a' kis Zachariás,
Ő mit akar ezzel, nem tudta senki más.

Alatsin! Alatsin! itt nagyon kiáltott,
Vélte, hogy hazáját láttya, földet látott.

Senki más nem látta azt maga szemével,
De a' Gróf ezt látta látó jó tsóvével.

Örömtül a' szíve minnyájának ége,
Tudván, hogy közelít inségeknek vége.

Mihent a' szárazhoz ők közelítettek,
Négy vasmatskát mindjárt a' vízbe vettettek.

A' Gróf ki-küldötte itt-is Kutnetsovot,
Tizen-két emberrel, és vele Pánovot.

Hogy révet, vagy tenger szorost keressenek,
És hogy ha találják, vissza siessenek.

Hamar-is meg-jöttek, és vizet-is hoztak,
Melly ki-mondhatatlan örömet okoztak!

Mert azt-is mondották, hogy igen szép megye,
Vólna vize, réttye, völgye-is, és hegye.

Vadgyának kell lenni, madara sok vagyon,
Ki-szállásra jó hely, örült ki ki nagyon.

Tizen kilencedik Július napjára
Ki küldötte ezen megye szárazzára

Mind az Aszszonyokat, úgy a' betegeket,
Ezek után mind a' többi embereket.

Két Tiszttel négy embert hajó őrzésére
Hagyott: de változtak minden nap estvére.

Sátorokat a' Gróf itt ki-verettetett,
Néhány Gunyhókat-is mindjárt építtetett.

Vintplat egy Redutát gyorsan munkáltatott,
Három fontos ágyút kettőt rá vonatott.

Mivel itt sok vad vólt, sok gyümölcs, és jó víz,
Minnyájok szájának tetszett e' sok jó íz.

Hamar el-felejték sanyarúságokat;
De tsudálta a' Gróf balgatagságokat.

Mivel innét tovább nem akartak menni,
Véltek, hogy Kanahán földjén fognak lenni.

Mert történtt: erdőkön tétül kalándoztak,
Ananást, 's több illy jó gyümölcsöket hoztak.

Sokan szarvast lőttek, mások nyusztot, nyértzet,
Ki kristály darabot talált, ki meg értzet.

Mind ez fel-zavarta fantáziájokat,
És az itt maradás bántá minnyájokat.

Mert úgy mond; hol kristály vagyon, van gyémánt-is,
Hol Értz találtatik, van ezüst, arany-is.

Szóllt a' Gróf, nem lehet kristályrúl gyémántra
Következést hozni, kohárúl aranyra.

Mint a' ló: magokat még-is meg-baklották,
Ők tovább nem mennek, tsak aztat mondották.

Szóllt a' Gróf: no tehát, majd próbát tétetek,
Olvasztó Kementzét mindjárt építtetek.

Tudja mindenike, jó ötvös Ribnikov,
Híres bányász pedig vólna Andreakov.

Ha az Értzbül ezek aranyat olvasztnak,
Azzal engemet-is ők itten marasztnak.

De ha arany nem lesz, el-jönnek-é ketek?
Mert én illy pusztába osztán nem lehetek.

Fogadták minnyájan, hogy ők-is elmennek,
Hogy ha itt gyémántot, aranyat sem lelnek.

Az Értz el-olvadott, aranyat nem láttak,
Gyémántokat ásván egyyet sem találtak.

Vintplattal, Pánovval, a' Gróf más nap el-ment,
A' megyébe mélyen a' mint valának bent;
Ananás, Pomaránts, sok Kókus dióra,¹⁰⁸
'S több más gyümölcsökre akadtak, mind jóra.
Míg oda járt, addig nagy Kurutz világot
Indított Stefanov, tett ilyen gazságot;
Egy részét a' népnek az erdőbe vitte,
A' Grófon erőt vesz, mostan aztat hitte.
Meg-esküdött velek ő le-vetésére
E' Kaján; hogy magát tehesse helyére.
Hogy meg-tért, meg-mondták, hogy mibe sántikál
Stefanov: ellene melly gonoszt praktikál.
Harmintz hatan vóltak a' Gróf emberei,
Kik ötet szerették, valának hívei.
Mindjárt tizenkettőt az ágyúkhöz rendelt,
Többi fegyverbe ált, és várták a' reggelt.
Dél vólt már a' midőn Stefanov meg-jelent;
Így látván a' Grófot, nem állt néki ellent.
Majd nem három része a' népnek vele vólt,
Fegyverhez nem kapván, a' Gróf hozzájuk szólltt.
Barátim! tudjátok, én mennyit szenvedtem
Értetek, és mennyi jót veletek tettem;
Nem de nem életem vettem kotzkára,
Tsak hogy ki ki jusson szabadulására.
Mind szárazon, vízen azért fegyverkedtem,
Hogy pártot üssetek: honnan érdemlettem?
Stefanovra nézett itt a' párt ütött nép,
Kiáltottak: no szóllj! ne állj úgy, mint fa kép.
De nem szólltt: hanem a' Grófot káromlotta,
Hogy ötet, 's Pánovot meg-öli, mondotta.
Szólltt a' Gróf: bár nekem nintsen kitül félni,
Fene vadak között még-is inkább élni
Akarok: mint olyan változó nép között,
A' melly már ellenem annyiszor költözött.
Azért im le-teszem most hivatalomat,
Hadd más-is kóstollya keserves sorsomat.
De a' kinek kedve vagyon velem jönni,
Jőjön: meg-fogja azt idővel köszönni.

¹⁰⁸ Kókus dió: Amerikai gyümölcs, ugyan tsak Diónak a' neme, igen jó ízű, nagyon olajos, és né-mellyike olly nagy szokott lenni, mint egy közép szerű tők, lásd erről az utazók írássait, és Hübner természet Lexiconnyát.

Hatvan ketten mindjárt ki-is vállalkodtak,
Kik utánna mentek, és vele tartottak.
Tanátskozásba az egész éjtszak el-telt,
Piros hajnal után a' szép nap hogy fel-kelt,
Stefanov népétül követek jövének,
Kik illy üzenetet a' Grófnak tevének:
Hogy ők már a' hajót hatalmokban vették,
Változhatatlanul magokba fel-tették,
Azon hogy el-mennek, ötten itten hadják,
Társaival együtt a' vadaknak adják.
De hogy ha itt marad velek e' megyébe,
Leg-ottan koronát tesznek a' fejébe.
Király lészen; rajtok fog ő uralkodni,
Habok között nem fog velek nyomorkodni.
Szavoknak pediglen nagyobb hitelére,
Stefanovt kötözve adják a' kezére.
Az hajó a' Grófnak mint a' darab kenyér
Szükséges vólt, másképp dolga véget nem ér.
Azért-is hogy őket részire vonhassa,
Édes reménységgel őket el-altassa,
Így szóllott hozzájok: én eddig nem szólltam,
Jól láttatok azt-is, hogy az erdőn vóltam.
Ezen egész megyét én jól meg-vizsgáltam,
Nagyon termékenynek, szépnek-is találtam.
Most tehát mondhatom, hogy itten maradok,
Városokat, falut, 's várakat rakatok.
De tudjátok, hogy csak nyóltz Aszszonyunk vagyok,
Nem fogunk tenyészni illy kevéssel nagyon.
Jobb lesz előbb mennyünk mi Japóniába,
Erővel szedjük-fel a' lányok javába.
Nintsen igen meszsze, hamar vissza térünk,
Úgy osztán kedvünkre e' megyébe élünk.
Ezeket meghallván, nagyon kiáltottak,
Éllyen mi Vezérünk! éllyen! rikojtottak.
Az hajóra vissza mentek társaikhoz,
Mihent hallák ezek, a' követség mit hoz,
Stefanovot mindjárt ők pórázra fűzték,
A' Grófnak elibe magok előtt üzték,
Kire mint selmára, ő ügyet sem vetett,
Egész társaságtúl lett ő meg-vettetett.
Felette nagy vala közöttök az öröm,
Gyémántért, aranyért, már nem szakadt köröm,

Tsak az el-menetelt már most únszollották,
Éjfélnélkor a' hajót, meg-is indították,
Jó szelek vólt, még-is tsak harmad napjára
Jutottak egy derék tenger szorossára.
Majd ezer hajókkal vólt ez körül véve,
Hálók vóltak rólok a' tengerbe téve.
Az halászok rájok nem-is tekintettek,
Mert fogott sok halbúl több hasznot vehettek.
Hozzájok egy hajó itten közelített,
Melly-is szép Zászlókkal vala ékessített.
Ennek Kapitánnya őket köszöntötte,
Mivel két ágyúit itten ki-sütötte.
A' vissza köszöntést a' Gróf-is meg-adta,
Mindjárt négy ágyúit ő-is durrogatta.
A' szorosba menni, ezen új vendégek
Segítették őket; hogy nem ellenségek,
Látta a' Gróf: azért semmi pénzt sem vettek,
Szólltak: hogy ők mindent barátságért tettek.
Más nap reggvel a' Gróf olly parantsolatot,
Minnyája fegyverbe hogy légyen, ki-adott.
Kartátsal az ágyúk mind meg-töltessenek,
Minden esetekre készen lehessenek.
A' szárazra küldé a' Gróf itt Vintplatot,
Kutnetsovot: 's vele még más tizen-hatot.
Egy Holandiai nyelven írt levelet
Adott a' kezébe, mellybe mindent ki-tett:
Ezen útazását mért, és honnan teszi,
Hálá-adó szívvel e' mellett azt veszi,
Hogy ha őt segítik élelem dolgába,
Mivel régen vólna már ezen úttyába.
Vintplat Kutnetsovval, hogy sokká késének,
A' Grófnak fejébe nagy szeget ütének.
De éppen irántok a' midón aggódott,
Fel-keresésekre kívánt tenni módot,
Látta több hajókkal jönnek a' szoroshoz,
Egy Japoniai embert egy hajó hoz.
Tsínos vala ennek ő egész ruhája,
Türkiz kővel ki-vólt rakva a' szablája.
A' Grófhhoz beszédjét e' hoszasan tette,
De Japóni nyelvét senki sem értette.
Maderer a' Grófnak itten meg-mondotta,
Hogy Boskirev Matrós tudná ezt hallotta.

Mindjárás a' Matrós ide hívattatott,
De ez-is keveset, hogy mit szóll, mondhatott.

Az alatt a' Grófnak Vintplat beszéllette,
Hogy mihent lábait a' szárazra tette,

Hogy két százan gyalog, 's annyin ló-hátokon
Meg-jelentek; nyílak valának hátokon.

Meg-mondotta nékik, hogy maga társával,
A' kik vele vannak néhány katonával,

Menni kívánnának ők azon helységbe,
Mellyt látnak, lennének ők ott békességbe.

Mindjárt-is minnyáját lovakra ültették,
Helység végén álló Kastélyba vezették.

Fogadtattak abba ők nagy betsülettel,
Vendégekhez illő minden tisztelettel.

Bé-vezetvén őket egy nagy Palotába,
Szófán¹⁰⁹ ült itt egy Úr, szép nyusztos ruhába.

Így köszönt ez nekünk: *Fiasz guzarimás!*
De ezt nem értettem, sem én, sem pedig más.

Kérdéseire-is én nem felelhettem,
Honnyunkat kérdezte, a' mint ki-vehettem.

Könyveket hozatott előnkbe, 's egy mappát,
Ezen mutogatta, Chinát, Japóniát.

Indiát, Filippi nagy szigeteket-is,
A' mellyet nem esmért, olly világ részét-is.

Európa vólt ez; mert úgy vólt fekvése,
Ugyan azért nem vólt erről esmérése.

Észre vettem, hogy ő tudni azt szeretné,
Melly Országból valók vagyunk, ha érthetné.

Én Európára az újjamat tettem,
Hogy kétségeskedik, aztat észre vettem.

Namandabetz! e' szót, nagyon kiáltotta,
Hogy arra mutattam, aztat tsudállotta.

Megmutattam néki, melly nagy útat tettünk,
Azért élelmüinktől meg-fosztottak lettünk.

Úgy lázott én nekem, hogy azt meg-értette;
Mert parantsolattyát sok szolgálja vette,

Erre a' Bibernek, egy Gerinynek bőrit
Ajándékúl adtam néki, nézte szőrit.

Sokká nem akarta azokat el-venni,
Látván azért engem szomorúnak lenni;

¹⁰⁹ Szófa, avagy Kanapé egyet tézen.

El-vette: és ezen Tisztet mellém adta,
Gondja légyen reánk, nékie meg-hadta.

Erre bé-ment a' Gróf Pánov kajuttyába,
Fel-öltözött előbb katona ruhába.

E' Tisztet azután complementírozta,
Egy pár szép nyuszt bőrrel meg-ajándékozta.

A' Tiszt a' hajókat, mellyek vele jöttek,
Ki-üressítette, mindent földre tettek.

Élelemre valót hoztak ezek, nem mást,
Kívánták minnyájan nekik azért áldást.

Más nap meg más hajó, a' Grófhhoz érkezett,
Egy szép Iffiúval, ki-is fogott kezét.

Sokáig beszéllett, a' míg meg-érthette
Boskirev: ő ezen jelentését tette:

Hogy sok nép kívánna, meg-tisztelésére
Jönni, 's hajójának meg-tekintésére.

De ők az ágyúktúl nagyon tartanának,
Mellyek körös körül az hajón vólnának.

Szólltt a' Gróf; szívessen fogja látni őket,
Bé-dugatta fával mind az ágyú tsóket.

Látván az Iffiú eztet: örvendezett,
Maga meg-hajtása után el-evezett.

Egy óra múltával jöve három hajó,
Olly fejár Zászlókkal, mint a' le-esett hó.

Tsak egy Úr ültt egybe, magát meg-hajtotta,
Paraszollyát ki ki kezébe tartotta.¹¹⁰

Viszony tiszteletét a' Társaság tette,
A' Gróf az hajóra mind hármát vezette.

Mindent, mi ezen vólt, nézték, és vizsgálták,
Az ágyúkat még-is leg-inkább tsudálták.

Mindenkép ajánlák ők barátságokat,
Hajtogatták melyre tett kézzel magokat.

A' Gróf két Geriny bőrt adott mindeniknek,
Nagy meg-tetszések vólt azokba ezeknek.

El-mentek: tsak hamar két hajót küldöttek,
A' mellyekre ők illy ajándékot tettek.

Édes vízzel küldtek huszon-hat hordókat,
Éget borral kettőt, sok főzni valókat.

¹¹⁰ Paraszol Frantzia szó, annyit téssen mind verőfény ellen való, azért-is ez olly eszköz, mellynek vékony vas peczke vagyon, melly ha fel-taszíttatik, a' teteje kerek formál, bé-vagyon viaszkos vászonnyal vagy tafotával fedve. Essős időbe paraplúnek neveztetik.

Más nap harmintz hajók megintlen jövének,
Mellyeken sok színű Zászlók lebegének.

Egygyen muzsikások egyedül valának,
Kik sípokat fújtak, főkép dobolának.

Meg-áltak minnyájan egy kis meszszeségre,
Három követ jöve Grófhhoz a' térségre.

Egy öreg Úr szállt-ki; két tzifrán öltözött
Iffiú-is vele szárazra költözött.

Boskirevvel szóllott: ennek jelentette,
Hogy az *Ulikamhi* (Király ez) fel-tette

Magába: a' Gróffal, hogy ő kíván lenni,
És illy nagy Vezérrel barátságot tenni.

E' két Iffiakat, úgymint zálogokat
Küldi; hogy magánál tartsa-meg azokat.

A' Gróf az öregnek magát meg-hajtotta,
Mindeneket tenni magát ajánlotta.

Nem vólna szüksége, szólltt, e' két Zálogra,
Ulikamhi nem jön véle rossz dologra.

Mindjárt a' hajókra, mellyeken érkeztek,
Gróf húszad magával fel-ült, el-eveztek.

Mihent a' szárazra ők ki-szállítattak,
Thével és gyümöltsel mindjárt traktáltattak.

Erre *Portschézekbe* minnyáját ültették,
Egy kert ajtajánál *Trogerek* le-tették.

Jött ide elikbe drágán fel-öltözött
Két Úr: kik kísértik muzsika szó között

Őket: egy igen szép, de kis épületbe,
Melly épen középén állott egy szép kertbe.

Itt ült *Ulikamhi*, sárga vólt szofája,
Sárga és zöld Atlas vala a' ruhája.

A' Grófhhoz sok féle kérdéseit tette,
Mivel tellyességgel szavát nem érthette;

Azért egy kép írot mindjárt hívattatott,
Sok képzelteket ezzel rajzoltatott.

Elől két szíveket festeni kellett,
E' kettő egymással lantzal ált köttetett.

A' Grófé az egyyik, más övé mutatott,
Hogy ő jó Baráttya, mutatni láttatott.

Ulikamhi képe tsak kitsiny formába
Falon függött; a' Gróf eztet hamarjába

Le-kapta; szívéhez itten szorította,
El-vévén szívétül a' mellyén tartotta.

Mellyre is a' Gróffal mindjárt fogott kezét,
Talmáts által tőle egyetmást kérdezett.
Kérte, töltsön nála egynéhány napokat,
Mivel embereket várna olyanokat,
A' kik a' beszédjét meg-fogják érteni,
Nagy dolgokat ezek által fog kérdeni.
A' Gróf ezt annyival örömebb tette,
Mivel ebből maga hasznát reménylette.
Más nap Ulikamhi a' Gróf szobájába
Bé-jöve egy Bontzal,¹¹¹ szokott ruhájába;
Ez Holandus nyelvén ő vele beszéllett,
A' Király nevébe, illy kérdéseket tett:
Ki-légyen? és mért jött bé Japóniába?
Melly Fejedelemnek járna ő dolgába?
Meddig mulatt még itt? innét merre mégyen?
Kéri, mindenekrűl tudósítást tégyen.
Vóltaképpen a' Gróf mindent meg-beszéllett,
Szánta Ulikamhi, néki ajánlást tett:
Ha Japóniába ő magát le teszi,
Sok szenyvedésének nagy jutalmát veszi.
Fogja ajánlani őtet a' Tsászárnak,
Hogy ármádájánál tegye *Audárnak*.¹¹²
Meg-köszönte a' Gróf az ő Kegyességét,
Nem hagyhattya, szóllott, maga Feleségét,
Sem Attyafiait, és sok szép jószágát,
Azért-is kívánna látni tsak hazáját.
Ezek után ők az ebédhez ülének,
Rizskását, és sültet gyümölsöt evének,
Nádmézzel készített több Confectumokat,
Ittak mindenféle erős italokat.
Ebéd után tőle aztat kérdeztette,
Keresztény vólna-é? 's utánna vetette,
Hogy ő kész vólna-é halni a' Keresztért?
És úgymint Keresztény ontani azért vért?
Szólltt a' Gróf: a' Kereszt réz, kő, avagy-is fa,
Azért meg-nem-halok; de a' kit képzél, a'
Isten: 's ha érette meg-halni kellene,
Azért halnék, a' ki néki-is Istene,

¹¹¹ Bontzok: Ázsiai Papok, különösen Chinába, és Japóniába.

¹¹² Audár Japóniai nyelven, Generálist tészen.

Mert csak egy az Isten: mindent ő teremtett,
 Érette meg-halok, mert velem sok jót tett.

Meg-elégedett ő ezen felelettel,
 Te Japoniai, mondotta, bírz hittel.

Déli álmod el-ment ő innét aludni,
 A' Bontztúl kívánt most eggyet mást meg-tudni.

Tsudálta-is a' Gróf az ő böltsességét,
 Kérdéseire tett szapora készségét.

A' Birodalomnak leg-kissebb szokását,
 Ennek hány rendekből tétetett állását;

Az ő sarkallatos sok féle törvényét,
 A' Tsászár erejét, és udvara fényét.

Olly szépen jelesen elő beszéllette,
 Hogy azt vóltaképpen, a' Gróf meg-érthette.

A' Gróf Ulikamhit meg-ajándékozni
 Kívánván, parantsolt mindjárt ide hozni,

Börökből huszon négy fekete Rókákat,
 Nyusztot-is szint annyit, három pár vidrákat.

Fényesre pallérozott negyven fegyvereket,
 Lavéten két ágyút, öt száz töltéseket.

Más nap a' bőröket Baturin, Kutnetsov
 El-hozták, fegyverrel jöve pedig Pánov.

A' mint el-érkeztek, az első jelentés
 A' Gróf előtt ez vólt, hogy nagy kereskedés

A' Japoniakkal a' hajón támadott,
 És már sok bőröket Pánov el-is adott.

Tizen-egy órakor Ulikamhi ki-jött
 Udvarával, és száz muzsikások között.

Mindenike külön muzsikai szerrel
 Muzsikált: úgy tetszett, hogy vólna ezerrel.

A' köszöntéseknek a' mint itt vége lett,
 Az ajándékokról a' Bontz jelentést tett.

Maga mene mindjárt ezek nézésére,
 Kivált a' fegyverek meg-tekintésére.

Nagyon örvendezett mind ezeket látván,
 A' kertbe ki-mentek mindjárt ebéd után.

A' hol egy oszlopra egy tártsa tétetett,
 Mellybe emberivel a' Gróf lövettetett.

Majd nem mindenike lőtt a' feketébe,
 A' Király nem látta ezt soha éltébe,

Kedve jött maga-is kívánt itt próbálni,
 Az Oszlopnál kellett egy lónak meg-állni.

Ollyan derekassan ő ezt tzielre vette,
Hogy első lövéssel mindjárt le-fektette.
Ki-mondhatatlanúl ezen örvendezett,
A' Gróffal jól tenni főkép igyekezett,
Szólltt hozzá mit tégyen, mondja-meg, kedvére,
Mindeneket meg-tesz az ő tetszésére.
Fő meg-hajtva kérte, hogy az Országába,
A' kereskedése mehessen folytába.
Leg-ottan ő eztet néki meg-ígérte,
De ezt hozzá tette, sőt mondhatni kérte;
Hogy új vallást ide soha bé-ne-hozzon,
Erőszak tétellel ő kárt se okozzon.
Várost, erősséget ne-is építesse,
Ha akarja, hogy ő békével lehessen.
Szólltt a' Gróf: ezeket tenni nem kívánnya,
Kegyelmébe magát tovább is ajánlya.
Szabad kereskedés levelet íratott,
Mellyre nevét tévén, kezébe adatott.
Küldött ezzel néki szép ajándékokat,
Érdemesnek látom, ki-tenni azokat.
Egy kardot, a' mellynek arany vólt zomántza,
Szíj helyett gyöngyökkel füzött vala lántza.
Porcellánbúl harmintz személyekre szervízt,
Sok dohányt, herba-thét, mellyek adnak jó ízt.
Sok drága kövekkel ki-rakott kis szekrényt,
Édes italokhoz két szép arany edényt.
Egy hajóra való Zászlót önn tzmjével,
Hogy bátran járhasson mindenütt jelével,
Úti költségére ötven aranyokat,
Minden darab nyomott harmad fél latokat,
El-mene a' Király más nap Killingébe,
Szép városai közt, majd leg-szebbikébe.
A' Gróf is mindjárt úttyához fel-készült,
Hajójához sok más ott való hajó gyült,
Edgyikén a' Bontz vólt, sok más Urasággal,
Kik hozzája vóltak nagy hajlandósággal.
Ezek két papiroost adtak a' kezébe,
Olvasván ezeket, a' Gróf jött kedvébe.
Mert az állott benne, hogy Japóniába
Szabadon meg-térhet, bár mellyik órába.
Az Iffiat pedig, melly vele el-mégyen,
Ajánlották néki, hogy gondja rá légyen.

Adott nékik a' Gróf bőr ajándékokat,
 Viszsa indítottak ezzel hajójokat.
 Míg ezek így folytak, Rontót ugyan látta
 A' Gróf: de hogy tsendes, azt nagyon tsudálta.
 Magához hívatta, hogy vele szóllhasson,
 És bágyadtságárúl valamit tudhasson.
 El-jött, de meg-apadt mind a' két ortzája,
 Vékony lett két tzombja, 's két lába ikrája.
 Szóllott hozzá: mond meg! Fiam Rontó, hogy vagy?
 Nintsen itt, mint vala Kámtságába olly fagy.
 Még-is úgy lézengesz, mint tavaszkor a' légy,
 Ne tsetely! ne botoly! talpon áll! vígan légy.
 Szólltt: köszönnye Nagysád, hogy így-is járhatok,
 És két lábaimra tsak hogy fel-álhatok.
 Jól tudtam: illy dolgom lészen a' tengeren,
 Mert ez, sem Angyalon, sem pedig emberen
 Nem könyörül; hánnya, mint ördög az annyát,
 Jó hogy meg-nem-mértem szirtek közt padlannyát.
 Fel-állott fejemen mindég minden haj száll,
 Mert rajta sarkamba vólt mindég az halál.
 Már tsak aztat lestem, mikor áll fenékkal,
 Ég felé az hajó, 's mikor merülök-el.
 A' remegés között az vólt még nagyobb kín,
 Hogy egész testembe minden ér, minden ín
 Meg-gyengült, 's mint agg eb, lettem ollyan fáradt,
 A' nagy koplalástúl bélem özsze száradt.
 Mert mikor kóstoltam téstává vált halat,
 Keserves ízt adott számnak minden falat.
 Eddig azt tartottam, hogy a' zab kenyérnél
 Nintsen rosszabb étel, és a' Sváb krumpérnél;
 De sárga tsizsmámat hogy kéntelen lettem,
 Hal zsírba meg-főzni, osztán abbúl ettem;
 Óh melly nehezen ment talpa le torkomon,
 Mert olly fojtós vala, bár nem ettem mohon;
 Hogy mind a' két szemem az erőlködésbe
 Ki düllgett, mint júhnek, ha esik döglésbe.
 Meg-akadt gégémbe, már tsomoszló fával
 Le-akartam nyomni, még-is nagy munkával
 Gyomromba taszítám, de nem kis erővel,
 A' Flintámba szokott lenni vas veszsővel.
 Így főzött tzipőktúl láttam: sok mint nyögött,
 Én-is, hogy gyomrombúl zsír doha böfögött;

Görnyedtem mint tsiga, magam öszve húztam,
Titkon Véreimtől, Hazámtól bútsúztam.

Mert a' Dohotnál-is ez átkozottabb szag,
Nints emberbe, mellyet meg-ne-rázzon, olly tag.

Hogy ha Achilleske tzipőjét e' zsírba
Meg-főzte, 's meg-ette, tudom szált már sírba.

Szólltt a' Gróf: jó Rontó, mit tudunk mást tenni,
Hogy élünk meg-tartsuk, illyet kellett enni.

De lásd! úgy-é? egy sem hólt-meg mi közzülünk,
Hogy meg-jobbúlt sorsunk, most azon örülünk,

Vagyon Kókusz diónk, van most Ananászunk,
Lövünk szarvasokat, ha erdőn vadászunk.

A' borúlást mindég a' nap fény követi,
Hogy mindég jó dolgunk légyen, ki teheti.

Achilleske éll friss, mert őt' száraz hallal,
Peszmeffel tartottam, 's édes víz itallal.

Titkon megtartottam mindenbül számára,
Máskép jutott vólna szegény halálára.

Heroicus actust, szólltt Rontó: tett Nagysád,
E' Kereszténységért az ég jutalmat ád.

A' kis Achilleske, *casus reservatus*,
A' véle tett dolog, *actus inculpatus*.

Igaz, hogy sanyarú dolgunk meg-változott,
A' sok jegek közzül az Isten ki-hozott.

Szép ajándékokat egytül, 's mástül veszünk,
Mint Magyar hazánkba, olly jól, még sem eszünk,

Nem bánám, enne itt akár ki Ananászt,
Tsak én ott ehethék jó foghagymás kolbászt.

Gyümölts ez; bár szagos, édes levét adja,
Az Hatvanyi Dinnye még-is fent haladja.

A' Kókusz dió-is, tsak Mókusnak való,
Sok olaja vagyon; de még sem ollyan jó,

Mint a' szalonnábül tzipóra tsorgott zsír,
Óh magyar gyomornak nintsen ennél jobb ír.

Egy Jápon, masolyás Rizskásáját hozta
Nékem: ennél-is jobb az hajdu káposzta.

Bár tsak még valaha juthatnánk Hazánkba,
Ott oldalast tennénk, nem Kókuszt a' szánkba.

De tudom, hogy megint a' hajóra ülünk,
Majd megint ki nem lesz habokbül a' fülünk.

Kérem nagyságodat, azon igyekezzem,
Hajó ne más felé, csak oda evezzen,
Hól a' szőke Duna a' Tengerbe szakad,
Hogy ha ott a' sziklán talán meg-is akad,
Semmit sem fog tenni, ülünk Tsónakokra,
Avagy-is Liptóba munkált Tutajokra.
Ezeken mehetünk egész majd Szegedig,
Ottan meg a' Tiszán fel-felé Füredig.
Jó Barátom Rontó! e' számár kívánság,
Meszsze járunk attúl, kérésed hitvánság.
Mellybe Duna szakad, a' fekete Tenger,
Meg-őszül, míg innét oda megy az ember.
Én rövidebb útat vettem itt előmbe,
Csak Isten tartson-meg tovább-is erőmbe.
Tavasza Hazánkba fogunk már mi lenni,
Az Húsvéti Bárányt Budán fogjuk enni.
Angyal szóll Nagysádbúl, szóllt Rontó a' Grófhhoz,
Kérem ne-is fogjon Nagysád már más úthoz.
Mindjárt most indullyunk, már vagyon mindenünk,
Az habok sem lesznek talántán ellenünk.
Indullyon! indullyon! ne késsen Nagyságod,
Nem kell sajnállani semmi fáradságot.
De előbb Stefanovt itten egy fűz-fára,
Tsapontassa Nagysád, mert gyalázattyára
Egész Társaságnak vagyon olly gaz ember,
A' kit még utóbb-is az Úr Isten meg-ver.
A' népet a' hajón hányszor nem buzdította,
Párt ütésre Nagysád ellen fel-indította.
Avagy-is másoknak légyen példájára,
Akasztassa Nagysád a' nagy árbotz-fára,
De hóhérunk nintsen, ez talán leg-jobb lesz,
Katonássan fejét el-ütöm, így el-vesz.
Hallod-é te Rontó! az ember nem tsibe,
Rosz a' boszszú-állás, ha van valakibe.
Hadd éllyen! az esze, hogy ha meg-fog érne,
Meg-látod, magába hogy fog még ő térne.
Boszszú-állást soha se végy a' szívedre,
Reggel meg-indúlok a' te kérésedre.

HETEDIK TZIKKELY.

A' mellybe Japoniából való ki-menetele a' Grófnak ki-tétetik, ezen kívül né-melly szigetetekbe való jutása, különösen Usmeligon szigettyébe nagy veszedelmek között való érkezése, Lakossainak jósága, ebből való el-menetele, Formosa szigetbe való bé-menetele, itten a' Lakossokkal való tsatái elő-adattatnak.

Más nap egybe gyűjté, Gróf a' Társaságot,
Kérte, hogy mondjanak néki valóságot.

Kívánnak-é ők itt rabblani lányokat,
Velek meg-fordúlni, el-vinni azokat.

De senki tsak szót sem adott kérdésére,
A' Gróf így adta-ki szándékát végtére.

Én Chinába megyek; ott áll Kanton Város,
Mellybe lakik gazdag, 's vagyonos sok áros.

A' bőröket majd el-fogom ottan adni,
Japoniát, Chinát, el-fogom én hadni.

Egyenesen megyek én Európába,
Egy Fejedelemnek magam óltalmába

Fogom ajánlani; onnat meg-fordúlok,
Egy Colóniához azután úgy nyúlok.

Ezt tetszésem szerint rendbe fogom szedni,
Nem félek: mert azon Király fog már fedni.

Mínyájának tetszett ezen bölts gondolat,
Ők meg-is maradnak, szólltak, a' Gróf alatt.

A' Japóni Zászlót a' Gróf ki-tétette
Az hajóra; úttyát leg-ottan követte.

Mindjárt két nap múlva, egy szigetet értek,
Vas matskákat hánytak, a' mint ehez fértek,

Vélte a' Gróf itt-is majd mindent el-adhatt,
És így a' Chinai úttya el-maradhat.

Kutnetsovt néhányval szárazra küldötte,
Őt hamar egy hajó vissza kisírtette,

Ezen három Úr űlt: mint a' Gróffal lettek,
Nékie sok féle kérdéseket tettek,

Vélték Gróf hogy Spanyol, többik is lennének,
Mivel olyan köntöst 's szakált viselnének,

Maníla Városba minnyájan lanknának,
Itt ők mit keresnek, haraggal szóllának.

Mert a' Spanyoloknak nagy ellenségeik,
Mérgeessen el-mentek, szikráztak szemeik.

Látta a' Gróf; hogy itt nem lészen vására,
El-indúla, hogy ne következzen kára.

Nyóltzadik Augustus napjára virradott,
Szemeikbe megint egy sziget akadott.

Ez alatt feküdt egy szép és nagy Város,
Tsak közel egy szoros, vélte nem lesz káros,

Hogy ha ebbe bé-szál; ők bé-is szállottak,
Lakosok lántsákkal ellenek futottak.

De ágyúkat látván, mindjárt meg-ijedtek,
Mint egy öt száz lépést futva hátra tettek.

A' Gróf itt ki-mene a' szoros parttyára,
Kiáltott: jönnének hozzá parolára.

Sokára el-jöve egy meg-élemedett
Ember: és nagy bátran illy kérdéseket tett:

Ki szabadságával mertek bé-szállani
Az ő szorossokba, 's ágyúkkal állani,

Az Holandusok-is engedelem nélkül
Eztet nem tselekszik, tarttyák azért vétkül.

Szóllt a' Gróf: nem vagyunk mi sem Holandusok,
Avagy-is Spanyolok, sem pedig Anglusok.

Hanem tsak emberek, kiknek van szüksége
Vízre, élelemre; és mi ellensége

Senkinek sem vagyunk, mihent azt nyerhetünk
Örvendeni fogunk, ha tovább mehetünk.

Szóllt a' vén Úr, mindjárt mindent adattatok,
Vegyétek-el; osztán innét lódúllatok.

Küldött kilentz hajón vizet, eleséget,
Egy ideig nem-is szenvedtek éhséget.

Más nap, hogy sok hajók, látták, érkeznének,
Szoros partyán gyalog, lovon-is gyűlnének,

Seregbe gyűlt népek, kardokkal, lántsákkal,
Tegzekkel, nyilakkal, mások meg tsidákkal;

Pánov Urat a' Gróf tizen-nyóltz emberrel
Eleikbe küldte, vóltak jó fegyverrel,

Nem tudván jönnek-é úgy mint ellenségek,
Kik talán szeretnék lenne nyereségek.

De látván Pánovval jönnek tsendességgel,
Ezen jó Japonok minden békességgel,

Mindjárt futó tűzzel, őket köszöntette,
Négy ágyú lövéssel még felül tisztelte.

Ezen tiszteletet olly nagynak tartották,
Mert ágyúk morgását még ők nem hallották;

Hogy itten minnyája feküdt ortzájára,
És egyike sem mert fel-állni lábára.

Ezt nem látta a' Gróf, 's nem tudta, mi történt,
Tüzeket adatott újra itten tüstént.

Mert látta hozzája egy nagy Úr érkezne,
A' ki-is ő vele szólni igyekezne,

De ez úgy meg-íjedt, hogy mindjárt el-ájúlt
A' nagy tisztelettül, a' földön végig nyúlt.

Egy fél óra múlva, még-is fel-eszméllett,
A' Gróffal kevéssé durtzásan beszéllett.

Mondá: árestomba teszi minnyájokat,
Hogy ide bé-hozni merték hajójokat.

Hogy hatalma vólna, ki-húzá keblébül
Egy papirost; a' mellyt ki-vévén kezébül

A' Gróf: Krustyievnek azt el-tenni adta,
Hogy vissza nem adja; magát úgy mutatta.

Meg-íjedett ezen, a' maga nyakára
Mutatott; hogy ezért jutt akasztó fára.

Meg-szánta, és aztat vissza adta nyomba,
Szólltt: köszönnye, hogy nem teszi árestomba.

Egy pár nyusznak bőrit, és annyi Vidrákat
Adott néki, értek mondott nagy hálákat.

El-ment, barátságát mostan már ígérte,
De már ágyú lövés itten nem kísérte.

Ezen nagy szigetnek neve vólt Xicócó,
Látván a' Gróf, itt sem léssen vására jó,

Elindúlt: ötöd nap fel-veve szemére
Egy szigetet; a' mint a' Gróf ehez ére;

Szépnek látszott: azért fel-tette magába,
Hogy bé fog szállani ennek szorossába,

Kutnetsov't's nyóltz embert, meg-tekintésére
Küldötte: hogy jó-é? adná értésére.

Itt ezen szorosba egy szép nagy hajó ált,
Idegen vólt ez-is két hete, hogy meg-szált,

A' mint Kutnetsov Úr e' mellett evedzett,
A' Nép abból reá egynéhány lövést tett.

Meg-hallván azt a' Gróf, maga hajójával
Védelmére mene, lött két ágyújával.

Eztet tselekedvén, mint melléje jutott,
A' nép azon mindjárt Kajuttyába futott,

El-fogta e' hajót ki-is raboltatta,
Maga hajójára a' Zsákmányt hordatta.

Ez állott Nádmézből, drága Portzelánból,
Selyemből, Pamutból, és sok bál dohányból.

Nyertek itt sok kardat, sok drága ruhákat,
Érték ezek négy száz frantz ezer livrákat.
Az hajó fenekét ki-fúrták végtére,
Hamar le-is süllyedt tenger fenekére.
A' foglyokat a' Gróf útnak botsájtatta,
Ezen Takesina szigettyét el-hadta.
De más nap az hajó egy szirthez ütődött,
Mellyel-is oldalán, olly nagy lyuk törődött,
Hogy itt minnyájának kellett pumpolni,
Mivel a' víz magát nagyon kezdte tolni.
Itt-is már a' hajó dült fél oldalára,
Mert a' tenger hányta habjárúl habjára.
De még-is e' szörnyű nagy veszedelemben,
Föld tüne itt, nem egy, hanem több már szemben.
A' hajó kevesé megint helyre állott,
Kutnetsov Úr pedig kis hajóba szállott.
El-ment jó ki-kötő helyet ő vizsgálni,
A' mellybe a' hajó bé-foghatna állni.
Akadott-is hamar ő egy tenger révre,
De a' nap-fényétül igen nagyon hévre.
A' Gróf négy emberrel fel-ült egy *Jelére*,¹¹³
Ezekkel maga ment meg-tekintésére.
A' mint ő szemes Úr eztet meg-vizsgálta,
Nagyon félelmesnek a' torkát találta.
Mellyt nem reménylettek, nagy szélvész támadott,
A' tengert nem látták, tsak tajtékos habot.
Bé-süllyednek, vélték, tengernek öblébe,
Sok már nem-is tudta mit tesz rémültébe.
A' Grófot felette nagy szerentsétlenség
Érte: de meg-tartá a' Mennyei Felség.
A' nagy szél Jelléjét egy szirtnek hajtotta,
És fenékkal aztat fel-is fordította.
Nagy nehezen még-is ő a' parthoz úszott,
Bár nagyon fáradt vólt, ő arra fel-kúszott.
Érzékenység nélkül ő azon feküdt,
Majd tsak a' halállal hogy már nem küszködött.
E' szigetnek vala Uzmeligon neve,
Felette nagy mindég itt a' napnak heve.

¹¹³ Jele Japoniai szó, és hajó neve, a' mellyet ők fák-héjából munkálnak, némellyikbe nyóltz ember-is bé-fér, még-is ollyan könnyű, hogy edjet egy ember a' fejére tévén, futva mehett azzal.

Tsak négy óra múlva akadtak reája,
Látván, hogy még ő él, örült itt minnyája.
Mindjárt egész testét kendőkkel dörzsölték,
Erős illatokkal tagjait öntözték.
Jobban lett, és mihent aztat meg-hallotta,
Hogy az hajó kárát épen nem vallotta,
Sőt hogy biztos révbe immár az vólna bent,
És a' nép szárazra belőle hogy ki-ment;
A' mellyen-is vertek immár sátorokat,
És le-is hordották mind a' butyorokat,
Hogy így ők az hajót helyre állíthassák,
Minden mi meg-ázott, meg-is száríthassák.
Egész egészsége mindjárt ezért meg-tért,
Te Deum laudamust tartott többi azért.
Két sziget lakossa a' Grófhhoz itten jött,
Egy hagyításnyira állott tőlök más öt.
Egy papiroست adtak ezek a' kezébe,
A' Gróf ezt tsudálta, és jött nagy kedvébe.
Mivel deák betűk vóltak arra írva,
Majd hogy örömébe nem fakadott sírva.
Páter Salis Ignátz vólt, ki eztet írta,
Portugáliábúl való Jesovíta.
Missionárius vólt, jött ez Országba,
Téríteni a' kik éltek itt vakságba.
Le-írta ő itten, hogy mint fáradozott,
Anyaszentegyházba hány lelkeket hozott.
Két száz huszon hatot első esztendőbe,
Egy néhány ezreket a' többi időbe.
Az igaz Római Catholica hitbe,
Szent Kereszt-víz által, tsak ő maga vitt be.
Meg-tsókolta a' Gróf előttök ez írást,
És vissza-is adta nékik mindjáraást.
Igen tetszett nékik, hogy azt úgy tisztelte,
El-mentek: a' Grófot minnyája kedvelte.
Más nap három százan jöttek fegyveressen,
A' Gróf sátorához mentek egyenesen.
Két elő-járójok mélyen meg-hajtották
Magokat, 's kezeket a' Grófnak nyújtották.
Erre szent Keresztet magokra vetettek,
Minnyájan olvasót kezeikbe vettek.
Négyen egy szőnyegen Breviáriumot
Hoztak: tettek ezek nagy complementumot

A' Grófnak, és aztat kezébe nyújtották;
Mert nagy ereklyének ők aztat tartották.

Míg életbe vala, Pater Salisé vólt,
Kezeknél maradott, hogy ez Atya meg-hólt.

A' Gróf-is zsebébe olvasót keresett,
Nem talált, hogy úszott, a' tengerbe esett.

A' helyet kezébe vett egy Feszületet,
Látván ezek aztat, olly nagy tiszteletet

Tettek, hogy itt térdre le-esett minnyája,
Eztet: *Hisás Kristus!* kiáltotta szája.

A' Keresztet a' Gróf tétette helyére,
A' két fővebeknek adta értésére;

Hogy nintsen szállása még az ő népének,
És ollyan sem vólna, mellybül ehetnének.

Valamit a' Gróf kért, ezek mindent hoztak,
A' mi tsak tőlök telt, ők ajándékoztak.

Mivel beszédjeket senki sem értette,
Egy illy szót, más meg mást papirosra tette,

Egy kis Gramatikát hamar-is formáltak,
Napról napra velek jobban discouráltak.

Más nap egy Fő Úr jött látogatására
A' Grófnak: 's hajója meg-vizsgálására.

Ég szín selyem kita vólt az öltözettye,
Fekete Atlászbúl pedig övedzettye.

Sárga Kamukábúl köpönyeg a' vállán
Függött: fa Pantófli vala a' két lábán,

De veres Atlászszaal vólt ez bé-borítva,
Tsúfos selyem sapka fejébe szorítva.

Kezet fogott vele, nagy fő meg-hajtást tett,
Szintúgy mint a' többi Keresztet-is vetett.

A' Gramatikába fel-jegyzett szavakkal
Köszöntötte a' Gróf, de esett hibákkal,

Mert nevetett: kezdett Portugallus nyelven
Beszélleni, a' Gróf tsudálkozott mellyen.

Mondotta: *Tunkinba*¹¹⁴ jött ő e' világra,
Pater Salis hozta őt ezen Országgra;

Halála után lett itten Fejedelem,
Hogy illy nagy Úrrá lett Isteni Kegyelem.

Felette ditsirte a' nép szelídségét,
És ezen szigetnek nagy termékenységét.

¹¹⁴ *Tunkin* Chinai Város, és fekszik Ázsiába.

Vintplat meg-tekinté az egész szigetet,
Mellyrül-is a' Grófnak ilyen jelentést tett.

A' Paraditsomnak képe ez, és mássa,
A' ki ezt nem hiszi, járja-meg, és lássa.

Mert a' Természetnek minden adománya,
Istennek sok féle drága alkotmánya,

Olly bővséggel van itt, hogy azt kell tsudálni,
A' sok szépségeken szem nem tud meg-álni.

A' vén Tunkint a' Gróf, itt meg-szöllította,
Hogy nagy kedve vólna nékie, mondotta;

Hogy ha meg-engednék, itt egy Coloniát
Építeni: bé-hozna sok szép Familiát.

Felelt: örömökre fog nékiek válni,
Hogy ha több Keresztény meg-fog itten szállni.

Miklós vólt a' neve ezen vén Tunkinnek,
Gróf szándékát hírül adta kinek kinek.

Szólltak a' lakosok, mindjárt fel-osztoznak
A' földel ő vélek, lányokat-is hoznak,

Hogy a' ki nőtelen, itt meg-párosodjon,
És így nemzetségek hamar szaporodjon.

A' Gróf meg-köszönte szép ajánlásokat,
Most el-megy, de meg-tér, hoz még több másokat.

Ollyakat, kik tudnak minden mesterséghez,
Tsudállani fogják majd, mit visznek véghez.

Egy szomszéd faluba Gróf más nap ki-sétált,
Ezen helység mint egy nyóltzvan házabúl állt.

Minden ház körül vólt sok egyéb épület,
Szép kert, pajta, udvar, 's e' körül kerület.

Az öreg Miklós Úr a' Gróft bé-vitte
A' maga házába; szomját enyhítette

Thével, és sok féle gyümölts italokkal,
Bőven meg-vólt rakva asztala azokkal.

Míg az ebéd készült, a' Falú ide gyűlt,
A' Gróf mit itt látott, azon nagyon el-hűlt.

Az iffiak itten igen nagy készséggel,
Birkoztak, 's futottak pályát sebességgel.

Tántzoltak a' lánykák gyönyörúségessen,
Énekeltek mint a' Syrenek ékessen.

Az ebédhez ültek külön Asztalokhoz,
Mert nem áll a' férfi itt az Aszszonyokhoz.

Leányok szolgáltak mind a' két asztalnál,
A' mellynél ők ültek, a' szépe vólt annál.

Sok beszédek között Miklós végső szava
E' volt: itt van Uram! lyányok szépe, 's java,
Válaszszál közzülök edjet Feleségnek,
Tartsd kívánságomat igaz szívességnek.
Mert te az ég alatt nem találsz illyekre,
Illy erkölcsösökre, és illyen szépekre.
Grófot a' vén Miklós addig sarkallotta,
Nem menthetvén magát; míg nem ajánlotta,
Hogy igen-is edjet fog ő választani,
De Copulátziót fogja halasztani
Akkorra, a' mikor honnyábúl vissza-tér,
Addig az ideig ő várakozást kér.
Reá állt Miklós Úr ezen szándékára,
Hogy most jegyezze-el, kénszeríté árra.
Látta hét Aszszonyság már az házhoz vezet
Hét szűzet; mindenik fogott edjel kezét.
Fejér selyem kita vólt az öltözetek,
Kék selyem köténybűl állott övedzetek.
Szép barna hajokat fésűlték vállokra,
Sok féle virágot fel-tősztek azokra.
Az öreg Miklós Úr, egy fátyol keszkenőt,
Mellyet Ariadne talám, és nem más szótt;
Gróf kezébe adott, szólott: annak fejére
Vesse, a' mellyike lészen tetszésére.
A' sok szép közt igen nehéz választani,
Egy bokorrúl leg-szebb rózsát szakasztani.
Ezeknek ha látná Páris itt formáját,
Törné fejét, mellyik nyerje-el almáját.
A' Gróf-is ezeket, bár miként vizsgálta,
Szépség remekének minnyáját találta.
Végtére ugyan tsak választott magának
Edjet: nevezték ezt Tintó Volangtának.
A' fátyolt vetette ennek a' fejére,
Vólt az öreg Úrnak ez nagy öröme,
A' többi leányok mindjárt körülötte
Tántzoltak, tsókolták, mindenik törlötte
Rózsa vízbe mártott kendővel ortzáját,
Intették, szeresse el-jegyzett mátkáját.
Ezzel házrúl házra ötet el-vezették,
Ezen tiszteletet muzsikával tették.
Mindenütt hírdették, hogy el-jegyeztetett,
Szép ajándékokat minden háznál-is vett.

Néhány órák múlva, az édes-Annyával,
A' Grófhhoz vissza jött, és a' nagy Attyával.

Igen tisztességes öreg ember vólt ez,
Az édes Annya-is tudott betsülethez.

Az öreg a' Grófot mindég tsókolgatta,
A' leányát pedig az Annya állt adta.

Miklós Úr így szóllott, mostanság a' Grófhhoz,
Hogy kísérje őket most önnön házokhoz.

Elól-ment, a' Grófot maga-is kísérte,
Mihent ház ajtaját a' Gróf velek érte,

Bé-mentek, meg-hajták magokat itt sorba,
A' Gróffal vissza ment Miklós a' táborba.

Más nap az öreg Úr a' Grófhhoz érkezett,
Mivel kötést tenni vele igyekezett.

Ez tsak abbúl állott, hogy hamar itt lenni
Fog ő: 's vele sokan meg-fognak jelenni.

Vagy hús házat nékik addig építsenek,
És minden szükségre valót készítsenek.

Lakosoknak adott itt ajándékokat,
Fegyvert; mert ez nem vólt, golyóbist 's porokat.

Volangtának küldött köveket, gyöngyöket,
Miklós Úrnak adott sok féle bőroket.

A' Társaság közzül itten itt erővel
Maradtak: nem gondolt annyi kevés fővel.

Sőt a' lakosoknak őket ajánlotta,
Úgy-is ő vissza jönn hozzájok, mondotta.

Hogy indulni akart, tett a' nép jajgatást,
Kérték, hamar járjon, kívántak sok áldást.

Sajnálta, hogy itten ő nem maradhatott,
Illy jó emberek közt hogy ő nem lakhatott.

Mivel ezek éltek bár együgyűségbe,
De nem vóltak még-is soha-is szükségbe,

Mint Európába, leg-kissebb álnokság,
Szívekbe nem vala két szín, áll ortzaság.

Természetes vala Filozofiájok,
Soha hazugságot nem szóllott a' szájok.

Mint azoknak, kik meg-világosítottak,
Fényekkel sok ezer embert vakítottak.

Mindenkép a' hajó már helyre hozatott,
Édes víz, élelem bőven rá hordatott,

Az egész Társaság egészséges friss vólt,
A' rekkent melegbe tsak egy-is meg-nem-hólt.

Huszadik Augustus vólt, hogy a' Gróf indúlt,
Volangta el-mentén sírt, és nagyon búsúlt.

Egy Holandus hajó feléjek érkezett
Harmad napra, mint már jó közel evezett;

A' Gróf hajójára arrúl lövést tettek
Flintákbúl; de még-is senkit sem sértettek.

Passust mutassanak nagyon kiáltottak;
Másként roszzúl járnak, felette zajgottak.

Erre a' Gróf felét mindjárt a' népének
Fegyverbe állítá, a' kik fel-menének

Hajó piattzára, ott szép rendbe álltak,
Mít fog parantsolni, már tsak arra vártak.

Tsudálta vakmerő tselekedeteket,
Mert tsak Algiri nép téssen illyeneket.

Mindjárt-is ágyúkkal ellenek dūrgetett,
Apró fegyverrel-is reájok lövetett.

A' Holandus hajó sebessen el-lódúlt,
Kétség kívül mivel azon sok ember húlt.

Huszon hatodikán Formosa szigettyét
Meg-látták mind térjét, mind pedig ligettyét.

Meg-állott itt a' Gróf a' szigetnek szélin,
Embereket látott, egy dombnak az élin.

Vintplat és Kutnetsov kis hajóra ültek,
Tizen-hat emberrel bé menni készültek,

El-indúltak ezek, hajóbúl ki-száltak,
A' sziget szélinél minnyájan meg-áltak.

Tizen-két emberrel ezt Kutnetsov járta,
A' többivel Vintplat a' hajót strázsálta.

Mindjárt-is Kutnetsov Indiaiakra
Akadott, de még itt nem igen sokakra.

Meg-mondotta nékik, hogy ők tsak élelmet
Keresnek; tegyék-le ők minden félelmet.

Egy közel faluba ők bé-vezettettek,
Rizskását, disznó húst itt elikbe tettek.

Felső végin látván több több embereket,
Bé-nem-kivánták ők várni már ezeket.

Hanem lassan lassan ők itt vissza-tértek,
Mint már a' falubúl a' mezőre értek,

Nagy sereggel mindjárt itt ellenek jöttek,
Mint a' Zápor esső, nyilakkal úgy löttek.

Kutnetsov reájok jó tüzet adatott,
Mellyre-is közzülök sok fübe-harapott.

Még egyszer akarván ezek rájuk ütni,
Itt a' Gróf parantsolt egy ágyút ki-sütni.
Ennek morgásátúl nagyon meg-ijedtek,
És az erdő felé futottak, siettek,
Kutnetsov érkezvén már tenger parttyára,
Más sereg lármával jött megint nyakára.
Mivel itt Vintplatt-is jött segítségére,
Hamar tizen-ötöt a' földnek színére
Lefektettek, 's ötöt kötözve el-hoztak,
Azon nap, és éjjel több bajt nem okoztak.
Illyen ütközetek látván, nem hasznosak,
Sőt gyakorta szoktak lennie károsak;
El-hagyni kívánta azért a' Gróf eztet,
Jól lehet ő embert még edjet sem vesztett.
De a' többieknek nagy kívánságára
Bé-mene a' révbe, ki-is szált parttyára.
Krustiev, Baturin, huszon nyóltz emberrel,
Kik fel-övedzettek mindenkép fegyverrel,
Patrolba küldötte egy kis meszszeségre,
A' mint ezek értek egy kies térségre,
Feléjek Indusok jöttek zöld ágakkal,
Virágokkal tzifrált sok terpedt gallyakkal.
Mintha kívánnának lenni békességbe
Ő velek, és edjet értő tsendességbe.
E' bizodalomba egynehánya bé-ment
A' faluba, de tsak alig vóltak még bent;
Mindjárt nagy tüzellés, kiáltás hallatott,
A' Grófnak tudtára a' láрма adatott,
Azonnal kívánt ő lenni védelmekre,
Tizen-öt emberrel ment segedelmekre.
Meg-indulván látta, hogy a' népe szalad,
Meg van vesztegetve, és tsak alig halad,
Hat már meg-fosztatott minden fegyverétül,
Minden gúnyájátül, mi több, az ingétül.
És így a' Gróf felé futnának mesztelen,
Így jár a' vakmerő, és a' ki esztelen.
Ő a' sebeseket hajóra küldette,
És a' kik bé-mentek, árestomba tette.
Hirtelen rá tsapott itt a' Indusokra,
Az el-estek száma mene hamar sokra.
Kutnetsov-is el-jött itt segítségére,
Futván az ellenség ment kergetésére.

Mint jó vitéz őket meszsze-is kergette,
A' falut meg-gyújtván, azt hamuvá tette.

Két száz Indiai ember esett itt el,
A' többi el-szaladt, számos sebeseikkel.

Ezen tsata után, Gróf innét el-mene,
Nem jó olly nép között lenni, a' melly fene.

Hamar-is két hajót jönni szemre vettek,
Mellyekről reájok emberek intettek:

Mennének utánnok, aztat jelentették,
Mentek: egy szép révbe ők bé-is vezették.

Jöttök ide mindjárt számtalan Indusok,
Nádméz, és sertés hús, mellyet hoztak, vólt sok.

Holmi apróságért el-tsereberélték,
Főkép tükrötskéket adjanak, azt kérték.

De a' Gróf ő nékik már most semmit sem hitt,
Tizen-két fegyveres ember állt mindég itt.

Dél után egy sereg Indusok érkeztek,
Ki az hajós Vezér? arrúl értekeztek.

Elöl járójokon fél Spanyol gúnya,
Fél Európai, vólt ez azért tsúnya.

Ezt Hieronimus Pasechónak hívták,
Az Ország könyvébe a' nevét így írták.

Spanyol fínak magát lennie tartotta,
Madritba született vólna, azt mondotta.

Ez a' Grófnak maga házát ajánlotta,
Népet melly itt lakik, igaznak vallotta.

Nagyon örülnének, hogy ellenségeket
Tegnap jól meg-verték, azon gaz népeket,

Kik őket szüntelen nyughatatlanítyák,
A' kiket tsak lehet, ellenek indítyák.

Valameddig tetszik itt maradhatnának,
Mindent, mi szükséges lészen, ők adnának.

Szólltt a' Gróf nékiek, hogy víz kivántatna,
Kérte-is, egy forrást nékik mutattatna.

Igen szép forráshoz maga el-vezette,
Egyszersmind a' Gróftot itt arra intette:

Hogy ha merítenek, ők jól vígyázzanak,
Hogy ellenségeik rájok ne tsapjanak.

Pánov Úrra bírta a' Gróf ezen dolgot,
Nagyobb dologba-is már ő sokszor forgott,

Adott ő melléje jó tizenkét embert,
Sokszor mindenike már ellenséget vert.

Ezek után ő a' Grófnak meg-mondotta,
Hogy ezen Formosa szigettyét tartotta
Sokáig olly vad nép, kik mindég üldözték
Egymást, 's ha lehetett, rakásra öldözték.
Most Chinaiaké e' szigetnek fele,
Fele vad népekkel még mostan-is tele.
Egészlen meg-venni, kevés faradtsággal
Lehetne; kéri őt azért barátsággal,
Vegye azt magára; igen nagy Úr lészen,
Felette sok kintset 's hasznót ebből vészen.
Fel-is tette szentül a' Gróf azt magába,
Hogy ha meg-tér, veszi aztat hatalmába.
Mivel vízzel egynek sem esett meg-térte,
A' Grófot Pasechó azért itten kérte:
Hogy küldgyön valakit mindjárt hozzájok,
Mert tán bajok vagyon, avagy más hibájok.
Kutnetsov mindjárt-is hozzájok küldetett,
Kevés idő múlva már vissza vezetett
Sebeseket: és egy halottat-is hozott,
Mellyt vigyázatlanság egyedül okozott.
Szólltt: a' forrás körül ember nyoma sem vólt,
Mellyet hozott, meszsze feküdt tőle e' hólt.
Hanem Pánov 's többi förödni mennének,
A' mint a' víz partján ők le-vetkezének,
Az Indianusok, mindjárt rájok tsaptak,
Popovot meg-ölték, sokan sebet kaptak.
Pánov, és Langinov nagy halálos sebbe
Estek: ő azt tartja, meg-is hálnak ebbe.
Kedves Pánovjához menni igyekezett
A' Gróf, 's éppen akkor hozzája érkezett,
Mikor a' többinek őtet ajánlotta,
Hogy szavát fogadgyák, kérte 's javasolta.
Meg-látván a' Grófot, kezeit tsókolta,
Könyvek tsorgásával a' többit pótolta.
Kevés szókkal még-is köszönte kegyelmét,
Ha őt meg-bántotta, kérte engedelmét.
A' Gróf nagyon sírván, egy szót sem szóllhatott,
Pánov itt nyújtózni kezdett, el-hallgatott.
A' Gróf karjai közt ki-is adá lelkét,
Kár vólt, hogy illy móddal végezé életét.
Mihent nagy pompával őtet el-temette,
Pasechó nékie mindjárt jelentette:

Hogy Indusok ellen akarnak ők menni,
Ezen gaz dologért boszszút rajtok tenni.

A' Társaság úgy-is nagyon mérgeződött,
Meg-hallván ezt, mindjárt hozzájuk szegődött.

Véletlen Pasecho egy közép szer hajót,
Illyeneknek neve ő előttök Canót,

Meg-látott, és ezen valának Indusok,
Meg-mutatta nekik, mivel voltak búsok.

A' Gróf híre nélkül rajta rohanának,
Mint mérges Tigrisek, olly szörnyen vivának.

Hús Indus fegyvertől jött itt halálára,
Többet akasztatták mind az Árbotzfára.

Vélte a' Gróf, hogy meg fognak elégedni,
Nem kívánnak többé velek verekedni.

De tellyességgel nem: sőt kintették árra,
Hogy a' vezérséget vegye fel magára.

Nem-is tudott a' Gróf itten már mást tenni,
Kéntelen vólt azon hivatalt fel-venni.

A' hartzot más napra a' Gróf halasztotta,
Pasecho-is mindjárt magát ajánlotta,

Hogy néhány száz embert ad ő segítségre,
Kik örömezt mennek azon ellenségre.

Estve felé a' Gróf hajóját indítá
És az Indusokhoz közel meg-álítá.

Hajnalkor negyven-hat ember ki-küldetett,
Pasecho népével ez edjesítetett.

Kevés idő múlva már az apró fegyver
Ropogott, 's tsatázott már itt minden ember.

Egy meredek hegyre futott az ellenség,
De esett közöttök itt szörnyű veszteség.

Mivel a' hajóról nagyon kartátsolták,
Mellyekkel-is ötet úgy meg-korbátsolták,

Hogy ezer száz ötven, 's még hat itt maradott,
Ölésekbe, a' nép már ki-is fáradott.

A' kik meg-maradtak, le-estek térdekre,
Nem engedte a' Gróf ezeket kezekre.

Hat száz negyven hármát mint rabokat hozta,
Pasechónak őket itt ajándékozta.

Más nap a' mint a' Gróf Te Deumot löve,
Éppen akkor hozzá a' Bamin el-jöve.

Ő egy rész Indusok nagy Fejedelmének
Vezére, parantsol fegyveres népének.

Tsászára küldötte köszönni nevébe,
Hogy illy tetemes kárt tett ellenségébe.

Táborba szállott ez katonaságával,
Ebédre el-vitte a' Grófot magával.

Kérte, hogy dél után egy Tzelt ki-tétessen,
És ebbe ágyúval a' Gróf lövetessen.

Öt száz lépésnyire egy deszkát tétetett,
Az első lövéssel ez állt lövettetett.

A' Bamia, 's a' többi Indusok tsudálták,
Még ágyút nem láttak, nézték azt 's vizsgálták.

Az után a' Grófnak azt adta tudtára,
Hogy Huapo Tsászár látogatására

Fog jönni, kérte őt, hogy meg-ne-indúljon,
Míg vele nem leszen, az úttya had múljon.

Ez által adatna néki nagy kegyelem,
Mivel hozzá jönne egy illy Fejedelem.

Szóllott: ő Felségét igen-is bé-várom,
Nem nagy várakozás két nap avagy három.

A' Bamin igen nagy, 's szép sátort veretett,
Mesterséges tüzet a' Gróf készítettett.

Más nap reggel el-jött nagy szám gyalogsággal,
Datzos paripákon ülő lovassággal,

Huapo: és mene Bamin táborába,
Bé-szállott számára ki-vert sátorába.

A' Gróf-is pantzélba maga embereit
Elibe küldötte; látván fegyvereit,

Nagyon meg-tetszettek; kiváltképpen Rontó,
Mert Magyar köntösét, szép keretsen forgó

Díszesíté, vállát pedig kerítette
Párdutz bőr: a' lova lejtőit ejtette.

Bellonát mutatott itt a' kis Achilles,
Görög öltözettye vala igen ékes.

Fénylett aranyozott Sisak az ő fején,
Szél jádzott a' Daru tollak közt tetején.

Kelemetes vala úgy-is ábrázattya,
Ki ki aztat vélte, Hanibal magzattya.

Dél tájba a' Grófot Huapo hívadta,
Nagy tisztelettel-is ő ötet fogadta.

Szólltt: nem kétli, lenne ő azon idegen,
Kirül egy Próféta azt hirdette régen;

Egy idegen vitéz meg-fog itt jelenni,
Formosa szigettyét menté fogja tenni

Az Chinaiaknak súlyos igájátúl,
A' népét szabaddá teszi adójátúl.

Szóllt a' Gróf: igen-is, én nagy Fejedelem
Vagyok; de nem szabad meg-mondani nevem.

Márs Istentül vagyok ide rendeltetve,
Nem másért, tsak azért vagyok én küldetve;

Hogy ezen szigetet én meg-szabadítsam
A' Chinaiaiktúl: 's ellenek fordítsam

Fel-szentelt karomat; őket el-keressem,
Kívánt szabadságba a' népét tehessem.

El-hidte Huapo; őt mindég szemlélte,
Isteni ihléssel tellyes, aztat vélte.

El-vitte a' Grófot maga ebédjére,
Baldakinum alá ültette helyére.

Szóllt végre: ki menni kíván táborába
Dél után: uzsonnát enni sátorába.

Gondolta azt a' Gróf: ki fog oda menni,
El-fogadására mindent kívánt tenni.

Mihent látta Vintplat, hogy immár jönnének,
Apró fegyverekkel, ágyúkkal lövének.

Trombiták harsogtak, a' dobok zengettek,
Az húros muzsika eszközök tsengettek.

Lovaik illyeket soha sem hallottak,
Azért-is felette nyughatatlankodtak.

Itt egy ló, amott más Urát le-vetette,
Huapo lova-is majd tsak ezt nem tette.

De néki felette tetszett e' lármázás,
Ágyúk dörgései, 's a' nagy muzsikálás.

Maga sátorába a' Gróf bé-vezette,
Néki itt Huapó mind el-beszélltette:

Szomszéd Monárchákkal melly nagy baja légyen,
Chinaiak ellen most tsak hamar mégyen.

Kérte, ha lehetne, a' Gróf vele menne,
Mert így tudja, hogy ő győzedelmes lenne.

Szóllt a' Gróf: nem vólna ez most hatalmába,
Mert vissza kellekik menni Országába.

Alkonyodott menvén a' Gróf hajójára,
Le-ültette őtet egy bársony szofára.

A' tűzi-mesterség mindjárt meg-gyújtatott,
Míg tartott, igen szép muzsika hallatott.

Igen tetszett néki, nagyon tsudállotta,
Mert illyet nem látott, hírét sem hallotta.

Egy Tiszttye egy kardot nyújtott itt kezébe,
A' Grófhhoz így szóllott, mert vólt jó kedvébe:
Nagy Vezér! én néked, ezt ajándékozom,
E' kard jele légyen, hogy veled osztozom
Hatalommal, mellyel ármádámon bírok,
Hogy el-hid, én erre levelet-is írok.
Ezzel el-ment; a' Gróf harmintz muskétákat,
Hat hordó puska-port, négy vadász flintákat,
Két ágyút, és két száz vas golyóbisokat,
Ötven font ágyúkat gyújtó kanótokat,
Küldött ajándékba, néki Vintplatt vitte,
A' sátora előtt szép rendel le-tette.
Sietve a' Grófhhoz jöve mindjárt más nap,
Tsak két Tiszt vólt, vele és még egy Brachmán Pap.
Ajándékát, úgy mond, nagy örömmel vette,
De hozzája ezen kérdéseit tette;
Hogy nem adhatna-é néhány embereket?
Kik nála muskétát hordanak, illyeket.
Ha meg-tér; hozhat-é többeket magával?
Mondja-meg ezeknek jöhet melly számával?
És olly nagy hajókat hányat szerezhetne,
A' mellyeken ötven 's több ágyú lehetne?
Az hozással egygyütt mennyibe telnének?
Mert mind ezek néki igen kellenének.
Ezek után Grófnak magát ajánlotta,
Nagy summa pénzt néki fog adni, mondotta.
Tsak egy táborozást ha fog vele tenni,
Chinaiak ellen mellette fog lenni.
Avagy-is Hanangxin tartományát adja,
Minden városival a' kezébe hadja.
Tsak Európai néppel őt segítse,
Ollyakkal, mint maga népe, erősítse.
Mind ezekre a' Gróf ezeket mondotta,
Népébül edjet sem hagyhat itt, szóllotta.
De mind véghez viszi, valamiket tsak kér,
Fel-is teszi árát, a' miket kér, mit ér.
Magával ezeket mind el-fogja hozni,
Kárt tett vólna néki, nem fogja okozni.
Vele az háborút pénz nélkül meg-teszi,
Reményli-is, néki tán jó hasznát veszi.
Hanangxin tartományt azon ajánlással
El-veszi, ebbe sem lészen meg-tsalással.

Mivel mindenkbe már edjet értettek,
Egymással ők erős kötéseket tettek.

Mellyre hitet tettek, egymást meg-tsókolták,
Már most Bátyák legyünk, egymásnak mondották.

Erre bé-hozatott olyan öltözetet,
Minőt ők viseltek: 's fel-venni kellett

A' Grófnak: 's vezette őtet táborába,
Tapsoltak minnyájan, látván e' ruhába.

Szólltt hozzája: hogy ha ő most vele menne,
Néki melly nagy hasznót, melly igen jót tenne.

Mert Hapuasingo szomszéd Fejedelem,
Kibe emberiség nintsen, sem Kegyelem;

Tsak hogy ne hagyhassa őtet békességbe,
A' Chinaiakkal esett szövetségbe.

Ezekkel, 's népével ellene ki-szállott,
Ő kevés népével ellent nem-is állott;

Hanem békességet kéntelen vólt venni,
Mellyért nagy summa pénzt kellett le-tenni.

Chinaiak ezzel meg-nem-elégedtek,
E' dologba, úgy mond: ők leg-többet tettek,

Ezek-is kívánták fáradságok árát,
Segitségeknek nem szenvedhetik kárát.

Igazságtalanúl ők egy Tartományát,
El-vették Atyai igaz hagyományát,

Azért akarna most ő ellene menni,
El-rablott sajáttját megint vissza-venni.

A' Gróf segítségét mindjára ígérte,
Indulása napját mondja-meg, azt kérte.

Felette örvendett, készült-is szaporán,
Indúlni akarok, szóllott, hólnap korán.

Gróf tőle haza ment; negyven embereket
Választott; forgatni ezek fegyvereket

Jól tudtak: a' hajót bírta Krustyievre,
És vele maradott bízott emberekre.

A' Trupnak Vintplat állt a' jobbik szárnyára,
Kutnetsov pediglen ennek a' ballyára.

A' közepe vala a' Grófnak állása,
Innét minden felé jól esett látása.

Minnyáját itt a' Gróf lovakra ültette,
Huapó ezeket alájok küldette.

Ő négy ágyúba-is lovakat fogatott,
Így a' golyóbisok, a' por-is vonatott.

Gróf népe elől ment, utánna Huapó;
Népe vitte, mi vólt élelemre való.

Nem-is mehettek ők azért hamarsággal,
Az emelés esett nekik fáradtsággal,

Két nap mentek immár, még-is ellenséget,
Nem láttak, de türtek igen nagy hévséget.

Pasechó elől ment, minnyáját vezette,
A' mint minden felé szemeit vetette.

Harmintz, avagy negyven lovast ő észre vett,
Mellyekről a' Grófnak mindjárt jelentést tett.

A' Gróf meg-indúlt itt tsak hat katonával,
Rontóval, 's népének választott javával.

Ő nagy rikojtással ezekre rá tsapott,
Meg-fordúltak: ki ki lántsájához kapott.

A' Gróf itt keménnyen rájok tüzeltetett,
Le-esett lovárúl két sebesítettett.

Vélték, hogy ördögök minnyájan vólnának,
Kik mérges tüzeket rájok okádnának.

Mindjárt-is a' dolgot vették szaladásra,
A' két sebes pedig juta itt rabságra.

Ezek azt vallották, hogy az ármádájok
Már nem meszsze vólna innét ő bozzájok.

A' fő Város is tsak hat órára vagyon,
Addig gyalognak-is nem kell menni nagyon.

Meg-állott itt a' Gróf, a' többit bé-várta,
A' környéket maga vizsgálta, 's bé-járta.

El-jöttek: ágyúit egy kis dombotskára
Vonatta, a' Truppot ennek az allyára

Álítottatta, és így várta a' vendéget,
Kívánt nekik adni egy kis jó ebédet.

Ugyan tsak dél tájba magát meg-mutatta
Száz lovas; ezeket ő békével hadta.

Utánnok tsak hamar több Truppok jövének,
Nyomokba tíz ezren itt meg-jelenének.

Ezek kiáltással jöttek, és handáztak,
Vélték úgy lesz dolgok, mint eddig tsatáztak.

De mihent kartátsal az ágyúk durrogtak,
Az apró fegyverek szűn nélkül ropogtak;

Két százan lovokrúl hamar le-húllottak,
Többi meg-íjedvén halálba futottak.

Próbáltak még egyszer, a' Grófra siettek,
De itt nem Ananást, hanem szurkot ettek.

Mert most meg-engedte közel jöhessenek,
Hogy apró fegyvertől többen eshessenek.
Úgy-is lett, mert mihent tüzet rájok adtak,
Mint őszzel fa levél, húltak, és szaladtak.
Míg bé-setétedett, mindég vágták, üzték,
De a' nagyobb részét rab szíjakra fűzték,
Hogy meg-koronázott diadalt tegyenek,
Szükség, hogy hajnalkor még rajtok mennyenek.
Így ki ki meg-nyeri maga Borostyánnát,
Huapó-is maga ősi Tartományát.
Reá állott ki ki a' Gróf tanácsára,
Készítette magát holnapki tsatára.
Mihent rájok tsaptak, mind széjjel futottak,
A' Városba még-is leg-többen jutottak.
Huapó Vitézi vér szemet kapának,
Ezek a' Városnak néki szaladának,
De mivel szegények vissza verettettek,
Jó hogy Gróf népéhez életbe érhettek.
Hogy Hapusingo kézre kerülhessen,
A' Városból titkon ő ki ne szökhessen,
Egy Komandót küldött a' túlsó részére,
Kit kit, ki arra megy, vehessen szemére.
Egy fél-óra múlva négy Feleségével
Immár fogva hozták, 's néhány tselédjével.
Mivel el-fogatott, mindjárt-is vége lett
Egész háborúnak, mert ő már mindent tett.
Pardont kért magának 's Familiájának,
Huapónak mondja-meg, a' Gróf magának,
Hogy ő mindenekért eleget fog tenni,
Kéri, ne kívánnya életét el-venni.
Gróftól Huapónak ő által adatott,
De nékie tőle az-is meg-mondatott:
Hogy ha ő mindenét néki vissza adja,
Őt meg-ne-ölesse, hanem élni hadja.
Mert gyilkosság lenne, ha ő eztet tenné,
Az emberiséget, Istent-is sértené.
Fogadta-is, hogy ő azt nem tselekeszi,
Mihent Tartományát, 's pénzét vissza veszi.
A' Gróf vitézségét égis magasztalta,
Hogy vissza fog jönni, magát vígasztalta.
Ugyan tsak mostan-is kérte, itt maradna,
Ő néki tartományt, pénzt-is sokat adna;

De látván a' Grófot meg-nem-maraszthattya,
Bár kívánt ő lenni Attyánál jobb Attya;
Nagy zokogások közt, ő tőle bútsút vett,
El-ment; más nap ilyen ajándékokat tett.
Társaságnak küldött két mázsa ezüstöt,
Mellybe főzhessenek, ezüstbűl nagy üstöt.
Tizen-két font aranyt, ez vólt egy darabba,
Huszon-öt nagy hordót, élelem vólt abba.
Grófnak különösen küldötte ezeket:
Nagy Orientális ezer szem gyöngyöket,
Száz nagy aranyakat, kis arany ládába,
Tizen-három, 's fél font, vólt ez átallyába.
Gróf azon ágyúit emlékezetére
Itt hagyta, mellyekkel lőt ellenségére.
Generálissával, száz hús gyalogokkal,
Kísértette ötet annyi lovasokkal.
Országába ingyen minnyáját tartatta,
Hogy mindenek nem vólt, azt egy sem mondhatta.
Nyóltzadik September vólt, hogy a' táborba
Érték: el-fáradtak, nagy hévségbe, 's porba.
Jó rendbe találta a' Gróf mindeneket,
Vígán egészségbe mind az embereket.
A' Társaság ne tsak róla gondolhassa,
Azt kívánta a' Gróf szemmel-is láthassa;
Hogy őket szereti, és magához nem szítt,
Egy sem vala itten, kit magához nem hítt.
Az Ezüstöt, 's aranyt, köztök ki-osztotta
Egyenlő mértékkel; 's magát meg-fosztotta.
Maga gyöngyeit-is az Aszszonyok között,
Hányan vóltak, annyi sinórra kötözött.
Az arany ládát-is, 's a' nagy aranyokat
Fel-osztá; gazdaggá tette minnyájokat.
Látták, hogy magának ő semmit sem hagyott,
Tett velek ilyen jót, 's barátságot nagyot.
Ki ki futott hozzá, kintsének felével,
Sok ötet kínálta maga mindenével.
De ő el-nem-vette; ha szüksége lészen,
Mondotta: hogy akkor nálok kérést téssen.
Ezzel úgy bé-vette ő az ő szíveket,
Hogy kívánták érte áldozni élteket.
El-oszlottak: más nap reggel hozzá jöttek,
Egy szívvel előtte, minnyáján esdegtek.

Hogy ezen Formosa szigetbe maradna,
Mint egy Fejedelem rajtok uralkodna.

Szólltak: arany, ezüst, Gyöngy van itt bővséggel,
A' földje termékeny, tele van szépséggel.

Felelt a' Gróf: mi most itt nem maradhatunk,
Még kevesen vagyunk, ellent nem álhatunk

Annyi Monarcháknak, a' mennyen itt laknak,
Nem kell hinni nékik, ellenünk támadnak.

Én Európába majdan kötést teszek,
Egy nagy Monárával Aliátus leszek.

Sok népeket gyűjtök, kikkel vissza-térünk,
Így nem tsak reménylem; de tudom, jót érünk.

Reá állt minnyája a' Gróf tanátsára,
Sőt már őt kintették el-indulására.

Mivel már mindenek rakattak hajóra,
Indúlni-is kívánt, várt tsak szélre jóra.

Ha valaha jót tett Rontó, 's bölts vólt dolga,
Jót tett most, 's mutatta, hogy ő egy hív szolgál.

Látván a' sok kintset a' Gróf el-osztotta;
És magát egészen attúl meg-fosztotta;

Látván azt-is, ki ki hogy néki részt adni
Kívánt: de ő még-is mindent nálok hadni

Akar: ezen dolgot, ő le-nem-nyelhetette,
A' Társaság pedig őtet szenvedhetette.

Magyar szokás szerint, kit kit Sógorának,
Az Aszszonyságokat pediglen Ángyának

Nevezte ő: elől ment az férfiakhoz,
De mindég tsak egyhez: így szóllott azokhoz:

Sógor! te a' Grófnak az ő természetét
Nem esméred; láttad, bár sok tettét, 's eszt,

Tudjad! hogy nálánál nints nagyobb Gavalér,
Nagy lelkűségével senki fel sem-is ér.

Bizonysága ennek a' kints fel-osztása,
Önként ettúl való maga meg-fosztása.

Kínáltatok ugyan mindennek felével,
El-pirúlt ő akkor; de vette jó névvel.

Soha azt tőletek maga el-sem veszi,
Benne nagy szív lakik, ezt azért nem teszi.

Sógor! az arany lántz többet ér a' gúsnál,
Nagyobb a' betsület a' káposztás húsánál.

Illetlen dolog lesz, őtet pusztán hadni,
Azon sok kintsekből részt néki nem adni.

A' mit néki szántál, add Sógor kezembe,
De meg-ne-mond néki, lévén vele szembe,
Mert néked, azt vélem, ő vissza adattya,
Mert mindenbe hogy ő Gavalér mutattya.
Ne-is gondold aztat, magamnak tartani
Akarnám; azt mondván: hogy nem kell szóllani.
Egész te kintsedért a' betsületemet
Nem adnám; fen tartom mindég jó nevemet.
Ha Európába egyszer mi bent leszünk,
Ott mond-meg: addig-is tám illy nyerést teszünk.
Rontónak beszédje köztök azt okozta,
Hogy hozzá mindenik kintse felét hozta.
Az Aszszonyokat-is szintúgy sorra járta,
Egyike előtt-is száját bé-nem-zárta.
Hason móddal nékik a' Grófot ajánlta,
Minden Ángyókáját szépen tzirokálta.
Ditsírte, hogy szépek, 's vólnának kegyesek,
Legyenek szavára ők engedelmesek.
Öt száz szem gyöngyöket tőlök ki-is tsafart,
Mellyeket szép fejr pamut közzé takart.
Ki az Aszszonyságot, hogy szép, úgy ditséri,
Bizonyos lehet ő, hogy tzéllját el-éri.
De szomszéd Aszszonyát szükség hogy ótsállya,
Mert másképpen hidje, kedvét nem talállya.
A' Grófnak hasznos vólt a' Rontó Questája,
Mert meg-tólt sok kintsel jó forma ládája.
A' Gróf azon napon maga ebédele,
Azért is szóllhatott Rontó bátran vele.
Kérdezte itt Rontót: hány hét még a' világ,
Látom néked szoros, de nékem elég tág.
Tudom hogy Nagysádnak elég tág, nem szoros,
Nagy kár az: pedig már Nagysád elég koros.
Mert sok szép javait a' világ tágára,
Úgy szórja mint pelyvát, önnön nagy kárára.
Te Filosofus vagy; nem értem szavadat,
Igen mélyen beszélsz, add ki jól magadat.
Ki-adom: mert máskép óldalom ki-ütné,
Hogy ha szavaimat a' szám ki nem sütné.
Hogy ha én Nagyságod, Nagysád Rontó lenne,
Akkor, mit Nagysád tett, Rontó ollyat tenne;
Jó ötvent vágatnék a' Rontó farára,
Hogy gondossabb lenne ezentúl magára.

Nagysád a' sok aranyt, gyöngyöt szórta, hányt;
E' nagy tékozláson lelkem sírt, úgy bánta.

Ollyan emberekre aztat vesztegette,
Kiknek nagyobb része gályát érdemlette.

Magának tsak egy fél latotskát sem hagyott,
Mondja-meg Nagyságod! nem vétett-é nagyot?

Öt hat márvás elég lett vólna itt soknak,
Valamit adhatott vólna a' Nagyoknak.

Aszszonyaink közöttül rá tér Nagysád árra,
Orientális gyöngy úgy illik nyakára

Soknak: mint az öklöm, ha teszem szememre,
Vagy kalpagom helyett, szitát a' fejemre.

Nem-is érti e' szót, gyöngy! Orientális!
Jó illyennek öt hat pólturás kaláris.

Nagysádnak az Isten adhatt magzatokat,
Vajmi jó lett vólna, mind az aranyokat

Számokra el-tenni, mert nem rozsdásodnak,
Bár meddig állyanak, meg-nem-molyosodnak.

Nem mást, tsak a' Grófnét, gyöngy illetve vólna,
De hallgatok: mert ha a' szám többet szólna,

Nagyságod Kegyelmet könnyen el-veszteném,
Igaz mondásomért büntetésem venném.

Szóllt a' Gróf: ne bánnyad kedves fiam Rontó!
Él a' régi Isten, Kegyelmes ő, és jó.

Adhat még ő nekünk illyen nyereséget,
Tsak szeressük ezen Isteni Felséget.

Óh nem mindég nevelt mi reánk Apolló,
'S nem minden szigetbe lakik olly nagy Apó,

Ki nekünk illy gazdag ajándékot tégyen,
Azon felül hozzánk olly sok jóval légyen.

Mosolygott itt a' Gróf, szóllt: nem nagy apónak
Hívják, kirül beszélsz, hanem Huapónak.

Ha Toldi Miklósnak hívják-is, nem bánom,
De az el-pazarlott kintset mindég bánom.

Hallgass, már el-úntam sok fetsegésedet,
De mindazonáltal szeretlek tégedet;

Készülj, mert mi hólnap meg-fogunk indulni,
Gazdagabb, mint eddig, szigeteket dúlni.

NYÓLTZADIK TZIKKELY.

A' mellybe szigettyébül való ki-menetele, Makaóba lett meg-érkezése, ott tett dolgai, Európába való bé-menése, onnan való ki-jövele, Madagaskárba lett meg-telepedése, Rontó Pállal való beszélgetéseivel edgyütt elő-adattatnak.

September havának tizenkettedikén,
Formósa szigettyét el-hagyták idején,
Bánták e' szigetet, mert jó dolgok vólt itt,
Sok kintset magával ki ki innét ki-vitt.
Itt akart Stefanov erővel maradni,
De nem akarta a' Társaság itt hadni.
Tudták, hogy rossz ember, nekik kárt tehetne,
Huapónak rólok rosszszat füllenthetne.
Tengerbe akarta azért magát vetni,
Mellyért árestomba kellett őt tétetni.
Tizen-ötödikén Chinai rév mellett,
Arra lévén Útтыok, evezniek kellett.
Ebbe felette sok halász hajók álltak,
Azért-is Kutnetsov Vintplattal ki-száltak,
Mennyi tsak halok vólt, ők azt mind meg-vették,
A' Gróf bé-sózatta, 's így hordókba tették.
Meg-alkudott Vintplat itten egy emberrel,
Fizetni kellett ezt két száz Piasterrel,¹¹⁵
Kalaúzok lett ez; űlt egy kis hajóba,
Elől ment, vezette őket Makaóba.¹¹⁶
Más nap Tanaósa révébe menének,
Három ágyú lövést itt mindjárt tevének.
Ezekkel a' várat itten köszöntötték,
Mellynek ellenébe állásokat vették.
A' Vár Comendánsa szint annyi lövéssel,
Viszonlotta eztet, és sebes lépéssel
Egy-Mandarin¹¹⁷ mindjárt a' Grófhhoz érkezett,
Talmáts-is jött vele, ez mindent kérdezett.
Elsőben-is; a' Gróf honnan való lenne?
Okait Útтыának, 's innét merre menne?

¹¹⁵ Piaster, Spanyol pénznek neve, régenten két forintot ért, mostanában mint egy 34, leg-felleyebb 35 garast téssen.

¹¹⁶ Makaó Chinába egy nagy kereskedő város, a' Cantoni megyébe, melyet: a' Portugallusok bírnak.

¹¹⁷ Mandarin annyi Chinába, mint Hazánkba egy Fő Ispány, ilyenrűl van itt a' szó, mert alacsonyabb Mandarinak-is vannak, mivel közöttök kilentz rang vagon, de a' mint ki-tettem, Fő Ispányt, vagyis egészen tartománynak Gubernátorát teszi.

Rövideden a' Gróf mind el-beszéllette,
Néki szép bőrökkel ajándékát tette.

Meg-engedte mindjárt, hogy a' Gróf vehessen
Élelmet; és a' merre tetszik, el-mehessen.

De ez-is ő néki szép ajándékokot
Küldött, meg-érdemlik tudnia azokat,

Egy Portzellán szervizt, Thét meg két ládával,
Tizenkét nagy sertést, hat tehént borjával,

Baromfit: kéz alatt azt adta tudtára,
Hogy örömet venne ő maga számára

Több bőreket: hogy ha vólnának a' Grófnak,
Árát-is meg-tudni kívánná azoknak.

Küldött két száz nyusztot és száz ötven Bibert,
Ezekért hat ezer nyóltz száz piasztert nyert.

Makaó szigetnek az ő szorossára,
El-értek húszadik September napjára.

Portugalliai Zászló réve partyán
Lobogott: a' Gróf-is eztet itt meg-látván,

Tizenkét ágyúknak löttével tisztelte,
Mellyért az itt való nép ötet kedvelte.

Saldagéa Úrhoz, ki itt Gubernátor
Vólt; és háza előtt állott egy nagy Sátor,

Mene: Sátorába Gróf ötet tisztelte,
Egész dolgát néki, ő el-is beszélte.

Meg-engedte mindjárt, hogy ők építhetnek
Házakat, mellyekbe mind addig lehetnek,

Meddig tsak indulni ők Európába
Nem fognak: lakjanak itten szabadgyába.

A' Grófnak házába sok féle szereket,
Kárpitokat, Asztalt, Tükröket, Székeket

Küldött, és gyakran-is hívta ebédgyére,
Valamit lehetett, mindent tett kedvére.

Bár mikor ment hozzá, 's a' Gróf vala nála,
Házába mindenkor sok Papot tanála,

Az hajó, 's házaik meg-töltek sok Pappal,
Azon igyekeztek ezek éjjel nappal,

Hogy a' Gróf társait Páristákká tegyék,
Annyival gazdagabb az Úr akla legyék.

Mivel a' Városba minden vólt bővséggel,
Hús, szalonna, gyümölts, több más eleséggel;

A' Gróf népe nem élt itt mértékletessen,
A' Klima forró vólt, nap sütvén hevessen,

Azért sokan estek forró nyavalyába,
Tizen-hat közzülök meg-hólt hamarjába.
Virágokat tudjuk a' hévség fonnyaszttya,
Tavaszz szaporíttya, a' nyár meg-fogyaszttya,
Ezeknek gyümölytsét igaz, hogy érleli,
De sok evésétül sok halálát leli.
Afanáziátska itt éppen úgy jára,
A' ki alig jutott élte tavasszára,
Virágzani kezdvén; ez Országnak heve,
Úgy el-fonnyasztotta, fájdalom! hogy leve
Az halálnak tárgya; és ez a' kegyetlen
Nyilát bele lőtte, meg-hala véletlen.
Sok gyümölytsöt évén, forró nyavalyába
Esett: a' Doktorok fáradtak héjába.
Élete virágja a' hévségtül el-húlt,
A' Gróf karjai közt e' világbúl ki-múlt.
Ezt látván, ágyánál mindjárt el-ájúla,
Fel-eszmélvén, könyve mint zápor úgy húla.
Az egész Társaság siratta, lármát tett,
Mert soha éltébe egyiknek sem vétett.
A' Gróf nagy pompával el-takarította,
Fejér márvánnyára ezeket íratta.

* * *

Álly-meg itt Útazó! tekints ezen kőre,
Gondold-meg; hogy te-is így jársz jövendőre.
Ki ez alatt nyugszik, hidd-el! vólt ártatlan,
Még-is az halál vólt hozzá irgalmatlan.
Tizen-hét esztendő't hátra tsak most teve,
Afanásia vólt ezen szűznek neve.
Jegek, havak között ő Siberiába
Születtetett: vólt tsak nyiló virágjába.
Még-is erköltsinek ritka vala mássa,
Jele az, nagy nembúl hogy vólt származása.
Hazájába ötet sok bal fátum érte,
A' szerentsétlenség poharát rá mérte.
Nem akart maradni ott a' latrok között,
Achilles név alatt onnan ki-költözött.
E' nagy vitéz nevét meg-is érdemlette,
Mert erős szívének nagy vólt minden tette.
Tengereken, földön számtalan inségnek
Ellent állt: itt hódolt a' forró hévségnek.

Harmat gyengeségű testét öszve főzte,
Örvend az írigység, hogy így őt' meg-győzte.

Vígyáz te vándorló! ilyen sorsra ne juss,
Olvasván ezeket, sirasd-meg, 's innét fuss.

* * *

E' Temetést hamar követte megint más,
Mert himlőbe meg-hólt a' kis Zachariás.

Minthogy vad szüléktől esett születése,
Erköltse-is olly vólt, 's egész nevelése.

Egy Pálma fa alá a' Gróf temettette,
Pedig eredetét tán bik fák közt vette.

Egy Dominicánust, a' kit Zunitának
Hívták, tette a' Gróf maga barátjának,

Vólt-is ez hozzája olly nagy segítséggel,
Hogy minden bőreit ő nagy nyereséggel

El-adta: huszon-nyóltz négy száz negyven ezert
Kapott a' Vevőktől, kész pénzü'l Piastert.

A' Várostól-is meg-ajándékozott,
Két ezer piaster nékie adatott.

Negyven-két setét kék darab posztókat-is,
Tizen-két fekete Atlasz végeket-is.

De ezért kívánták, hogy Diáriumát
Útjának, mellyet tett, írt Protoculumát,

Hadja nálok: teszik az Archivumokba,
Tudták, hogy találnak nagy dolgot azokba.

Maga kára nélkül ő ezt nem tehetette,
Mivel egy nagy Főnek aztat készítette.

Más egy Angliai társaságba lévő
Gor nevű Kapitány, láttya sietve jó.

Ez-is jegyzéseit, 's írásait kérte,
Adná ide, jól meg-jutalmazák érte.

Mert nagy hivatalba ő közöttök lészen,
Vagy azokért sok pénzt, ha tetszik, fel-vészen,

De úgy, hogy azokrúl más Fejedelmekkel
Ne szölylon, semmit se közöllyön ezekkel.

Szólltt a' Gróf: igen-is állt adom írásom,
Vellem olly Tisztségre, ha kap minden Társom.

Mellyből esztendőnként légyen jövedelme,
Ezer Gviné¹¹⁸, hogy így lehessen élélme.

¹¹⁸ Gviné: Angliai pénznek neve, egy Gviné tészon kilentz forintokat huszon-négy krajtzárt.

Felelt a' Kapitány, az Úr szóll nagyon fent,
El-mene a' Gróftúl, Kazanov vele ment.
Kevés napok múlva más két kereskedők,
Anglus Társaságból nagybúl valának ők,
Plenipotenziát a' Grófnak mutattak,
Fő Tanátsossaik mellyt kezekbe adtak.
Hogy ha írásait mind ő nálok hadja,
Meg-esküszik, párját senkinek sem adja;
A' tizen-öt ezer font Gvinét le-teszik,
Magát, 's néhány Társát magok közzé veszik.
Négy ezer Gvinét kért önnön személyére,
Ha meg-hal, szint' annyit minden gyermekére.
Minden Tiszttyeinek százat esztendőre,
Harmintzat pediglen egy köz ember főre.
Mivel Coloniát fognak építeni,
Tartozzanak akkor őket segíteni.

Mivel Gróf Mórítz Benyovszki németh nyelven ki-adatott életének le-írásában nintsen ki-téve, hogy mi okokra való nézve valamint Makaó Városa, úgy szintén az Anglusok-is, sőt ezek még jobban, kívánták magokévá tenni az ő útazásának jegyzéseit, avagy Diáriumát, ímé én kiteszem úgy, valamint önnön maga nékem Nagyszombatba, és Rontó Pál Budán beszéllették. Sok esztendőktől fogvást keresték a' Spanyolok, de főkép a' Holandusok, Frantziák, és Anglusok, a' tengereken egy olly útát, a' mellyen a' Jeges tengerre juthatnának, és így kereskedéseiket azon részébe a' világnak bé-vihetnék; de számtalan fáradságok mind haszontalanok voltak; még azon híres *Kók* sem találhatott erre: midőn Gróf Benyovszki Kámtság tartományába Ohotzk várát (a' mint fellyebb ki-tettem) meg-vette, és onnat mint számkivetésének helyéből, szent Péter és szent Pál nevezetű hajón több másokkal, a' kik szabadulásokat egyedül nékie köszönhatték, el-ment: valamerre vette úttját, azon részeket, tenger szorossait, szigeteket, azoknak neveit, azokban uralkodó Fejedelemnek neveivel együtt fel-jegyzette, és jegyzéseiből, történettyeiből egy Diáriumot formált, eztet akarták a' fent nevezettek ő tőle meg-nyerni, hogy így abból ki-tanúlhassák azon útát, a' mellyen ő, a' Jeges tengertől, egész a' jó reménység fejéig (*Cap di bona Speranza*) szerentséssen érkezett. Nem lehet a' dologrúl másképpen ítélni, hanem hogy ötet ide, az öröktől való Gondviselés, vagy-is ha szabad mondani, a' vak szerentse vezette. Mint bölts Úr, által látta aztat, hogy ha ő maga írásait egy Fejedelemnek által fogja adni, fáradsága, sok szenvedései meg-fognak jutalmaztatni; azért-is el-tökéllette magába, hogy mindenekrúl a' Frantzia udvart fogja tudósítani: tudtára-is adta a' jó Reménység fejéből Eguillon Hertzegnek, a' mint fellyebb ki-tettem. De itt aztat-is még szükséges tudni, hogy ő vele a' hajón mindennemű Mester emberek voltak, még kép-író-is, és a' merre ment, az Átsokkal Oszlopokat munkáltatott, erre pedig az Asztalosokkal Táblákat, mellyekre a' fejr Liliomokat a' Frantzia Király Tzímjét a' képírókkal festettette, és a' hol ítélte, ezen oszlopokat fel-álíttatta, 's mint egy azon megyéket, a' Frantzia Király részére el-foglalta. Frantzia Országból, már Frantziákkal ezen az úton kéntelenítettett vissza menni, hogy azok mind az útát ki-tanúlhassák, és mind a' meg-jegyzett megyéket-is szemmel láthassák. A' kik Kámtságából vele jöttek, minnyájan el-hagyták ötet, tsak Rontó állotta-meg a' sarat. Mind ezekért mint jutalmazta-meg a' Frantzia Király, alább ki fogom tenni.

Ők soknak tartották a' Gróf kívánását,
De hogy el-nyerhessék, még-is az írását,
Fel-tették magokba, pénzel meg-rontani
Fogják embereit, magokhoz hajtani.
Stefanov vólt első, ki szavokra állott,
A' mit nem tehetett, ollyast-is ajánlott.
Öt ezer Gvinéért Gróf papirossait
Által adja nékik, minden írásait.
Mihent ezt meg-tudta, mindjárt egy ládába
Írásait zárta; és ezen dolgába
Rontón kívül senki tsak egy szót sem tudott,
Sok drágaságokat még ő abba dugott.
A' Mitepolisi Püspöknek házába
Küldötte: zárta ez egy titkos börttyába.
Októbernek tizen-ötödik napjára,
Egész Társaságot a' Gróf szállására
Gyűjtötte, és szóllott: érzékenyül vette,
Melly-is nem kevéssé szívét meg-sértette,
Hogy sokan vólnának a' Társaság között;
A' kikbe ellene a' harag meg-rögzött,
Illyenek ő vele meg nem elégszenek,
Szerentsétlen légyen, azon igyekzenek.
Azért-is a' kinek vele maradása
Nem tetszik, hadgya el, a' mit tesz, ő lása.
Szólltt; tudom adóssa senkinek sem vagyok,
Sőt azt gondollyák-meg, vóltak igen nagyok
Ajándékim, mellyet Formosába adtam,
Mellyekből magamnak egy bogmát sem hagytam,
A' Gróf mind ezeket alig beszélte el,
Mindjárt ezen szókkal Stefanov állott-fel.
Ezen ajándéknak oka vólt ravaszság,
Mert a' szívét bírta mindenkor álnokság.
Minnyájunknak adta azokat Huapó,
Hogy részét id'adta, vólt tsak arra való,
Hogy észre ne vegyük, sőt meg-vakítassunk,
E' Praktika által mi meg-tsalatassunk.
Ő a' nagy dolgokba ne tudgyuk mit mivel,
És mindennel bírjon, mi pedig semmivel.
Egész Társaságot itt meg-szóllította,
Jőjjön ki ki velem, nagyon kiáltotta;
Vegyük-el erővel minden írásait,
Ki-tanúllyuk abból sok hamisságait.

A' Gróf, hogy Stefanov mind ezeket tette,
Éppen nem tsudálta, de sajnosson vette,
Látván itt Vintplatot, leg-kedvesbb baráttyát,
Ki a' Grófnak vette sok jó akarattyát;
Hogy hozzájok állott; olly nagyon fájt szíve,
Mintha azt sértette vólna halál íve.
Mindjárt tizen edgyen mentek szállására,
Kezeket rá tették ők azon ládára,
Mellybe írásait lennie ítelték,
Stefanov házába aztat el-is vitték.
A' Gróf húsz emberrel rajta ment házára,
Bé-törték ajtaját nem kis boszszújára.
Mihent szobájába a' Gróf itt bé-lépett,
Stefanov hozzája pistollal lövést tett.
Nem érte: de őt' itt mindjárt meg-fogatta,
És meg-kötöztetve rejtekbe dugatta.
Vintpláton kard függött, pistoly vólt kezébe,
Hogy vágjon, vagy lőjjön, nem jutott eszébe,
Kertbe futott, falán állt nem ugorhatott,
A' Gróf emberitől el-is foggattatott.
Hogy mind a' kettővel több baja ne légyen,
Rólok a' többi-is hogy példát ne végyen;
Társaságtól őket mindjárt el-választá,
Dolgokat egy napról másra nem halasztá.
A' Gubernátortól engedelmet kére,
A' Várba zárhassa, hogy legyenek fére.
Ezt meg-nyervén tőle, egy Kasamátába
Rekeszté; nem-is vólt senki már lármbába.
Ezek után a' Gróf hideg-lelést kapott,
Mellytől majd négy hétig nem szabadúlhatott.
Gubernátor szállást a' maga házába
Adott néki, a' hól vólt nyúgodalmába.
Kutnetsovra bízta addig Comandóját,
És ez kórmányozta mind népét, 's hajóját,
Betegsége után ládáját vizsgálta,
De sok gyűjteményét abba nem találta.
Meg-tudta, hogy Vintplat 's Kutnetsov el-adták,
Tsak ezer tallérért egy Zsidónál hagyták,
Pedig ötször annyit értek tsak gyöngyei,
Hát még sok kövei 's szép öltözettyei.
Itt ezen Országba igazság törvény nints,
Légyen saját vagy-is el-lopatott nagy kints:

Örökre az övé, ki aztat meg-veszi,
Vigyázzon a' kié, azt a' választ veszi.

Jelen vala immár tizedik December,
Meg-tudni akarta Gróftúl minden ember,
Hogy dolgát ezentúl mint fogja intézni,
Mert a' sok változást el-únták már nézni.

Szóllott: hogy fel-tette szentül azt magába,
Két Frantzia hajón ő Európába

Mégyen: ki nem akar vele oda menni,
Tegye azt, leg-jobbnak mellyet ítélni.

De vele el-menni minnyájan készültek,
A' szállása mellett egy házba bé-gyültek.

Az Osztindiai Frantz Kompániánál,
Mellynél nagyobb egy sem vala akkor annál,

Vala egy Kapitány, szent Hilár vólt neve,
Mihent a' Gróf ezzel barátságot teve,

Száz tizen-öt ezer Frantzia livrába,¹¹⁹
Meg-alkudt, két hajón hogy Európába

Minden bátorsággal, ez őket ki-viszi,
Hamar hogy ott lesznek, maga-is úgyhiszi.

Vintplatot a' várbúl a' Gróf ki-vétette,
Mivel sokat kérte, kegyelmébe vette.

Stefanovnak adott négy ezer piastert,
Útjára botsájtá ezen nagy gaz embert.

A' Holandusokkal tett ő barátságot,
Kik gondolták, tőle hogy sok valóságot

A' Gróf úttya felől ki fognak tanulni,
Így kereskedések meg-fogna újulni.

El-küldötték mindjárt őt Batáviába,
E' szigetet bírják azok Ázsiába.

Szüksége már nem vólt Grófnak hajójára,
El-adó tzedulát veretett orrára.

Mindjárt-is akadott egy igen jó vevő,
Portugalliai gazdag kereskedő.

Tíz ezer piastert le-olvasott érte,
Hadi szereit-is Grófnak nagyon kérte.

A' Gubernátornak ezeket engedte,
Mivel míg itt lakott, sok kegyelmét vette.

A' Gróf mindeneket itten ki-fizetvén,
Több apróbb hajókra társaival ülvén,

¹¹⁹ Egy Frantzia liver, vagy-is font, nyóltz garast téssen.

Ezer hét száz hetven kettedik esztendő
 Íratott, havas vólt, mind mező, mind erdő,
 Mert tizen negyedik Januárus vólt,
 Sem a' Fülemile, sem Kakuk még nem szálltt.

A' midőn érkeztek Taju szorossára,
 Házakba szállottak, ki-menvén parttyára,
 Itten várakozni nékiek kelletett,
 Míg Kantonbúl¹²⁰ a' két hajó érkezhetett.

Huszon kettedikén Januárusnak
 Itt vóltak; minnyájan már ők Mártiusnak
 Tizen-hatodikán rajtok evezének,
 És Isle de Frantzba,¹²¹ bé-is érkezének.

E' szigetbe vala Roche Gubernátor,
 Egy nagyon eszes Úr, 's dolgaiba bátor.

Katona mód szerént a' Grófot fogadta,
 Szállássúl a' maga házát néki adta.

Hozzája felette jó szívet mutatott,
 Úttyára-is költsön szép summa pénzt adott.

Negyedik Aprilis napján el-is indúlt,
 Mivel az esztendő már tavasszal újúlt.

Tizen-kettedikén Madagaskar mellett,¹²²
 Vasmatskákat vetni és nyúgodni kellett.

Gubernátor azon szigetet ditsérte,
 Tekéntse-meg aztat, Grófot nagyon kérte.

De ez nem lehetett, mert nem mulathattak,
 Két napnál ők tovább nem-is nyúgodhattak.

Huszon hetedikén innét el-evedztek,
 És a' Jó reménység szigethez érkeztek

Huszon nyóltzadikán: de meg-nem-állottak,
 Jó szelek vólt, azért tovább el-hajtottak.

Tsak tizen nyóltzadik Julius Napjára,
 Szent kereszt szigetnek értek szorossára.

¹²⁰ Kanton nagy és gazdag kereskedő Város China Országába, a' kerületi öt Németh mért földeket foglal magába, igen szép tengeri rév van itt.

¹²¹ Isle de Frantz: Ez itten nem téski azon kerületet, avagy-is megyét, a' melly Frantzia Országba vagon, és a' mellybe Páris Városa-is áll, hanem ezen sziget Afrikába vagon, erre leg-először a' Portugallusok akadtak, tőlök el-vették az Holandusok, ezektül a' Frantziák, és most-is bírják; ők adták ezen nevet ennek, azon kerületrül, a' mellybe Páris áll.

¹²² Madagaskar: Ez a' világon egy a' leg-nagyobb szigetek közzül, az Aethiopiai tenger mellett Afrika szélin fekszik. Az hossza 220, a' szélessége 70 mért földeket téssen, a' természetnek gazdag adományaival bővelkedik. Igen heves, sok Fejedelmek bírják, vad emberek-is találatnak itten. A' Frantzia Király ide küldötte Gróf Benyovszkit, a' mint alább ki-fogom tenni.

Port Luisbe a' Gróf egy Tisztet magához,
A' Frantzia Király kórmányozójához
Küldött; érkezését néki jelentette,
A' ki-is mindjára néki meg-engedte,
Hogy hozzá Népével ő bízást be-szállhatt,
Meddig fog tetszeni, ottan addig állhatt.
Köszönté, hogy el-jött, ő nagy tisztelettel
A' Grófot, 's hozzája vólt nagy bésűlettel.
Kérte, egy követet Hertzeg Eguillonhoz
Küldjön: ki meg-mondja, a' Gróf hogy sok jót hoz.
Második Augustus Napján egy levelet
Az Hertzegtől hozott, meg-térvén a' követ.
Kérte ebbe: jönne hozzá Campagnába,
Másuvá ne szálljon, hanem kastélyába.
Mindjárt ment, fogadta őt illendő képpen,
Sokáig beszéllett vele igen szépen.
Kínálta végtére őt egy Regimenttel,
A' Gróf ez ajánlást vette-is nagy kedvvel.
De ugyan csak még-is ilyen állatással,
Ha reája bízzák, és nem közlik mással;
Egy Coloniának az ő építését,
Ítélete szerént való rendelését.
A' Jó reménységnek szigettyén túl tenni
Fogja aztat: mellyből nagy haszon fog lenni.
Itt a' Gróf akadott egy Attyafiára,
Már meg-élemedett, Gróf Benjov bátyyára.
Comendánsa vólt ez Bár erősségének,
És kedves embere maga Felségének;
Comendátora-is szent Lázár Rendjének,
Részesse szent Lajos érdem keresztyének.
A' Királytól nyert a' Grófnak engedelmet,
Passust-is; a' mellyet nézett mint védelmet;
Hogy Magyar Országból bé-hozattathattya
Grófnéját: 's Frantzia Országot lakhattya.
Egy Esztendő múlva Grófnéja el-jöve,
Kinek a' Gróf népe három Salvét löve.
A' midőn embere Bétsbe értt hozzája,
Éppen akkor hólt-meg egy kis Úrfitskája.
A' Király tengeri első Ministere,
Kereskedésekbe leg-hittebb embere,
Boine Úr, itten a' Grófnak mondotta,
Hogy ő a' Királynak szájából hallotta,

Hogy Madagascárba kívánnya küldeni,
Hol egy Coloniát hagyna építeni;
De úgy, hogy ő abba tégyen sok Népeket,
Kik-is Isle de Frantz, 's Burbon szigeteket,
Gyakorta segítsék élelem szerekkel,
Mert nem bővelkednek azok mind ezekkel.
Nyitna-is ott egy új kereskedő útat,
Madagascárt nézze mint egy gazdag kútat;
Mellynek ki nem szárad soha-is forrása,
Sok földeket hízlal annak ki-folyása.
'S mivel Napkeleti Indiai részen
A' Királynak mostan háborúja lészen;
Mennyit fog kívánni, annyi rekrutákat
Küldjön, hogy ezekbe ne lászon hibákat.
A' Gróf mindenekre magát ajánlotta,
A' Ministereknek ezeket mondotta.
Hogy eleint néki lesz bátorságára
Szüksége néhány száz vitéz katonára.
Erre Ministernek ajánlását vette,
Ki-is a' Királynak ezt meg-jelentette.
A' Király leg-ottan comandiroztatott,
Ezer két száz Vitéz alája adatott.
Szólltt a' Gróf: illy nagy szám félelmére lenne
A' népnek: a' mellyel magának kárt tenne.
Mert kívánnya, tőle el-ne-vadúllyanak,
Sőt inkább jó szívvel hozzá hajollyanak.
Ő tsak öt százat kért, elég ennyi látta,
A' Király költségén maga verbuálta.
Papirosra tette az egész Plánumát,
Kereskedésnek-is az ő projectumát.
Boine Minister mind ezeket túle
El-vette, 's olvasván, Gróf eszén el-hűle.
Az ezer hét száznak hetven harmadikán
Mártius havának tizen hatodikán,
Ministeriumtúl vett ő egy levelet,
Mellyet el-olvasván, nagyon meg-íjedett;
Mert látta, hogy Ternei, Mailardt Úr kezekbe,
A' kik parantsoltak Isle szigetekbe;
Adatott hatalma, 's ezektől függene,
A' mit ők akarnak, tenni azt kellene.
Nem tetszett ez néki, a' Ministerrel szólltt,
Ez vállat vonított, mert nagy Udvari vólt.

Eguillon Hertzeg ügyét fel-válalta,
A' Gróf miket szóllott, mind jónak találta:
A' Királynál sokat az Hertzeg tehetett,
Azért-is a' dolga jól el-végeztetett.
Mindjárt a' szigetbe más parantsolat ment,
Mellynek nem álhatott immár senki ellent.
A' parantsolatnak ez vólt foglalattya,
Hogy örömeére vált, ki ki ált-láthattya.
Benyovszki Móritznak adatik hatalom,
Ha kivánni fogja, még ehez óltalom;
Hogy Madagáscárba szabadon mehessen,
Coloniákat-is ottan építhessen,
Ezen nagy szigetnek mind azon részein,
A' hol tetszeni fog, bent, avagy szélein.
De tárgya a' lészen az ő Plánumának,
Mert másképpen haszna nem lesz munkájának,
Hogy mivel ott lakik néhány Fejedelem,
Azért is adatik néki engedelem,
Hogy azokkal ő olly erős kötést tégyen,
Mellyből egy tserélő kereskedés légyen.
Mindent pénzen venni tőlök ne kellessen,
Portéka tserével ez véghez mehessen.
Egy könyű Postillon hajó¹²³ is kezére,
Bízatik; Saunier lesz ennek vezére.
Mailardt Úr néki ad egy Borbélyt, egy Doctort,
Vigyenek magokkal sok orvosságot, 's port.
Mezei Káplánt-is, és jó egy számvetőt;
E' mellé fog adni Cancellistát kettőt.
Comissáriussá Maizon Úr légyen,
A' mit ő parantsol, tsak azt 's mást ne tégyen.
Ternei Úr nékie rekrutákat adgyon,
A' szép iffiak közt választani hadgyon.
Tizenkét ágyúkat, mind hat fontosokat,
Ezekhez még négyet de már nyoltzasokat;
Három ágyú pedig tsak egy fontos légyen;
Mert az illy mind hegyen, Völgyön futva mégyen.
Még két kis Mozsarak néki adassanak,
Melléjek szekérre bombik rakassanak.
Öt száz gránátok-is el-készítessenek,
Ezek mind ládádba hozzá vitessenek,

¹²³ Postillon hajó; jelent egy könyű hajót, melly a' tengeren posta szolgálatot tészen.

Apró porral három hordó meg-töltessen,
Vastaggal egy, hogy így eleget lőhessen.
Öt száz font büdös köt, annyi salétromot;
Vont fegyverbe illő két ezer stastromot
Nyerjen: és ezekhez négy ezer font ónt-is,
És annyi golyóbis, öntő formákat-is.
Műszereket, mellyek az asztalosoknak
Szükségesek szoktak lenni, vagy Átsoknak.
Muskétákat, pistolyt, tsákányt, vas szegeket,
Mivel a' lakosok szeretik ezeket.
Tükröket-is, hogy így mindjárt indíthassa
A' tserét, népét-is ehez szoktathassa.
És mivel a' Truppok majd Madagascárba
Rosz időbe érnek, és talán víz árba;
Isle Frantzbúl pedig nem segítettethetnek,
Mellyért sok inséget roszszat szenvedhetnek,
Azért-is olly summa pénzt a' számvetőnek
Mailardt Úr adasson, hogy így minden főnek
Hat holnapi zsóldja ki-adattathasson,
Senki a' Gróf ellen ne zúgolódhasson.
Egy író deáknak az légyen munkája,
Sózatlan hús, lisztye, hala, 's pályinkája,
Leg-alább-is légyen szint úgy hat hólnapra,
Mindennek adgya-ki részit naprúl napra.
Semmi kereskedő, más idegen hajó,
Akár melly részirül Világnak az való;
Coloniájokhoz ne közelíthessen,
Az ő Megyéikbe tsak olyan mehessen,
Melly portékákkal jó a' Király számára,
Avagy marhákat hajt parantsolattyára.
De a' hajónak-is Ura bár ki légyen,
Kereskedést maga számára ne tégyen.
Maisonville Úr fog a' kereskedésre
Vígyázni, és ő fog vétetni kérdésre.
Két biztos Talmátsa fog a' Grófnak lenni,
Kik a' föld népével tudnak beszélleni.
Ez vólt a' Minister Boin levelének
Foglalattya, mellyt írt Mailardtnak, Ternének.
De a' Grófnak-is ez keménnyen meg-hagyta,
És Sinór mértékül ő nékie adta,
Nem tsak e' kettővel hogy ő levelezzen,
A' Ministerrel-is főkép értekezzen.

Itt a' Ministertúl Gróf bútsúját vette,
Útját Orientbe sietve ő tette.

Últ Marquisz Malborug nevű nagy hajóra,
És már csak dolgait vette gondolóra.

Ő Isle de Frantzba hamar-is el-juta,
Bé-érkezésének híre itt el-futa,
Érkezése nem volt mindennek kedvére,
Sok pedig örömmel ment köszöntésére.

Trupjának egy részét már itten találta,
Többi Orientbe még a' hajót várta.

Gubernátor Ternei Úrtúl mind azt kérte,
Mellyeket a' Király adatni ígérte.

A' mi a' Truppoknak fel-állítatását,
Postillon, 's a' többi hajók ki-adását

Illette: azt mindjárt ő tellyesítette,
A' többi dolgokat Maillárdtra vetette;

Ki ezen szigetbe vala a' Kínts Tartó,
De magának főkép nagy hasznokot hajtó.

A' Gróf hozzá menvén, felette meg-rémült,
Mert a' miket mondott, ő azokon el-hült.

Szólltt: nagyon tsudállya, hogy ezeket teszi
Az Udvar, mellyekből majd csak kárát veszi;

Mert Isle de Frantzba minden kereskedő
El-pusztúl, majd nem lesz kenyere-is evő.

Nem-is tudná, hogy most mit fogna ő tenni,
Míglén az Udvertúl bizonyost fog venni.

Mellynek meg-is írja a' nehézségeket,
És melly kár követni fogja mind ezeket.

Észre vette a' Gróf, hogy maga dolgába,
Az írigység miatt majd nem megy folytába.

Maisonville Úr már Madagascárba
Nem akart bé-menni, mellyel őtet kárba

Hajtani kívánta: majd mindenbe ellent
Fog Párisba tenni, kit Maillárdt meg-kent.

Comissáriusnak helyette Maillárt
Ollyat adott, a' kit tudta, hogy tehett kárt.

Tsalfa rossz ember vólt, neve vala Báhis,
Szólltt; Madagaskárba jobbat adni kár-is.

Látván: Isle de Frantz sziget' fő Tiszttyei
Vólnának minnyájan az ő irigyei,

Fel-tette magába, hogy Madagaskárba
Bár esik az esső bé-megy vízbe sárba;

És ott az udvarnak várja ajánlását,
Írғыeinek meg-veti lármázását.

Mindjárt-is December hetedik napjára,
Az hajós Hadnagyot Suviert úttýára

Harmintz emberekkel küldötte előre,
Tudván, hogy dolgait bízhattya illy főre.

Olly parantsolattal: hogy ha bent fog lenni,
Ne késsen azonnal raportumot tenni,

Valamint a' földről, úgy az emberekről,
Hogy mi jót tehetne, reményli ezekről.

Indúlása előtt már tudosította
A' révből a' Grófot, hogy meg-nem-tartotta

Maillárt Úr a' Király tett rendeléseit,
Ministeriumnak az ő végzéseit.

Pályinkát nem adott, sem egyéb szereket,
Tsak egynéhány dáb dáb kis tsekélysegeket.

Maga a' Gróf nála ezekrűl panaszt tett;
De tőle illy választ szemtűl szembe ő vett;

Hogy a' mitsodás vólt Don Quixod munkája,
Ez szint ollyan vólna; soha-is hozzája

Segítséggel nem lesz, sőt azon fog lenni,
Hogy ezt meg-ronthassa: Udvarhoz fog menni.

Mind ezekre a' Gróf tsak egy szót sem felelt,
Elment, egész teste nagy méreggel meg-telt.

Frantzia Országba nagy szerentséjére
Indúla egy hajó, esett ez kedvére.

A' Hertzegnek küldött ez által levelet,
Itt mint bánnak vele, abba mindent ki-tett.

Kevés napok múlva a' Grófot kérette
Maillárt, hogy hozzá jönne; ezt meg-tette.

Leg-ottan hogy a' Gróf szobájába ére,
Mindenekrűl tőle botsánatot kére;

Ajánlotta magát, hogy fog tenni mindent,
De nem tett: szívébe az írғыség vólt bent.

Az alatt el-maradt része Gróf Trupjának
El-jött: néhány napig, míg itt nyugovának,

Transport hajókat kért, 's szükséges szereket,
Orvosságot, etztet, és szűró köveket,¹²⁴

Mellyekkel e' sziget hináros vizeit
Tisztíthassa, és meg-adhassa ízeit.

¹²⁴ A' szűró kövön itten azon kő értetik, a' melly Németh nyelven Filtrix Steinnak neveztetik.

A' Gubernátortúl ágyúkat, porokat,
És több más tüzellő fegyvert, és kardokat
Nyert; és itten már várt, egy Transport hajóra;
Melly Bourbonbúl itt lesz, múltván kevés óra.
Del Forges a' neve, rá teszi Transporttyát,
És Madagaskárba fogja venni úttyát.
Mailardt Úr sajnálta de tsak állortzával,
Hogy ő most tserére való portékával
Nem szolgálhatt; mondta: szürő köve nintsen,
Etzet-is kezénél tsak egy tsep-is sintsen.
De utánna fogja ezeket küldetni,
Ha mindjárt kész pénzen kell-is meg-vétetni.
Végtére annyira a' Gróf ötet vette,
Hogy Bahis helyébe Senan Urat tette.
Ezer hét száz hetven negyedik esztendő
Vólt; Januárus napja vala első,
Hogy Madagaskárbúl tudtára adatott,
Hogy már az irígység oda-is bé-hatott.
Mivel a' lakosok ellenek vólnának,
És sok szigetekbe fegyverbe álnának.
A' Komandójának fogyna az élelme,
Minnyájának azért lenne-is félelme.
Azért-is hozzájok jönne, és sietne,
Bajokrúl nintsen más, tsak ő, ki tehetne.
Hátra hagyta részit betegen népének,
Azt-is tapasztalta, hogy sokan szöknének.
Betegeknek tették néhányan Tiszttyei
Magokat: meg-rontva valának szívei.
A' Gróf fel-tételét tsúnnyán le-festették,
Elöttök azokrúl kétségessé tették.
Sőt kéz alatt küldtek ők Madagaskárba
Követet; kívánták ötet hozni kárba.
Hiaó ott való nagy Fejedelemhez,
A' követ illy állnok képpen szóllott ehez.
Hogy kívánná, hidje, Gróf birodalmátúl
Ötet meg-fosztani egész hatalmátúl;
Iga alá vetni minden jobbágyait,
Erővel el-venni azok vagyonyait.
Ezt hallván, hajóját szélnek eresztette,
Madagaskár felé mindjárt úttyát vette.
Tizenkét nap múlva igen rekkent hévbe,
Bé-ment az Antongil nevezetű révbe.

A' földre ki-szállván, vált nagy örömére,
 Mert a' népnek talált néhány nagy fejére.
 A' kik víg ortzával eleibe mentek,
 És el-érkezésén felette örvendtek.
 De ellenbe hamar meg-is szomorodott,
 Látván, hogy a' népe már el-nyomorodott.
 Mivel szegényeknek semmiük sem vala,
 Az erős munkába sok majd meg-nem-hala.
 Mert a' Négereknek¹²⁵ ők nem fizethettek,
 Így magok dolgozni kénytelenítették.
 Nem vala Sátorok, avagy Gulyibájok,
 Nem vólt betegeknék való Ispitállyok.
 A' Trup komendánsát a' hideg gyötrötte,
 A' Doktor el-esvén, bal lábát el-törte,
 Ki az ágyábúl-is most fel-nem-kellhetett,
 Orvossága sem vólt, 's így nem segíthetett.
 Lakosoktól pedig mivel ők tartottak,
 Bár bágyadtak vóltak, strázsákon állottak.
 Leg-elsőben itten ő meg-esmérkedett
 A' szeretsenyekkel, 's barátságot vetett.
 Meg-is vett ő tőlök néhány gulyibákat,
 És Kákábúl fűzött apró Sátorkákat;
 Ezekbe már a' nép mind addig lehetett,
 Számokra házakat míg építtethetett.
 Gróf azon hajóba, a' melly ötet hozta,
 Hogy semmit sem talált, bánattyát okozta.
 Pedig Maillárt néki mindeneket ígért,
 De hozzája mindég hamis lélekkel bírt.
 Itt egyebet a' Gróf már nem tudott tenni,
 Hajós Kapitánytól mindent kellett venni.
 Így tizen-négy ezer öt száz Frantz livrárúl,
 Váltó levélt adott nékie magárúl,¹²⁶
 A' melly megyét a' Gróf leg-elől meg-szálta,
 Azt Louisburg névre leg-ottan bérmálta.
 Az Antimaroa szomszéd nagy szigetet,
 Sok nép lakta, küldött abba egy követet.
 A' népnek Nagygyait magához kérette,
 A' gyűlés helyének Louisburgot tette.
 Első Mártius vólt, hogy meg-jelenének,
 Huszon-nyóltzan vóltak, kik ide jövének.

¹²⁵ A' Néger néven a' fekete emberek, vagy-is szeretsenyek értetődnek.

¹²⁶ Váltó levélen értetődik olly levél, a' mellyet a' Németh Wechselbriefnek nevez.

Bátorságokra ők két ezer fegyverest
Hoztak: lovassággal, 's gyaloggal egyvelest.

A' Gróf Talmáts által nékik jelentette,
Jó Orátor vólt ez, szavát jól ejtette.

A' Frantzia Király, szóllott: azt szeretné,
A' Madagaskári népet ha vehetné

Maga óltalmába, így mentek lennének,
Kárt más Fejedelmek nékik nem tennének,

A' Király Tárházat itten állíttatna,
Mellybe mindenféle portékát tartatna.

Réz műveket, tükröt, késeket, flintákat,
Kardokat, golyobist, tüzellő kovákat.

Részesek lehetnek ezekbe tserével,
Magokhoz válthattyák földjök termésével.

Ezekért a' Király mást nem kíván venni,
Tsak barátság kötést akar velek tenni.

De egy megyét néki szükség engedjenek,
Mellyen a' népei le-telepedjenek.

Ezen megyének-is meg-adja az árát,
Nem kívánnya, Ország hogy szenvedje kárát.

Mivel a' Tárházak nagyon szükségesek,
Legyenek népei-is egészségesekek;

Engedjék Tringballe vizének parttyára
Építeni, melly lesz minnyájok hasznára,

Ispitályt, és néhány tágas Tár házakat,
Mind szép portékákkal meg-töltik azokat.

Mihelyest a' Talmáts el-végzé beszédét,
Mutatta mindenik nagy örömét, kedvét.

Reá áltak mindjárt ők minden pontokra,
Kötést-tettek; meg is esküdtek azokra.

Tsak Tringballe vízrül fognának szóllani
Egymás közt, 's tanátsot fognának tartani.

És aztat ki-vették, hogy erősségeket
Ne építhessenek, 's illy más egyebeket.

Erre nékik a' Gróf jó ebédet adott,
Egy hordó' pályinkát velek meg-itatott.

Azután Saunier Urat szóllíttatta,
Illy parantsolattyát nékie ki-adta:

Hogy a' Postillonon mennyen Fulpointbe,
Ha idegeneket talál e' szigetbe,

Kiket a' lakosok fel-ingerellettek,
És ellenek való ellenségnek tettek;

Kergesse-el őket, mennyenek dolgokra,
Ne várják, hogy szállyon nagyobb rossz nyakokra.

Adott a' kezébe szép ajándékokat,
Hiavi Királynak, hogy vigye azokat.

Mondja-meg, hogy ha ki őtet háborgatná,
Segíteni a' Gróf mindenkoron fogná.

A' négerek hamar hitetlenek lettek,
Már a' strázsákra-is éjjel rá ütöttek.

De mivel egynéhány lövetett rakásra,
A' többi a' dolgot vette szaladásra.

Hogy a' Grófnak itten békessége legyen,
Alkalmatlanságot senki se-is tégyen;

Itt az körül belől lakozó Nagyoktól,
Valamennyi ház vólt, meg-vette azoktól.

Ezeket mindjára rakásra ontotta,
Tsak helyeit látták, fáit el-hordotta.

Ez által mondhatta magát már Urának,
A' Madagaskári sziget oromjának.

De békével még sem vóltak a' Négerek,
Mivel ők még eddig félig vad emberek.

Egy Néger Menyetske a' Grófnak mondotta,
Hogy nem egytől, hanem sokaktól hallotta;

Hogy meg-mérgezik mind az élelmeket,
Úgy fogják árúlni azután ezeket.

A' Gróf ezt népének tudtára adatta,
Semmit se vegyenek, meg-parantsoltatta.

Más nap el-is jöttek ők mindenfélével,
Ki gyümöltsel, ki meg főzött ételével.

Illy ételből enni egy kénszerítettett,
Mindjárt hánni kezdett, és meg-is gebedett.

A' többi ezt látván, mindjárt el-szaladtak,
Mivel nem üzettek, kézbe nem akadtak.

Más nap Silolaut nevű Fejedelem
Kérte, adatasson néki engedelem,

A' szomszéd erdőbe Gróffal hogy lehessen,
És ott egyrűl másrűl vele végezessen.

Ez egy más Királlyal vetett szövetséget,
Úgy nézték a' Grófot már mint ellenséget.

Azt végzék, hozzájok ha jönn az erdőbe,
Ottan mindjárt őtet verik agyba főbe.

Gonosz szándékokat már mások tudtára
Adták: igyeksenek hogy ők halálára.

Leg-ottan egy Tisztet ötven katonával,
A' kit más követett két nagy ágyújával,
Ki-küldött: hogy ezek reájok tsapjanak,
Lőjjék, vágják, pardont egynek se adjanak.
Meg-sejdtívén őket ezen roszz emberek,
Szaladtak; azt nézték, hol vólna a' berek.
Két nap múlva megint jött egy Néger Leány,
Mert gyümölsöt hozni szokott már egynehány.
Szólltt: hogy ezekhez jött erős segedelem,
Kötést tévén vélek Kaul Fejedelem.
Mind ezeknek a' Gróf hogy eleit vegye,
Gonosz szándékokat hamar vízzé tegye;
Fő Strázsa-mesterét hatvan vitézekkel
Ki-küldé; mert tudta, meg-veri ezekkel,
Falujokba ezek reájok ütöttek,
Mihent két ágyúkat ellenek sütöttek,
Itt a' berek mindjárt az erdőt nyakokra
Vették, bé-nem-várták azokat magokra.
A' Fő Strázsamester földig égetette
A' falut, sántzait mind semmivé tette.
Az ő kötéseknék lett ilyen szép vége,
A' Grófnak-is tőlök lett már békessége.
Kevés napok múlva követek jövének
Hat Tartományokból; a' mint bé-lépének
A' Grófhöz: mindjárt artzokra borúltak,
Az ajándékokhoz, mellyet hoztak, nyúltak.
Lábaihoz tették minden tisztelettel,
Szóllottak hozzája ők nagy köszönettel;
Mivel hogy meg-verte ellenségeiket,
Kik gyakran rablották saját öveiket;
Kivánnának ők-is vele kötést tenni,
Tudják, bátorságba fognának úgy lenni.
A' Saphierbai nép-is békességet
Kért, és kívánt tenni Gróffal edjességet.
Rá ált, 's meg-engedett e' sziget népének,
De úgy; hogy ne tartsa Kault ez fejének.
Ötöd napon jöttek ezek seregessen,
A' Gróf szállására mentek egyenesen.
Meg-mondták: hogy Kault immár le-vettették,
A' Gróft szeretik, eztet azért tették.
Eggyesség kötésre minnyáját itt hozta,
Holmi edjel mással meg-ajándékozta.

Szintén eztet tették az Angontziei
Szigetekbe lakó dús gazdag Fejei.
A' mint a' Tartományt ő egyszer vizsgálta,
Egy hegy tetejére menvén, ottan látta,
Hogy itt réz értz vólna a' földnek gyomrába,
A' nagyobb hegy tarhatt aranyt-is magába.
Ezt a' Ministernek adta értésére,
Hogy mi tévő légyen, vár rendelésére.
Első Aprilis vólt, éjjel a' posztokat
Tekénteni mene, mint leli azokat.
Vélte; hogy mindenütt strázsa áll; azomba
Hét el-szökött, küldött ezek után nyomba.
Ezek más nap hamar el-is fogattattak,
A' mint Gróf elibe minnyáján hozattak;
Meg-vallották, hogy még ötvenen, 's két Tisztek
Ő utánok szökni, 's jönni igyekeztek.
Árestomba mindjárt minnyáját tétette,
Ki-ki büntetését, mint érdemlé, vette.
Örökös munkára a' két Tiszt adatott,
Köz nép veszsőt futott, ki meg páltzáztatott.
Más nap Fulpointból Postillon meg-tére,
Mihelyest Senan Úr a' Grófhhoz itt ére;
Meg-mondá: Hiavi kötést kíván tenni,
Bár sok kereskedő ellene fog lenni.
Mind azon nagy Fők-is, kik szent Máriának
Szigetébe laknak, így gondolkoznának.
Minnyájának a' Gróf magát ajánlotta,
Aliátusoknak már őket tartotta.
Illyen minden-féle nagy változásokkal,
A' Grófnak dolgai folytak sok módokkal.
Rontó nagy dolgokba nem törte a' fejét,
Szabadulásának várta tsak idejét.
A' Gróf el-érkezvén már Europába,
Hertzeg Eguillonhoz menvén Campagnába;
Tsak Rontó vólt vele, a' többi mind el-ment,
A' mint Verseimbe ki-tettem oda fent.
Látván, hogy a' Grófné ide el-érkezett,
A' Gróftúl sok féle dolgokat kérdezett.
Elsőben-is így szólott; azon esedezem,
Nagysád előtt szívem' titkát fel-fedezem.
A' Grófnét Nagyságod ide mért hozatta?
Mi drága hazánkba ötet mért nem hagyta?

Úgy-é? hogy hazánkba nem kíván bé-menni?
Hanem itt Frantzia szolgálatba lenni?
Méltóságos Uram! én itt nem maradok,
Azért most Nagysádnak végső válét adok.
Én ezen sziszegő nyelven beszélni,
Muszie, Muszie, Új! vagy füttyülni
Nem tudok: szívemnek nintsen tsendessége,
Végre meg-rómlana testem egészsége.
Kérem Nagyságodat; egy Passust szerezzon
A' Birodalomtúl; 's engem' el-ereszsen.
Magyar Kanahánba haza fogok menni,
A' mint ki fog telni, gazda fogok lenni.
Szóllt a' Gróf hozzája; tartóztasd magadat,
A' vak tetű nagyon tsípi a' talpadat.
Mert mindig tsak menni, tsak szaladni akarsz,
Gyakran magad alá nagy heveddel kaparsz.
Nem de nem mind eddig valamit szóllottam,
Mind igaz vólt, 's bé-tólt az, miket mondottam.
A' mit most-is mondok, ved bé jól fejedbe,
Mint szent igasságot, óltsd-bé a' szívedbe.
Nem más, tsak én vóltam, ki Sibériábúl
Ki-hoztalak, súlyos keserves rabságbúl.
A' többi el-hagyott, ez a' köszönetem,
Bár hol lássam őket, szemekre nem vetem.
Hogy te el-nem-hagytál, aztat nagyra veszem,
Mindent a' mit kívánsz, kedvedért meg-teszem.
Meg-tetszik, Magyar szív vér a' te melylyedbe,
Nemes azon lélek, melly éleszt testedbe.
De hátra vagyon még két fekete leves,
Azért fiam Rontó kérlek, ne légy heves.
Meg-vallom itt néked, hogy Királynénk ellen
Én nagyot vétettem; törődöm a' mellyen.¹²⁷
Te pedig ellene még többet vétettél,
Mert kétszer Desertor egyszer gyilkos lettél.
Hazánkba mi ketten ha mennünk vaktába,
Hidgyed; hogy majd esünk ottan galyibába.
Dolgunkat akarom én jó karba hozni,
És abba kívánok már mostan dolgozni.
Két esztendő alatt bóldogulásunkat
Érjük; én intézni úgy fogom dolgunkat.

¹²⁷ Ezen vétkérül tettem én egy kis homályos emlékezetet, elő járó beszédembe.

A' Frantzia Király, Királynénknak veje,
Ez reménységemnek leg-nagyobb ereje.
Már eddig-is néki sok hasznot hajtottam,¹²⁸
Mert hatalma alá sokat hódítottam.
Reményilem dolgunkba magát közbe veti,
Meg-enged Királynénk, ezt véghez viheti.
A' más leves ez; hogy pénzre kell szert tennünk,
Hazánkba szégyen lesz, pusztá kézzel mennünk.
Ha már eddig Fiam mellettem szenvedtél,
Mindenkor hív vóltál, nékem sok jót tettél;
Két esztendő nem lesz örökké valóság,
Most engem el-hagyni, lenne nagy bolondság.
Dolgunkat végezvén, el-fogunk mi menni
Hazánkba; fogunk ott békességbe lenni.
Felelt erre Rontó, meg-tsapván homlokát,
Mért marad itt Nagysád, most értem az okát.
Úgy segéllyen régen már el-felejtettem,
Hogy kétszer szöktem-el, és gyilkos-is lettem.
Igaz biz' az, hogy ha én hazánkba mennék,
Majd buksi fejemet, had el, hadra vennék.
Pedig már a' halál egyszer Cseh Országba
Kötelen vezetni akart más Világba.
Hogy ha eszembe jutt, még most-is izzadok,
Jobban mint a' tenger habjátúl borzadok.
Itt a' Grófnak az ő lábaihoz borúlt,
Tsókolta azokat, könnye mint esső húlt.
Szólltt: kegyelmes Grófom! életem gyámola,
Enged! lábaidnak lehessek zsámolya;
Mert te vagy én véddöm, te vagy én Istápom,
Mindenkor jót tenni kívánsz velem, látom.
Két esztendőt kívánsz, hogy még szolgállyalak,
Óh kevés az, hogy tsak addig urallyalak.
Hét esztendőt szolgált Jákób Rachellyáért,¹²⁹
Lábánál; hogy társúl adgya néki azért.
Óh sokkal többet ád Nagysád nékem ennél,
Drágább semmi sintsen az ember élténél.
Azért-is én nem két, vagy hét esztendeig
Szolgálom Nagysádat, de éltem végéig.

¹²⁸ A' nyóltzadik Tzikkelybe NB. jegyzésbe ki-tettem, hogy sok szigetbe Gróf Benyovszki ki-tétette a'
Frantzia Király tziójét, ezen hasznok értetődnek itt.

¹²⁹ Gen. Lib. I. cap: 29.

Erre azon ládát Rontó bé-vitette,
Mellybe a' Gyöngyöket 's aranyakat tette.
Szólltt a' Grófhöz: pénze hogy vagyon tudná-é?
Itt az alamisna, ez mint Nagyságodé,
Ki-nyitván a' ládát, e' kintset tsudálta
A' Gróf, a' mint ennek nagy számát meg-látta.
Rontó miként *questált*, mind el-beszéllette,
Dítsérte Gróf ötet, hogy ezt böltsen tette.
Adott-is ő néki abbúl alkalmas részt,
Illő jutalmazni a' fel-találó észet.
A' gyöngyöt Grófnének maga adta Rontó,
Szólltt térd meg-hajtással, ez Nagysádnak lesz jó.
Meg-köszönte néki, tsudálta nagyságát,
Azoknak érdemre való méltóságát.
Egy ezüstbe foglalt szép pipát nyert azért,
Szólltt, hogy nem adná azt ő egy köből gyöngyért.
Ezek után történt Rontónak illy dolga,
Mivel a' Gróf mellett volt ő, úgy mint szolgál.
A' Gróf Fraimaurer vólt, 's míg itten mulatott,
A' Hertzegnél igen nagy Lózs¹³⁰ tartatott.
Estve a' kastélyba a' Gróft kísérte,
Majd hogy a' fényes nap őket ott nem érte.
Látott egy szálába sok Urat bé-menni,
Sok gyertyákat égni; vélte bál fog lenni.
De mivel nem látott bé-menni Dámákat,
Zengeni sem hallott itten muzsikákat;
Nem tudta, oda bent hogy mit mivelnének,
Ha vatsorálnának, étkeket vinnének.
De nem vittek, azért a' dolgot tsudálta,
Ásítózott: Grófját ő nehezen várta,
Nagy sokára ki-jött, őt haza kísérte,
Mindjárt le-is feküdt, az álom el-érte.
Más Nap ebéd felett, őt meg-szóllította:
Te szabad kőmives leszel-é? mondotta.
Majd bé-íratlak ezen Társaságba,
Igen nagy Urakkal jösz Atyafiságba.
Az Isten mentsen-meg, kőmives nem leszek,
Inkább tsépet, kapát, a' kezembe veszek.
Mert ha magos tornyot kéne építeni,
El-kellene akkor életem veszteni,

¹³⁰ Midőn a' Fraimaurerek gyűlést tartanak, aztat ők Lózsának nevezik.

A' deszka állásra talám tsak fel-mennék,
De hogy ha le-néznék, ha egyszer ott lennék:
Le-zuhannék arrúl mindjárt nyakra főre,
Melly a' földön lenne, azon rakás kőre.
Nem merek fel-menni semmi magosságra,
Azért nem is vágyok illy Atyafiságra.
Szédül fejem, mellyért sem Áts, sem kőmives
Nem leszek; katona vagyok, nem kézmives.
Rontónak szavait a' Gróf mosolyogta,
Mivel őt szerette, a' kezénél fogta,
Szólltt a' Gróf: én szabad kőmives lásd vagyok;
Meg-vallom munkáink nehezek, és nagyok;
De még sem dolgozok sem kövel, sem mészszel,
Hanem okossággal munkállok és észszel.
Szólltt Rontó; lehet a' kőmivesnek esze,
De ha nem lesz köve, sem pediglen mesze,
Se tornyat, se házat, nem fog építeni,
Sem Várost kő fallal körül keríteni.
Hazámba tanúlt vólt, 's okos a' Plébánus,
Püspöki Megyébe vala ő Decánus;
Még-is új templomot maga nem épített,
Hanem meszet és sok köveket készített.
Úgy dolgoztak osztán azon kőmivesek;
Kiknek nem vólt annyi, mint nékie eszek.
Nem érted a' dolgot, szólltt a' Gróf hozzája,
Illy építés, olyan kőmives munkája.
A' melly mester ember kezeivel munkál;
Szabad kőmivesség egy Társaságból áll,
Az egész Világon, melly el van terjesztve,
De tüze mind eddig nints még fel-gerjesztve.
Ez a' Frantzok között tám hamar lángot vett,
Mert előmenetelt itt titkon nagyot tett.
Gyönyörűség illyen Társaságba lenni,
Nagy Uraságokkal a' *Lózsiba* menni.
A' hol nagy, és titkos dolgok munkáltatnak,
Nem kövek, mint véled, rakásra rakatnak.
Szólltt Rontó: én aztat itt meg-nem-foghatom,
Nevének az okát fel-nem találhatom;
Mert e' név illene hozzá; Bőlts Társaság!
Mivel ebbe vagyon sok tudós Uraság.
Kőmives mesterség illik tsak durváknak;
Illy formán hihatnák ezt szabad vargáknak.

Mondja-meg Nagyságod, melly vallásba vannak?
Annak, a' ki bé-áll, mi fizetést adnak?
Avagy-is az illyen meg-gazdagodik-é?
Azon nagy munkák közt, okosabb lészen-é?
Kőmives mesterség, szólltt a' Gróf: nagybúl áll,
Roppant Templomokat, várost, várat munkál;
Mivel e' Társaság nagy munkákat téssen,
Azért illy *analog* nevet arrúl vészen.
A' ki ebbe bé-áll, lehet a' Pápista,
Lutheránus, Orosz, vagy-is Kálvinyista,
Quakker, Adamita, és Mahometánus,
Lehet Epicurus, bár Sociniánus.
Bé-veszik, ha mindjárt lészen-is Deista,
Főképpen szeretik ha Naturalista.
Fizetést nem adnak, mert a' mulandóra
Itt nem tekintenek, hanem tsak köz jóra.
Munkánkat nem szabad nékünk ki-mondani,
Ki ki meg-esküszik, hogy nem fog szóllani;
Azért nem-is veszünk mi bé Aszszonyokat,
Nyelvesek, ők ki-is fetsegnék azokat.
Szólltt Rontó: bizonynal tsudálatos dolog,
Ezer a' gondolat, melly elmémbe forog.
Mert magával hozza azt a' kereszténység,
A' Természet, és az igaz emberiség;
Hogy ha egy Társaság emberek hasznára
Hasznos jót fel-talál, adja azt tudtára
Az egész világnak: hogy abbúl részt végyen
Minden felebarát; 's haszna néki légyen.
A' hol a' jó dolog ki nem jelentetik,
Jó lelki esméret ott számkivettetik.
Illyen Társaságnak tagjai kajányok,
Az emberi nemet ölö oroszlyányok.
Bé-venni tsak azért kéne Aszszonyokat,
Mivel bé nem tudják fogni a' szájokat,
Azon fel-talált jót majd ki-trombitálnák,
Egész Társaságot böltsnek kiabálnák.
Soha sem szükséges hasznost palástolni;
Olly jót, melly embernek használ, el-titkolni.
A' szeretet nem illy fundamentomon áll,
Felebaráttjának ez örömet használ.
Melly a' jót titkollya, vad szeretet, és rosz,
Azért nem mutattya, mert a' tárgya gonosz:

Minden vallásbéli, hogy bé-vétettetik,
 Úgy tetszik, az Isten itt nem tiszteltetik,
 Mivel bé-véteik az Epicurista,
 Ennél-is kedvesebb a' Naturalista;
 Én e' Társaságnál semmire sem mennék,
 Mert e' nagy bolygásnak ellensége lennék.
 Az ilyen Társaság nem más tsak habarék,
 Minden roszbúl özsze firtzelt szem takarék.
 Naturalistának való, mert ötet kár
 Nem érheti; mivel meg-döglük mint számár.
 Értem már, Nagyságtok mind kőmivesek,
 De Bábelt munkálnak, bár elég eszesek;
 Előbb avagy utóbb ez el-is fog dűlni,
 Szent Lélek tüzének nem lehet meg-hűlni.
 Cagliostro Úr-is e' tornyon épített,
 De fáradságáért, ő nem leg-jobb bért vett.
 Mert Bábeltűl vitték Angyalok Várába,
 Ott kinlódik vason a' jámbor Rómába.
 Frantzia Országának szabad kőmivesi,
 Filosofussai, Jacobinnessei,
 Építettek ugyan igen nagy machinát,
 De már dűl! darabja veri soknak inát.
 Addig tanátskoztak ezek a' *Lózsikba*,
 Míg belé nem vesztek edgyik a' másikba.
 A' *Gvilotin*¹³¹ mű szer vértűl ritkán száraz,
 Mivel Társaságok tagja mindenik gaz.
 Törvényes Királyok vérit ki-ontották,
 A' szent Egyházakat, vallást el-rontották.
 Sok ezer szenvedett Párisba rút halált,
 Mind ezeknek véri az egekre kiált.
 Ugyan azért már most a' Magyar kard éli,
 Mint Mészáros a' húst, szintén úgy metéli.
 Ellenek támadtak a' sok Fejedelmek,
 Nints sehonnan nekik leg-kissebb védelmek.
 Egész épületek dűl, jön pusztulásra,
 De nem-is érdemes illy gaz munka másra.
 Kérem Nagyságodat, hogy hadja-el őket,
 Úgy nézze azokat, mint szemfény vesztőket.
 Kívánom e' mellett, hogy sokáig éllyen,
 De *Fraimaurer* én nem leszek, úgy segéllyen.

¹³¹ Gvilotin: azon eszköz, mellyel Frantzia Országba fejet vesznek.

KILENTZEDIK TZIKKELY.

Ebbe elő-adattatik, Gróf Benyovszki Mórítz miként szállotta-meg a' Tingballe nevezetű víznek környékét, ottan történt betegsége, és Assises kereskedővel lett dolgai elő-hozattatnak. Nem különben miképpen kiáltatott ki a' Sambariverek Királyok neméből valónak, mint kötött Hiavi Fejedelemmel békességet, és melly szerentsésszen végzette a' Saphierbajerekkel, és Szeklaverekkel háborúit.

Senan Úr véletlen 's hirtelen meg-hala,
Ez pénzbe 's mindenbe, fő számvevő vala,

Tudta a' Gróf, hogy a' számodása hibás,
Mert ritkán dolgozott, vitte ezt mindég más.

Sem azt, a' mit bé-vett, sem azt, mit ki-adott,
Fel-nem-írta, dolga mindég így maradt.

Nem tudhatta a' Gróf, melly nagy a' Kassája,
Azért tartott, hogy majd nem mégyen munkája.

A' kereskedéshez pedig kívánt fogni,
Mivel leg-főbb hasznot ez szokott okozni.

Ugyan tsak el-küldé Majör Úrt próbára,
Számos katonákkal Tingballe parttyára;

Hogy ott Angovane falu ellenébe,
Melly Szeklavereknek vala a' kezébe;

Telepedjen-le, és építsen helységet,
Ott lakó Nagyokkal tégyen békességet.

Tanúllya-ki, azok miként kereskednek;
Melly nagy az erejek, mivel ditsekednek?

Az ő erköltsöket, tulajdonságokat,
Ha lehet kötésre hozza minnyájokat.

Jó-é ott a' klíma, azt-is fel-jegyezze,
Szóval mi jót tehet, azt mind el-végezze.

Utólsó Aprílis napján el-érkezett
A' királyi Corvet, (e' hajó nevezet.)

E' hajónak neve vala *le Necessér*,
Corbi úr vólt ezen Kapitány, 's fő Vezér.

Az Isle de Frantzba, maradt Gróf népét
Hozta ezen hajó, 's Kapitány Sangliét.

Nem leg-jobb karba vólt a' Grófnak dolga itt,
Mert sokat népéből a' halál sírba vitt.

Komandóba, vagy-is beteg vólt sok Tiszttye,
Magazinumokba kevés vala liszttye.

Orvossága sem vólt, sok vólt a' haldokló,
Doktora sem vala valamire való.

Maillárt Úrtúl várta ő mindég ezeket,
De ez szánt szándékkal róla felejtkezett.

Maga vólt ő borbély, maga vala Doktor,
A' betegek körül mivel vólt mindenkor,

Hideglelést kapott maga-is végtére,
Jól esett Aiguillon, szigetbe hogy ére;

Mert a' levegőnek meg-változtatása,
Lett egészségének vissza adattása.

Innét Grófnéjának meg-tekintésére,
Louisburgba mene; mihent oda ére,

Meg-ijedt; mert őt' is a' hideg gyötörte,
Egy napon kétszer-is ez őtet ki-törte.

Rajta maga vágott eret 's azzal tette,
Hogy őt' a' haláltúl még-is meg-mentette.

Le-betegedtek itt Obristlaidnant Marin,
Tizen-ött köz ember; Kapitány Savarin.

Kevés napok alatt ezek mind meg-hóltak,
Kár vólt; mivel meg-hitt emberei vóltak.

Ez eset szívébe bánatot okozott,
Egészesbb helyre menni kívánkozott.

A' Tingballe víznek ki-küldé parttyára
Marigni Hadnagyot: ez azt hogy bé-jára;

Viszsa jövéen mondá; egy kies térségre
Akadott; keresni kell párját szépségre.

Lakosok hívják ezt egészség térének,
Leg-jobb lesz, ha azon le-telepednének.

Hegy vólna felette, a' mellyre-is egy várt
Lehet építeni, így nem szenvednek kárt.

Mert a' Tingbal vizét abbúl, 's a' térséget,
Lehet óltalmazni, látván ellenséget.

A' Gróf e' jelentést nagy örömmel vette,
Rendeléseit-is míndjáraást így tette.

Corbi Urat küldé oda munkásokkal,
Hogy ottan házakat építsen azokkal,

Az alatt Majör-is, küldött egy levelet,
Hogy ő minden féle vizsgálásokat tett.

Akadott egy útra, melly Antagviébe;
Gazdag tartományba egészlen vezet be:

Bé-is akart menni, de ennek Nagygyai,
Vóltak katonákkal nagy akadályai.

Leg-ottan tizen-hat vitéz embereket,
Ezekkel huszon négy nyilas Négereket

Küldött a' Gróf oda az ő óltalmára,
Tudván e' sziget-is léssen nagy hasznára.
Egy más nagy szigetbe laktak Szeklaverek,
E' nemzetbe rosszak vóltak az emberek.
Mert némelly Nagyokat, kik Grófhöz állottak,
El-tsábítván ezek; már velek tartottak.
Meg-tudván ezt a' Gróf, népét készítette,
Bár bádjadtak vóltak, fel-fegyverkeztette.
Azon Szeklaverek táborba feküdtek,
Véletlenül éjjel reájok ütöttek;
Ki merre mehetett, futottak, szaladtak,
Nem leg-rosszabb prédát Gróf népének hagytak.
Mind eddig ohajtva várt ő segítséget,
Hogy Isle Frantzbúl kap népet, eleséget.
De mivel nem kapott, írtt kemény levelet,
Maillárdtnak; a' mellyet ablak mellé nem tett.
Népet kért, és lisztet, pályinkát, gúnyákat,
Hajókat, 's tserére való portékákat.
Meg-írta, kilentz száz ezer font rízskását,
Nád mézbúl pediglen két száz ötven mázsát,
Három száz ökrökkel fog nékik küldeni,
Ha kérését fogják bé-tellegesíteni.
Kilentzven hat ezer száz hatvan livrákat,
Hogy ki-pótolhassák a' Kassa hibákat;
A' Madagaskári Kassirernek le-tett,
Ön saját pénzébúl még interest sem vett.
A' Guberniumtúl ezt-is vissza kérte,
De végét kérése semmibe sem érte.
Mostan Marigni Úr, 's Úrfia meg-hóltak,
A' Grófnak dolgai nem jó karba vóltak.
Mind ezekért szíve úgy meg-illetődött,
Hogy súlyos beteg lett, 's halállal veszsződött.
Őt' az egészségnek ki-vitték térére,
Sátort vertek néki egy domb tetejére.
A' friss levegő ég azt által járhatta,
Egességét Isten hamar meg-is adta.
Azon hegyre, mellyrúl már fellyebb szóllottam,
Jó vár helynek lenni ki-tettem, 's mondottam.
Építettett hamar egy jó erősséget,
Az egész megyének adott ez szépséget.
Ezt Augustusburgnak maga keresztelte,
Vienne Hadnagyot ő ebbe rendelte

Komendánsnak: ötven, és hat katonákat
Adatott alája tsupa Frantziákat.

Vásárt-is-ütött itt, sok marhákat a' nép
Hajtott; portéka-is vala itten sok szép.

Viszsza mene a' Gróf innét Louisburgba,
Itt-is szintén úgy tett mint Augustusburgba.

Egy szép Tzitadellát itt-is építetett,
A' melly Fort-Louisnak tőle neveztetett.

Vizen kellett néki ide vissza jönni,
A' mellyet sok Anyák meg fognak köszönni.

Oka ennek az; hogy itt Madagaskárba
Régi szokás, a' melly szülőket nagy kárba

Gyakran hozza, mivel olyan gyermekeket,
A' kik e' világra testeken jegyeket

Hoznak, vagy születnek, bizonyos napokon
Szerentsétlenségek ha estek azokon,

Illyen gyermekeket mind a' vízbe hánnyák,
Mint kutya kölyköket, az Atyák nem szánnyák.

Hajójárúl látván három embereket,
Víz parttyára hozni három kisdedeget;

Mivel Aszszonyokat nem látott itt lenni,
Kérdé, mit akarnak ők ezekkel tenni?

Feleltek: az edjik szerentsétlen napon
Jöve e' világra, másika meg vakon,

A' harmadik jegyes; mi nem szenvedhettyük;
Azért mind a' hármat most a' vízbe vettyük.

A' három ártatlant tőlök el-vétette,
És barom attyokat jól meg-verettette.

Hajójára nékik kellett fel-menni,
Míg a' várost érte, árestomba lenni.

Louisburgba érvén, a' Fejedelmeket
Bé-gyűjté, és ezen három gyermekeket

Meg-mutatván, szóllott: hogy Istentelenség,
És ki-mondhatatlan szörnyű Kegyetlenség;

Maga gyermekével Atyának ezt tenni,
A' fene Tigrisnél még fenébnék lenni.

Ílly rettentő dolgon természet meg-indúl,
Még a' vad állat-is, kölykét vesztvén, búsúl,

Tehát az emberek azt mint követhetik,
Saját magzattyokat vízbe mint vethetik.

Illy atyákra nem száll az Isten áldása,
Rontasson-el, kéri, ez Ország szokása.

Leg-ottan keményen ez meg-is tiltatott,
Illyenek fejére e' törvény szabattott:
Hogy irgalom nélkül fel-nyársoltattatik
Olly Atya, a' mellyre ez bizonyíttatik.
A' szeretet nagyobb sokkal az Annyába
Maga gyermekéhez, mint sem az Atyába.
Nem tsuda, mert eztet a' méhe formállya,
Szíve alatt hordja, örvend ha ki-állya
Fájdalmit: és mihent magzattyára tekint,
El-felejtí mindjárt, hogy szenvedett sok kint.
Itt-is az Anyáknak szívek fel-indúla,
A' szerelem tüze lángola, és gyúla.
A' Gróf udvarába egybe seregették,
A' hozott törvényért köszönetet tettek.
Térdeikre estek a' Grófné lábához,
Hitet tettek, hogy ők magok magzattyához
Hívek lesznek; vízbe nem engedik vetni,
Inkább az Attyokat meg-fogják öletni.
Jelen vala immár tizedik September,
Sok Saphierbajer ez nap, és sok Néger,
A' Gróf ellen hittet tettek szövetséget,
És úgy nézték ötet már mint ellenséget.
Hiavi nékie ezt tudtára adta,
Hogy ő jó baráttya, azt-is meg-mutatta.
Küldött mindjárt száz hús jó fegyvereseket,
Ajánlotta magát, hogy küld még többeket.
Azon fejedelmek, kik szent Máriának
Szigetébe laknak, hogy hívek vólnának,
Bizonyíták; mert ők hat százat küldöttek,
Kik már ellenségre gyakorta ütöttek.
Saphierbájerek, hogy ezt meg-hallották,
El-mentek; a' Megyét ők üressen hagyták;
Egész szigettyeket el-vehette vólna;
De jobbnak ítélte, hogy ha velek szóllna.
Üzent-is nékiek, hogy hozzá jönnének,
Békességet, ha úgy tetszene, tennének.
El-is jöttek, 's álltak a' Grófnak részére,
Hitet tettek, lesznek mindég védelmére.
Ezen dolog mint egy nagy gyűlésbe törtent,
A' mellybe felette sok nagy Úr meg-jelent.
Azt-is itt végzették, hogy ha kik hír nélkül
Gyűlést tartanának, tartasson az vétkül.

El-vesztik ilyenek minden jószágokat,
Sclávusoknak teszik ez által magokat.

Saphierbajerek itt meg-büntettettek,
Húsz ökröket adni kéntelenítették.

Itt már minden dolog lévén békességbe,
Érkeze egy hajó az itt való révbe.

Anger Úr vólt ezen, egy parantsolatot,
Mellyet Maillardt küldött, Gróf kezébe adott.

Hogy küldjön három száz ezer font rizskását,
Mert láttya most ennek nagy fogyatkozását.

De nem küldött, mivel fösvény vólt árával,
Fizetni kívánta tizen-hat livrával

Fonttyát: holott helybe egy fontnak az ára
Huszon-két livra vólt, lett vólna nagy kára.

Kik e' hajón vóltak, igen rút dolgokat
Vittek véghez, lopást, 's több otsmányságokat.

Mellyekért Gróf őket árestomba tette,
Tetteket Maillardtnak póstán jelentette.

Egy más levelet-is ezen hajó hozott
A' Grófnak: ez néki örömet okozott.

Ebbe Ternei, 's Maillárdt azt adták tudtára,
Hogy küldeni fognak néki nem sokára,

Assises Úr által egy helyes számvevőt,
Író deákokat, és szolgát-is kettőt.

Ő fog Louisburgba Bel pul hajón menni,
Mellyen élelemre való-is fog lenni.

Első napja vala Október havának,
A' Gróf katonái ilyen hírt adának:

A' kik Manasárba vóltak Komandóba,
Melly szigetbe részek vólt igen sok jóba,

Hogy a' Sambarivek sziget bíztossai,
A' kiket küldöttek, annak lakossai,

Jelentették nékik, hogy ők kötést tenni
A' Gróffal kívánnak, és alatta lenni;

A' magok megyéjét el-fogják ők hagyni,
Ha Saphierbait nékik fogja adni.

Az honnan ha néki háborúja léssen,
Négy ezerbül álló segítséget vészen.

Mindjárt barátságot, kötést-is velek tett,
Egy Komandót küldött nékik; hogy ez meg-lett,

El-mene azután egészség térére,
Ottan Majör, 's Corbi Urakhoz bé-tére.

Meg-tudta ezektől nap nyugotta részen,
 A' melly hús, vagy harmintz mértföldeket tészen,
 A' lakosok igen gazdagok vólnának,
 Sok pamut, gumival, 's ökrökkel bírnának.
 Fekete Hebánium, szép magos Tzédrusok,
 A' mint nálunk tölgy fák, nálok van annyi sok.
 És ha a' Nagyoktól ezek nem félnének,
 A' Gróffal örömetst ők kötést tennének.
 Október holnapnak ketedike vala,
 Hogy a' révbe Bel pul hajó bé-szalada.
 Isle de Frantzbúl jött Assises Úr ezen,
 A' nagy szél vész között evezett nehezen.
 Ternei, Maillárdt Urak azt adták tudtára,
 Hogy ő a' Tárházbúl elég pénzt számára
 Vett vólna-fel, mellyel nem tsak esztendeig
 Fizetheti népét, hanem több ideig.
 A' Gróf Assisestúl kérte azon summát,
 Felelt, hogy ő nem nyert, sem aranyt, sem bogmát.
 Sőt maga pénzén-vett portékát tserére,
 Úti költségre-is pénzt másoktól kére.
 Ez-is álnok szívét hamar látzattatta,
 Mert itt az Nagyokat ő mind fel-bízzgatta
 Kéz alatt; és nékik mindég azt hirdette,
 Hogy a' Gubernium őt' azért küldötte,
 A' Gróf dolgaira hogy itten vigyázná;
 Látván ha kárt tenne, 's nagyokba hibázná,
 A' Guberniumnak adná értésére,
 Vigyázná serénnyen minden lépésére.
 Panaszsa-is, hogy ha valakinek vólna
 Ellene: ne mással, tsak ő vele szóllna.
 Meg-tudván ezt a' Gróf, magához hívatta,
 Ezen gázságáért most tsak pirongatta.
 Itten megint a' Gróf recidivát kapott,
 Rontó az ágyátúl el nem-ment egy tapot.
 Nem engedte, hozzá mostan hogy mennyenek,
 Alkalmatlanságot nékie tegyenek.
 Kik Madagaskárba születtek 's lakoztak,
 Ha szóllott hozzájok, mindjárast távoztak.
 A' Frantziák vóltak nagyon szemtelenek,
 Bátrak mint a' vak tyúk, és embertelenek.
 A' Grófhhoz akartak mindétig bé-menni,
 Bár nagyon beteg vólt, nála inni, 's enni.

Vakmerőségeket ő nem szenvedhette,
 Nyelveket kevéssé immár meg-érthette.

Ha Frantziát látott a' szobához jönni,
 Tudta: *Bon Zsúr Rontó!* hogy így fog köszönni;

Szervitőr Muszie! aztat így fogadta,
 De a' Grófhhoz mégis bé-nem-botsájtotta.

Ha erővel akart bé-menni, 's nem ment el,
 Akkor így szólott hozzá, *alé vu al diabel,*

Egy Frantzia eztet nagyon orrollotta,
Vu zet ün zsán futter! haraggal mondotta.

E' még nem vólt elég, a' spádéjához nyúlt,
 Látván eztet Rontó; a' vére fel-posdúlt.

Nem húzott ő kardot, egy husangot kapott,
 A' keze fejére ezzel úgy rá tsapott,

Hogy mindjárt spádéját a' földre ejtette,
 Dolgát szaladásra nem tréfára vette.

Mivel már heves vólt, őt' nem tágította,
 Végig az udvaron vágta, és hajtotta.

Kiáltott: *par gyiö! Zse szvi ün Svalyé!*
 Hogy a' kaput érte, szólott Rontó: *adjié.*

Kapun túl kiáltott, *vuzet szán conduit,*
 De a' hátán még-is sok kék fóltot el-vitt.

Mások-is tesznek így, nem tsak a' Frantziák,
 Hízelkedve hányják a' reverentziát,

Invitálás nélkül nagy házakba mennek,
 Minden nap ezt teszik, szünete nints ennek.

Tizenkettőt ütt már az Város órája,
 Mégis ott van, mert nem füstöl a' konyhája.

Kanditsál, tesznek é néki tánnyéért 's széket,
 Addig az Aszszonynak beszél ő sok szépet.

Az asztalnok nem tud itten már mit tenni,
 Láttya; e' szemtelen hogy itt akar enni,

Néki-is tánnyéért tesz, hozzák az étkeket,
 Mintha tsudálkozna, úgy nézi ezeket,

Hát immár dél vagyon? szóll; az lehetetlen!
 Zseb órájára néz, bútsúzik kelleetlen.

Most már a' betsület azt hozza magával,
 Hogy őt' tartóztassa az Úr Aszszonyával.

De magát általok soká nem kéreti,
 Spádéját, kalapját egy szuglyába veti.

Le-üll, eszik, iszik, olly dolgokrúl beszél,
 Hogy maga sem hiszi, 's ha asztaltúl fel-kél,

Hajtogatásait tzikornyásan teszi,
A' háznak Aszszonyát jobb karjára veszi,
Bé-vezeti ötet napló szobájába,
Maga dítséretnél nints egyébb szájába.
Az Úrnak felette nagyon hízelkedik,
Familiájával főképpen kérkedik.
Illyek nem Nemesek, hanem mind Mágások,
Tsekély eredetük ezek előtt mások,
Most-is majrot bírnak az Ararat hegyén,
Palestina övék, nints-is köztök szegény.
Jobb eztet el-hinni, mint sem oda menni,
A' hol születettek, rólok kérdést tenni.
Ha le-ült az Aszszony a' kanapéjára,
Bé-hozzák a' kávé kis asztalkájára,
E' vendég ebből-is iszik egy finzsával,
El-nem-megy, mert még van rozólis hijával.
Ezt-is fel-hörpenti, 's hogy itt vatsorára
Maradhasson; vár míg nem hívják Vojtára.
Az ilyen minden nap' e' házba bé-sétál,
Kevés napok múlva már abba prescribál.
Végre úgy köszöni-meg az el-vett sok jót,
Hogy ez ház ellen ejt sok motskos, 's trágár szót.
Nem jó illyeneknek kis újjat mutatni,
Mert a' karhoz fognak még fellyebb-is kapni.
Ha ki barátságba illyekkel nem merül,
Szerentsés ember az, sok rosszát el-kerül.
Grófot nem tágíták a' forró spasmusok,
A' mennyit szenvedett kevéssé vala sok.
Az alatt Assises mene a' Tisztekhez,
Fel-fuvalkodással így szólla ezekhez:
Nints bizonyosbb annál, hogy a' Gróf most meg-hal,
Én pedig küldettem olly parantsolattal,
Maillárdt Úrtúl ide; hogy minden írását
Kezem alá vegyem; több egyebét, mássát.
Tartoznak az Urak ebbe segíteni,
Bajba nem akarván magokat ejteni.
De e' ros szándékba egy sem segítette,
Sőt minden Tiszt Grófnak ezt meg-jelentette.
Mihent jobbatskán lett; mindjárt el-hivatta,
Hogy egy álnok ember, néki meg-mutatta.
Szólltt: Maillárdtúl vett illy parantsolatot,
A' mellyrül írást-is a' Grófnak mutatott.

Ezen írást mindjárt le-páriáltatta,
Minister hogy lássa, a' postára adta.
De Assises még sem maradott békével,
Rágalmazta rútvál mindenütt nyelvével.
Azt hirdette: ötöt majd Madagascárból
Viszsa hívják, ki-kop ezen Uraságból.
Őt' nem-is esmérné előjárójának,
Hanem az Országot fosztó zshivánnának.
A' kikkel Várat, Sántzokat épített,
Falukat, utakat, tavakat készített,
Azokat nem fogja soha ki-fizetni,
Mert az erszénnyébe szokta a' pénzt vetni.
Szavára el-hagyták mindjárt a' dolgokat,
Szóllttak; nem fárasztják ingyen ők magokat.
Ő a' Tiszteket-is félelemre hozta,
Sok trágár beszédje e' rosszszat okozta.
Ha új Gubernátort, vélték, fognak tenni,
Minden fáradságok tsak füstbe fog menni.
Nagyokba-is fogyott már a' bizodalom,
Mássé lesz ítelték, itt a' birodalom.
A' Gróf e' zavaros környül-állásokba
Nem tudott mást tenni, nem bízván másokba,
Itt mind a' Tiszteket öszve hívattatta,
És az egész dolgot eleikbe adta.
Ezek azt végzették, mivel olly goromba,
Mint álnokat, trágárt, tegye árestomba.
Aumont Úr tétessen ennek a' helyébe,
Senkinek sem gázol ez betsületébe.
Egy otsmány betegség már régen kínozta,
A' tömlötzbe majd hogy halálra nem hozta.
A' Grófnak könyörgő sok leveleket írtt,
A' Strázsa mondotta, hogy éjjel nappal sírt.
Meg-engedett; látván magát meg-alázta,
De úgy, hogy kik előtt a' Grófot gyalázta;
Azok előtt vonnya vissza ő szavait,
Ezt mért tselekedte, vallya-meg okait.
Meg-vallotta, hogy mind hazugság, a' mit szólltt:
De Isle de Frantzba míg múlatott, és vólt;
Ott való Társaság öt' ezekre vette,
Néki sokat ígért; ezt így beszéllette.
Tudgyák övé lészen a' Gubernátorság,
Azért irígykedne reá e' Társaság.

Ezeket ki-valván, a' Gróf meg-engedte
Vétkét, és elébbi hívatalba tette.

Tizennegyedikén *Curör* nevű hajó,
E' név aztat teszi, hogy illy hajó futó;

El-érkezett; hozott mester embereket,
Két utazót, és hat katona Tiszteket.

Nagy szüksége-is vólt a' Grófnak ezekre,
Munkákat adhatott eleget kezekre.

Ezer hét száz hetven ötödik esztendő
Ált-bé; látta a' Gróf hozzá sietve jó

Saphierbajerek leg-főbb Fejedelme,
Kaul: kihez járúlt már sokszor kegyelme.

Mint jó szívű ember néki meg-mondotta,
Bizonyossan tudja, és nem tsak hallotta;

Hogy Simanongú Úr, Szekláverek feje,
'S Saphierbájerek' egynéhány eleje,

Bojánának az ő gazdag Királyaival,
Kötést tettek; jönne mindenik hadával

A' Gróf ellen: szükség, hogy ő ébren légyen,
Ennyi sok ellenség ne talán kárt tégyen.

Negyven ezren vannak tsak a' Szekláverek,
Többieknek száma pedig több ezerek.

Nem tetszett a' Grófnak, de még sem mutatta
Félelmét: Sántzait mint eddig ásatta.

Kevés Napok múlva Sambarierektől
Követek érkeztek, mint hív emberektől.

Ajánlottak ezek két száz iffiakat,
A' kik ön kedvekből jönnének, ollyakat.

Mellyekből azonnal Compágniát formált,
Mint szép tzedrus erdő, ha ki rukkolt, úgy ált.

És ha meg-támadják még ellenségei,
Még öt ezret küldnek, mint igaz hívei.

Egy más Fejedelem, Maserton vólt neve,
Fent említettekkel ez-is kötést teve.

Mivel közel lakott, a' Gróf hozzája ment
Egynéhány Nagyokkal, látott ez nagy szégyent.

Szemére vetette a' hitetlenséget,
Ki-is üzte népe úgy mint ellenséget.

Méltó, hogy egy dolgát pennájára vegye
Múzsám: melly így történt a' Gróffal, ki-tegye.

Ő Isle de Frantzbúl konyha szolgálónak,
Egy vén Néger Aszszonyt, hívták Susannának,

Ki-hozott: mindenütt ez aztat hirdette,
De nem tudta senki, e' hírt honnét vette;
Ramini Larison hogy a' Grófot szülte,
Nagy lett e' mondásán a' Népnek el-húlte.
Leánnya vala ez Rohandriérének,
Manansár tartomány nagy Fejedelmének,
Anpansacabé vólt ennek titulussa,
Tsak e' nemnek vala ez országhoz jussa.
Mivel Rohandrier Nemzetsége ki-hólt,
Anpansacabé-is Manansárba nem vólt.
A' Sambariverek úgy meg-kábítottak
E' hír által, hogy ők sok gyűlést tartattak.
Anpansacabénak végre ki-hírdették,
És Fejedelemnek Manansárba tették.
Szint akkor egy öreg ember Manansárba
Aztat prófétálta, hogy a' jövő nyárba
A' birodalomba nagy változás léssen,
Egy Ramini ág él, ki majd sokat téssen.
Mihent meg-hallotta a' Gróf e' híreket,
Hogy küldni akarnak hozzá követeket,
Mindjárt Corbi Úrnak íra Manansárba,
Kit már régen küldött ezen tartományba;
Meg-tanítá ötet vélekedésébe,
Mint tartsa a' népet jó reménységébe.
Susannával-is szóllt ezen történetrűl,
Ez itt térdre esvén, 's lábát fogván körül,
Szóllott: hogy a' Grófnak egész ábrázattya,
Mint Raminié vólt; olyan 's mozdúlattya.
Álmába Czahanzár meg-is jelentette
Néki: hogy ő fia, bizonyossá tette.
Felelt a' Gróf: nékem nem szabad szóllani,
De néked e' titkot ki-lehet mondani.
Más nap jött két nagy Úr Saphierberekűl,
Szóllttak; meg-értette a' Gróf itt ezektűl;
Hogy nem engedhetik a' Sambarivekkel,
Hogy ő kötést tégyen nagy ellenségekkel.
A' Szeklaverekhez ők inkább állanak,
Sambariverekkel soha sem tartanak.
Fel-indúla a' Gróf; 's nekik azt mondotta,
Meg-láttya mit nyernek, 's őket ki-hajtotta.
Nyomba ezek után Kaul Fejedelem
Érkezett; már ebbe más vólt az értelem.

Ő a' Seclaverek minden Cabballáit,
El-beszélte Grófnak sok álnokságait.
Leg-főbb oka vólna mindennek Maherton,
Uralkodni kíván maga minnyájokon.
Ramini Larison nagy Familiáját,
Ősei, nem mások, ölték-meg minnyáját.
Antimaroának sok tartományait
El-ragadták, ezzel több hagyományait.
Mind vissza kéri most a' Sambariverek,
Mert ezek jó lelkű, és igaz emberek.
Mivel Ramininek fia találkozott,
Melly dolog szívekbe örömet okozott.
Észre vette a' Gróf, hogy mit mondanának,
De Kaul nem tudta, őt' tartnák fiának.
Ígérte segíteni őt' minden dolgokba,
Bizonyosságul fiát itt hagyta zálogba.
Ezek után el-ment egészség térére
A' Gróf, a' munkáknak meg-tekintésére.
Örült; Louisburgból jövő sok útakat,
Hogy készen találta; szint úgy a' kútakat.
Hogy ezeken ki ki mennyen bátorsággal,
Sántzokat hányatott néhol hamarsággal.
Az Europaiak nyertek itt földeket,
Egyaránt osztotta közöttök ezeket.
Mellyek-is termettek tzukrot, és pamutot,
Takamahaka fát, dohányt, és Indikot.
Louisburgba megint hogy vissza érkezett,
Munkája jól menvén, nagyon örvendezett.
Követeket-is itt egynehányat talált,
Az Ura nevébe ki ki kötésre állt.
Ketteje ezeknek jöve Mananhárból,
Ketteje pediglen vala Manansárból.
Megintlen más kettő vólt Tamatárai,
Az utólsó kettő Matatatárai.
Szent Mári szigetből jött utánnok kettő,
Minnyájához minden tisztelettel vólt ő.
Nyóltzadik Mártius napján jött Assises
A' Grófhöz: kihez ez soha sem vólt szíves;
Resignált; obsittyát ki-adatni kérte,
Ezen kívánságát mindjárt el-is érte.
Tsak akkor tudta-meg a' Gróf, hogy már el-ment,
Hogy ő sok edjet mást a' Tárhából el-tsent;

Saphierbaiaknak ezeket osztatta,
Hogy fegyvert fogjanak, felette bízatta.
Nem kis fáradtsággal néhány darabokat
Kapott a' Gróf vissza, de tsak ollyasokat.
Ezek így történnén, egy követ sietve
Fuilpontból jöve a' Grófhöz lehegve.
Ez hírrül azt hozta a' Faviaverek,
És még ezekkel a' Bitalimenerek,
Hogy már Hiavinak háborút üzentek,
Hogy őt meg-támadják, táborba-is mentek.
A' Gróf el-sietett mindjárt Fuilpontba,
A' hová bé-érvén, nem késett, de pontba
Öt ezer fegyverest maga mellé veve,
Mellyekkel Hiavi bátorságba leve.
De még-is ő ötet magához hívatta,
Jobb lesz, ha meg-békél, okát meg mondotta.
Kész-is vólt ő arra, hogy ha a' más két fél
Illó pontok alatt ő vele meg-békél.
Más nap e' két félnek a' Gróf vezéreit
Magához hívatta, Népnék-is Eleit,
Kívánta minnyáját békességre hozni,
Mivel a' háború tsak bajt fog okozni.
Sok féle dolgokon ezek versengettek,
Soká tzivakodtak, majd meg-verekedtek.
De mivel fegyverbe Gróf népe itt állott,
Azért vér ontásra dolgok nem-is szállott.
Pöröket itt a' Gróf el-igazította,
És ki mibe vétett, azt-is meg-mondotta.
Meg-is esett köztök mindjárt az edjesség,
Jó barátok lettek, szent lett a' békesség.
Az alkú közöttök írásba vétetett,
Hitet tévén reá bé-petséltetett.
Ötven ökröt minden rész le-vágattatott,
A' Truppok közt a' hús itt fel-is osztatott.
A' két féltől kapott negyven Sklávusokat,
Ezer két száz ökröt, baromfikat sokat.
Hiavitúl pedig ötven Sklávus embert,
Szint annyi ökröket, 's két ezer piastert.
Tsak azért, mert oka vólt a' békességnek,
Vére nem fog folyani annyi ezer népnék.
Újra sok helyekrül őt' tudósították,
Bizonyos dolognak lennie mondották:

Hogy Bojanna Király, a' Saphierekkel
Ellene kötést tett, 's Antaboerekkel.
Mindjárt Isle Frantzba el-küldé Grófnáját,
És vele leg-drágább minden portékáját;
Sanglie Kapitányt küldötte ezekkel,
Térjen vissza onnat sok hadi szerekkel.
Maga pedig mene egésség térére,
Mindent el-rendelni maga védelmére.
Öt száz katonái, és harmintz Négerek,
Vóltak itt, a' kikben bízott, olly emberek.
Viszsa-térvén, látott Maherton mezején
Tábort, sisak vala a' katonák fején.
A' mint ment, néhányan reá tüzet adtak,
De hogy meszsze vóltak, néki nem árthattak.
Aprilis holnapnak az utolsó napján,
Két követ érkezett, kik ültek paripán.
Az Sambariverek ezeket küldötték,
A' kik-is nékie eztet jelentették:
Hogy nékik ámbátor ő ellenségei,
Nagy summát ígérnek: még-is emberei
Lesznek ők szavoknak; melléjek nem állnak,
Öt ezer katonát sőt inkább ajánlnak.
Szívessen-is vette e' barátságokat,
Szólltt; mindenbe bízzák reája magokat.
Mert ezen Nemzet van leg-inkább kedvébe,
Mivel Ramini vér buzog a' szívébe.
Más nap a' Grófhhoz jött Kaul Úr hírtelen,
Nagyon el-rémülve, majd nem mezítelen.
Tőle rejtek helyet kére ő magának,
És vele érkezett Familiájának;
A' Grófnak meg-esett rajta nagyon szíve,
Mert a' többek között vólt leg-bízatosb híve.
A' várba mindjára ötöt szállította,
Fejedelmi módon minnyáját tartotta.
Szólltt: hogy a' Pártosok véletlen rá tsaptak,
Embereiből-is sokakat el-kaptak.
Sok drágaságait magokkal el-vitték,
Épülettjeit-is mind hamuvá tették.
Kevés óra múlva magát az ellenség
Mutatta, 's jött tőle a' Grófhhoz követség,
Kérték, táborokba hogy hozzájok menne,
Ott panaszszaiokról tanúságot venne.

Kérések nem vala mindenkép kedvére,
De hogy meg-mutassa, félsz nem szállt szívére;
Ki-ment; de népe közt rendeléseket tett,
Azon helyen osztán, hol kívánták, termett.
Köz mondás; hogy igen sokat kér a' szarka,
De ha mind meg-nyerné, nem bírhatná farka.
Ők-is azt kívánták: az egészség térrül
Vigye ki a' népét késedelem nélkül.
Azon épült várat földig le-rontassa,
Többi sántzokat-is mindjárt el-bontassa.
Tsere portékáktúl ő adót fizessen,
Ha vásárt tart, hírek nélkül meg-ne-essen.
Felelt; hogy ezeket ő nem fogja tenni,
Mindent szükség nékik gondolóra venni.
Láttya, hogy nem bírnak lélek esmérettel,
Mivel rá állottak ezekre ők hittel.
Adót sem ad, mivel a' zsebekbe mégyen
A' haszon, bár vásár avagy tsere légyen.
Ezen szavaira nagyon fel-indúltak
A' Nagyok, mint mérges darázsok zúdúltak,
Lárma lett, és ötet körül kerítették,
Jó hogy még életét néki el-nem-vették.
De egy jó baráttya ötven Négerekkel,
Segítségére jött körmös legényekkel.
Ez rajtok fegyverrel keresztül-is rontott,
Míg a' Grófhöz ére ellenség vért ontott.
A' Gróf itt ezekkel mihent edjesüle,
Két Nagy a' kardjátúl mindjárt földre düle.
Kiáltott a' többi, hogy oda vólnának,
Mert a' Gróf bú bájos, el-is-szaladának.
A' várnak fokain a' kik állottak fent,
Meg-látván, hogy a' Gróf immáron vólna ment,
Az ágyúkkal őket rútúl lövöldözték,
Erdőbe szaladván, még ott-is üldözték.
Tudta erköltstelen népet keménységgel
Juházni nem lehet; azért békességgel
Meg-kínálta őket; de ezt meg-vetették,
Vakmerőségeket még nagyobbra vitték.
Mivel még azon nap Gróf minden poszttyára
Rá ütöttek, de nem lehettek kárára;
Mert katonáitúl úgy vissza verettek,
Hogy népeik közzül sokat el-temettek.

Más nap öt ezerrel a' Sambariverek,
'S Sansé Fejedelem vele öt ezerek,
Sietve érkeztek Gróf segítségére,
Így már tíz ezerrel ment Márs mezejére.
Az új Colonia, 's egészség tér között
Az ellenség három Táborba költözött.
Egy Komandót küldött ezeknek hátokra
Éjjel: hogy ha reggel ütt ő Táborokra,
Éppen akkor üssön rájok e' Komandó,
A' Tiszt ezt meg-tette, attákja vala jó.
Mert mihent ágyúkkal rájok durrogatott,
Szaladt mindenike, a' mint szaladhatott.
A' Gróf ezt meg-látván, ment segítségére,
El-is ért Maserton tágas mezejére.
Már az ellenséget ezen nem találta,
Hanem a' Komandót itten álni látta.
A' Tiszt Raportumát nékie így tette,
Hogy a' mint ágyúit reájok lövette,
Vélték a' Gróf itt van egész erejével,
Futottak erdőbe azért szerte széjjel.
Nyert itt a' Gróf népe két száz muskétákat,
Fogott negyven rabot, 's két Néger lyánkákat.
Egy Fejedelemnek magzati valának,
Gyengék vóltak, azért el-nem-futhatának.
És így Ura leve Maserton térének,
Része ez Antimár gazdag megyéjének.
Egy nagy sántzot ezen mindjárt építtetett,
Szent János sántzának tőle neveztetett.
A' Coloniával, 's egészség térével,
Edjesült ez által mind a' kettejével.
A' maga népével ki-szált e' térségre,
Reá ütni akart ő az ellenségre;
A' melly ide közel erős sántzba állott,
Mint egy nyóltz ezer vólt, melly ebbe bé-szállott.
Egy éjjel tsak két száz harmintz katonával
Ki-rukkolt, hat ágyút el-vive magával.
Hajnalkor ellenség táborát lövette,
Sántz paliszádait mindjárt le-törette.
Az ellenség eztet egybe el-is hagyta,
De egy redutába magát bé-vonhatta.
Ő mihent erre-is parantsolt ágyúzni,
Az ellenség vissza kezd'te magát húzni.

Egy szigetbe ebből magát bé-vetette,
Ampangú motsárok között helyét vette.
A' sok essőzéstül ezen hely fel-áradt,
Ott-is ingovány lett, hol elébb vólt száradt.
Azért a' Gróf ebbe bé sem-is mehetett,
Hanem egész népe jőjjön, rendelést tett,
Mihent el-érkeztek, részekre osztotta,
Minden rész mit tégyen, jól meg-tanította,
A' sziget leg-ottan úgy körül vétetett,
Hogy abbúl ki vagy bé egér sem mehetett.
Sátorok nem vala, szenyvedtek inséget,
De mindenek felett szörnyű nagy éhséget.
Meg-tudván ezt a' Gróf, könyörült azokon,
Rizskását, pálinkát nehány tsónakokon
Küldött, és nékiek aztat üzentette,
Hogy nagyon szívére ő ügyöket vette.
És nem-is kívánná őket ki-írtani,
Sőt minnyáját ki-is fogja botsátani.
Tsak fegyverjeiket rakják-le rakásra,
'S ne vetemedjenek többé támadásra.
Mindjárt-is állt jöttek néhány seregekkel,
Fogadta-is a' Gróf őket Tisztelettel.
El-botsátá őket, itt el-is mehetett,
Kinek merre tetszett, ő ezekkel így tett.
Hanem egy kis sereg bent maradott, kélt, 's járt,
Mivel harmintz ezer Szeklaverekre várt.
Ezek ellen mindjárt indúla sebessen,
Hogy közelítése tudtokra lehessen;
Egynehány ágyúkat itten ki-süttetett,
Azon sereg ezzel úgy meg-íjesztetett,
Hogy Antimansárnak túlsó határára
Szaladott; a' Grófot nem várta nyakára.
Magok Országokból Saphierbájerek,
Ki vóltak már üzve mint pártos emberek.
Az erdőkön mint a' vadak bollyongottak,
Élteket hogy tartásák, azon gondolkodtak;
Mert a' szomszédjai semmit élelmekre
Nem adtak; juttatni akarták vesztekre.
A' Gróf e' dolgot-is fordítá hasznára,
Szóllott a' Nagyokhoz ezeknek javára.
Kérte, fogadják-bé őket magok közzé,
A' lelki-esméret ötet ösztönözé,

De úgy, ha a' fegyvert le fogják ők tenni,
Pártosok sem fognak soha többé lenni.

Sambariver Nemnek eleibe adta:
Mivel Antimára Tartományt el-hagyta,

A' Saphierbajer Nemzet; azért bízvást
Szállja-meg, és végyen itt magának lakást.

Örömmel ők eztet mindjárt fel-vállalták,
Adót-is fizetni magokat ajánlták.

Azon részt, melly jobbán van Tingbal vizének,
Rendelte általok meg-szálló megyének.

Coloniát a' bal részin építettett,
E' két részek között egy várt emeltetett.

A' fent ki-tétetett egynehány tsatába
Rontó-is jelen vólt, mert bízott karjába.

Főképpen a' Grófot a' hol körül vették,
És hol a' Négerek ötet meg-mentették,

A' Secláverekkel ott úgy meg ütközött,
Mint a' bús orosz lány a' több vadak között.

Mert vélte a' Grófját ezek most meg-ölik,
Vagy sebekbe ejtik, mert majd meg-döfölik.

Nem rántott ő kardot, kapott egy dorongot,
Soknak mint az üres hordó hátok kongott.

De többeknek feje lágycsontját úgy bé-törte,
Hogy vagy Lámához ment, vagy kórság gyötörte.

Jól látta, hogy szalad immár az ellenség,
Tiszta ettől egész Masertóni térség.

Látta, hogy már a' Gróf szabad, 's nintsen baja
Háborúlt szívének még sem szűnt-meg zaja.

A' Seclávereket vette itt üzőbe,
A' síkról kergette őket az erdőbe.

Más nap délig ötet senki sem-is látta,
A' Gróf búslakodva vissza-tértét várta.

Féltette, hogy éjjel majd a' Secláverek
Píkákkal ált-verik, mert ez a' fegyverek.

Azomba dél-után még-is elő került,
A' Gróf ezt meg-hallván, felette meg-örült.

Egy rabot hozott ő, mellynek a' két karját
Hátra köté, rab szíj kerité két marját.

Bé-mene ő ezzel a' Gróf szobájába,
Szikrázott akkor-is szeme haragjába.

Szóllt a' Gróf hozzája; kedves Rontóm, itt vagy?
Bánatom utánad, hidd-el, hogy vala nagy;

Mert véltem, hogy éjjel azon nagy erdőbe
Által-szúrtak, vagy-is vertek agyba főbe,
Nem egy ellenséget ki illy meszsze üzött,
Laurus helyet tziprust homlokára fűzött.
Gyakran a' setét éj ember' ellensége,
Vak akkor, meg-szűnik az ő vitézsége.
Bé-botlik a' néki készítettett lesbe,
Nagy dolgokon ált'-ment, itt el-vész kevesbe.
A' ki vakmerően maga dolgát teszi;
Oka, hogy ha nem várt bal jutalmát veszi.
Hát ez mitsoda rab, kit előmbe hoztál?
Meg-vallom, hogy vele örömet okoztál.
Mivel méltóságos egész tekintete,
Nem alacson Nemből léssen eredete.
Felelt Rontó: magát ő mondotta Králnak,
Azért is gondolom lenni őt' Királynak.
De tám négy, öt Telek léssen Birodalma,
Lak-várát-is talán fedí nád vagy szalma.
Mert a' Sceptrum helyet Píka vólt kezébe,
Veres sipka, és nem Korona fejébe.
Trónusa-is olyan léssen ezen Ősznek,
Mint dinnye földeken Hazánkba a' tsősznek.
Erszénnyébe sem vólt több hús piaszternél,
És ezekkel egybe vegyült tíz Aspernél.¹³²
Míg telhetett tőle, addig mind szaladott,
De mint öreg ember, végre el-fáradott.
Le-düllött egy Pálma-fának a' tövére,
Itt értem; két kezét tette a' mellyére.
Észre-vettem arról, ne bántsam, azt kéri,
Reszketett; mert vélte, most halálát éri.
Én-is kezeimet a' mellyemre tettem,
Azután ezekkel vállát veregettem.
Mindjárt-is bátrabban nézett a' szemembe,
Erszénnyét-is ide adá a' kezembe,
Sokat beszéllt hozzám, szavát nem értettem,
Felelni sem tudott, ha miről kérdettem.
Hogy a' piros hajnal sűgárit nyújtotta,
Fénnyével az erdőt világosította,
Píkáját el-vévén, a' földről fel-költtem,
Ittettem nékie, hogy mennyen előttem.

¹³² Asper; pénz neme, melly-is egy kis pénzetskét és még annak negyed' részét teszi.

Már a' Nap-is fénylett a' sűrű fák között,
Mint az őz vatzkából az útból ki-szökött.

Sebessen szaladni akart egy mély völgybe,
Úzvén őt', meg-botlott egy le-düllött tölgybe.

Itten ő Felségét jól meg-dögönyöztem,
Mint Nagysád előtt áll, így meg-is kötöztem.

A' Gróf Rontó által itt ki-kötöztette,
Szöllött-is hozzája, de őt' nem értette;

Mert mint a' Harisnak a' szava reszegett,
Mint kígyó a' fűbe, olykor úgy piszegett.

Talmáts által a' Gróf ugyan tsak meg-tudta,
Hogy ő Fejedelem vólna, nem hazudta.

És éppen az, a' ki Kaúlt vagyonnyából
Ki-pusztítá, és ki-hajtá Országából.

Azért-is Kaúlnak őt' ajándékozta,
Száz Gvinét nyertt Rontó, hogy hozzája hozta.

Meg-térvén, szólltt Rontó: itten egy Királlyal
Úgy bánnak, mint nálunk egy szegény jobbágyal,

Mert mihent Kaúlnak ezen ajándékot
Ált'-adtam, mint kannak szája a' tajtékot,

Úgy túrta; 's meg-üté mellyét az öklével,
Hogy majd ki-ütötte a' falat fejével.

Így szólltam Kaulhoz: kérem; ő Felségét,
Felséged ne bántsá; de mint ellenségét,

Adja ált' a' Törvényt tévő hatalomnak,
Engedjen Felséged, kérem, az én szómnak.

De hogy engedett-meg; szolgálait hivatta,
Mint latrot, előttem meg-is lántzoltatta.

Úgy vitték, hogy lába a' földet nem érte,
Bár össze tett kézzel sirások közt kérte.

Nem kívánok soha ilyen Királyságot,
Lakja kinek tetszik az ilyen Országot.

Szólltt a' Gróf Rontóhoz: tehát ezen Ország
Nem tetszik tenéked? az ugyan bolondság;

Látod arany, ezüst, itt bővséggel vagyon,
Kő helyet arannyal verik egymást agyon.

A' Természet kintsét itten pazarollya,
A' mi igen ritka, a' száj azt kóstollya.

Ananás, Pomarants, Tzitron, Gránát alma,
Több van mint tsűrökbe nálunk morva szalma.

Pálma fának, vagy-is tzédrus árnyékába
Hever itten a' nép, nem sár gulyibába.

Gyümöltkel, virággal, tele van térsége,
Ritka madarakkal pedig erdősége.

Mind ezekre ez volt Rontó felelete,
Szép ezen Országrúl Nagysád ítélete;

De errúl az enyim nagyon különbözik,
Hogy eztet dítséri, abba meg-ütközik.

Én ezen Országot másnak nem tarthatom,
Hanem tsak a' pokol padjának mondhatom.

Mert itten a' hévség el-szenvedhetetlen,
Főkép közép nyárba túrni lehetetlen.

Szakoltza városa, hogy a' pokol felett
Állana, hallottam, de értem ott telet,

Való; körül belől a' hó soká fekszik,
Ennek a' megyéje hamar fel-melegszik.

Földjein a' gazda majd végzi szántását,
Mikor az hó kezd másut olvadását.

Tsak ezért alatta mondják poklot lenni,
De gyakran a' bundát fel-lehet ott venni.

Egyszer másszor ottan magam-is meg-fáztam,
Mert a' jeges esső meg-vert, hogy vadáztam.

Fejér nép lakja azt, nem pedig fekete,
Abba nem egy szűz lány szépségnek remeke.

De ezen Országba az ember majd meg-sül,
Véli petsenye lesz, fara ha földre ül.

Azért a' pokolnak ez a' bóltozattya,
Hévsége ez Ország' népét úgy állt hattya;

Hogy mint maga Plútó, szint ollyan feketék,
A' korom ábrázat köztök leg-nagyobb ék.

Igaz nevezetek ezen szó: Négerék,
Kérdés; vólnának-é valodi emberek?

Mert az orrok lapos mint kanálos gémmek,
A' szájok meg pittyett' mint a' vén tehénnek.

Haj fejeken nintsen, tsak olly forma bodor,
Mint mikor láng perzse, haját öszve sodor.

Azért vagy ördögök, vagy-is kéményt seprők,
Mert emberek miként lehetnének-is ők?

A' Gróf itt Rontónak beszédjét nevette,
Mért ezek feketék, az okát ki-tette.

Ez Ország a' *Zóna torrida* alatt áll,
A' nap Sűgáriveral egyenest rá szolgál;

Nem más, hanem éppen ezen egyenesség
Teszi; ez Országba hogy van illy nagy hévség.

Próbáld, egyenesen égő gyertya felett
 Tartsd tenyeredet, fogsz érzeni hevet,
 Ha pedig lángjának tartod tsak mellette,
 Nints olly egyenesség itt mint vólt felette;
 Azért itt tenyered nem szenyved hévséget;
 Mert a' láng nem érhet most egyenességet.
 A' világot Isten midőn teremtette,
 Ő minden dolgait igen böltsen tette.
 Tudta; ez Országba hogy lészen nagy hévség,
 Naptúl el-süttetne ebbe a' fejérség;
 Azért feketéknek őket teremtette,
 És e' színt ő velek meg-is szeretette.
 Tőlök a' fehér szín rútnak ítéltetik,
 Azért itt az ördög fejrnek festetik.
 Emberek ők mint mi, vagyon benne lélek,
 Tsak hogy ők feketék, mi vagyunk fejérek.
 Ugyan azért őket mondjuk otsmányoknak,
 Ők-is viszont minket tartnak ollyanoknak.
 Mivel ők feketék, hívják Négereknek,
 Magyarúl Szeretseny a' neve ezeknek.
 De vesd fiam Rontó szemed a' Lyánokra,
 Tsak egy újjadat tedd' az ő ortzájokra;
 Meg-látod; mint bársony, puha testek, 's gyenge,¹³³
 Valamint a' harmat, vagy tavaszi zsenge.
 Mint rózsza, olly piros szájok' kerületi,
 Fogok' fejérségét hó fel-nem-érheti.
 Egyet ezek közzül te el-is-vehetnél,
 Új módi hitves társt Hazánkba vihetnél.
 Felette katzagott, hogy a' Gróf ezt mondta,
 Szólltt: bizony jó lészen; gyermekünk mind bonta
 Lészen; vagy mint Párdutz pettyegetett, 's babos,
 A' selyem kita-is a' szép a' melly habos.
 Hogy ha a' falunkba én ötet bé-vinném,
 Annak lakossait föld-futóvá tenném;
 Mert ha látnák, hogy tsak a' foga fejrlik,
 Szeme mint matskának éjtszaka úgy fénylik,
 Szája körös körül hogy veres, ítélnék
 Hogy ő tüzet okád, vagy mennyköt szór, vélnék.
 Mihelyest meg-látnák, mindjárt el-futnának,
 Mert gondolnák lenni őt' Proserpinának.

¹³³ Valóságos dolog az, hogy a' szeretsenyek bőrei olly gyengék, és puhák, valamint a' bársony, nem egynek ábrázattyát és kezeit magam-is meg-tapogattam.

Azért Lucifernek sem húga, sem nénye,
Nem kell nékem, szurkos fekete edénnyé.
Hazánkba-is Oláh, Tzigány leányzóra
Akadhatok; illy szép fekete rigóra.
Az én szabad sorsom nem fog meg-változni,
Mert Hymennek soha sem fogok áldozni.
A' számnak sem tetszik ez Ország' gyümöltse,
A' ki azt szereti, egésséggel költse.
Dítséri Nagyságod sok szép madarait;
Mert nem táták, mint rám, Nagysádra szájjaít.
Minap' ki-sétálván egy szép zöld erdőbe,
Nagy lármát hallottam egy setét sűrőbe.
Beszédet, süvöltést, matska mavúkolást,
Gödölye mekegést, ugatást, nagy zajgást.
Véltem, hogy emberek ezen lármát teszik:
Fel-tettem magamba, majd észre sem veszik,
Úgy megyek hozzájuk; ki térszi ezen zajt,
Meg-tudom; magamnak tettem ezzel tsak bajt.
Itten minden fákon ültek Publikányok,¹³⁴
Ezek, hogy meg-láttak, valamint sárkányok
Rajtam jöttek, sok a' nyakamat karmolta,
Sok a' füleimet, 's hajamat rontsolta.
Leg-inkább két szemem' ki-vágni akarták,
Karom, lábaimat orrokkal vagdalták.
Miólta én élek, sok ütközetekbe
Vóltam, és forgottam nagy veszedelmekbe,
De soha úgy mint itt, én meg-nem-rettentem,
Sőt az ellenségre bátran mindég mentem.
Közikbe lőttem én, de még többen gyűltek,
Mint mérges darázsok én reám tsődültek.
Szörnyű kiáltással minden-felől tsaptak,
Főképpen körmökkel a' gégémhez kaptak.
Már le-verték vólna, de kardot rántottam,
Vágván minden-felé, sokat le-kontzoltam.
Míg az erdő tartott, nem-is tágítottak,
Hanem magok előtt mérgeessen hajtottak.
Egész a' mezőig tartott Retirádám,
Itt el-is-végződött velek Batálliám.

¹³⁴ A' publikány madaraknak Afrika 's Amérikába vagyon lakások; igen szépek, ki zöld, ki kék, ki veres, ki hamu színű, a' természet sokra taníttya őket, beszéllenek, süvöltenek, minden állatokat majmozzák, ellenbe mérgesek, a' hol sok vagyon, az embert meg-támadják, és meg-is-ölik.

Számtalan karmolást kaptam én ő tőlök,
Tsak hogy ki-nem-vájták szemeim', örülök.
Nevettébe a' Gróf le-dült az ágyára,
Szólltt: szükséged vala illy batáliára.
Tudtad, viaskodni mint kell emberekkel,
Meg-tanúttad mostan sassokkal, ölyvekkel,
Mint kell meg-ütközni, vagy publikányokkal,
Pulyka gúnárokkal, 's több illy bajnokokkal.
Már Angliába-is te bátran, bé-mehetsz,
Erőt a' sarkantyús kakasokon vehetsz,¹³⁵
Mellyért sok száz Gviné nyereséged lészen,
Fejedre maga Márs zöld borostyánt téssen.
Szólltt: könnyű Nagysádnak engem boszszontani,
Próbálja! meg-látom, ha vérit ontani
Nem fogja-é? mennyen tsak azon erdőbe,
Úgy-is Nagysád mostan van tsak heverőbe;
De a' nadrágja-is majd meg-nedvesedik,
Ha publikányokkal ott meg-verekedik.
Jobb lesz, meddig nevet, ha dolgunkba munkál,
Hogy ezen pokolba ne maradjunk sokál.
Hadd bírják kedvekre aztat a' Négerék,
Mi meg oda mennyünk, a' hol az emberek
Nintsenek teremtvé ördögi képekkel,
Lakjunk velek, és nem ezen perzseltekkkel.
Nem szólltt a' Gróf többet, Rontót tsak hallgatta,
Hanem a' dolgait tovább így folytatta.

TIZEDIK TZIKKELY.

*A' mellybe elő-adattatik a' Grófnak súlyos betegsége, fel-gyógyulása, a' Seclavé-
rekkal való háborúja, azokkal tett békessége, az Országba sok féle rendelések
tétélei, Anpansancabeségre lett fel-emeltetése, első Kabar tartás alatt le-tett hite,
mind addig, a' meddig a' második Kabar tartatott, egyszersmind Rontó Pálnak-is
a' Négerméekkel esett dolga ki-tétettetik.*

Kilentzedik napja Augustus havának
Vólt, mellyen baja lett a' Grófnak magának.
Mert őt' érte olyan nagy forró betegség,
Hogy mindennek vala életérül kétség.

¹³⁵ Nagy szokás Angliába, hogy a' Gavalérok kakasokat setét kamarákba záratnak, és ottan hizlal-
tattyák, sarkantyút, vagy-is lántzétát köttetnek homlokokra, egy Gavalér a' másnak kakassával nap
fényen verekedtetni maga kakassát, sok száz Gvinékbe fogadnak magok kakassai mellett, hogy ezé
hamarébb meg-öli a' másikat. Nagyon mérgesek ezek világosságra jövén, és sok sebeket ejtenek
egymáson, míglen egyik a' platzon marad.

Azért Comandóját meg-hitt emberének
Által kellett adni, Májor Malendrének.
A' Tisztek, hogy meg-hal, bizonyosnak vélték,
Hozzá menvén, tőle minnyájan azt kérték;
Hogy mutassa nékik parantsolattyait,
Hólta után hogy ők, mint szükség, dolgait
Folytathassák, a' mint a' király kívánnya,
Az Ország ne légyen mások ragadvánnya.
Mindjárt-is azokat nékik meg-mutatta,
A' Király szándékát értékre adta.
Meg-is tanította, mi tévők legyenek,
Hogy fáradságokért jutalmat vegyenek.
Szólltt: halála után a' Testamentomát
Meg-lelik, és azon levelek lajstromát,
Mellyeket ő írta a' fő Ministernek,
Tengeri Tanácsos Úrnak-is Rójernek.
Királynak-is ott egy Mandátuma lészen,
Melly a' Successorát illeti egészszén.
A' Tisztek magokat meg-hajták szavára,
Ön magoktól mindjárt Truppok tartására
Le-tettek tíz ezer és két száz livrákat,
A' Gróf-is szint annyit, venni portékákat.
October elein már jobban érzette
Magát a' Gróf, és már ágyát sem őrzette.
Azért-is a' Tingbal vizéhez indúla,
Tökéletesen-is ottan fel-gyógyúla.
Ő azon tartományt, itt meg-tekéntette,
Sambarivereket, mellybe helyheztette.
Már ez előtt Corbi fel-ült egy hajóra,
A' szárazon pedig Majör ült-fel lóra.
Küldötte e' sziget éjtszaki részére,
Ott fekvő Megyéknék meg-tekintésére.
Tizen negyedikén October havának,
Két követek tőlök levelet hozának.
Írták, hogy Lambuings Király országába
Bé-értek, Királynak maga lak Várába.
Ki-is bé-vezette őket, 's vólt olly kegyes,
Szólltt: kívánna Gróffal, ha lehetne, edgyes.
Ez meg-lett; a' Grófnak esett-is kedvére,
Mivel húsz ezerrel mindég védelmére
Jöhetett Lambuing, melly nem kis segítség,
Főképp akkor, mikor jön rá sok ellenség.

Az alatt Hiavi itt tudtára adta,
Hogy őt ellensége megint meg-támadta.
A' Gróf Fulpointbe azon Tisztnek íra,
A' melly tőle egész hatalommal bíra;
Hogy közöttök tartó békességet tenne,
Ezen felül mikor Hiavival lenne,
Mondja-meg népére kegyetlen ne légyen,
Mert erről a' Grófhöz gyakran panasz mégyen.
Ezen dolgok itten mind jól mentek végbe,
De a' Gróf nem egyszer sohajtott az égbe,
Mivel tudósítást ő Európából
Nem vett, Sanglier sem tért-meg még útyyából.
Gondolta, mind eddig végzett sok munkája,
Az irígységnek lesz óhajtott prédája.
Ez már Isle Frantzba olyan hírt támasztott,
A' melly Trupjaira félelmet árasztott;
Mert Madagascárba más Úr fog adatni,
El-fognak minnyájan akkor botsájtatni.
Tsupán Tisztjeibe veté bizodalját,
Kik híven mind eddig meg-tarták hatalmát.
Hívek-is vóltak ők, ámbár segítséget
Nem vettek, sem Isle Frantzból eleséget.
El-múlt a' mindennel bővelkedő szép nyár,
November havának negyed napja vólt már,
Érkezett a' Grófhöz Saphierbájerek
Fejedelme, kiknek vólt vele sok perek.
Esfonslabe, kinek feje vólt beretvált,
Térdeire esett a' Gróf előtte állt,
Kérte, hogy népével venné kegyelmébe,
És ne kételkedjen többé hűségébe.
Felelt: bár népestől meg-szegte a' hitét,
Ellenségévé lett, még-is ezen vét két
Meg-botsájttya; hanem e' jövő hólnapba
Követeket küldjön; majd dolgozik abba,
Hogy a' Frigy közöttök olly karba tétessen,
Hogy mind a' két félnek hasznára lehessen.
El is jöttek ezek, zokogással szóltak;
Jó dolgok vólt, meddig magokéba vóltak.
Most mint szarándokok ők úgy bollyongnának,
Végtére idegen földön meg-halnának:
Kérték; tsak egy részit engedné honnyoknak,
A' mellyen házakat építeni magoknak

Kivánnak, és mindég hívei lennének,
 Míg élnek, ellene ők fel-nem-kelnének.

Látván a' Gróf az ő nagy töredelmeket,
 Malaszttyába vette mind ezen népeket.

Esfonslabe mihent a' hitet le-tette,
 Részit e' Megyének nékiek engedte.

Ez meg-lévén, esett a' Grófnak tudtára,
 Mondták Aszszonyok-is füle hallottára:

A' Frantziák ellen hogy a' Seclaverek,
 Kik mindenkor vóltak dagályos emberek;

Háborút akarnak mostan indítani,
 Mihent tavasz nyílik, mezőbe szállani.

Több Királyokat-is, hogy már fel-ültettek,
 Harmintz ezer népet egybe-is gyűjtöttek.

A' Sambariverek, a' mint ezt hallották;
 El-vesztve magokat lennie tartották;

Mert vélték, hogy a' Gróf ott nem maradhatna,
 Kevés népe lévén, ellent nem állhatna.

El-menvén ellenség majd rajtok töltené
 Boszszúját; 's haragját fejekre öntené.

Tudnák, hogy a' Gróffal vannak edyeségbe,
 Ezen okért tsak hogy nem estek kétségbe.

Demosthenesnek a' Grófnak kellett lenni,
 Hathatós beszéddel őket arra venni,

Hogy az ellenségtől ők ne tartanának,
 Minden bátorságba alatta vólnának.

Maga Frigyessihez küldött követeket,
 Kérni; hogy küldjenek ők segítségeket.

Minden Fejedelem erre mindjárt kész vólt,
 Tsak maga Hiavi a' Gróftól el-pártólt.

De nem tartott tőle, mivel jobbágyai
 Szerették a' Grófot, 's vóltak baráttyai.

Azomba ellene a' Farianerek
 Fel-költek, 's ezekkel Betaliménerek;

Sietve a' Grófhhoz küldött követeket,
 Hogy segítségére küldene népeket.

Szóllt a' Gróf hozzájuk; hite szegéséért
 Bünteti Istene ezen nagy vétkéért.

Viaskodjon tehát ellenségeivel,
 Ő segítségére nem lesz övéivel.

A' követek térdre előtte esének,
 Engedje-meg vétkét, könyveket ejtének.

Meg-engedett néki, meg-is békéltette,
Farianerekkel; és hogy eztet tette,
Leg-ottan Hiavi segítséget ígért,
Hogy a' Gróffal így bánt, szégyenlette, és sírt.
Ezer hét száz hetven hatodik esztendő,
Bé-állt első napján, láttya Sanglie jó
Isle Frantzbúl, nem több tsak négy Rekrutával,
De ezek-is rakva vóltak sok hibával.
Illy nagy segítséggel vólt a' Birodalom
Hozzája: meg-is szűnt minden bizodalom
A' Grófbá; mert látta, hogy ez ellensége,
'S kívánnya dolgának ne légyen jó vége.
Vélte, hogy levelet hoz a' Ministertúl,
De tsak kettőt hozott, Maillardtúl, 's Ternejtúl.
Sanglie Úr azt-is néki jelentette,
Hogy a' Gubernium immár elő vette
Dolgát, és ellene folynak Processusok,
Rágalmazó nyelvnek a' száma igen sok.
És tizen-ötödik Lajos Király élni
Meg-szűnt: lehetett-is már a' Grófnak félni.
Mert Ministerium majd meg fog változni,
Ellenségei sok bajt fognak okozni.
Az alatt egy követ másikat váltotta,
Hogy jön az ellenség, mindenik mondotta.
Azért kevés népét mindjárt rendbe vette,
Rendeléseit-is, mint lehetett, tette.
Sok tüzes golyóbist, és sok Rakétákat
Készítettett; húztak ide Lafétákat.
A' mellyekre nehéz ágyúkat rakatott,
Sántzokat épített, 's árkokat vonatott.
Míg ezek épültek, két nagy Fejedelmek
Jövének a' Grófhhoz, hogy ha engedelmek
Lenne, kívánnának ő vele szóllani,
Melly hasznára lenne, ollyakat mondani.
Tsudálkozott; mivel vóltak Secláverek,
Kunifalus, Rosai vala az ő nevek.
Az első rég' bírja a' Santiak megyét,
Többi Seclaverek ennek térjét, hegyét,
Sok szép színek alatt mind el-pusztították,
Annak lakossait kóldusságra hozták.
Rosai Hertzegé vala Bojánának,
Párja nem sok megye vólt Tartományának,

De Seclávereknek mostani Királlya,
Kinek az írigység szívét most-is állja,
Ezen Tartományát erővel el-vette,
Magát, gyermekeit Sclávussává tette.
De még-is ő nékik vannak baráttyai,
Több megyéknek velek tartanak Nagyjai,
Azért-is a' Grófnak ők segítségére
Lesznek, ha szándékok vagyon tetszésére.
Nagy örömmel a' Gróf ezeket fogadta,
És mind a' kettőnek jobb kezét-is adta,
Aliátussival hogy lesz védelmekre,
Egymás közt hitet-is tettek ők ezekre.
Más nap' a' Nagyoktól meg-vendégeltettek,
Főkép' Sambairek magokért ki-tettek.
Ellenségét a' Gróf a' nyakára éppen
Nem várta, mivel ő védelmezőképpen
Ezen háborúját nem akarta tenni,
Mert jobb ártóképpen ellenségre menni.
Mindjárt a' Nagyoknak adta-is tudtára,
Hogy ki ki készüljön Mársnak piattzára.
Az holnap' végével táborba fog szállni,
És ellenségeit meg fogja próbálni.
Meg-jelentek; 's a' mint sátorába gyűltek,
Nagy Hadi-tanátshoz fogtak, és le-ültek.
Valamit a' Gróf szólott, mind jónak tartották,
Az egész rendelést tetszésére hagyták.
Sanglie Kapitányt a' várba rendelte,
Maga helyett abba Comendánsnak tette.
Rendelt-is alája négy jó Fő-Tiszteket,
Száz hús katonákat; 's Mosambiquereket,
Hat száz nyóltzvan erős Malagokaikat,
Ezekhez hatvan-hat Európaikat,
Tsak négy ezer négy száz tizen-három főből
Állott ármádája, nem nagyobb erőből.
De vitézek vóltak, 's mind gyakoroltattak,
Sok rendetlen néppel szembe-is állhattak.
Fel-osztá ezeket három Colonára,
Melandre Major Úrt a' jobbik szárnyára,
Bouille Hadnagyot ő melléje adta,
Hol ki attakíroz, újjal meg-mutatta.
Bal szárnyára pedig Kapitány Czerft tette,
Hadnagy Karbit pedig melléje vetette.

A' Centrumot hagyta a' maga számára,
Hadnagy La Tourt küld'te ennek a' balára.

Három ágyút minden osztálynak adatott,
Pattantyúst, *Handlangert* oda állíttatott.

Segítségekre-is két két embereket,
Rendele ezekhez négy Mosambireket.

A' Fejedelmektől érkezett Truppokat
Fel-osztá, 's illy rendel állítá azokat,

Három ezer hat száz a' jobb szárny hátára,
Szint annyit hát megett az osztály balára.

A' Centrum megé meg öt ezret rendele,
Könyű fel-számlálni, mennyi nép vólt vele.

Ez meg-esvén, mindjárt a' várnak fokára
Ki-tette a' veres zászlót, és tudtára

Az egész szigetnek ez által adatott,
Hogy már az háború meg-határozottat.

A' táborozáshoz népét hogy szoktassa,
Azt mint szenvedhetik, maga-is láthassa;

Negyedik Aprilis napján egy térségre
Ki-szállítá őket egy szép kiességre.

Hiavinak ötse Mulem nevezetű,
Gyönyörű iffiú bátor tekintetű,

Kevés napok múlva ide el-érkezett,
Ezer két száz ötven iffiat vezetett.

Hogy ezek legyenek a' Grófnak Gárdája,
Mindenik deli vólt, szép vólt a' ruhája.

Aprilis havának utólsó napja vólt,
A' Gróf maga minden Tiszttyeihez így szóllt:

Jelen van az idő, fegyverhez kell nyúlni,
Az ellenség ellen szükség meg-indúlni.

Száz kilentzven három hajóra ültette
Népét: az elsőbe maga ült 's vezette.

Sok idegen Trup jött az útba hozzája,
Minden nap nőttön nőt Népének summája.

Igen szerentséssen mindenüt evedztek,
Tsak egy helyt sziklához a' mint el-érkeztek;

Két hajó, mellyeken nehéz ágyúk vóltak,
Víz sebességétől itt ehez tsapódtak,

Mindjárt-is le-szálltak ennek fenekére,
Ágyúk ki-vonattak még-is a' szélére.

Azért a' bal osztályt ezeknél hagyatta,
A' melly az ágyúkat utánna vonatta.

Negyed Május napján Herbajhoz jövének,
Aliátusok-is oda érkezének.

Még nem indult, mikor már ezt így rendelte,
Szavát-is fogadták, mert minden kedvelte.

Még tábort nem ütött, már olyan hírt kapott,
Hogy Malendre Úrra az ellenség tsapott.

Tizen-két hajóra szállítottatott népet,
És így küldte néki elég segítséget.

Maga osztályábúl valók vóltak ezek,
Tsak néhányan vóltak a' Malagozerek.

Ezek Kapitánnya a' Grófnak tudtára
Adta; hogy egy helyt ért víznek szurdokára;

És itt az ellenség reája támadott,
De meszsze vólt, azért ő tsak el-haladott.

Újra megint esett Grófnak értésére,
Hogy a' Szeklaverek Antongin térére,

Meg-rémülvén vissza vonták már magokat,
És ott akarnának gyűjtni több Truppokat.

Azért-is utánnok sebes marsokat tett,
Bár hegyeken által nehezen mehetett.

Főkép az ágyúkkal dolgot adott menni,
De meg-kellett még-is mind ezeknek lenni.

A' mint az hegyeket immár hátra hagyta,
Négy ezer Frigysesé magát hozzá adta.

Meg-tudta itt a' Gróf, hogy egy erdő meget
Állna az ellenség, a' kit-is ez fedett.

Rajtok mene a' Gróf hajnal hasattával,
Meg-virradt, hogy szembe lett ez ármádával.

De mihent ágyúit reája lövette,
Mindjárt szaladásra ez a' dolgát vette.

Három tábora vólt, de mindenikébúl
Ki-úzta: szaladott minden erejébúl.

Nehány napok múlva el-jött Tihenbató,
Ez Fejedelem vólt Antoingbúl való.

Le-vólt beretválva haja, és szakálla,
Nagy meg-alázodva a' Gróf előtt álla.

Meg-követte őtet, hogy Szeklaverekkel
Tartott, és terhelte magát illy vétekkal.

Tartományát önként néki ajánlotta,
Kérte, mondja, őtet hogy meg-hódította;

Tsak kormányozását Országának kérte,
Mellyért-is hogy adót fog fizetni érte.

Szeklavereknek-is hatalmas Királlya,
Látván, a' háborút vele ki-nem-állya;
Követeket küldött békesség pontokkal,
A' mint eleibe jöttek ők azokkal;
Szólltt a' Gróf, hogy ha ő kíván békességet,
Kövesse-meg elől, úgy tám ér jó véget.
El-mentek, de hamar magok Királyokkal
Meg-tértek; sok drága szép ajándékokkal.
Sok hízott ökröket, köveket, 's pénzt hoztak;
Sklávosokat sokat ők ajándékoztak.
Hitet tett minnyája a' Gróf hűségére,
És így immár dolgok kívánt véget ére.
Az óhajtott követ sok idő vártára,
El-jött Juniusnak ötödik napjára,
A' Grófot felette meg-örvendeztette,
Átala az Udvar' leveleit vette.
Meg-tudta azokból, hogy a' fő Minister,
Syrén nevű hajót küldené már egyszer.
Mellyet terhelte sok hadi szerekkel,
Portékákkal, arany, és ezüst pénzekkel.
Hamar segítség is fogná ezt követni,
Mellyet egy Obester fog hozzá vezetni.
Öröme a' Grófnak nem sokáig tartott,
Mert a' hajó Dűfén révénél egy partot
Érvén; itt hirtelen támadott nagy szélvész,
Látván a' Kapitány, hogy a' Syrén el-vész;
A' népet két kisebb hajóra ültette,
Az el-süllyedéstül még-is meg-mentette.
De a' hajó szirtrül szirtre hányattatott,
A' zúgó habogtúl el-is borítottat.
Ezt meg-tudván, mindjárt Louisburgba indúlt,
A' hol-is leg-ottan a' pennájához nyúlt.
Ministernek ezen szerentsétlenséget
Meg-írta; aztat-is, hogy szenved inséget.
Utánna el-jöttek mind az ő Trupjai,
Azok-is, kik voltak Aliátussai.
Vóltak ezek néki nem kevés terhére,
Mert ki ki tőle várt mindent élelmére.
Kéz alatt tudokra ezen dolgot adta,
De még-is tsak egy-is ötet el-nem-hagyta.
Mert Isle de Frantzbúl Hiavi levélt vett,
Mellybe baráttyátül illy tudósítást vett.

Hogy Grófnak Párisba kelletik el-menni,
Ott minden dolgait elő fogják venni.

Végtére tsak arra kérte már ezeket,
Leg-alább, hogy küldjék vissza a' népeket.

Szólltak: hogy ők eztet éppen nem tehetnék,
Mert ötet erővel osztán el-vihetnék.

Ezek után hozzá jött négy Fejedelem,
Minden szolgájoknak ruhája vólt selyem,

Ramaraombé vólt edjik, más Rasfangúr,
A' harmadik Manding, negyedik Kaul Úr.

Számos katonákkal a' mint érkezének,
Tábori muzsikák közöttök zengének.

A' Zászlók lobogtak, szép rendel meg-áltak,
A' Gróf háza előtt már tsak arra vártak;

Hagy adjon nékiek ő Audientziát,
Mert ők-is értették jól a' Politziát.

A' Tiszttyeit a' Gróf magához hivatta,
Mivel, mit akarnak, aztat nem tudhatta,

A' Grófnak Tiszttyei őket meg-tisztelték,
A' négy Fejedelmet hozzá bé-vezették.

A' köszöntés után alacsony székekre,
Mert ilyen pompánál ülnek ők illyekre,

Le-ültette őket: háрма ezt meg-tette,
Tsak Rasfangúr állva beszédjét kezdette.

Áldasson azon nap, a' melly nap tégedet
E' világnak adott, 's láthatta képedet,

Áldottak légyenek azon kegyes szülők,
Ki szültek, neveltek, és nekünk adtak ők.

Áldott azon óra, mellybe e' szigetbe
Lábadat bé-tetted, 's vetted ezt kedvedbe;

A' Madagaskári minden Fejedelmek,
A' kiknek te hozzád igen nagy szerelmek;

Mivel szíveiket szívedhez szegezted,
Mellyel hűségedre le-is kötelezted,

Meg-hallották; hogy a' Frantziák Királlya
Kívánnya helyedet, hogy más Úr meg-szállya.

Haragszik, gondollya, hogy pártossá lettél,
Mivel Sklávussává te minket nem tettél.

Azért gyűltek ide, hogy veled végezzék,
E' környül-állásba dolgod el-intézzék.

Nagy hajlandóságok, a' mellyel te hozzád
Viseltetnek: nekik éppen nyugtot nem ad.

Hogy titokba hadják nagy eredetedet,
 Fejedelmi vérből lett születésedet,
 És hogy Ura vólnál egy nagy tartománynak,
 A' mellynek népei tégedet imádnak.
 Azért-is jelentem mostan én, Rasfangúr,
 Mivel világ tarttya, én vólnék abba Úr:
 Minthogy Ramininek az ő Nemzetébül,
 Tsak én magam élnék, és vólnék Nemébül;
 Ellent mondok világ vélekedésének,
 És tartlak Ramini igaz Hæressének.
 Istennek szent Lelke, melly Kabarunk¹³⁶ felett
 Repdes; hitt tettünkkel olyan rendelést tett,
 Hogy tégedet vallyunk Anpansancabének,¹³⁷
 Urának azon nagy Tartomány népének
 Vallunk-is; e' nép fog tégedet fedezni,
 A' Frantzia Király ellen védelmezni.
 Ezen beszéd után karokra fel-vették
 A' Grófot: 's el-készült Trónusra emelték.
 Nagyon kiáltoztak, nem hallatott más hang,
 Hanem tsak ez: *mule! buz mir! Tihang! Tihang!*¹³⁸
 Kérték ezek után, más nap gyűlés lenne,
 A' mellybe maga-is, a' Gróf hogy bé-menne.
 De hogy ne kisérné önnön katonája,
 Hanem a' Nemzettül állított Gárdája.
 Száma ezer két száz főbül állott ennek,
 Gyönyörű szép vala, tetszett minden szemnek.
 A' Gróf itt kedvekre meg-tett mindeneket,
 Meg-köszönte az ő nagy tiszteleteket.
 Mind a' négyen erre lábához borúltak,
 El-bútsúzván magok úttyokra indúltak.
 Tsak alig hogy ezek Gróftúl bútsút vettek,
 Ön Tiszttyei közzül hárman itt termettek.
 Ötven katonák-is jöttek még ezekkel,
 Mutatták, vólnának hozzá jó szívekkel.
 Szólltak: ők jól tudnák, hogy Isle de Frantzba
 A' Grófot kívánnák fogni minő rántzba.

¹³⁶ Kabar: ezen szó a' Madagaskári lakosok között annyit tészén, mindha mondanák: Nagy tanátskozó gyűlés.

¹³⁷ Anpansancabe: annyit tészén, mint minden Fejedelmeknek Fejedelme.

¹³⁸ Mule, Buzmir, Tihang: ítéletem szerént ezen szavak olyyak lesznek, a' mellyeket valamelly öröm napján szokott kiáltani azon nép, mint mi Európáiak: Vivat! élylen! szoktuk kiáltani.

Azért a' szigetet, mint sem hogy el-hadják,
Inkább életeket minnyájan ők adják.

Lakossokkal vannak ők egy értelemben,
Azért-is ne légyen a' Gróf félelemben.

Ne-is nézze őket úgy, mint katonákat,
Hanem mint jobbágyit, avagy-is szolgálókat.

A' dolgot ki-vernü kívánta fejből,
Nagy rossz következik gyakorta illyekből.

De az ő szavára éppen nem hajlottak,
Kérése után-is hozzá így szólottak:

A' Ministernek ők jól tudják munkáit;
Isle de Frantznak-is az ő Caballáit.

Lakossokat ezek rá akarták venni,
Hogy ha őt' meg-ölik, nagy hasznok fog lenni.

Egész Isle Frantzot ők inkább ki-vágják,
Mint sem Madagaskárt, 's a' Grófot el-hadják.

Kérte; hogy legyenek egy kevés türelemmel,
Míg az ég hozzájuk leszen kedvezéssel.

Vólt tizen-hetedik Augustus napja már,
A' mellyen tartatott az el-rendelt Kabár.

Pontba, hogy kilentzet el-vere az óra,
Hatvan Fejedelmek ülének-fel lóra.

Jövének felette díszes nagy pompával,
Sok katonasággal, sok tzipra szolgálóval.

Huszon-öt ágyúkkal a' Gróf dörögtetett,
Így fogadta őket, így tett tiszteletet.

Azok' népe egy nagy kereket itt formált,
Minden Fejedelem, Gróf-is ebbe bé-állt.

De lovárúl itten ki ki már le-szált vólt,
Mononganor fel-állt, első vólt, ki így szólott:

Mi nagy Fejedelmek, kik itt egybe gyűltünk,
Mint népnek fejei, e' tanátshoz ültünk;

Tégedet illető igaz örökséged,
Mérték nélkül benned lévő böltsességed

Kénszerített minket Anpansancabének
Választani téged minnyájunk fejének.

Azért ved-fel, kérünk e' nagy Méltóságot,
De úgy hogy el-hidjed, bennünk álnokságot

Nem remélsz; mert hozzád igaz a' mi szívünk,
Felely e' szavakra mostan arra kérünk.

Felelt a' Gróf: az én belső érzésemnek,
És hozzátok vonzó nagy szeretetemnek

Nints határa: mivel Anpansancabének
Választottatok Ti, magatok Fejének.

Fogadom; hogy leszek egyedül hasznára
Az országnak, 's Tagok boldogítására.

Ajánlom én néktek a' jó egyességet,
Egymás között való tsendes békességet.

Gazdag országtoknak így hasznát veszítek,
És annak gyümölcset békével eszítek.

Sok kintsel lesz tele a' ti Tárházatok,
Ha kereskedésre adjátok magatok.

Meg-mutatom néktek igen könnyen úttját,
Ki-száradhatatlan forrásos szép kúttját.

A' Gróf itt beszédjét mihent el-végzette,
A' négy Fejedelem mindjárt ki-hírdette:

Anpansancabének hogy ő választatott,
A' nép közt nagy-öröm, víg szózat hallatott.

Egy fertályig tartott a' nagy lövöldözés,
Az élyen kiáltás, és a' Tihang zengés.

Mihent tsendesség lett, Sanse Fejedelem,
Többibe, mint ebbe, nem vólt olly értelem.

Fel-állott, és szóllott: a' népnek fejébe,
A' Grófhhoz mivel ő jött ennek képébe:

Frantzia Királynak hogy ő a' malasztyát
Köszönnye-meg, hadja-el a' szolgálattyát.

Kik Madagaskárba kívánnak maradni,
Népe közzül nékik engedne itt lakni.

Mondja-meg aztat-is, hogy mellyik megyébe
Kíván lakni; mert ez álna tetszésébe,

Ott fognának néki várost építeni,
Azt Királyi módon fel-ékesíteni.

A' két első pontra reá állott mindjárt,
Utolsórúl így szólltt: hogy ne szenvedjen kárt

Az Ország: leg-jobb lesz, hogy ha közepére,
Építi a' várost, nem pediglen fére.

Mert így egyaránt lesz minden Tartományhoz,
Annyi fáradsággal megy egyhez mint máshoz.

Szólltt tovább; hogy kíván ollyan törvényeket
Bé-hozni; a' mellyek a' lakó népeket

Bóldogságra hozzák, mert az igazságot
Szolgáltatni fogják, és a' hamisságot

Ki-írtják, mindennek magáét meg-adják,
Az erőszak tételt pedig el-háríttják.

Bé-kivánnya hozni a' kereskedést-is,
 Hogy nagy hasznok légyen, a' föld mívelést-is.
 Az Országot pedig ellenségek ellen
 Oltalmazni fogja, bár mennyi fel-kelleyen.
 Sokakat emelni fog ő Tisztségekre,
 Kik vigyázni fognak nem csak tengerekre;
 Hanem megyékre-is, azok határára,
 Így nem jön az Ország semmikép' kárára.
 E' beszédje csak a' sok kérdést okozta,
 Minden Fejedelem, mint tesz, tudakozta.
 Sokáig kellett néki magyarázni,
 Mint a' szénát szokás, szavát úgy meg-rázni.
 Mert minden szavait ők latra vetették,
 Miglen a' dolgoknak velejét értették.
 Meg-értvén mindenik, örüle felette,
 Végtére Rasfangúr eztet jelentette
 A' Fejedelmeknek, Grófnak-is kell menni
 A' Pagódba; 's hitet Láma előtt tenni.¹³⁹
 Vér lesz ezen hitnek le-petséltetése,
 Kezébe-is vólt már Rasfangúrnak kése.
 A' Pagódba menvén, a' hitet le-tették,
 És a' Grófot félig mesztelenítették,
 Egy kiss sebet vágott bal mellyén Rasfangúr,
 Szitt abbúl egy tsep vért itten mindenik Úr.
 Nagy átkokat mondtak olyannak fejére,
 Ki közzülök jutna hite szegésére.
 Forró szurkot két Pap, míg átkoztak, kavart,
 Illy ájtatossággal végzék-el a' Kabart.
 Gróf ki-ment: Zászlókat földig le-hajtottak
 A' Truppok, az után a' földre le-raktak
 A' Fegyvert; 's mellyekre tették a' kezeket,
 Mutatták hozzája ezzel hűséget.
 Húsz ökröket nékik a' Gróf le-váगतott,
 Pályinkát tizenkét hordóval adatott.
 Tizen egy ezeren vóltak özveséggel,
 A' Gróf hogy ezt tették, vette szívességgel.
 Napnak le-száltával jött hat száz mennyetske,
 Nyomokba ezeknek annyi lány szüzetske;

¹³⁹ Pagód a' Chinai, Japoniai, és Madagascári Pogányoknál-is Templomot téssen, Láma pediglen az ő bálvány Istenek, mellyrül az én Nótariusom bővebb meg-világosítással szól.

A' Grófnak érkeztek ők köszöntésére,
 Énekeltek, tántzba mennének végtére.
 Keszkenőket, gyűrűt, tükröt, pántlikákat,
 Osztatott közöttök, 's bőven pályinkákat.
 Fejér személy egy sem vala ezek között,
 Mind négernék voltak, ki ki úgy öltözött;
 Hogy mind örülteknek kellett mondani
 Azokat; vagy váznak lehetett tartani.
 Mert ábrázattyokat tarkára festették,
 Mint a' habos márvány, olyanokká tették.
 Fejekre fel-szúrtak sok színű tollakat,
 Meg-fosztottak ettől sok Publikányokat.
 Mert egy sárga vala, más kék, zöld vagy veres,
 Ki olly szín, mint mikor zúztúl a' fű deres,
 Nem egy szajkót, herkályt, ők meg-mellyesztettek,
 Rigók tollait-is ők fel-bigyesztettek.
 Nyakokra kötöztek apró réz tsörgőket,
 Tarka Üvegekből kaláris fűzőket.
 Apró lántz, 's gyűrű volt fülökön ált szúrva,
 Orrokba karikák, mert ált voltak fúrva.
 Szoknyájok tarka vólt, olly vala kötények;
 De mind selyem vala, bár vóltak szegények.
 Nem tzipőt; fa tzókót vontak-fel lábokra,
 Borítottak veres tafotát azokra,
 Mint a' kása törő, ha mentek, dobogtak,
 Ha nyáj Júh meg-szalad, tántzba úgy kopogtak.
 El-szenvedhetetlen vala éneklések,
 Sikójtottak, mint ha száz borotva kések
 Metélné testeket, vagy bőroket nyúznák,
 Vagy-is kínszásokra minnyájokat húznák.
 Tántzok pedig állott sok tsúfos hajlásból,
 Mint kabótza ugrik, olly forma ugrásból.
 Tsak fejérét akkor szemeknek láttatták,
 Görbére vont szájok fogait mutatták.
 Álmétkodva nézte e' tántzot Rontó Pál,
 Láta a' Gróf, hogy ő hozzájok közel áll.
 Így szólott hozzá: Palkó! a' tántzba mért nem mégy?
 Ládd, ma nagy Úr lettem, azért hát vígan légy.
 Szóllott: Nagyságos Uram! tsak hadd ordítsanak,
 Tántzolni férfival látom nem szoktanak.
 Sárkány módra ugyan tudnék ordítani,
 De nem öt hat rétre, mind ők, úgy hajlani.

A' Fejedelmeket Gróf itt szállította,
Hogy kedves embere volna, meg-mondotta.

Azért-is szeretné, hogy ha aztat tennék,
Hogy a' Néger Dámák ötet tántzba vinnék.

Ezekhez mihent a' Fejedelmek szólltak,
Parantsolattyokat tenni készek voltak,

Mindjárt-is ki ide, ki oda rántotta,
Hajlongtak körülte, de egy sem bántotta.

Két fülét bé-dugta, mert majd meg-siketült,
Nagy sikójtásokkal hozzája annyi gyűlt.

Végtére maga-is nem tudott mást tenni,
Látván, hogy néki-is a' tántzba kell menni.

Kegyetlenül, mint a' farkas, úgy ordított,
Hajlott, bukfettyet hányt, mint örült visított.

Mind ezeket ő a' Gróf kedvéért tette,
Nevette-is ezen tántzot ő felette.

Tántz után Rontónak földre kellett ülni,
Két Néger lány kezdé a' haját fésülni

Újjával; és aztat nyállal simították,
Mert előbb a' tzopfját ők már ki-bontották.

Más két lány tollakkal meg-töltött nagy kosárt
Hozott: mi lesz ebből, már Rontó arra várt,

Mindjárt-is a' haját tollakkal tzifrázták,
Sok-féle színűkkel fejét meg-tarkázták.

Most immár a' földről fel-állni kintetett,
Már mit tesznek vele tétül tekíngetett.

Látván, egy Néger lány jön egy hegyes árral,
Más pedig valami zsíros bűdös sárral,

Fel-gyürközve vala mind kettőjük karok,
Gondolkodott, ugyan mit akarnak azok.

Hogy ált fogják fúrni az orrát, mutatták,
Immár a' tzimpáját fogni-is akarták;

Szép tsörgös karikát tesznek fúrtt lyukába,
Szint' úgy két fülének ált'-szúrtt gombájába.

Bíztatták, fájdalma nem fog néki lenni,
Mert a' bűdös sárral sebét fogják kenni.

Azután bé-festik tarkára ortzáját,
Veres miniummal körös körül száját.

Meg-szeppent, nem tetszett Rontónak a' dolog,
Mivel sok Néger lány körülötte forog.

Ki lábát, ki karját, ki nyakát tartotta,
Már az egész testét alig mozdította.

Négernek azt vélték, hogy ők jót munkálnak,
Mivel ő belőlle majd szépet formálnak.

Tudta Rontó, hogy ők azt észre sem veszik,
Hogy ezekkel őtet kész bolonddá teszik.

Vadak lévén, tudta vad a' természetek,
'S hogy illy vad szépségbe gyönyörködik eszek.

Látván itt, hogy már az operációhoz
Hozzá akar fogni, nyúlni kezd orrához:

Illyen teremtette orromat nem fúrod,
Kiáltott; sem pedig fülem' ált' nem szúrod.

Egyet jobbra, a' mást balra taszította,
De mindnyáját ezzel fel-haragította.

Szaladt Rontó, mert itt mást már nem tehetett,
Még jó hogy a' házhoz életbe érhetett.

Mert melly nagy zúgással esik a' jég-esső,
Olly zúgással érte a' hátát a' sok kő.

Mint fűz-fának pihe, a' sok toll szint' úgy szállt
Fejéről; a' merre futott, a' föld tarkáltt.

Ki a' Burkusoktól, Kozákoktól sem félt,
Néger lányok előtt most szaladásra kélt.

Néhány kő a' hátát derekassan érte,
Látván a' Gróf; a' négy Fejedelmet kérte,

Hogy a' Négerneket le-tsillapítanák,
Egész mulatságot végére hajtanák.

Mindjárt-is eztet ők meg-tselekedték,
Mivel már a' Grófit magát-is féltették.

El-is mentek azok magok tanyájára,
Szintúgy az Urak-is, ki ki szállására.

Rontó fel-öltözött, 's hogy a' Gróf vatsorált,
Háta megé állott, tányért tartván, szolgált,

Szólltt hozzá: a' Bálba magad' ki-tántzolád,
Hát hová lett az a' szép tollas frizurád?

Felelt: üsse mennykő az illy átkozott bált,
Kevés híjja vólt, hogy nem szenvedtem halált.

Elől fülem', orrom' akarták ált'-fúrni,
Erővel karikát rézből abba szúrni.

Hogy azt nem engedtem, kővel hajigáltak,
Dagadt-is a' hátam, néhányan találtak.

Soha többé ezen fekete tsókákkal
Nem fogok mulatni, az illyen adtákkal.

Mint a' kutyák ezek úgy karazéoznak,
Mert szerelmek után fájdalmat okoznak.

Nem láthatta Nagysád, hogy a' földön ültem,
Ők belém szerettek, én pedig szédültem.
A' nagy szeretetből ki hátam' harapta,
Ki karomat marta, ki lábamat kapta
Foga közzé; és már tsak alig állottam
A' nagy szeretet között, hogy nem káromkodtam.
Kutya szerelmeknek testemen lesz jegye
Két hétig-is, hogy ő mindnyáját meg-egye.
Szólltt a' Gróf: ők eztet szeretetből tették,
Nagy indulattokat mert el-nem-rejthették.
Ha ált' hagyta volna fúrni az orrodát,
Tán nem marták volna akkor a' karodat.
Orron fogva húztak volna úgy magokhoz,
Könnyebben jutottál volna a' tsókokhoz.
Az ő tsókok nem más, hanem marakodás,
Övék légyen az illy eb karazérozás.
Nem jó vad marhával embernek jádzani,
Most meg-fogja őtet végre martzongani.
Nagysádnak kívántam tenni mulatságot,
Míg élek, nem teszek több illy bolondságot.
Ki kutyával jádzik, bot légyen kezébe,
Mert máskép' meg-marja, tartsa azt eszébe.

TIZEN-EGYEDIK TZIKKELY.

A' mellybe az elébbi tzikkelybe elő-adatott dolgai a' Grófnak tovább-is folytattatnak. Megint Kabar tartatik. A' Gróf mint Anpansankabe meg-esküszik, a' maga hívatallyát leteszi, az Országot jó rendbe hagyván, végképpen Frantzia Országba mégyen. Rontó Pál-is vele mégyen, el-bútsúzik Sibiariától, és azon meleg tartományoktól-is, a' mellyekbe járt, egyszersmind a' Tengerektől-is.

Más nap' azt végezték itt a' Fejedelmek,
Mivel véghez mene már az ő értelmek,
Hogy haza mennyenek a' magok népekkal,
Sanse Úr maradjon itt három ezrekkal;
A' Grófnak ezekkel lesz bátorságára,
És figyelmezni fog parantsolattyára.
Hasznos vólt a' Grófnak Kabárnak e' tette,
Mert egy kereskedő néki jelentette
Fuilpontból, dolga hogy rossz karba vólta,
És Isle de Frantzba minden arról szóllna;
Hogy őt' minden órán árestomba teszik,
Processusa lészen, számodásra veszik.

Ennek a' mondása hamar valóság lett:
Mert egy barátyától a' Gróf levelet vett.
Írta ez: Sevrő Úr, 's vele Bellecombe,
Egy Fregátán, mellynek neve Consolante,
Hogy Isle de Frantzba már bé-érkezének,
Egyedül a' Grófot el-vigyék, jövének.
Magokkal bé-viszik őt' Európába,
Le sem teszik hanem Páris városába.
Nagy hajlandósága a' Fejedelmeknek,
Szint olly szeretete a' földi népeknek,
Mindenképpen szívét meg-bátorította,
De a' Ministernek bánása bántotta.
El-is tökéltette a' Gróf azt magába,
Hogy nem marad tovább ő szolgálattya.
Így barátyainak több hasznot fog tenni,
Sok Cabaláktól-is azzal ment fog lenni.
Louisburgba éppen az ablakjába állt,
Mikor Eguillonál e' hajó révbe szált.
Egy levelet mindjárt Bellecombe 's Sevrő;
Mellybe alá-írta a' nevét e' kettő;
A' Grófnak küldöttek, és adták tudtára,
Hogy ők a' Királynak parantsolattya,
Komissáriusok lettek, 's úgy jöttek,
És parantsolatot ők ollyat vettenek,
Hogy Párisba küldjék őt' ezen Fregátán,
Mivel itten dolga nem leszen ez után.
Az első pontra vólt a' Gróf mindjárt készen,
De a' másodiknak ellent állt egészen;
Felelt, 's kérte őket: szárazra jönnének
Hozzá bátorsággal, 's éppen ne félnének.
Más nap a' szárazra ők el-is érkeztek,
Köszöntötték egymást, de mást nem végeztek:
Hanem egy papirozt a' Grófnak nyújtottak,
Huszon öt kérdések a' mellyen állottak.
Ezekre felellyen szükség, jelentették,
Egyrúl másrúl osztán beszédjeket tették.
Sétáltak azután, az épületeket
Vizsgálták, a' várat, 's több erősségeket;
Az Ispitályokat, és a' Tárházakat,
Lakosok számára épített házakat.
Számadásait-is mind kettő nézgette,
A' hadi Státusról végtére itt tette

Gróf relátzióját; azt melly rendbe hozta,
Munkája a' népnek javát mint okozta.
A' két Úr a' Grófnak harmad nap egy írást
Adtak megint, de ez foglalt magába mást,
Mert ebbe mind jóvá hagyták a' dolgait,
Minden rendelésit, és számódásait,
Száz tizen-öt ezer livrát a' Tárháznak
Hogy ő költsön adott, tartották igaznak.
Obligátziót nyert tőlök e' summárúl,
Nem félt, hogy ezentúl fejére rosz hárúl.
Bellecombe Úrnak más nap hivatalát
Örömmel állt adta, meg-hajtván itt magát.
Sangliéhez fordúlt, néki a' Truppokat
Adta által, 's kérte, viselje gondokat.
Komissáriusok el-mentek itt túle,
Hogy illy jól ment dolga, ő azon örüle;
De parantsolatot hamar tőlök veve,
Hogy hivatalyát ő ámbár már le-teve,
A' Coloniára még-is gondja légyen,
De épületeket, 's tseréket ne tégyen.
Míg parantsolatot az Udvertúl vesznek,
Akkor majd meg-tudják, hogy mi tévők lesznek.
Felelt a' Gróf: mivel immár mindeneket
Által adott, többé ő ezen terheket
Magára nem veszi; már más folytathattya,
Leg-kissebbe magát ő nem avathattya.
Írtak megint, hogy ők a' resignálását
Éppen bé-nem-veszik, míglén az írását
Az Udvarnak arról ők nem fogják venni,
Addig ő tartozna szolgálatot tenni.
Látta, Fulpointba hogy vissza eveznek,
De azt nem tudhatta, hogy ott mi végeznek.
Kevés napok múlva, Truppoktúl követek
Érkeztek a' Grófhhoz, jelentették ezek;
'S általok Sanglie; hogy ő fel nem veszi
A' Komandót: velek, ha e' roszszat teszi,
El-pártolni fognak mindjárt a' Királytúl,
A' néphez állanak egész ármádástúl.
Hogy ő a' Királynak illy kárt ne okozzon,
Rebelliót dolgok nép közé ne hozzon.
A' Komandót megint illy móddal fel-vette,
Hogy magát a' hittúl ő szabaddá tette.

Mert ennek a' lántza akkor el-szakadott,
Mikor Sangliének az által adatott.

A' Fejedelmeknek esvén értékre,
Hogy a' Gróf resignált, vala nagy kedvekre.

Mint Anpansancabe, kérték, hitet tégyen,
Tizedik Október napján hogy ez légyen.

Egyebet itt a' Gróf immár nem tehetett,
Hanem újra megint egy Kabart hirdetett.

Szólltt itt: a' Királynak hogy ő szolgálattját
El-hagyta: de tudni ki ki akarattját

Kivánná: mondják-meg; a' Coloniákat,
El-hadják-é? vagy-is tesznek több munkákat?

Mert ő a' Királynak mind meg-jelentené,
És a' mint jobb lenne, dolgokat végzené.

Kevés tanátskozás után ők fel-keletek,
A' Gróf szavaira imígyen feleltek:

Ha jót kívánsz te a' Frantzok Királynának,
Írj néki; hogy tartson minket barátjának;

De jobban szeretnénk te alattad élni,
Mert úgy nem kellene senkitül-is félni.

Te vagy a' mi Urunk, te vagy a' mi Atyánk,
Allattad nem hárul semmi rosz mi reánk.

De ha a' Frantziák tégedet útálnak,
Mi-is őket, és majd mind mi mellénk állnak.

Sok ellenségeik, 's rajtok erőt veszünk,
A' mi lehet, érted mindeneket teszünk.

De kérünk igérd-meg, hogy jobban szeretel,
Mint a' Frantziákat, soha meg sem vetel.

Szólltt: engedelmesek ha lesznek hozzája,
Köszök akar élni, itt lészen hazája.

Itt Madagaskárba olly nagy szeretettel,
Grófhhoz a' földnépe vala, 's tisztelettel.

Hogy nagyra vihette vólna a' hatalmát,
Ha kívánta vólna meg-tenni szorgalmát.

De meg-vetette ő emberiség kényyét,
Nem követte ezen Nemzetnek törvényyét,

Melly Fejedelmének tsak őt választotta,
Földi Istenének tsak nem majd tartotta.

Hanem azt magába ő meg-határozta,
Látván e' szigetet olly formára hozta,

Mint egy Birodalom kíván; ő el-mégyen
Párisba, melly karba ezen sziget légyen,

Meg-jelenti: de itt ő nem fog mulatni,
Szerentse más útat fog néki mutatni.

Talál olly hatalmat, a' melly Madagaskárt,
Óltalmába veszi, tudja nem szenved kárt.

A' mint fel-virradott tizedik December,
Mind a' Fejedelmek, 's számtalan sok ember

Meg-jelentek, a' hit ünneplés tartásra,
A' Gróf-is készen vólt már az el-mondásra.

Mihelyest az ágyúk három Salvét tettek,
Fejedelmek hatan a' Grófhöz siettek,

Le-kisírték ötet egy tér közepére,
Mellyre harmintz ezer vitéz már el-ére,

A' kik egy nagy tágas kereket formáltak,
Ebbe egyedül tsak a' férfiak áltak.

Hátok meget pedig állott az Aszszony nép,
Az egész rend tartás vala itt igen szép.

Fel-állott, így szóllott itten-is Rasfangúr,
Hallgatta szavait mind szegény, 's minden Úr:

Áldasson Sananhár! ki maga népéhez
Viszsa tért örökös, és hív seregéhez.

Áldott légyen a' mi Őseink Törvényre,
Mert e' Nemzetünknek Istápjja, 's reménnye.

Ez ád most e' népnek ingyen Kegyelmebül
Olly főt melly származik Ramini vérebül.

Miólta a' Nemzet illyen fővel nem bírt,
Iga, nyomorgatás alatt szüntelen sírt.

Úgy élt mint vad állat; egymást vesztegette,
Rokon a' rokonát ölte, vagy kergette.

Tulajdonságok vólt az erköltstelenség,
Az igazság meg-hólt, élt a' hitetlenség.

Itten Rasfangúr Úr a' Grófra mutatott,
Kiáltott: az egész Nemzet itt hallgatott.

Népek! im ez azon hatalmas és Nagy Fő,
Ki Ramini vérbül való, nem más: ő! ő!

Ramini Atyánk vólt, és Ombiasabé,
Ő-is az lesz, azért ezen nyilat, lád-é?

Majd kezébe adom, mellyel védelmezzen,
Örök békességet köztetek szerezzen.

Esmérjétek ötet Ampansancabének,
És maradékjának Ramini vérenek.

Intlek! hogy a' Törvényt, és őt' szeressétek,
Így bóldogok lesztek, bizonynal hidjétek.

Ezeket így szólván, a' Grófhhoz fordúla,
Hozzája meg így szóltt, a' nép könyve húla.

Te Ramini vérnek igaz Maradvánnya,
Népünknek záloga, égnek adománnya.

Kérd ama nagy Lámát, légyen erősséged,
A' ki szent lelkével világosít téged.

Légy igaz; szeressed ezen híveidet,
Úgy tekintsed őket, mint gyermekeidet.

Az ő szerentséjek szerentséd fog lenni,
Dolgod, 's az ő dolgok, mind jól fognak menni.

Légy ezek paissa, légy erős óltalma,
Így téged meg-nem-ront senkinek hatalma.

Most adta a' nyilat a' Grófnak kezébe,
És közelébb álla a' Gróf ellenébe,

Több Fejedelmekkel borúlt ortzájára,
A' nép-is azt tette ezek példájára.

Szólltt ezekre a' Gróf, 's ezeket mondotta
Fent szóval; a' mellyet a' nép jól hallotta.

Soká éllyen amaz Nagy Ramini vére,
Mert ez léssen a' ti életetek bére;

Sokáig éllyen a' Madagaskari nép,
Mert ez a' szívemre fel-rajzoltatott kép.

A' Fejedelmek-is sokáig éllyenek,
Áldást az Egektől minnyájan végyenek.

A' nép teve itten nagy öröm kiáltást,
Tihang! tihang! a' mint el-hagyák a' zajgást,

A' Gróf itt a' népnek többet-is beszéllett,
Sok Panegyrisnek hogy egyszer vége lett.

Kissebb kerekeket minden megye formált,
És így minden Nemzet egy egy kerékbe állt.

Rasfangúr ezeket sorrúl-sorra járta,
Hogy hitet tegyenek, tőlök azt kívánta.

Rohandrierekhez a' Grófot vezette,
A' hol egy ökörnek ő fejét-is vette.

Le-is tette itten az áldozat hitét
Mindenik; meg iván a' vérnek egy tseppét.

Nagy átkokat mondott a' maga fejére,
Ha Grófhhoz hív nem lesz, szintúgy gyermekére.

Minden kerekbe ötöt el-vezette,
Mind az elsőbe tett, másutt-is azt tette.

Így lett vége ezen Tzeremoniának,
Végre Sanancharnak hálákat adának;

Mivel tőle nyertek olyan nagy kegyelmet,
Ramini Vériből adván Fejedelmet.
A' Fejedelmeknek köszönetét tette
A' Gróf, és minnyáját meg-is vendéglette.
Három száz Aszszonyi személyek estvére
Grófnéjának jöttek meg-tisztelésére.
Ők mint fejér népek, néki hitet tenni
Kivántak, mellette fegyverbe-is lenni.
De úgy hogy férfiak az ő dolgaikba
Ne ártsák magokat, semmi jussaikba.
A' hódlnak fényénél ők hitet-is tettek,
Hajnalig tántzoltak, vígan éneklettek.
Mind a' Fejedelmek más nap el-jövének,
Grófnak szép köszöntést minnyájan tevének.
Kezébe nyujtottak ők egy nagy levelet,
Ez bizonyság vólt, hogy Ampansancabé lett.
Minden Fejedelem maga saját nevét
Alá írta, és rá nyomta a' petséttyét.
Más nap megint gyűlés általok tartatott,
A' Gróf egy Plánomot nékiek mutatott.
Szólltt: egy nagy tanátsot szükség állítani,
A' melly tudjon mindent jó véghez hajtani.
Tagjai Indusi Rohandriékből,
És Európai Anakandriékből¹⁴⁰
Állyanak, és ezek mint Gubernátorok,
És mint a' népeken való Protektorok,
Kormányozzák egész Országnak részeit,
És virágoztassák a' magok népeit.
Ezek vígyázzanak a' kereskedésre,
A' Törvény tartásra, és Földmivelésre.
Az Hadi rendet-is földön, tengereken,
Szemmel tartsák, légyen hatalmok ezeken.
Kissebb Tanátsoknak e' nagy alatt lenni
Szükség; kik rendelést ettől fognak venni.
Anpansancabének fő tanátsa légyen,
Ez mindenkor állyon, és leg-többet tégyen.
Ezen leg-főbb tanáts többire vígyázzon,
Mindenike ehez minden dolgot hozzon.

¹⁴⁰ A' Madagascari nagy sziget több kerületekből állott, valamint Hazánk több Vármegyéből, mellyeknek nevei valának, az első ugyan tsak Rohandrie vólt.

Végső ítéletet mindenbe ez tégyen,
A' mellyet ez egyszer hoz, állandó légyen.
A' Madagascári főkép szabadságot
Tartsa-fel, szolgállyon minden igasságot.
Mihent a' Gróf ezen beszédgyét végzette,
Öröm kiáltását mindenike tette.
Szólltak, mindeneket ő reája hadják,
Valamiket rendel, azt mind jónak tarttyák,
Eleibe tette megint minnyájának,
Hogy igen jó lenne, ha reá álnának:
Frantzia Királlyal egy jó kötést tenni,
Vagy Aliátusnak más Királlyal lenni.
És Európából Mester embereket
Bé-hozni, és velek sok féle szereket.
Mind ezt véghez viszi, magát ajánlotta,
Európába ő ki-mégyen, mondotta.
Reá állt minnyája, de hogy ő ki-mennyen,
Rasfangúr felette állott úttya ellen.
Szólltt; magába érzi, hogy ő ott maradna,
És Európába, nem köztök meg-halna.
De mivel már Úttyát magába fel-tette,
Fejéből Rasfangúr már ki nem verhetette.
Ugyan csak tovább-is az Ország dolgába
Munkált, és állított itten hamarjába
Védelmekre egy kis álló hadi Testet,
Három Liliomot Zászlóikra festett.
Állott ez tizenkét szép Compániából,
Az iffiúságnak szépéből, 's javából.
Száz ötven ember vólt egy Compániába,
Tisztek nem vétettek ezeknek számába.
Rohandrie Sanse vala a' vezérek,
Mert ehez leg-inkább buzgott az ő vérek.
A' midőn már egyszer a' Gróf el-végzette
Az Ország dolgait, Törvényt rendbe szedte:
A' nagyokat megint magához hívatta,
És fontos okokkal eleikbe adta;
Hogy Európába ő mért fog ki-menni,
Az Ország hasznára miket nem fog tenni.
Adtak-is már néki ők egész hatalmat,
Csak böldegá tegye ő a' Birodalmat,
És dolgokat bár a' Frantzok Királlyával,
Bár akár mellyik más erős Monarchával

Folytathassa: mellyel tetszik, kötést tégyen,
Boldogulásokra tsak a' dolog légyen.

Kérték, hogy magával hozzon Túdósokat,
Mester embereket, Borbélyt, Orvosokat.

Meg-igérték néki, más fél esztendeig,
Valamiket munkált, egész az ideig,

Meg-tarttyák, és abba változást sem tesznek,
Az Országokba-is idegent nem vesznek.

A' szabott időre ha itt nem fog lenni,
Minden Frantziáknak tőlök ki kell menni.

E' fel-tételeket Gróffal együtt tették,
Azokat vérekkal le-is petsétlették.

Ezeket végezvén, minnyája itt síra,
Rasfangúr főképpen magával sem bíra.

Essedezett, kérte, őket el ne hadná,
És veszedelemre személyét ne adná.

De minden kérését haszontalan tette,
Mert már indulását ő el-is rendelte.

Végtére ő tőlök azt az edgyet kérte,
Ha már annyit tettek, tegyék ezt-is érte;

Hogy míg ő oda jár, a' Fő Tanáts feje
Rasfangúr Úr légyen, népnek-is eleje;

Ha pedig Rasfangúr halni meg-találna,
Akkor e' Fő Tisztség Sansé Úrra szálna.

December havának tizen negyedikén
Bútsút vett ő tőlök a' Gróf jó idején.

Sírás zokogás közt őt' sokan követték,
Áldás kívánással a' révig késérték.

Bel Artúr Brigantin hajóba bé-szállott,
El-ment, és ő elébb még meg sem-is állott,

Tsak jó Reménységnek révébe hogy jutott,
Itten övéivel három nap meg-nyúgott.

Innét a' Frantzia Király országába
Mene: bé-is ére Páris városába.

Mihent meg-indúltak, szólltt a' Gróf Rontóhoz:
Úgyé! ez utazás nagy örömet okoz

Néked; nem-is félsz most a' Tenger zajátúl,
Nem irtózol szirthez tsapható habjátúl.

Utolsó útunk ez, mellyet hátán teszünk,
De még-is általa mi szabaddá leszünk;

Mert ha a' Tengerre nem szálhattunk vólna,
Ma-is lántznak hangja fülünk körül szólna.

Kámatskába most-is kutyákon szánkáznánk,
Fekete Rókákat Nyusztokat vadásznánk.

E' jó Elementum visz Európába,
Oka hogy juthatunk a' Magyar Hazába.

Nem meg-jövendőlttem? hogy még jót tesz velünk,
Bár szélvészse, habja gyakran vólt ellenünk.

Itt Rontó szemeit az égre vetette,
Mint kárt vallott Tzigány, sohajtott felette.

Fel-ment a' hajónak leg-magasb orrára,
Térdre esett, így szóllt a' Gróf mondására:

Ditsőség Istennek a' nagy magosságba,
A' ki ottan lakik, fénylő méltóságba.

Hogy ki-szabadított minket sok inségből,
Számptalan sok roszból, hidegből, hévségből.

Le-törte testünkről a' békót szent karja,
Mellyért-is dítsérje őt Angyalok karja.

Énekellye, hogy szent, erős, halhatatlan,
Munkállásaiban nagy 's meg-foghatatlan.

Méltóságos Grófm! kegyes gyámolítóm,
Jól tudom Nagysád vólt mindég bátorítóm.

Ő jól emlékezik biztató szavára,
Midőn a' Tenger hányt habjáról habjára.

Le-tört az árbotz fa, Vitorlák hullottak,
Az hajó óldalt dűlt, szelek ordítottak.

Véltük, hogy tekergős örvénnyébe temet,
Könyvekkel töltött bé a' félsz minden szemet.

Nagyságod egyedül biztatott bennünket,
Isten után nem más tartá-meg éltünket,

Jól tudom, nem egyszer mondotta mért félek,
Mivel még többször-is a' tengerre kélek.

Hogy tenger szakaszttya végét rabságunknak,
Segítsége léssen szabadulásunknak.

Látom Nagysád szava most bé-tellyesedett,
Háborodott szívünk már le-tsendesedett.

Mert látom evezünk mi Európába,
Bé-jutunk reménylem a' Magyar hazába.

De hogy ha Nagysádat én meg-nem-bántanám,
Ezen kérdésemet eleibe adnám,

Hogy Európába már egyszer bé-jöttünk,
Frantzia országból meg vissza evedztünk.

Ha szabad Nagysádat kérdezni, és kérni,
Vallyon nem fogunk-é megint vissza térti?

Felelt erre a' Gróf, ne törjed fejedet,
Soha többé nem hány a' tenger tégedet.

Mért tértünk-meg akkor, okát meg-mondottam,
De most már dolgunkat végére hajtottam.

Hiddj szavamnak; soha én vissza nem megyek,
Ideje, Hazánkba békecsébe legyek.

Éppen akkor tette a' Gróf e' beszédét,
Midőn a' tengernek érte végső révét.

Ki-szállván hajóbúl ennek a' parttyára,
Fel-szaladott Rontó egy kis halmotskára,

Ugrált, tántzolt, vélték, hogy talán meg örült;
De tsak hogy a' tengert el-hadja, most örült.

Kiáltott: örömtül helyem alig lelem,
Méltóságos Grófom, őrző Raphaëlem,

Kisíró Angyalom, és meg-szabadítóm,
Sok inségek között kegyes vídámítóm.

A' nyugalomnak jutottunk parttyára,
Tsak Nagysád vezetett minnyájunkat árra.

Engedje-meg Nagysád, bútsúmat vehessem
Azon országoktól, és meg-köszönhessem.

A' mellyekbe jártunk, hogy eddig tápláltak,
Afonyával, 's Kókus dióval kínáltak.

Illó tengernek-is köszönetem tenni,
Hogy nem méltóztatott bennünket el-nyelni.

Nevettek minnyájan, szólott a' Gróf: tsak mond-el
Prédikáziódat: egy kar székre állj fel.

Elsőben-is hozzád fordítom szavamat,
Már szabadon vagyok, meg-hajtom magamat:

Tenger! Neptunusnak ditső öröksége,
Kinek ellent nem áll hajók erőssége;

Köszönöm hátodon engem' meg-szenvedtél,
Bár eleget hánytál, el-nem-merítettél;

Sem ott, hol jeges vagy, jegeid tornyára
Nem vetettél, sem a' hasadék allyára.

Köszönöm szirtekhez habjaid nem tsaptak,
Sem nyakas vadaid öblödbe nem kaptak.

Köszönöm, hogy végső partodra ki-tettél,
Veszedelmeidtül engem meg-mentettél.

El-hagylak: habjaid' többé nem hasítom,
Hajóval hátadat fel-nem-túrosítom.

Zúghatsz én miattam ezentül kedvedre,
Fordíthatsz hajókat, gallyákat mélyedre.

Mint ördög annyával, úgy velem már nem bánsz,
 Jég-halomra, szirtre soha engem nem hánsz.
 Szemem' ha rád vetem, már mindjárt szédülök,
 Hogy tőled meg-váltam, szívemből örülök.
 Kívánom, Syrénid szépen danoljanak,
 Benned Najádesek vígan úszkáljanak,
 Nem vesznek rá még-is tsalóka hangjai,
 Hogy meg-ásztassanak testednek habjai.
 Vár nagyságú tzet-hal benned kevélykedjen,
 Orrából fújtt vizen égis emelkedjen,
 Jádzodjon elibe vettetett tonnával,¹⁴¹
 Beléd még sem viszen mind ezen példával.
 Tojjanak békáid számtalan gyöngyöket,
 De belőled még sem hozom-ki ezeket.
 Tenger! míg én élek, néked békét hagyok,
 Benned nem úszkállok, Stokfis hal nem vagyok.
 Most téged' szóllítlak átkozott Fúria,
 Hóval bővölködő, jeges Sibéria.
 Ha kitől, te-tőled vég bútsúmat veszem,
 Hiddjed! buzgó szívvel hogy én eztet teszem.
 Mert te kebeledbe mihent bé-fogadtál,
 Egy gőzös tömlőzből a' másba zárattál,
 Hóltakkal azokba mind addig sínledtem,
 Míg azok' dohától meg-nem-betegedtem.
 Ezt látván, meg-vallom, ki-vettél közzülök,
 De ha meg-gondolom, még most-is ződülök.
 Mert engem' kantzáknak tejével itattál,
 És rothadt halakat eledelül adtál.
 Te megyéid közzül a' leg-fagyossába,
 Mint számkivettetett küld'tél Kámatsatkába,
 Súlyos nagy munkákra ott kénszerítettél,
 Illyen terhes szakmánt nyakamra vetettél,
 Hogy ennyi, meg ennyi nyusztokat, vidrákat,
 És szint annyi bíbert, fekete rókákat
 Fogjak, és bőreit vigyem Tár-házadba;
 Mert ha nem tselekszen, fel-tetted magadba,
 Hogy szokásod szerént meg-batoskáztatol,
 Vagy-is bányáidnál munkára adatol.
 Rendes mulatságot énnékem szerzettél,
 Hogy az időm múljon, vadászni készítettél.

¹⁴¹ Lásd azon Németh könyvetskét: mellynek tázímje: Mährchen von der Tonne.

Köszönöm velem tett nagy szívességedet,
Szaggassák a' Knotik velődöt, béledet,
Meg-botsáss, ellened ha talán vétettem,
És több Tatáridnak fejeket nem vettem;
El-ütém ugyan tsak néhány Moszkáidnak
Gombokat, talán még több Kozákjaidnak.
Mert gondoltam drágább az embernek bőri,
Mint nyusztoknak, rókáknak, bíbereknek szőri.
Ha lehetne, ma-is én ezt véghez vinném,
Te tár-házaidat én gazdaggá tenném,
Mert nagyon szeretlek; mint ördög a' lelket,
Adjon Országába ő néked egy telket.
Kívánóm, jegeid fel-ne-olvadjanak,
Örökké nagy havak téged' takarjanak.
Bóreásnak szele soha meg-ne-szűnjön,
Phœbusnak ságára szemedbe ne tűnjön.
Múlasd magad' kutya fejű Tatáriddal,
Mint vakondok, olyan szemű Nymfáiddal.
Körültted hangossan ezek ugassanak,
Lopatkába gerényt, nyusztot foghassanak.
Lakosid már tőlem békével lehetnek,
Ló húst, kantza tejet ihatnak, ehetnek.
Nem ülök kutyákkal bé-fogott szánnyokba,
Ajánlom magamat én grátziájokba.
Szemeim mint Biblis végre könyvezzetek,
Folyót áraszszatok, és vissza nézzetek
Azon szigetekre, mellyek közt úszkáltam,
Majd életem' vesztén, míg beléjek másztam.
Tőlök fogom mostan vég bútsúmat venni,
Mivel nem kívánok soha benne lenni.
Ha mind meg-nevezném, szívem meg-hasadna,
Mert vélné, közöttök tovább-is maradna.
Tsak az jelesbbekhez tészem bútsúzásom',
De mindenik vegye magára szóllásom.
Te vagy hát az első, kegyes Uzmeligon,
Míg te benned voltam, véltem vagyok otthon,
Mert a' vén Miklós Úr, hogy belém szeretett,
Mindent tett kedvemre, a' mit tsak tehetett.
Gróffommal Volangtát ő el-jegyzettette,
Velem együtt éjjel nappal vendéglette.

Igaz, részünk vala nékünk számos jóba,
 Azért Volangtát itt hagytuk eb adóba.

Másodika te vagy, dús gazdag Makaó,
 Sok fű-szerszám terem benned, és Cacaó.

De én mind ezeknek kevés hasznát vettem,
 Mivel itt sós halat, Kókusz diót ettem.

Harmadik te ragyogsz gyönyörű Formosa,
 Virágzik te benned sok Ananás, 's rózsa;

Drága illattyokkal te örvendeztettél,
 De jobban szeretem, hogy jól fel-pénzeltél.

Szigetek' Királyja! te nagy Madagaskár,
 Soha benned esső nem esik nints-is sár.

Sírok, de örömmel te tőled bútsúzó,
 Mert örökre lábam' belőled ki-húzó.

Én Sibériába dederegtem, fáztam,
 Benned éjjel nappal izzadástól áztam.

Amabba a' hideg guta majd meg-ütött;
 A' rákba mászott nap benned majd meg-sütött.

Köszönöm, hogy ilyen égő szeretettel
 Szerettél; ez után ne szeress, de veszsz-el.

Testemet soha sem fogod többé főzni,
 Mert míg élek, téged' el foglak mellőzni.

Pokol vagy, és nintsen benned maradásom,
 Kegyesebb ég alatt választom lakásom'.

Hol kormos kezekkel orrom' karikázni
 Nem fogják Nymfáid, sem tollal tzifrázni

Fejemet: békével lesznek a' Négerék,
 Perzseltt fejjű, holló színű vad emberek.

Meg-botsásd vétkeim', néped-is, *agyiő!*
 Te nagyMadagaskár, üssön a' malom-kő.

Eddig, és nem tovább vagyon Gróf Mórítz Benyovszkinak, azon Németh nyelvre fordított könyvben életének le-írása, de annak folytatásával ezen tsekély munkámba én tovább megyek, mivel minekutánna Párisból Hazánkba érkezett volna, maga elő-beszéllente nékem, úgy Rontó Pál is Budán, mi történtt vele Párisba; Hazánkba pedig bent lévén, nem tsak én, hanem számtalanok mások-is tudják történeteit, azért-is ezeket-is ki-teszem azzal együtt; hogy Rontó Pál hol vált-el végképpen a' Gróftól, és hová lett. De itt sem állapodom még meg, hanem ezzel fejezem-bé munkámat, a' mellyet Richolson Angliai író felőle ki-tett, hogy Hazánkából Londonba, Angliának fő Várossába menvén, onnat megint mért mene Madagaskárba, és ottan mint végezé életét.

TIZEN-KETTŐDIK TZIKKELY.

A' mellybe ki-tétetődnek Gróf Mórítz Benyovszkinak Páris Várossába tett dolgai, Magyar Hazánkba lett meg-térése, abba végzett történetei. Rontó Pálnak a' Gróftól való elválása. A' Grófnak Londonba való menetele, onnat megint Madagaskárba lett jövedele, és ottan végzett dolgai után következett halála.

Nem lehet embernek nagyobb ellensége,
Mint egy Fő-Tanátsnak az ő írigysége;
Mert mikor gondolja, hogy a' fő póltzon áll,
Akkor taszítja-le, Labyrinthba száll.
A' Grófot-is érte illy fekély, és mirígy,
Fel-támadt ellene Párisba sok írigy;
Sok Minister vélte, hogy majd elsőséget
Nyér a' Király előtt; 's így sok ellenséget
Támasztott ellene, a' kik követ fújtak,
Mint kígyók; 's a' Király' háta megé bújtak.
Súgták a' fülibe, hogy sok kárt okozna,
Tsupán tsak magának dolga hasznot hozna.
Észre-vévén, hogy itt már elő nem mehet,
Semmit írigyei ellen hogy nem tehet,
Mindjára fel-tette ő aztat magába,
Hogy Párist el-hagyja, ki-megy Hazájába.
De melly tsudálatos Isten rendelése!
Emberekkel bánó, kegyelmes tetszése!
Mert Második József, Királyunk, Tsászarunk,
Kinek halálával történe nagy kárunk;
Akkor Párisba vólt látogatására,
Frantzia Királyné Húga láttására.
Meg-hallotta, a' Gróf, hogy melly dolgokat tett,
Hogy Sógra részére sok szívetet el-vett;
És olly útat talált a' fagyos tengerig,
Mellyt senki fel nem lelt, még mind az ideig.
Azért-is a' Grófot magához hívatta,
Hozzá nagy Kegyelmet mindenkép mutatta;
Parantsolta néki, mivel vasallussa,
Mennyen Bétsbe, léssen *Salvus conductussa*.
E' nagy Kegyelmeért lábaihoz borúlt,
A' Gróf szemeiből a' sok öröm könnyv húlt.
Mert tudta: hogy egyszer vétkezett ellene,
Lengyel Országába mellyért ki-is mene.
Essedezett, kérte, mutassa Kegyelmet
Rontó Pálhoz-is, és tágítsa félelmét.

Mert ő egyszer gyilkos, kétszer vólt desertor,
De ezen vétkei meg-siratta sokszor.

Dolgaiba ő vólt leg-főbb segedelme,
Kérte: hogy járúllyon hozzája Kegyelme.

Leg-ottan-is ezen nagy lelkű Monárcha,
Meg-engedett néki, sőt aztat akarta,
Hogy ő ez után-is a' Gróf mellet légyen,
És szolgálattyával néki hasznot tégyen.

Mindjárt-is ő néki obsitot íratott,
A' pardon írás-is kezébe adatott
A' Grófnak: Rontót itt magához hívatta,
És mind a' két írást a' kezébe adta.

El-vette: sohajtott Istenhez az égbe,
Le nem lehet írni, mit nem vitt itt végbe.

Mert hol sírt, hol tántzolt, hol lábát tsókolta,
Hol meg térdre esett, a' Tsászárt áldotta.

Mit ad a' Tsászárnak, a' Gróft kérlette,
Mivel hogy ő vele e' Kegyelmét tette.

Szólltt: háláadatlan nem akarok lenni,
Ő Felségéhez most mindjárt fogok menni.

Majd bé-nyújtom néki azon szép pipámat,
Mellyt jobban szeretem, mint anyám 's apámat;

A' mellyet a' Grófné adni méltóztatott,
Midőn Bétsből el-jött, itt köztünk mulatott.

Katragva szólltt a' Gróf, te bahó! a' Tsászár
Nem dohányzik: néki, ha adnád lenne kár.

Kár! nem kár! mivel szép, tudom hogy el-veszi,
Leg-alább majd Bétsbe Tárházába teszi.

Ha pedig Nagyságod ezt nem javasollya,
Vagyon egy beretva szijam, ha gondollya.

Majd azt adom néki, nagy újság ez, 's nagy kints,
Egész Bétsbe tudom, hogy ennek párja nints.

Egy meg-ölt nagy kövér Tatárt én meg-nyúztam,
Nyaka tsigájárúl ezen bőrt le-húztam;

A' beretva ezen igen jól fenődik,
Mert zsíros; a' sorja szépen ki-vévődik.

Szólltt a' Gróf nevetve, ezt-is tartsd magadnak:
Illy tsekélysegeket Tsászárnak nem adnak.

Ezek után a' Gróf Béts felé meg-indúlt,
Hogy a' Tsászár el-ment, már két napja el-múlt.

A' Gróf harmad napra utánna érkezett
Bétsbe; mert jól menni ő-is igyekezett.

Mária Trésia dolgait tsudálta,
Hogy hamar láthassa, őt nehezen várta.
Maga kívánt mindent ki-venni belőle,
Mert a' Tsászár sokat beszéllett felőle.
Hamar-is nyert nála ő audientziát,
Térd meg-hajtva vetett mély reverentziát.
El-beszélte a' Gróf, súlyos sok rabságát,
Moszkákkal, vadakkal, vólt háborúságát,
Miként szabadúlt-meg számkivetésébül,
Siberiának nagy havábül, jegébül.
Melly titkos útazást a' tengereken tett,
Melly sok hajó törést azokon szenvedett.
Frantzia Királynak birodalma alá
Mennyi szigeteket hajtott, el-számlálá;
Madagaskárt-is, melly jó, 's szép rendbe vette,
Vad Fejedelmeit mint szelídítette.
A' Királynak melly nagy haszon folyt ezekbül,
Mert a' jövedelem állott sok ezrekbül.
A' Ministerium dolgát írgylette,
Király előtt mindég tsúnyáúil festette.
Látta, el-akarják vég-képpen temetni,
Mert nem akart nékik térdet, fejet vetni.
Azért ki-jött, 's borúl mostanság lábához,
Járúl Fejedelem örök Aszszonyához,
Méltoztassa ötet Kegyelmebe venni,
Kegyessen valamelly hivatalba tenni.
Ezen Kegyességgel tellyes Fejedelem,
Kiben mérték nélkül vala a' Kegyelem;
Nagy érzékenységgel hallgatta szavait,
Szánta szenvedésit, tsudálta dolgait.
Soká beszéllt vele, kegyelmébe vette,
Szólltt: el van felejtve hibás régi tette.
Mostan fel-emelem Grófi Méltósággra,
Hárúllyon ezen dísz Fiú, 's úgy Lány ágra.
Mennyen mostan a' Gróf tőlem a' Tsászárhoz,
E' menetele-is reménylem, majd jót hoz.
Ezek után kezét a' Grófnak nyújtotta,
Ő nagy tisztelettel ezt meg-is tsókolta.
Meg-köszönte e' nagy Kegyelmet, malaszttyát,
Ki ment: 's a' Tsászárhoz vette mindjárt úttyát.
Bé-menvén hozzája, térd fő meg-hajtással
Köszöntötte: soká beszélltek egymással;

Végtére a' Tsászár vállát veregette,
Székely Huszároknál Obesternek tette.

Szóllott: mostan mehett látogatására
Attyafiainak, 's meg-vizsgálására

Jószáginak: de ott soká ne mulasson,
Szükség a' Regiment által adattasson

Néki; mert ez hamar Erdélyből ki-mégyen,
Nagyon szükség tehát, hogy akkor ott légyen.

Meg-köszönte itten ezen nagy Kegyelmét,
Sírt, midőn el-hagyta Kegyes Fejedelmét.

Bétsbűl más nap el-ment, Pozsonyba mint ére,
Itten az arany lúd fogadóba tére.

Kéntelen vólt itten öt napot tölteni,
Mivel ki ki akart vele beszélni.

Főkép Albert Hertzeg, 's több nagy Méltóságok;
Kiknek ötöt látni vala kívánságok;

Minnyájan szívessen látták őt' 's fogadták;
Nagy álmétkodással dolgait hallgatták.

Kristina Hertzegné főkép tsudálkozott,
Mert néki arany szín szép Publikányt hozott.

Ég szín vólt két szárnya, szint olly réfnyi farka,
Tetszett feje görög betűkkel hogy tarka.

Szolgák, szolgálói Négerek valának,
A' Hertzegné előtt ezek tántzolának,

De visításokra fülöket bé-dugták
Az Urak, 's azoknak hajlásit katzagták.

A' hol illett, ottan mindenüt meg-jelent,
Végre el-bútsúzott, 's a' fogadóba ment.

Még az nap Rontó Pál vele szembe leve,
És illy beszédek a' Grófhhoz ő teve.

Méltóságos Uram! Életem védelme,
Érdemimnél több vólt Nagyságod Kegyelme;

Mellyeket árasztott szegény szolgájára,
Úgy vígyázván reám, mint önnön magára.

Én azokat soha meg-nem-hálálhatom,
Annyival-is inkább vissza nem adhatom.

Azoknak jutalmát égtől fogja venni,
Én most Nagyságodtól bútsút jöttem venni.

Engedje-meg, kérem, hogy haza mehessek,
Vándorlásom után békével élhessek.

Nagysádat a' Tsászár Obesteré tette,
Régen e' hivatalt meg-is érdemlette.

Hallom, hogy bizonyos immár a' háború,
Tudom fejére száll borostyán koszorú.
De többé már én nem katonáskodhatom,
Kardomat mint hajdan, úgy nem forgadhatom.
Gyenge vagyok; meg-vont a' sok nyomorúság,
Öreg-is; ősznek tett rabság, 's a' boszszúság.
Bellona iffiat szeret, és erősset,
Nem ilyen göthösset, és illy köhögösset.
A' Gróf beszédjére majd szavakat sem lelt,
Nagy szomorún még-is nékie így felelt.
Fiam! a' ki voltam, nem vagyok már én-is,
A' hol én vajlódtam, ott szenvedtél te-is.
A' mint látom, el kell háborúba mennem,
Ha Tsászár akarja, nem lehet mást tennem.
Pedig én-is, mint te, olly meg-aggott vagyok,
Szenvedéseim-is voltak szint olly nagyok.
Ha én el-mehetek, te mért ne jöhetnél,
Királynak, Hazánknak, még hasznot tehetnél.
És te oda haza, mond-meg, mint fogsz élni,
Roszsz következtől illó mindég félni.
Sokkal különbözöbb, szóllt, Nagyságod dolga,
Mert ottan-is Úr lesz, én pedig csak szolgál.
Strapátziám nékem ezerszer több lenne,
Mellyekbül Nagyságod kevés hasznot venne.
Mert a' mint mondtam, meg-erőtlenedtem,
Egész Invalidus, és Maródi lettem.
Ott csak tárgya lennék én a' nevetségnek,
Keveset árthatnék Burkus ellenségnek.
Ha Atyámról reám valami maradott,
E' kevésből élek, mennyit Isten adott.
Ha pedig utánna semmit sem találok,
Falunkba egy könnyű szolgálatra álok.
Vagy Egyházfi leszek, vagy pedig dinnye tsósz,
Illy könnyű szolgálat annak való, ki ősz.
Templomba gyertyákat még csak meg-gyújthatom,
Nem nagy a' harangunk, azt-is meg-vonhatom.
A' tsengetyűvel-is még körül mehetek,
Coledálásból-is edgyet mást nyerhetek.
Ha pedig tsósz leszek, Filagoriámra
Fel-mászok, jó gondom lesz mindég a' számra,
Javát a' Dinnyének én fogom meg-enni,
Bár az Uraságé, bár Papé fog lenni.

A' tolvajt pediglen meg fogom fosztani,
Egy két garast fogok így-is fordítani.
Hogy ha vénségemre kóldulnom kellene,
Fortélyos egy kóldús belőlem tellene,
Mikor Péter Úrnak szamarát vezettem,
Minden Manöverit jól fejembe vettem.
Minden kóldusoknak szája aztat vallyá,
Hogy ő minnyájoknak vala Feldt-Marsallya.
Tudta a' Gróf, hogy ő ezekkel tsak tréfál,
Tudta, pénze vagyon, nem leg-roszszabbúl ál.
De látta aztat-is, hogy már nem szolgálhat,
Lóra nehezen üll, gyalog allyig járhat.
Felelt, de szemébül köny tsepét húllatott,
És tsak szó szaggatva, hozzá így szóllhatott.
Hív szolgálám: leg meg-hitt emberem, ó Rontó!
Hogy lehetsz mostan nyert örömöm el-bontó?
Most akartam élni veled víg napokat,
Mert eddig szenvedtünk sanyarúságokat,
Homályábúl napunk most jutott fénnyére,
Szerentsének sorsunk, most ült fő székére.
És éppen most kivánsz el-hadni engemet,
Mikor öröm érte szívedet, 's szívemet.
Ennyimre el-mented hoz nagy bánatokat,
Nálad nélkül nem ér többé víg napokat.
Test őrzöm valál te minden veszélyekbe,
Véddöm, és paisom az ütközetekbe,
Hogy ha meg-gondolom, nékem mint szolgáltál,
Betegségekbe ágyam mellet áltál;
Az egész testemet a' fájdalom járja,
Hogy el-mégy, boríttya szívem' bánat árja.
De hogy meg-gyengültél, magam meg-esmérem,
Hogy nálam maradgyál, már azt nem-is kérem.
Vezérellyen Isten! többet nem szóllhatott,
Zokogás a' testét rázta, el-halgatott.
Végtére egy erszényt nyújtott a' kezébe,¹⁴²
El-ment, el-tűnt, mert nem nézhetett szemébe.
Szobája ajtaját bé-tsukta magára,
Keservesen síra sokak hallottára;

¹⁴² Rontó Budán azt mondotta nékem, hogy azon erszénybe 500 hollandiai aranyak vóltak. De ezen felül-
is vólt néki bővetskén pénze, mert Madagascárba, és a' több szigetekbe el-nem-felejtette magát.

Ugyan csak Rontónak egy tzedulát íra,
Ez-is nedves vala, mert hogy írta, síra.
Mint írni fiának szokott édes attya,
Ennek-is olly vala egész foglalattya.
Kérte, hogy mennyen-el, hogy őt' ne láthassa,
Írja-meg, hol áll-meg, hogy aztat tudhassa.
Hogy ha meg-szorúlna, hozzá folyamodjon,
Áldást, és szerentsét Isten néki adjon.
Rontó e' tzedulát hogy kezébe vette,
Olvasván, kezébül a' földre ejtette.
El-ájúlt, le-rogyjatt, a' szolgák öntözték,
Vólt-is dolgok vele, míg fel-ébresztették.
Hogy magához tére, szóllt: óh kegyes halál!
Én nékem melly édes nyugodalmat adál.
Óh mért iríglyitek barátim sorsomat,
Mért költöttetek-fel, rontátok álmomat.
De körül tekintvén, látta, hogy hol lenne,
Észre vette, hogy csak üres szókat tenne.
Bár kemény szívű vólt, de most már sírhatott,
Magával ez által jobban-is bírhatott;
Azért-is, mint mikor felyhők tsatornái
Meg-nyílnak, 's essőtül ürülnek aknái,
Rontó szemeibül olly folyás áradott,
A' nagy zokogásba már el-is fáradott.
De még-is kiáltott, kedves Grófom, hol vagy?
Felely! mert a' lélek mostan mindjárt el-hagy.
Óh melly fájdalma közt válok-meg te túled,
Életem nem élet, de halál kívüled.
Enged-meg még egyszer személyed láthassam,
Lábadhoz borúlva lelkem ki-adhassam.
Nagy Isten! vétkezem, már eztet nem kérem,
Te szent kegyelmedbül, még látom, azt érem.
Terjeszd ollyan bőven reá áldásodat,
Melly bőven botsájtod földre harmatodat.
Tartsd-meg sok időkig ezen árvák attyát,
Te nagy jóvóltodnak érezze malaszttyát.
Szívét háborúba kérlek erősítsed,
Mint Dávidnak karját, karját úgy segítsed.
Illyés Prófétának ad tüzes pallosát
Kezébe, hogy ezzel vághassa gyilkosát.
Essedezem; tartsd-meg minden veszélyekbe,
Mikor fog tetszeni, vidd végre Egekbe.

Szépen el-bútsúzott a' Grófnéjátúl-is,
Egész udvarátúl, a' köz-szolgáktúl-is.

Más nap egy kalmárnak fel-ült hajójára,
Dunán ment le Pestre, Medárd vásárára.

Itten egy Miskóltzi Görög szekere
Fel-ült, hazájába hamar el-is ére.

A' hol látta, hogy már szülői meg-hóltak,
Még azok-is, a' kik esmérői voltak.

Rég az atya házát Uraság el-vette,
Más paraszt jobbágyát abba helyezettette.

Mert az Uraságnak vala ez fundussa,
Meg-esmérte, hogy nints ehez néki jussa.

Pénze vólt, el-menne Eger városába,
Egy szép házat meg-vett ott a' Rátz utzába.

Fel-ékesíté ezt szép házi szerekkel,
Nyoszolyákkal, asztal, tükör, karszékekkel.

Két szép szállót-is vett, és három réteket,
Földeket, mellyekbe jó bőven vethetett.

Tíz ezer forintot adott uzsorára,
Jól élt, nem-is szorúlt mások asztalára.

Hogy Grófját láthassa, mindég igyekezett,
De soha már hozzá többé nem érkezett.

Hanem, hogy az Ország gyüle Diætára,
Kilentzvenedikbe fel-jött ő Budára.

Leopold Királynak az ő választását,
Kivánta ott látni koronáztatását.

De mivel Pozsonyba ez által-tétetett,
Hogy olly meszsze mennyen, tőle nem telhetett,

Meg-tudta, hogy én-is a' Diætán vólnék,
Nem más, ki Majorja vóltam, hogy az lennék.

Pesten szálltt, örömmel ált' jöve Budára,
Hogy láthatott, vala vígasztalására.

Én ötet kilentz nap magamnál tartottam,
Pozsonyba fel-menvén, haza botsátottam.

El-beszélte nékem ott egész életét,
Mind maga, mind pedig Grófja történetét.

Írtt három levelet nékem Szakoltzára,
De hogy egy dologról nem írtt utóljára;

Egy jó akarómnak felőle levelet
Írtam, a' mellyre-is jött ilyen felelet:

Hogy immár nem vólna az élők' számába,
A' múlt őszön tették sírjának halmába.

Epitáphiumot időm' töltésére
Munkáltam felőle, de aztat kövére
Nem metszették; ide még-is bé-iktatom,
Illyekkel magamat gyakran múlatgatom.

E p i t á p h i u m.

Rontó Pál fekszik itt, míg élt sokat rontott,
Mert sok Moszka, Tatár, 's Néger vért ki-ontott,
Tár-házakat és tár-szekereket bontott,
Ki-emelt azokból ő sok ezüst fontot.

Vitéznek mondhattya, ki őtet esmérte,
Sok ellenség' nyakát az ő kardja mérte,
Egyed hegye alatt halál utól érte,
Eger lyukba dugta, bár őtet mind kérte.

Borostyánt érdemlett sok vitézségéért,
Hazájáért ki-folytt ártatlan véréért,
Tziprust nyert fejére ennyi sok tettéért,
Imádkozz' vándorló! szegénynek lelkéért.

* * *

A' Gróf póstára ült, el-ment Hazájába,
Meg-szálltt Nagyszombatba, mert vala útyyába;

Az arany korona fogadóba ment-bé,
Ki lenne szomszédja, a' Kelnertől kérdé.

Én voltam: a' Kelner meg-mondá nevemet,
Meg-is látogatott mindjára engemet.

Meg-öleltük egymást, nagyon örvendettünk,
Hogy illy véletlenül egymással lehattunk.

Kedvéért én négy nap itten meg-maradtam,
Dolgait beszélvén, tsudálva hallgattam.

Meg-újult közöttünk a' régi barátság,
Mert máskép' is vala köztünk atyafiság.

Ötöd' nap' el-mentünk mind ketten útunkra,
Szükség vólt tekintni kevés jószágunkra.

Ő a' magáéba nem soká múlatott,
Mivel a' Tsászártól vett parantsolatot,

Hogy ne késsen, vegye-ált' a' Regimentet,
Mert a' környül-állás háborút jelentett.

Kevés idő múlva el-indúlt Erdélybe,
De útyyába majd hogy nem esett veszélybe.

Mert Hóra, az Oláh latroknak Mársalja,
Tudta hogy jön, vélte, hogy őtet fel-falja.

Obristlaidinántja eztet meg-hallotta,
Osztályát feléje mindjárt indította.

Tordán szerentsésen ez hozzá-is jöve,
 Le-esett szívéről a' félelem' köve.

Bátran ez osztállyal Székelyek földére,
 Leg-kissebb kár nélkül Quártélyára ére.

Levelébe adta e' dolgot tudtomra,
 Örültem, nem jutott mindene potomra.

Alig hogy ált'-vette ő a' Regimentet,
 Bellikumtól mindjárt parantsolatot vett:

Hogy induljon azzal Mársnak piattzára,
 Mert az ellenség-is meg-indúlt már árra.

Ő a' Regimenttel mindjárt meg-is-indúlt,
 Hallván a' háborút, a' szíve meg-vídúlt.

Fel-tette, a' Burkust hogy majd meg-próbálja,
 Tudta, hogy a' Székely a' sarat meg-állja.

Ezer hét száz hetven és nyóltzadikába
 Szerentsésen bé-ért ő Silésiába;

De hamar meg-tsökkent minden reménysége,
 Mert a' háborúnak hamar leve vége.

Minden Regimentek vissza maséroztak,
 Igazság, békesség együtt tsókolkoztak.

A' nyúgodalomhoz ő hozzá nem szokott,
 Most mi tévő légyen, arról gondolkodott.

A' Fejedelemnek kívánt ő hasznára
 Lenni, fel-is méne Bétsbe utóllýára.

Kérte Székelyekhez más Obestert tégyen,
 És ha meg-engedi, Fiúmébe mégyen.

Egy nagy kereskedést fog ott állítani,
 Mellyel nagy hasznot fog nékie hajtani.

Plánumát a' Tsászár' kezeibe adta,
 Valamiket ki-tett, ő mind jóvá hagyta.

Más Obestert nyere mindjárt a' Regiment,
 Gróf-is Fiúmébe sietséggel el-ment.

A' szerentse itt-is nékie nem szolgált,
 Mint Madagaskárba mindég ellene állt.

Szomorodott szívvel el-ment Angliába,
 A' mint bé-érkezett London Városába,

Audientziát nyert menni a' Királyhoz,
 És e' képpen szóllott ő önnön magához:

Hogy hatalma alá veti Madagaskárt,
 A' mellyből nagy hasznot fog venni, és nem kárt.

A' belső dologba magát nem avattya,
 A' Ministérium ezeket hajthattya.

És ha Indiába háborúja leszen,
Öt ezer katonát segítségül vészen
Ő tőle a' Király: Matrózt két ezeret,
Flottáját ki-tarttya, ad ennek kenyeret.
Soha más portékát bé sem-is fog hozni,
Hanem Angliait: és ajándékozni
Fog bizonynyos summát edjik Hertzegének,
Minden esztendőbe, akár mellyikének.
Ellenbe ezeket kérte a' Királytól,
Mind a' felső, mind az all Parlamentumtól:
Hogy ha Madagaskár ellen ki támadna,
Akkor segítséget néki illyet adna.
Hajókat, úgy fegyvert, más hadi szereket,
Nem többet tsak két száz Mester embereket.
Előre illy hajót mostan hármát nyerjen,
Kettőt fegyver, élés, edjet meg-terhellyen.
Öttven ezer Sterling font légyen az ára,
Mert nagy szüksége lesz eleintén árra.
De e' summát ő négy esztendők folytával,
Ki fogja fizetni egész uzsorával.
Mind ezekre a' két Parlamentum nem állt,
Azért-is fejébe illyen gondolat szálltt,
Angliát el-hagyta, ment Amerikába,
Bé ére Mariland ékes Városába,
Szorgalmatosaknak Lakossait látta,
Azért a' nyereség reménnye táplálta;
Hogy rá-veszi őket a' kereskedésre,
A' Madagaskári néppel egy értésre.
Indulása előtt ment Baltimorébe,
Irlandiának, a' szélső szigetébe.
Nagy kereskedővel tett itt barátságot,
Tett-is ez ő vele olyan nagy jószágot,
Hogy mindjárt egy hajót, számos portékával
Meg-rakott; 's fegyveres negyven katonával.
Húsz szép ágyúk vóltak e' hajóra téve,
Szükséges golyóbis, és por meg vólt véve.
E' hajón evezett ő bé Marilandba,
Éppen nem mulatott sokáig ő abba.
Hanem el-ment innét Ágostony révébe,
Madagaskár sziget' nap költe részébe.
Itt vélte, hogy majd nagy nyeresége leszen,
Mert esmeretséget föld népével téssen.

Marilandba hagyta Grófnáját azomba,
Mert tudta, hogy léssen ott nyugodalomba.

Ezen Sæculum írtt nyóltzvan öt esztendőt,
Julius hetedik napján, a' nap fel-költ.

Hogy ért Antegare szép tágas révébe,
Szent Sebestyén hegynek, vala ez végébe.

Antongil révébe innét el-indúla,
A' mint ebbe ére, kevés idő múla,

Hogy a' Madagaskár éjtszaki részének
Királlya, Lambuing, 's Szeklaver népének

Királlya-is jöttek látogatására,
Hit-kötéssel állott mind kettő pártyára.

Föld népe közzül-is sok melléje állott,
És fel-fegyverkezve hajójára szállott.

Tíz napok multával ezekkel meg-indúlt,
Angoucit érvén, itten keményen dúlt.

Frantziáké vólt ez, a' kikre neheztelt,
Itten most először ezek ellen fel-kelt.

El-is vette mindjárt egy nagy Tárházokat,
Földig le-rontatta az itt állt sántzokat.

Egy új Várost akart itten állítani,
Frantziáknak kívánt mindenkép ártani;

Azért népe részét hajókra szállítá,
És Fulpoint felé azokat indítá.

Hogy a' Frantziáknak ottan Faktoráját,¹⁴³
Vegyék-el, hozzák-el minden portékáját.

De ez előtt állott fegyveres Fregátta,
Hogy el-nem-vehetik, mindenike látta.

Leg-kissebbet ők itt nem-is tehetének,
Úgy vissza-is tértek, mint ide jövének.

Az Isle de Frantzba lakó Gubernátor,
Ki nagy elméjű vólt, 's mindenképpen bátor,

Meg-hallván a' Grófnak ellenkeskedését,
Leg-ottan meg-tette ezen rendelését,

Egy hajót mindjárt fel-fegyverkeztetett:
Hatvan katonákat reá helyheztetett,

Ezer hét száz nyóltzvan hatodik esztendő
Írattatott, vólt ez a' Grófnak keserő;

¹⁴³ A' Tengeren kereskedő Nemzeteknek ollyatén Tárok, a' mellyekbe portékájok vagyon, ez annál lévő Cancelláriával együtt Faktorájnak neveztetik, a' melly személy ennél a' fő, az Faktornak hívattatik.

Mert huszon harmadik Májusnak napjára,
El-jött azon hajó, a' Gróf nagy bajára.
Egy Redutát ugyan ő fel-építettett,
A' mellybe két ágyút, bé-is helyeztetett.
Ez igen kevés vólt védelmezésére,
De még-is ő bátran várt ellenségére.
Mihent a' hajórúl az ágyúk süttettek
Négerek szaladtak, erdőkbe siettek.
Nyóltzvan ágyú a' sok golyóbist okáda,
Egyjike jobb részét mellyének találta.
Mindjárt hanyat-is dült, fetrengett vérebe,
El-este mihent tűnt Frantziák szemébe,
Haján fogva húzták ötet ki sántzábúl,
Senki sem vehette-ki ezek markábúl.
Nehány minuta vólt, a' lelkét ki-adta,
Gyászos özvegységbe, a' Grófnéját hagyta.
Ki hallván fátumát, a' Magyar hazába
Ki-jött, példásan él ma-is jószágába.
Ímé így húnya-el e' nagy Magyar vitéz,
A' kibe bátor szív lakott, 's különös ész.
Nagyra születetett, nagy próbákat-is tett,
Kár hogy az írigység ellenségévé lett.
Senki más, egyedül ő vala Pajtássa
A' föld fel-lelésben, Kolumbusnak mássa.
Egész Európa dolgait tsudállya,
Tsak a' Kaján ember azokat ótsállya.
Sokszor fogja a' nap Hazánkat kerülni,
Míg egy Magyar Anya illy fiat fog szülni.
Mondj áldást hamvára, ditsó Magyar Nemzet,
Annyának-is, a' ki illy remeket nemzett.
Én-is azt kiáltom, nagy lelked az égbe
Örvendjen! és Munkám ezzel mennyen

V É G B E.